

Begroting 2025

en meerjarenraming 2026-2028

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Begroting 2025 in één overzicht	6
Leeswijzer	7
Programmabegroting	9
00 Bestuur en ondersteuning	10
01 Veiligheid	18
02 Verkeer, vervoer en waterstaat.....	24
03 Economie	33
04 Onderwijs	39
05 Sport, cultuur en recreatie	46
06 Sociaal domein	58
07 Volksgezondheid en milieu	78
08 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	88
Beleidsindicatoren	103
Paragrafen	107
Paragraaf A Lokale heffingen.....	108
Paragraaf B weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	115
Paragraaf C Onderhoud kapitaalgoederen	126
Paragraaf D Financiering	136
Paragraaf E Bedrijfsvoering.....	142
Paragraaf F Verbonden partijen	156
Paragraaf G Grondbeleid.....	173
Paragraaf H. Horizontale verantwoording	189
Paragraaf I. Specificatie baten en lasten gemeenteraad en griffie	193
Paragraaf J Wet Open Overheid (WOO)	194
Financiële begroting	195
1. Overzicht van baten en lasten per taakveld.....	196
2. Uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting.....	203
Bijlagen	225
1. Bezuinigingsopties begroting 2025	226
2. Kerngegevens	236

Voorwoord

Krachtig sturen in zwaar weer

Voor u ligt de Begroting 2025. Een vooruitblik op het komende jaar en de voornemens die worden vertaald in de meerjarenbegroting 2025-2028. Een begroting die op basis van de huidige kennis is opgesteld en daardoor een begroting die realistisch en niet sluitend is.

Al een tijd lang horen we dat er financieel zwaar weer op komst is. Inmiddels merken we dat ook. Er komen steeds grotere financiële vraagstukken op onze gemeente af. Tegelijkertijd hebben we te maken met kortingen op het gemeentefonds, inflatiecorrectie, te krappe budgetten vanuit het Rijk voor bijvoorbeeld het sociaal domein en algemene kostenstijgingen. Waalre is een kleine, zelfstandige gemeente waar het prettig wonen, werken en verblijven is. Dat willen we blijven, nu en in de toekomst, en dat vraagt op dit moment om scherpe keuzes.

Bij de kadernota 2025 heeft u aangegeven dat een negatief saldo van de begroting 2025 een aanvaardbare optie is. We nemen daarom maatregelen om deze storm te doorstaan. We schuiven investeringen in de openbare ruimte vooruit en we zetten de vrij besteedbare reserve in. Deze keuzes moeten worden gemaakt om tegemoet te komen aan de stijgende uitgaven in met name het sociaal domein. Desondanks is de jaarschijf 2025 niet sluitend.

Met deze begroting willen we het zware weer voldoende het hoofd bieden, op termijn weer ruimte voor investeringen in onze begroting te krijgen en daarmee een zonnigere blik op de toekomst.

Uitwerking Kadernota 2025

Er is geen financiële ruimte om meer dan het meest noodzakelijke te doen. We willen onze wettelijke taken naar behoren uitvoeren. De sterk stijgende kosten moeten we opvangen in onze begroting. Daarom maken we keuzes op het gebied van de kwaliteit van onze openbare ruimte (stenen en groen), ons investeringsschema en voorzieningen op gebied van cultuur.

Naast de voorgestelde maatregelen in de Kadernota 2025 hebben we gekozen voor minder uitgaven in de verbetering van wegen, in de mobiliteitsagenda en afzien van stortingen in de bestemmingsreserves voor de wijkaanpak en het sociaal domein.

Maatregelen om inkomsten te verhogen

We houden ons aan de afspraken van het raadsprogramma en de eerdere meerjarenbegrotingen over de stapsgewijze verhoging van de OZB. We zien geen ruimte om die naast de verhogingen van de afgelopen jaren meer te verhogen dan de afgesproken 7,5%, naast de inflatie. De legestarieven groeien door naar een kostendekkend niveau. Onze aanpak om het saldo van 2025 zo realistisch mogelijk te begrenzen bestaat dus voornamelijk uit uitstellen en temporiseren van investeringen en reserveringen om enig evenwicht te houden. Daarvoor hebben we u bij Kadernota al diverse zaken aangedragen. Gebleken is dat we nog meer maatregelen nodig hebben om het negatieve saldo van 2025 te beperken. Uw verzoeken bij de Kadernota om posten te ontzien kunnen we daarom niet honoreren. De ijzeren reserve van 5 miljoen houden we in deze begroting op orde.

Taskforce Sociaal domein

De Taskforce Sociaal domein is in het leven geroepen om een trendbreuk op de alsmaar stijgende uitgaven op Jeugdhulp en huishoudelijke hulp te bewerkstelligen. U bent geïnformeerd dat dit een proces van lange adem is en nog geen grote voordelen oplevert voor de jaren 2024 en 2025. De Taskforce Sociaal domein kan op de lange termijn middelen opleveren waarmee we de sterk stijgende lijn in de uitgaven om kunnen buigen naar een meer gematigde stijging of gelijkblijvende lijn. We blijven consequent hieraan werken om op termijn hier de voordelen voor onze begroting op te vinden.

Tot slot

Waalre is een zelfbewuste, zelfstandige gemeente. Op dit moment staan we echter onder grote financiële druk. Dat beïnvloedt onze reservepositie danig. Wanneer het Rijk niet met oplossingen voor kleinere gemeenten komt levert dat een somber financieel toekomstbeeld op en zijn meer ingrepen nodig.

De ruimte in de keuzes die we kunnen maken na 2025 hangen af van de mogelijkheden die het Rijk ons gaat bieden. Via deze begroting kan de gemeenteraad sturen in onzekere financiële tijden en de prioriteiten aangeven voor Waalre. De raad maakt keuzes en scheidt daarmee kaders. Daarvan gaat iedereen iets in Waalre merken.

Deze storm moeten we als gemeenschap doorstaan. We blijven vooruitkijken met een realistische blik. Daarbij hopen we dat het perspectief verandert naar een duidelijkere financiële toekomst voor Waalre met meer evenwicht. Dat vraagt om een gezamenlijke koers met dit perspectief voor ogen.

Begroting 2025 in één overzicht

Baten: € 48.542.000

x € 1.000

■ Van het Rijk ■ Van de inwoners ■ Overige inkomsten

Van het Rijk

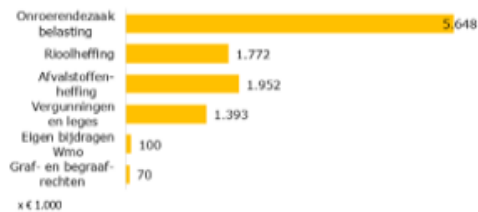

x € 1.000

Overige inkomsten

Van de Inwoners

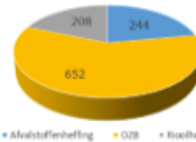

x € 1.000

Lokale lasten

Totale gemiddelde belastingdruk per huishouden (gemiddelde van eenpersoons- en meerpersoonshuishoudens)

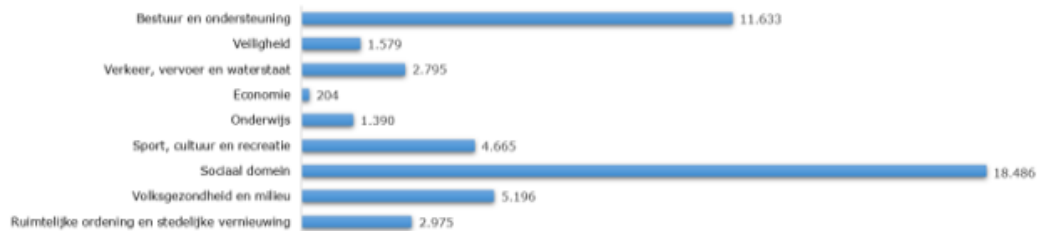
€ 1.104

■ Afvalstoffenheffing ■ OZB ■ Rioolheffing

Lasten: € 48.924.000

Per programma

Tekort: -€ 382.000

Leeswijzer

De programmabegroting bestaat volgens het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) uit de beleidsbegroting en de financiële begroting. De beleidsbegroting bestaat uit het programmaplan en de paragrafen.

Programmaplan 2025

Het programmaplan bestaat uit 9 programma's. In het programmaplan wordt antwoord gegeven op de vier W-vragen:

- 'Wat willen we bereiken?'
- 'Wat gaan we daarvoor doen?'
- 'Wat mag het kosten?'
- 'Wat is de impact voor onze inwoners?'

Deze plannen zijn gebaseerd op het Raadsprogramma met het daarbij behorende uitvoeringsprogramma. De kern van deze beschrijving is dat we één op één de relatie kunnen leggen tussen "wat willen we bereiken" in de begroting 2025 en "wat hebben we bereikt" in de jaarrekening 2025.

Elk programma is onderverdeeld in één of meerdere taakvelden. Bij de nummering kan het voorkomen dat dit niet netjes doorloopt omdat wij de landelijk gehanteerde nummers gebruiken. Nummers zoals "0.63 Parkeerbelasting" en "2.3 recreatieve havens" worden door ons niet gebruikt en ontbreken daarom.

Doorberekening salariskosten en overhead

Salariskosten die direct aan een taakveld kunnen worden toegerekend zijn opgenomen in de lasten bij het betreffende taakveld. Salariskosten overhead worden volledig toegerekend aan het taakveld 0.4 overhead. Naast de salariskosten overhead worden ook de materiële kosten overhead aan taakveld 0.4 toegerekend. Een eventueel te verklaren verschil tussen aangepaste begroting 2024 (na 2e TURAP) en begroting 2025 betreft dan een verschil in uitgaven of inkomsten. Daar waar het nodig is, voor de berekening van kostendeckende tarieven (grondexploitatie, afval en riool), worden overheadkosten incidenteel nog wel toegerekend aan de betreffende taakvelden.

(Beleids)indicatoren

In deze begroting zijn de verplichte beleidsindicatoren opgenomen. Periodiek leveren landelijke bronhouders van deze indicatoren de meest recente informatie aan via waarstaatjegemeente.nl zodat gemeenten deze kunnen verwerken in de programmabegroting en jaarrekening. In deze begroting 2025 zijn de cijfers van medio 2024 gebruikt. We merken op dat een aantal indicatoren niet recent door de bronhouder zijn geactualiseerd, waardoor deze indicatoren niet gevuld zijn. Indicatoren zijn vaak pas interessant wanneer de ontwikkeling wordt beschouwd over de tijd. Daarom zijn ook de gegevens uit de begroting 2023 en 2024 (cijfers medio 2022 en medio 2023) opgenomen.

Paragrafen

De paragrafen geven conform het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies (BBV) een dwarsdoorsnede van de programmabegroting ten aanzien van een aantal bedrijfsvoeringsaspecten gerelateerd aan financiën.

- Paragraaf A. Lokale heffingen bevat geraamde inkomsten uit lokale heffingen, beleid ten aanzien van lokale heffingen, inzicht in kostendekkendheid van de tarieven voor riool- en afvalstoffenheffing, duiding van de lokale lastendruk en inzicht in het kwijtscheldingsbeleid.
- Paragraaf B. Weerstandsvermogen en Risicobeheersing geeft inzicht in de financiële risico's die Waalre loopt, de benodigde weerstandscapaciteit om deze risico's af te dekken en het beschikbare weerstandsvermogen. Conform de eis vanuit Provincie en accountant is het weerstandsvermogen beoordeeld met een norm. Daarnaast wordt de financiële positie van Waalre geduid met behulp van 5 verplichte financiële kengetallen.
- Paragraaf C. Onderhoud kapitaalgoederen gaat in op het beleid en benodigde middelen voor onderhoud van o.a. wegen, riolering, openbaar groen en gebouwen.
- Paragraaf D. Financiering geeft inzicht in de kaders voor de financiering van de activiteiten van de gemeente. Er wordt onder andere ingegaan op Waalres rentelasten, het renteresultaat, de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden wordt toegerekend en de eventuele investeringsbehoefte.
- Paragraaf E. Bedrijfsvoering geeft de stand van zaken en ambities weer op het gebied van huisvesting, personeel en organisatie, communicatie, financiën en control en andere bedrijfsvoerings- en dienstverleningsaspecten.
- Paragraaf F. Verbonden partijen maakt inzichtelijk in welke partijen Waalre een bestuurlijk en/of een financieel belang heeft, wat het doel hiervan is, wat de financiële positie is van de partijen waar Waalre een belang in heeft, welk risico Waalre loopt en hoe dit risico is afgedekt.
- Paragraaf G. Grondbeleid geeft inzicht in de actuele stand van zaken van het grondbeleid en de grondexploitaties.
- Paragraaf H. Horizontale verantwoording komen de ontwikkelingen aan bod op het gebied van horizontale verantwoording en interbestuurlijk toezicht.
- Paragraaf I geeft inzicht in de raming van baten en lasten voor gemeenteraad, raadsgriffie, accountantsdiensten en de rekenkamercommissie.
- Tot slot gaat paragraaf J in op de Wet Open Overheid (WOO). In deze paragraaf gaan we in op de doelen die we hebben gesteld ten aanzien van de WOO in 2025.

Financiële begroting

In de financiële begroting nemen we de bij de Kadernota 2025 vastgestelde uitgangspunten op. Daarnaast staat hier een samenvatting van de baten en lasten per programma, presenteren we een overzicht van de incidentele baten en lasten per programma en een overzicht van de reserves en voorzieningen.

Bijlagen

In de bijlagen bij deze begroting is een overzicht van bezuinigingsopties voor deze meerjarenbegroting 2025-2028 opgenomen en zijn de kerngegevens van de Gemeente Waalre toegevoegd. Het overzicht van de bezuinigingsopties is opgenomen om u als raad inzicht te geven in de overwegingen en maatschappelijke consequenties van de maatregelen.

Programmabegroting

00 Bestuur en ondersteuning

0.1 Bestuur

Dit thema gaat over de gemeenteraad, het college van burgemeester en wethouders, de griffie en de bestuurlijke samenwerking in de regio. Ook gaat het om de ondersteuning die de gemeenteraad krijgt van de rekenkamercommissie.

Wij willen dat Waalre zelfstandig is en blijft. We werken samen om kwaliteit te behouden. Daar waar we het zelf kunnen doen we het zelf, is het efficiënter in de samenwerking doen we het samen. Dit doen we met onze inwoners, het gemeentebestuur en de regio. In deze samenwerkingen moeten we soms iets van onze autonomie opgeven. We kunnen de huidige grote opgaven waarvoor we staan op het gebied van klimaat, energie en de schaa sprong niet alleen oplossen. Daarom zetten we in op een verdere ontwikkeling van participatie en regionale samenwerking. We zijn ons ervan bewust dat de kosten voor de baten uitgaan in samenwerkingen.

Onze regio is de regio in Nederland waar de economische groei het grootst is. De komende jaren hebben wij een grote opgave te vervullen om de ambities op gebied van wonen, werken, mobiliteit en voorzieningen uit te werken in concrete plannen. Het Rijk investeert enorm in onze regio en onze aandacht gaat voornamelijk uit naar het aandeel wat Waalre daarin moet leveren. We blijven investeren in onze lokale democratie. Daarnaast zetten we ons in om onze dienstverlening goed te organiseren.

Om de uitdagingen aan te (blijven) kunnen, zijn wij actief bezig met de veranderende rol van de overheid in de maatschappij. We worden steeds internationaler. Steeds meer mensen vanuit de hele wereld en Europa vestigen zich in de regio en ook in onze gemeente. Dit betekent iets voor onze dienstverlening, de sociale cohesie in onze buurten en wijken en ons verenigingsleven. Het heeft ook invloed op onze bestuurlijke rollen samen met de grote ontwikkelingen op gebied van digitalisering en robotisering. Voor de ambtelijke organisatie staan daarbij samenwerking, netwerken, flexibiliteit, talentontwikkeling en vernieuwende werkmethoden centraal. In Waalre kiezen we voor een overheid die vóór en ván de inwoners is. Samenwerking is daarbij het sleutelwoord. Deze samenwerking ontwikkelt zich langs twee sporen: participatie en regionale samenwerking. De gemeente stimuleert en maakt gebruik van de kennis en de kracht die in de samenleving aanwezig is om dingen zelf te organiseren. Door samen te werken en gebruik te maken van de kennis in de samenleving kunnen we keuzes maken die beter afgestemd zijn op de behoeften in de samenleving.

Wat willen we bereiken?

We blijven een zelfstandige gemeente

We leggen taken en verantwoordelijkheden daar neer waar ze het meeste voordeel voor onze inwoners opleveren. Soms doen we dit samen met de inwoners, soms zelf en soms samen met andere overheden, maatschappelijke partners en/of het bedrijfsleven. We werken steeds meer samen omdat de opgaven daarom vragen (complexer en meer integraal) en we zo over meer kennis en expertise kunnen beschikken. Een andere ontwikkeling die we zien, is dat steeds meer zaken door inwoners zelf worden opgepakt en een faciliterende rol aanneemt. Deze beweging ondersteunen we. Wat we doen en kunnen doen, sluit hierdoor beter aan bij wat onze inwoners willen. We willen naast elkaar staan in goed evenwicht en met respect voor elkaar samen de uitdagingen aangaan.

Voor de raad vraagt dit om het stellen van heldere kaders. Hierdoor kan de raad ook zijn controlerende taak goed uitvoeren en het debat op hoofdlijnen voeren. De besluitvorming van de raad biedt ruimte aan (organisaties van) inwoners om invloed te hebben op de plannen van de gemeente. De raad geeft met de kaders het college opdracht om zaken voor te bereiden en uit te voeren. En het college zorgt dat de raad op de hoogte blijft van de uitvoering. Raad, college en ambtelijke organisatie vullen elkaar aan bij het opstellen en uitvoeren van beleid. We maken alleen extra regels of beleid wanneer dit nodig is.

Wat gaan we daarvoor doen?

De geactualiseerde nota "De Kracht van Waalre" stellen we vast in 2025.

De bestuurskracht van Waalre is versterkt in lijn met de actualisatie van de notitie "De Kracht van Waalre".

De raad geeft in majeure projecten vooraf aan wat haar doelstellingen en kaders zijn met het participatieproces en controleert achteraf het college hierop.

Participatie wordt ingezet in de beleidsvorming en uitvoering.

Het college heeft samen met de raad, in het uitvoeringsprogramma, bepaald welke onderwerpen zich in welke mate/op welke manier lenen voor een interactief proces.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Ons uitgangspunt is steeds de (kwaliteit van) de leefwereld van onze inwoners, bedrijven en instellingen. In iedere opgave spelen diverse belangen een rol. We hebben respect voor ieders belang en brengen individuele belangen zoveel mogelijk in balans met het collectieve belang.

De gemeente Waalre (raad, college en organisatie) wil een betrouwbare partner zijn. Iedereen in Waalre mag erop vertrouwen dat de gemeente in overleg en samen met alle betrokkenen de opgaven oppakt en realiseert. Vertrekpunt bij de beoordeling van initiatieven van inwoners, bedrijven en instellingen is "ja, mits". We kijken daarbij ook naar de eigen mogelijkheden, creativiteit en verantwoordelijkheid van inwoners. Wanneer inwoners weten wat we doen en weten waarom we het doen, kan dit bijdragen aan meer begrip en waardering voor de gemeente Waalre.

Rekenkamer

Wat willen we bereiken?

De rekenkamer doet onafhankelijk onderzoek naar het beleid van de gemeente en het werk van het gemeentebestuur.

De rekenkamer ondersteunt daarmee de Waalrese gemeenteraad bij zijn controlerende taak.

Wat gaan we daarvoor doen?

De ambtelijke organisatie faciliteert de rekenkamer in het uitvoeren van de onderzoeken

Dit doen we door het beschikbaar stellen van ambtelijke capaciteit voor het beantwoorden van de vragen van de rekenkamer en het beschikbaar stellen van informatie.

In samenwerking met de raad en de rekenkamer worden er afspraken gemaakt en leggen we een werkwijze voor de opvolging van aanbevelingen vast

In overleg met de Rekenkamer wordt geïnventariseerd welke onderwerpen/dossiers zij in deze bestuursperiode willen onderzoeken.

Wat is de impact voor onze inwoners?

De aanbevelingen die uit de onderzoeken van de rekenkamer komen zijn verbeterpunten voor de organisatie, het college en/of de raad. Het uitvoeren van deze verbeterpunten kan bijdragen aan de verbetering van de kwaliteit van de organisatie, van de dienstverlening en van het bestuur.

Bestuurlijke samenwerking

Wat willen we bereiken?

We leggen taken en verantwoordelijkheden daar neer waar ze de grootste kwaliteit voor onze inwoners opleveren.

Dat betekent dat we een aantal taken beter in een (regionaal) samenwerkingsverband kunnen uitvoeren.

Wat gaan we daarvoor doen?

De vertegenwoordigers van de gemeente Waalre zijn betrouwbare samenwerkingspartners in de regio.

De vertegenwoordigers dragen positief bij aan de samen behaalde resultaten. Niet alleen voor Waalre, maar ook voor de (deel-)regio als geheel. In paragraaf F wordt dieper ingegaan op de samenwerkingspartners en de vertegenwoordiging van Waalre in de verschillende samenwerkingsverbanden.

Deelname aan de K80 levert meer inzicht op en inspiratie voor verbeteringen en samen optrekken in coalities; juist vanuit het perspectief als kleine gemeente.

We werken samen in het Stedelijk Gebied Eindhoven en in de Metropoolregio Eindhoven aan de samenwerkingsafspraken voor de periode 2023 – 2026.

We blijven regionale samenwerkingen goed monitoren en wegen onze uitgaven af.

We gaan in gesprek met samenwerkingspartners wanneer er een evaluatie of veranderingen in de samenwerking aan de orde zijn. Mogelijke onderwerpen van gesprek zijn daarbij het doel van de samenwerking, de intensivering van de ambtelijke ondersteuning, onze autonomie en de uitgaven en voordelen van de samenwerking.

Door de schaa sprong intensificeert onze regionale samenwerking en versnellen we projecten.

Vanuit de schaa sprong en de sterke economische groei, versnellen we in Waalre onze woningbouwprojecten. Waalre Noord 3e fase Ekenrooi zuid pakken we eerder op en intensiveren dat waar mogelijk. De ombouw van de voormalige N69 door Aalst ronden we af in 2025.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Het directe gevolg voor onze inwoners verschilt per samenwerkingsverband. In het algemeen kunnen we zeggen dat de regionale samenwerking ervoor zorgt dat de gemeente dienstverlening en voorzieningen van hoog niveau kan blijven bieden voor onze inwoners. Door deze samenwerking kunnen we effectiever en efficiënter werken en grote (gemeente overstijgende) thema's uitvoeren, die we alleen niet kunnen uitvoeren. Verder profiteren onze inwoners van een sterke regio, die goed bereikbaar is, met een goed woon- en werkklimaat inclusief veel voorzieningen van hoge kwaliteit. Waalre blijft hoog scoren op de ladder van beste woongemeenten in Nederland en Brabant.

0.2 Burgerzaken

Wat willen we bereiken?

Betrouwbare en kwaliteitsvolle dienstverlening op het gebied van burgerzaken die aansluit bij de wensen van onze inwoners

Wat gaan we daarvoor doen?

Het uitvoeren van de wettelijke taken voor het verstrekken van reisdocumenten en rijbewijzen, het bijhouden van de Basisregistratie Personen (BRP), nationaliteitswetgeving, burgerlijke stand, huwelijken en het organiseren van verkiezingen.

De aanbevelingen van de zelfevaluatie BRP en reisdocumenten gaan we opvolgen.

De digitale dienstverlening van de burgerzakenproducten wordt verder uitgebreid en verbeterd.

Er worden meer producten via digitale diensten aangeboden, waaronder digitale melding voorgenomen huwelijk en toestemming reisdocument kind. Hierbij wordt aansluiting gezocht met zaakgericht werken.

De dienstverlening wordt afgestemd op de verschillende doelgroepen. Daarbij is ruimte voor persoonlijk contact in het Huis van Waalre.

De kwaliteit van de Basisregistratie Personen voldoet aan alle eisen.

De samenwerking rondom Landelijke Aanpak Adreskwaliteit wordt verder uitgebreid en we richten een gemeente breed signaaloverleg over adressen in.

We geven ten opzichte van voorgaande jaren een hoog aantal reisdocumenten uit. Ook de komende jaren blijft dit aantal hoog. Om hierop in te spelen nemen we de noodzakelijke maatregelen waaronder een tijdelijke uitbreiding van het team.

We verbreden de kennis van de medewerkers en zij blijven op de hoogte van actuele wet- en regelgeving.

We gaan een nieuwe burgerzakenapplicatie implementeren waarmee we aansluiten op de wensen van onze inwoners en de ontwikkelingen op het gebied van wetgeving, techniek en functionaliteit.

Met de nieuwe burgerzakenapplicatie zijn we klaar om in de toekomst de wettelijke taken modern en efficiënt te blijven uitvoeren, waarbij de diensten aan inwoners, zoveel als mogelijk, geautomatiseerd zijn en zij hierdoor eenvoudig en sneller producten ontvangen.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Met de uitbreiding van de digitale dienstverlening kunnen onze inwoners overal en met ieder apparaat 24/7 voor steeds meer onderwerpen zaken doen met de gemeente. Deze zaken betreffen onder andere aangifte van overlijden, verhuizing, doorgeven vermissing reisdocument, aanvragen uittreksels BRP en burgerlijke stand en digitaal aanvragen

vernieuwen rijbewijs. Omdat de verwerking van deze zaken volledig automatisch verloopt, ontstaat meer ruimte voor maatwerk. En dus meer ruimte voor inwoners die behoefte hebben aan persoonlijk contact in het Huis van Waalre. De verbetering van de adreskwaliteit zorgt voor vermindering van de kans op fraude met betrekking tot uitkeringen en "spookinschrijvingen".

Wat mag het kosten? (bedragen x € 1.000)

Exploitatie	Realisatie 2023	Begroting 2024 t/m 2e turap	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten						
0.1 Bestuur	2.710	2.299	2.512	2.532	2.504	2.503
0.10 Mutaties reserves	1.077	230	264	289	314	331
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	410	0	0	0	0	0
0.2 Burgerzaken	495	568	682	743	812	738
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	48	35	38	40	40	40
Totaal Lasten	4.740	3.132	3.496	3.604	3.670	3.612
Baten						
0.1 Bestuur	676	10	10	10	10	10
0.10 Mutaties reserves	1.818	730	246	225	229	229
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	0	0	0	0
0.2 Burgerzaken	250	348	398	439	484	423
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	33	49	41	41	41	41
Totaal Baten	2.776	1.137	694	714	763	702
Gerealiseerd resultaat	1.964	1.995	2.802	2.891	2.907	2.910

Toelichting

Vergelijking van de begroting 2024 met 2025 (baten en lasten gesaldeerd) en meerjarig levert de volgende verschillen op:

0.1 Bestuur (nadeel € 213.000)

- Indexering gemeentelijke bijdrage MRE € 32.000.
- Indexering gemeentelijke bijdrage GGU € 15.000.
- In 2025 zijn meer dagen ondersteuning door Bizob gepland inclusief indexering € 32.000.
- Nadeel op salariskosten raadsleden door indexering € 44.000.
- Nadeel in 2025 op de kosten van burgerparticipatie van 20.000. Deze kosten worden meegenomen in de raming van de projecten. In 2025 zijn de ramingen hoger door afboeken budgetten in de 2e turap 2024.
- Nadeel op salariskosten collegeleden door o.a. indexering € 95.000.
- Voordeel op uitgaven pensioenen wethouders van € 25.000. Deze kosten lopen in 2025 via de voorziening personele verplichtingen.

Toelichting meerjarenramingen:

- Budget burgerpeiling is om de drie jaar € 11.000 (2026).
- Stijging rentetoevoeging aan voorziening pensioenen wethouders.
- Daling rentetoevoeging aan voorziening pensioenen oud wethouders.
- In 2026 ramen we eenmalig € 10.000 voor begeleiding kosten collegevorming.

0.2 burgerzaken (nadeel € 64.000)

- Nadeel salariskosten door indexering en extra formatie als gevolg van documentenpiek € 129.000.
- Geen verkiezingen in 2025 voordeel in 2025: € 47.000.
- De opbrengsten leges stijgen met € 50.000. Daartegen stijgt ook de afdracht van de rijksleges met € 29.000.

Toelichting meerjarenramingen:

- Voor de komende jaren wordt een flinke fluctuatie verwacht van reisdocumenten, voornamelijk in het jaar 2027, hierdoor liggen zowel de uitgaven als de inkomsten in deze periode hoger.
- In de begroting is rekening gehouden met de verkiezingsjaren, dit betekent dat er voor 2025 geen verkiezingskosten zijn geraamd en in 2027 is er uitgegaan van de kosten voor twee verkiezingen.

0.3 beheer overige gebouwen en gronden (nadeel € 11.000)

- Nadeel als gevolg van lagere raming opbrengst reststroken.

0.10 mutaties reserves (nadeel € 518.000)

- Als gevolg van indexering van het onderhoudsplan bruggen moet er jaarlijks € 30.000 meer worden gestort in de reserve onderhoud bruggen.
- De storting in de reserve bereikbaarheidsagenda laat een olopemde lijn zien. Hogere storting 2025: € 24.000.

- In 2025 wordt er t.o.v. 2024 t.l.v. de reserves € 118.000 meer bijgedragen aan kredieten.
- Vanuit een aantal reserves worden bijdragen aan de exploitatie gedaan voor een bedrag van € 341.000.

Toelichting meerjarenramingen:

Mutaties in de storting en onttrekking aan/uit reserves ten gunste/laste van de exploitatie door afbouw/opbouw van reserves, afloop dekking kapitaallasten en dekking eenmalige lasten uit reserves.

01 Veiligheid

1.1 Crisisbeheersing en brandweer

De organisatie van de brandweezorg gaat over het treffen van maatregelen om brand te voorkomen en te beperken. De uitvoering van brandweezorg en het geven van voorlichting, advisering en de uitvoering van controles blijven hierbij belangrijk. Voor de rampenbestrijding is een regionale crisisorganisatie ingericht, hier is alle kennis aanwezig die nodig is. Ook is er een lokale crisisorganisatie ingericht. De 21 gemeenten uit de regio (Bevolkingszorg) werken hierin vanuit verschillende vakgebieden met de hulpdiensten samen. Onze organisatie moet over goed getrainde medewerkers beschikken. Er moet in voldoende mate worden gereageerd en geacteerd op grote rampen en crises om schade zoveel mogelijk te kunnen beperken.

1.2 Openbare orde en veiligheid

Op het gebied van veiligheid wordt intensief samengewerkt met de Integraal Veiligheidscoördinatoren van de Kempengemeenten. Ook wordt er samengewerkt met partners als politie, OM, Belastingdienst, Veiligheidsregio, Zorg- en Veiligheidshuis, het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC) en de woningcorporaties.

Het Integraal Veiligheidsplan 2023-2026 basisteam de Kempen kent de volgende strategische doelstelling. Sturen op een solide en effectieve veiligheidsbeleid, waarbij wordt samengewerkt tussen gemeenten, partners en inwoners daar waar dat meer veiligheid oplevert.

Het Integraal Veiligheidsbeleid is gericht op:

- Recht op veiligheid en lichamelijke integriteit;
- Minder criminaliteit en overlast;
- Veiligheidsgevoel van burgers;
- Zelfredzaamheid en samenredzaamheid;
- Verminderen en bestrijden van verstoringen van de openbare orde.

Daarbij is bijzondere aandacht voor de volgende geprioriteerde veiligheidsthema's:

- Zorg en veiligheid (problematiek rondom personen met onbegrepen gedrag, woonoverlast, huiselijk geweld, kindermishandeling en nazorg ex-gedetineerden).
- Jeugd (problematiek rondom jeugdigen met overlast gevend en/of crimineel gedrag).
- Gedigitaliseerde criminaliteit (weerbare en veilige informatie systemen, weerbaarheid inwoners en ondernemers tegen digitale criminaliteit en online aangejaagde ordeverstoringen).
- Maatschappelijk onrust (polarisatie, extremisme, radicalisering en de ontwrichting van onze samenleving).
- Ondernijning (mensenhandel/arbeidsuitbuiting, drugs, witwassen, maatschappelijke en bestuurlijke weerbaarheid).
- High Impact Crimes (HIC) (woninginbraken, straatroven en overvallen).
- Fysieke veiligheid (brandveiligheid en crisisbeheersing).

Wat willen we bereiken?

Wij willen een veilige woonomgeving en een gevoel van sociale veiligheid blijven bieden voor onze inwoners.

Het thema veiligheid wordt steeds complexer en vraagt steeds meer van de gemeentelijke organisatie. Partners en inwoners zijn van groot belang. In onze gemeente is de juiste balans vinden tussen preventie, vroegsignalering en repressie dan ook het speerpunt van de samenwerking. Het zorgen voor een veilige woonomgeving is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van inwoners en overheidsinstanties. Inzet van buurtnetwerken, het investeren in voorlichting op diverse veiligheidsthema's en het vergroten van de meldingsbereidheid dragen bij aan het gezamenlijke doel: een veilige en leefbare woonomgeving. Door vroegsignalering in netwerkverband met interne en externe partners (onder andere boa's, CMD, PlusTeam, politie, Openbaar Ministerie, woningcorporaties, wijk-GGD en huisartsen) voorkomen we escalatie en spelen we in op de trends en ontwikkelingen die er in onze gemeente spelen. We behouden de integrale aanpak zorg en veiligheid die de afgelopen jaren zijn meerwaarde heeft laten zien en versterken deze aanpak. Aantastingen, bedreigingen en onveilige situaties die de openbare orde (kunnen) verstoren pakken we aan door de inzet van bestuurlijke bevoegdheden uit in te zetten bestuurlijke middelen, denk hierbij onder andere aan last

onder dwangsom, last onder bestuursdwang, het afgeven van een gebiedsverbod en sluitingsbevoegdheden van panden uit de Wet Damocles. Van belang hierbij is de inzet van zowel het bestuursrecht en strafrecht. De aanpak van ondermijnende criminaliteit en de aanpak van gedigitaliseerde criminaliteit blijven met hoge prioriteit op onze agenda staan. Hierbij blijft voorop staan dat bewustzijn creëren van ondermijning en gedigitaliseerde criminaliteit cruciaal is voor een gedegen aanpak: "je ziet het pas als je het door hebt". Door het geven van voorlichting en training blijven zowel de ambtelijke organisatie van de gemeente, inwoners als alle partners op deze thema's op de hoogte en worden signalen sneller herkend en tijdig gemeld en opgepakt. Verhoging van de meldingsbereidheid kan uiteindelijk bijdragen aan het verlagen van het aantal slachtoffers op deze gebieden.

Wat gaan we daarvoor doen?

Er wordt een uitvoeringsplan integrale veiligheid 2025-2026 vastgesteld voortvloeiend uit het integraal veiligheidsplan 2023-2026.

Op het gebied van fysieke veiligheid maken we kwetsbare doelgroepen bewust van brandveiligheid.

Samen met de Veiligheidsregio geeft de gemeente voorlichting over brandveiligheid.

High impact crime: we gaan investeren in beperking van de slachtofferkans, vergroting van de pakkans van daders en verhoging aangiftebereidheid onder slachtoffers. Actief bevorderen van buurtapps is van grote waarde.

In samenwerking met de politie en het buurtpreventienetwerk wil de gemeente het aantal slachtoffers van woninginbraken beperken door het geven van voorlichting via de beschikbare mediakanalen en de aanwezigheid in de wijken te bevorderen.

Inwoners worden bewust gemaakt van de risico's die zij lopen om slachtoffer te worden van ondermijnende en digitale criminaliteit. Ze krijgen voorlichting over de maatregelen die ze zelf kunnen nemen om de kans hierop te verkleinen.

Met als doel dat de criminaliteitscijfers dalen en het gevoel van veiligheid wordt vergroot. In samenwerking met partners, waaronder politie en de Taskforce RIEC, worden inwoners voorgelicht en bewust gemaakt van de risico's van ondermijnende criminaliteit. Trends en ontwikkelingen worden via de beschikbare mediakanalen van gemeente en partners kenbaar gemaakt.

Locaties waarbij mogelijk wetsovertredingen plaatsvinden worden gecontroleerd door Kempen Interventie Team.

Dit team richt zich op integraal toezicht en handhaving op verschillende onderwerpen, zoals illegale bewoning, onjuist gebruik van panden, brandveiligheid, prostitutie, mensenhandel en drugsgerelateerde activiteiten.

Ondermijning en georganiseerde criminaliteit: de gezamenlijke aanpak wordt aangestuurd door het basisteam onder leiding van de basisteamprogrammameider ondermijning.

Problematische jeugdgroepen en jeugdcriminaliteit gaan we aanpakken door een juiste combinatie van maatregelen op het gebied van zorg en straf.

Verbinding zorg en veiligheid: we gaan investeren in een sluitende zorg- en veiligheidsketen. Er wordt vooral aandacht besteed aan preventie, vroeg signalering en inrichting van procesregie bij complexe casuïstiek.

We gaan de weerbaarheid van kwetsbare doelgroepen en sectoren vergroten. Denk aan de ondersteuning van de agrarische sector als het om de verhuur van leegstaande gebouwen gaat of aan mensen in een kwetsbare positie.

In samenwerking met partners, waaronder politie, Platform Veilig Ondernemen en experts van de Taskforce RIEC, wil de gemeente de weerbaarheid van kwetsbare doelgroepen of mensen in een kwetsbare positie vergroten. Voorlichting of preventieve acties zijn middelen die hiervoor ingezet kunnen worden.

We gaan de weerbaarheid van medewerkers t.a.v. ondermijnende criminaliteit vergroten door het geven van voorlichting. Daarnaast worden medewerkers getraind in het herkennen van signalen van ondermijnende criminaliteit.

In samenwerking met partners, waaronder experts van de Taskforce RIEC, worden medewerkers voorgelicht en getraind in het herkennen van signalen van ondermijnende criminaliteit.

We gaan ervoor zorgen dat casuïstiek zowel vanuit veiligheid als vanuit het CMD behandeld en getoetst wordt volgens de Aanpak Voorkomen Escalatie (AVE) methodiek.

We willen in 2025 binnen de gemeentelijke organisatie (CMD en veiligheid) werken a.d.h.v. AVE model.

Casuïstiek wordt a.d.h.v. het AVE getoetst.

We gaan het kwaliteitsniveau van de lokale crisisorganisatie vergroten zodat we voldoen aan de norm Uniform Kwaliteitsniveau Bevolkingszorg.

Daarnaast zorgen we ervoor dat de medewerkers in de lokale crisisorganisatie van Waalre op niveau blijven functioneren door training en oefening.

We gaan het op basisteamniveau vastgestelde plan van aanpak voor de aanpak van jeugdproblematiek wat als prioriteit opgenomen is in het integraal veiligheidsplan 2023-2026 binnen de Kempengemeenten implementeren.

Het plan van aanpak opgave jeugd wordt binnen de Kempengemeenten geïmplementeerd.

We gaan medewerkers van het CMD, het sociaal domein en toezicht voorlichten en trainen in het toepassen van het AVE model in de praktijk.

We zorgen ervoor dat bereikbaarheid van de gemeente Waalre in het kader van veiligheid en rampenbestrijding door het piketteam gewaarborgd wordt. Daarnaast worden de piketmedewerkers jaarlijks getraind en geoefend.

We zorgen ervoor dat alle communicatiemedewerkers opgeleid en inzetbaar zijn als medewerker communicatie (crisiscommunicatie) voor regionale crisisorganisatie van de VRBZO (Bevolkingszorg) .

Alle communicatiemedewerkers van Waalre zijn inzetbaar als medewerker communicatie binnen Bevolkingszorg. Zij zijn opgeleid en getraind.

We zorgen ervoor dat we voldoen aan de minimale eisen van het programma 'norm weerbare overheid'.

Continueren en niet behaalde normen verder oppakken.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Inwoners weten de gemeente te vinden bij vragen op het gebied van fijn en veilig wonen.
- We werken aan de bewustwording en weerbaarheid van inwoners en ondernemers ten aanzien van (ondermijnende) criminaliteit.
- Inwoners zijn bereid om o.a. bij de gemeente en partners melding te maken van onveilige en verdachte situaties.
- Mensen (digitaal) verbinden in de wijk, waarbij men elkaar vertrouwt, elkaar weet te bereiken en informeren via de digitale mogelijkheden die er beschikbaar zijn.
- Naast aandacht voor de objectieve veiligheidscijfers besteden we continu aandacht aan het gevoel van veiligheid bij inwoners.

Wat mag het kosten? (bedragen x € 1.000)

Exploitatie	Realisatie 2023	Begroting 2024 t/m 2e turap	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten						
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	895	1.086	1.131	1.131	1.131	1.131
1.2 Openbare orde en veiligheid	439	565	448	446	438	438
Totaal Lasten	1.334	1.651	1.579	1.577	1.568	1.568
Baten						
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	75	77	77	77	77	77
1.2 Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	0
Totaal Baten	75	77	77	77	77	77
Gerealiseerd resultaat	1.259	1.574	1.502	1.499	1.491	1.491

Toelichting

Vergelijking van de bijgestelde begroting 2024 met 2025 (baten en lasten gesaldeerd) en meerjarig levert de volgende verschillen op:

1.1 Crisisbeheer en brandweer (nadeel € 45.000)

- In de begroting 2025 van de VRBZO is een indexering van 5,5% toegepast, voor de gemeente Waalre betekent dit een nadeel van € 50.000.
- Voordeel van € 5.000 door een lagere storting in de voorziening groot onderhoud brandweerkazerne en stallingsruimte.

1.2 Openbare orde en veiligheid (voordeel € 117.000)

- Een voordeel van € 59.000 op dit taakveld door verschuiving naar andere taakvelden.
- In 2024 zijn er incidenteel kosten gemaakt voor de inhuur van een adviseur veiligheid voor het vormgeven van het Integraal Veiligheidsplan en het in beeld brengen van de daaruit volgende consequenties voor de interne organisatie en betrokken partners. Voor 2025 zijn deze kosten niet meer begroot: dit betekent een voordeel van € 29.000.
- Diverse kleine verhogingen van bijdrage aan overige overheden/gemeente (waaronder indexering RIEC, Zorg en Veiligheidshuis, Kempen Interventie Team en Veiligheidsfond) betekenen een nadeel van € 6.000.
- In de Kadernota 2025 heeft u aangegeven om het lopende contract met een extern bureau, waarmee we in de weekenden, avonden en nachten beschikken over extra formatie (bovenop de reguliere formatie) voor toezicht en handhaving, niet te verlengen (loopt af per 1 april 2025) en middelen af te ramen. Dit betekent een voordeel van € 42.000 (in 2024 was dit budget al eenmalig verlaagd met € 20.000). In 2025 moet hiervoor nog wel een budget overblijven omdat contract tot 1 april loopt (zie ook toelichting meerjarenraming).

Toelichting meerjarenramingen:

- In 2026 € 8.000 extra uitgaven door de audit voor de Wet Politiegegevens (WPG).
- Vanaf 2026 wordt het volledige budget voor ondersteuning van de BOA's afgeraamd (zie ook hierboven), € 10.000 per jaar.

02 Verkeer, vervoer en waterstaat

2.1 Verkeer en vervoer

Verkeer

Wat willen we bereiken?

Het op een duurzame manier verbeteren van de bereikbaarheid, de verkeersveiligheid, de luchtkwaliteit en de leefomgeving alsmede een mobiliteitstransitie van autogebruik naar openbaar vervoer, lopen en fietsen.

De transitie van autogebruik naar lopen en fietsen zetten we vooral in met het oog op de gezondheid en vitaliteit van onze inwoners.

Wat gaan we daarvoor doen?

Ambtelijk en bestuurlijk wordt in de (deel)regio ingezet op het permanent goed functioneren van de hoofdinfrastructuur (A2, A67, nieuwe N69 en zuidelijke route Valkenswaard).

We nemen actief deel aan de regio overleggen en het overleg in deelregio A2-zuid. Daarnaast is er frequent overleg met Valkenswaard over de hoofdstructuur.

Er is blijvend aandacht voor de regionale mobiliteitsagenda en inzet op en van Brainport Bereikbaar in relatie tot onder andere de regionale werkgeversaanpak.

Hiervoor sluiten we aan bij diverse regionale overleggen, waar onder andere de werkgeversaanpak aan bod komt. Dit vertaalt zich bijvoorbeeld in het multimodaal mobiliteitspakket (MMMP) voor de MRE waarin maatregelen worden geconcretiseerd.

Het autoverkeer op de route Heikantstraat-Wollenbergstraat-Willibrorduslaan-Onze Lieve Vrouwedijk wordt teruggedrongen.

In 2025 starten we in het kader van het programma Duurzaam door Waalre met de uitvoering van de reconstructie van de Heikantstraat en Traverse Noord. Hiermee vergroten we de leefbaarheid in de straten en in het dorp. Het gebruik en de intensiteiten en snelheden monitoren we na realisatie om te bepalen of de ingrepen uiteindelijk het gewenste resultaat en effect hebben.

Het terugdringen van het doorgaand autoverkeer op de Eindhovenseweg, door voorrang te geven aan het bus- en fietsverkeer, met als streven een intensiteit van maximaal 13.500 motorvoertuigen per etmaal, wordt gerealiseerd.

In 2025 wordt de reconstructie van dit traject voltooid. Na voltooiing monitoren we het gebruik en de intensiteiten en snelheden om te bepalen of de ingrepen uiteindelijk het gewenste resultaat en effect hebben.

In het kader van mensgerichte aanpak verkeersveiligheid worden verkeersveiligheids-acties en verkeersonderwijs op basisscholen ondersteund. Hierbij zijn afspraken gemaakt over veilige schoolroutes en schoolomgevingen.

Ondersteuning vindt plaats doordat we alle basisscholen in Waalre stimuleren om aan te sluiten bij het Brabants Verkeersveiligheidslabel (BVL). Met educatieprogramma's zorgen

we voor een veilige verkeersdeelname van kinderen in onze gemeente. Dit zijn bijvoorbeeld behendigheidstrainingen en dode hoektrainingen. Daarnaast wordt de verkeersveiligheid in de schoolomgevingen gemonitord. In het mobiliteitsplan zijn veilige schoolomgevingen en schoolroutes opgenomen.

In verband met de kwetsbaarheid van oudere fietsers wordt extra aandacht besteed aan deze specifieke doelgroep middels gerichte communicatie.

Hiertoe wordt het programma "Doortrappen" uitgerold. Dit is een initiatief van het ministerie om oudere fietsers langer veilig te laten fietsen.

Ondersteunend aan het project Duurzaam Door Waalre worden de inwoners en andere weggebruikers gestimuleerd om vaker gebruik te maken van alternatieven.

Volgens het in 2024 door de gemeenteraad vastgestelde mobiliteitsplan zijn lopen en fietsen de standaard voor verplaatsingen over korte afstanden binnen de gemeente en naar buurgemeenten. Dit stimuleren we door voorzieningen te realiseren voor meer duurzame vormen van mobiliteit (openbaar vervoer, fiets/e-bike gebruik, lopen, carpooling, innovatieve mobiliteitsvormen e.d.). Tevens worden inwoners en andere weggebruikers gestimuleerd om vaker gebruik te maken van stroomwegen zoals de nieuwe N69 in plaats van de voor de voormalige doorgaande routes in Waalre. Dit sluit ook aan op de regionale werkgeversaanpak.

We verbeteren de kwaliteit van recreatieve fietspaden in Achtereind en buurtschap Loon. Tevens wordt het vraagstuk in buurtschap Loon breder opgepakt in relatie tot sluipverkeer en stof- en wateroverlast.

In 2024 heeft de planvoorbereiding samen met de omgeving plaatsgevonden. Het plan met bij behorende maatregelen wordt in 2025 uitgevoerd.

Het maatregelenpakket uit het mobiliteitsplan wordt gefaseerd uitgevoerd.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Het pakket aan maatregelen levert een positieve bijdrage aan de leefbaarheid (vermindering geluidsoverlast, drukte en betere luchtkwaliteit) in de kernen Aalst en Waalre. Daarbij bevordert het de veiligheid door het stimuleren van het fietsgebruik en het openbaar vervoer. Met het pakket beogen we gedragsveranderingen te bereiken zodat inwoners en passanten vaker gebruik maken van fiets en openbaar vervoer, hun snelheid aanpassen en meer gebruik maken van het hoofdwegennet. Dit past als geheel bij de doelstellingen zoals ze zijn opgenomen in het mobiliteitsplan gemeente Waalre dat in 2024 is vastgesteld door de gemeenteraad.

Wegen

Wat willen we bereiken?

Het in stand houden, verbeteren en waar nodig vernieuwen van de infrastructuur om de kwaliteit van de openbare ruimte een impuls te geven.

Het is onze doelstelling dat weggebruikers op een veilige wijze gebruik kunnen maken van onze wegen, stoepen, fietspaden etc.. De leidraad hiervoor is ons Wegenbeheerplan 2019-2028 dat is vastgesteld door de gemeenteraad. In dit beheerplan is vastgelegd dat gemeente Waalre het niveau B (CROW publicatie 288) hanteert, wat neerkomt op een basisniveau van verantwoord beheer.

Om de kwaliteit van onze wegen, stoepen, fietspaden etc. te beoordelen voeren we eenmaal in de twee jaar een globale visuele inspectie uit van alle verhardingen in onze gemeente. De inspectie laat ons aan de hand van schadebeelden zien waar onderhoud noodzakelijk is of waar dit op termijn te verwachten valt. Met behulp van de inspectieresultaten stellen we een onderhoudsplan op, waarmee we budget en beheerniveaus op elkaar afstemmen en noodzakelijk onderhoud plannen.

Bij het opstellen van de planning houden we rekening met andere te realiseren ambities zoals bijvoorbeeld op het vlak van het mobiliteitsplan, klimaat, vergrijzing e.d.

Wat gaan we daarvoor doen?

Er wordt uitvoering gegeven aan onderhoudsmaatregelen op basis van het geactualiseerde onderhoudsplan.

- De onderhoudsmaatregelen bestaan uit asfalt- en elementenonderhoud en betreffen zowel klein als groot onderhoud.
- Elementenonderhoud wordt uitgevoerd in de wijken Ekenrooi noord en zuid en Waalre dorp.
- Asfaltonderhoud wordt uitgevoerd aan de Parklaan en omgeving, Burgemeester Ossenpark, de Kransen, Sophiastreet en Ekenrooi zuid en Azalealaan en omgeving.

Op basis van het uitvoeringsprogramma wordt onderhoud uitgevoerd aan bruggen.

In 2025 wordt er klein onderhoud uitgevoerd aan de volgende bruggen:

- KW4: fiets/voetgangersbrug Christoffelpad
- KW5: verkeersbrug Wilheminalaan
- KW8: verkeersbrug Onze Lieve Vrouwedijk
- KW12: verkeersbrug Dommelseweg
- KW18: Diepenvoorde

Groot onderhoud wordt uitgevoerd aan de volgende brug:

- KW2: verkeersbrug Brabantialaan

Oriëntatie op de wijkaanpak stellen we uit tot tenminste 2027

In het uitvoeringsprogramma "met elkaar op weg naar de toekomst" is opgenomen dat we in 2027 aan de slag gaan met uitvoering van de "integrale wijkinrichting" de zogenaamde wijkaanpak. Met een wijkplan brengen we diverse grotere opgaven in de wijk samen in een integraal plan. Hierbij spelen strategische opgaven op het gebied van onder andere klimaatadaptatie, energietransitie, sociale cohesie, bewegen in de openbare ruimte en regulier onderhoud een belangrijke rol. De oriëntatie hierop zou in 2025 starten. Vanwege de financiële positie van gemeente Waalre stellen we de uitvoering uit tot ten minste 2029. Dit betekent dat we op zijn vroegst in 2027 aan de slag gaan met de verdere oriëntatie op de Wijkaanpak. Uiteraard voeren we tot die tijd wel noodzakelijk onderhoud uit zodat de openbare ruimte schoon, heel en veilig blijft.

In 2025 wordt er een nieuwe kwaliteitsinspectie van alle wegen uitgevoerd.

Deze tweejaarlijkse globale visuele inspectie vormt de basis voor het onderhoudsprogramma wegen.

Integrale projectplanning.

In het kader van de integrale projectplanning wordt in 2025 gewerkt aan:

- Rehabilitaties en herinrichtingen
- De uitvoering van de Eindhovenseweg wordt in zijn geheel gerealiseerd.
- Het centrumplan Den Hof wordt volledig gerealiseerd.
- De uitvoering van Traverse-noord wordt gerealiseerd.
- De uitvoering van de Heikantstraat wordt gestart.
- Het definitief ontwerp van de Gestelsestraat-Zuid wordt vastgesteld en uitvoering wordt gestart.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Een goed functionerend wegennet (zowel voor automobilisten, fietsers, wandelaars etc.) is noodzakelijk voor de bereikbaarheid in en van onze gemeente en voor de veiligheid van iedereen die deelneemt aan het verkeer. Hierdoor kunnen de tevredenheid en de beleving van inwoners over kwaliteit van wegen en trottoirs toenemen.

Openbare verlichting

Wat willen we bereiken?

Zorgen voor kwalitatief hoogwaardige en duurzame openbare verlichting om de (sociale) veiligheid te verhogen en lichtvervuiling en lichthinder tot een minimum te beperken.

Hierbij is het streven om energie te besparen en de energielasten van de openbare verlichting te verlagen door het toepassen van energiezuinige verlichting en slimme dimregimes. Het streven is dat in 2030 minimaal 60% van de openbare verlichting in Waalre is verduurzaamd door het toepassen van LED verlichting. Thans is circa 47% van het areaal verled.

Wat gaan we daarvoor doen?

De vervanging van OVL (conventionele lichtbronnen naar LED) wordt zoveel mogelijk in de projecten meegenomen.

Door het verleden met de grote projecten mee te nemen maken we werk met werk en zetten we de verduurzaming gestaag door. Wanneer we alles in een keer verleden moet de gehele installatie na 20 tot 25 jaar weer in een keer worden vervangen. Desondanks starten we in 2025 wel met het opstellen van een plan om de verleding van de OVL installatie te versnellen.

In 2025 wordt de verlichting op de onderstaande locaties vervangen:

- Eindhovenseweg (voltooiing)
- Winkelcentrum Den Hof (voltooiing)
- Traverse Noord
- Heikantstraat
- Duin en Ven (hergebruik led armaturen)

Oude lichtmasten (> 40 jaar) langs wijkontsluitingswegen met hoge masten worden vervangen om het risico van het omvallen van oude masten te voorkomen.

Oude stalen masten kunnen roesten waardoor ze valgevaarlijk worden. Om dit risico te voorkomen vervangen we deze masten na het einde van de levensduur. Met het vervangen van de oude masten worden tevens de armaturen met conventionele lichtbronnen vervangen door armaturen met LED verlichting.

Voor het verder verduurzamen van de openbare verlichting stellen we een uitvoeringsplan verleden op.

Het verduurzamen van de openbare verlichtingsinstallatie doen we door middel van verleding. Armaturen met conventionele lichtbronnen vervangen we door armaturen met ledverlichting. Hierbij passen we meteen slimme dimregimes toe waarmee we besparen op energie- en exploitatielasten. Verleding koppelen we in principe aan de grote projecten om werk met werk te maken. Voor de wegen en straten die buiten deze projecten vallen stellen we in 2025 een plan op om de verleding over de gehele gemeente uit te rollen. Zo mogelijk koppelen we dit aan de wijkaanpak.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Goede verlichting van het Waalrese wegennet zorgt voor sociale veiligheid en verkeersveiligheid voor de inwoners. Verduurzaming van de verlichting draagt daarnaast bij aan een beter leefmilieu en aan kostenreductie.

Kabels en leidingen

Wat willen we bereiken?

De overlast voor inwoners bij de aanleg en het onderhoud zo laag mogelijk houden door regie te voeren op de uitvoering van de ondergrondse infrastructuur (kabels en leidingen).

Er vindt periodiek afstemming plaats met netbeheerders over netuitbreidingen en onderhoudswerkzaamheden in relatie tot infrawerken. Dit doen we door samen met de grote netbeheerders (Brabant Water en Enexis) eenmaal per kwartaal de projecten waar mogelijk af te stemmen.

Daarnaast vindt er op projectniveau aanvullend coördinatieoverleg plaats. Hiermee kan bijvoorbeeld verzwaren van het elektriciteitsnet worden afgestemd op reeds geplande werkzaamheden zoals reconstructies.

Door het faciliteren van onderhoud door nutsbedrijven wordt het aantal storingen beperkt. Kosten worden gereduceerd door goede en snelle afhandeling bij vergunningen, meldingen en klachten.

Wat gaan we daarvoor doen?

Bestratingen die als gevolg van werkzaamheden aan kabels en leidingen zijn verzakt, worden hersteld.

Nadat wij meldingen van verzakt straatwerk ten gevolge van de aanleg van kabels en leidingen ontvangen, geven wij direct opdracht om de schade te herstellen. Voor dit herstel ontvangen wij een degeneratievergoeding van het desbetreffende nutsbedrijf.

De Verordening Ondergrondse Infrastructuur 2018 (VOI) en het Handboek Kabels en Leidingen (HKL) worden in regionaal verband (MRE) geactualiseerd en geïmplementeerd.

In regionaal verband is er een werkgroep opgericht om de verordening uit 2018 en het handboek uit 2015 te actualiseren.

Vergunningen worden verleend, er wordt toezicht gehouden op de werkzaamheden op het gebied van kabels en leidingen.

Hierbij coördineren we de projecten van de nutsbedrijven en houden we tevens toezicht op een correcte uitvoering conform de verleende vergunningen en instemmingsbesluiten. Dit in intensieve samenwerking met betrokken nutsbedrijven, aannemers en ontwikkelaars.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Door de werkzaamheden goed te coördineren en goed samen te werken met betrokken stakeholders, blijft de kans op overlast beperkt. Daarbij geven we ruimte aan de netbeheerders en combineren we werkzaamheden waar nodig zodat de netbeheerders een zo goed mogelijk netwerk van openbare nutsvoorzieningen aan kunnen blijven bieden.

2.5 Openbaar vervoer

Wat willen we bereiken?

Het openbaar vervoer als efficiënt alternatief voor de auto voor verplaatsingen over grotere afstanden en voor mensen die minder mobiel zijn.

Het openbaar vervoer is voor veel mensen belangrijk. Denk bijvoorbeeld aan schoolgaande jeugd, mensen die minder mobiel zijn of als alternatief voor de auto. Richting de provincie zetten we in op de verdere optimalisatie van het openbaar vervoer zodat dit wordt opgenomen in de concessie.

Wat gaan we daarvoor doen?

De werkzaamheden van de Hoogwaardige Openbaar Vervoer (HOV) lijn op de Eindhoveneweg/Valkenswaardseweg tussen Eindhoven en Valkenswaard worden uitgevoerd. De HOV-Infra wordt hiermee gerealiseerd.

Voor wat betreft de optimalisatie van het openbaar vervoer is de inzet minimaal behoud van ons huidige netwerk en het verhogen van de frequentie op de route Valkenswaard-Aalst-Eindhoven naar een volwaardige Hoogwaardige Openbaar Vervoer (HOV) verbinding en de route Valkenswaard-Aalst/Waalre-Veldhoven.

Het project OV- ambassadeurs wordt ten uitvoer gebracht. Dit project loopt gedurende de periode 2023-2025. Hiermee wordt het reguliere openbare vervoer beter benut door mensen die met mobiliteitsdrempels kampen.

Samen met de gemeente Eindhoven zijn we aan de slag om mensen met een mobiliteitsbeperking en mensen zonder juiste kennis of ervaring beter te informeren over de mogelijkheden van het openbaar vervoer en eventuele vrees of belemmeringen weg te nemen.

We onderzoeken of en hoe we het Openbaar vervoer tussen dorpen en wijken naar overstapplaatsen (hubs) kunnen handhaven en verbeteren. Uitgangspunt daarbij is een duurzaam en flexibel openbaar vervoerssysteem.

Naast de reguliere busdiensten gaan we ook inzetten op vraag gestuurd OV. Reizigers kunnen hun ritten van tevoren boeken of op verzoek worden opgehaald op een afgesproken locatie.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Een kwalitatief hoogwaardig OV-netwerk, dat aansluit op behoeften en wensen van onze inwoners. Dit vergroot het gebruikersgemak waardoor meer inwoners gebruik maken van deze voorzieningen.

Wat mag het kosten? (bedragen x € 1.000)

Exploitatie	Realisatie 2023	Begroting 2024 t/m 2e turap	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten						
2.1 Verkeer en vervoer	2.333	2.457	2.795	2.864	3.036	3.102
2.5 Openbaar vervoer	0	25	0	0	0	0
Totaal Lasten	2.333	2.482	2.795	2.864	3.036	3.102
Baten						
2.1 Verkeer en vervoer	84	25	42	42	42	42
2.5 Openbaar vervoer	0	25	0	0	0	0
Totaal Baten	84	50	42	42	42	42
Gerealiseerd resultaat	2.250	2.432	2.753	2.822	2.994	3.060

Toelichting

Vergelijking van de bijgestelde begroting 2024 met 2025 (baten en lasten gesaldeerd) en meerjarig levert de volgende verschillen op:

2.1 Verkeer en vervoer (nadeel € 321.000)

- Door een aangepaste verdeling van taken binnen team openbare ruimte ontstaat hier een voordeel op de salariskosten van € 38.000.
- Stijging kapitaallasten a.g.v. nieuwe investeringen en toerekening rente. Nadeel € 319.000.
- De kosten voor het onderhoud van zandwegen stijgt met € 5.000.
- Het uitbesteden van het onderhoud van de openbare verlichting stijgt door indexeringen met € 10.000.
- Het contract met de gemeente Eindhoven voor het uitbesteden van de gladheidsbestrijding is € 33.000 hoger dan afgelopen jaren.
- De externe kosten voor advisering voor verkeer is in 2025 € 24.000 hoger dan de jaren daarvoor.
- In 2024 is eenmalig een bedrag opgenomen van 12.000 voor het vrachtwagenverbod Waalre-dorp. Omdat dit bedrag niet in 2025 zit is dit voor 2025 een voordeel t.o.v. 2024
- Een bijdrage van het afvalfonds van € 17.000 wordt op de post zwerfafval begroot.

Toelichting meerjarenramingen:

- Jaarlijkse stijging kapitaallasten (incl. toerekening rente) a.g.v. investeringen o.b.v. het wegenbeheersplan.

2.5 Openbaar vervoer (voordeel € 0)

- Geen verschillen

03 Economie

3.1 Economische ontwikkeling

Lokaal economisch programma

Wat willen we bereiken?

Het behouden en versterken van een vitale economie in Waalre.

In samenwerking met ondernemers werken we aan de versterking van de centra in Aalst en Waalre-dorp en de ontwikkeling van de nieuwe en bestaande bedrijventerreinen en kantoorlocaties.

Wat gaan we daarvoor doen?

Er wordt gewerkt aan de versterking van de aantrekkelijkheid van de centra van Aalst en Waalre-dorp (zie bij thema 8).

Ondersteuning bij de uitvoering van het meerjarenplan Bedrijven Investerings Zone (BIZ) Den Hof periode 2023-2027.

Dit omvat de inning van de BIZ-bijdragen, subsidieverlening en regelmatig overleg.

Met de subsidie worden activiteiten uitgevoerd zodat een impuls wordt gegeven aan de versterking van het dorpshart Aalst, zoals acties (Paaseiactie, Krasactie, puzzeltocht), evenementen (markt Creatief en Culinair, Ladies Night, Sinterklaas, Kerst) maar ook het aanbrengen van nieuwe sfeerverlichting en geluidsinstallatie.

We stimuleren de samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheid, met aandacht voor duurzaam en maatschappelijk ondernemen.

Samen met Brainport Development versterken we deze triple helix samenwerking binnen Waalre.

Er wordt gestart met de planvorming van de uitbreiding van Bedrijvenpark Het Broek (onderdeel van Waalre Noord fase 3). Ook wordt een eerste verkenning van de uitbreiding van de High Tech Campus-Zuid gestart.

Na vaststelling van het stedenbouwkundig plan voor Waalre-Noord, fase 3 (april 2024) worden de ruimtelijke procedures gestart. De hierin opgenomen uitbreiding van bedrijventerrein Het Broek is beperkt van omvang; zo'n 1-1.5 ha.

In '9voor1' worden huisvestingsvraagstukken van bedrijven gezamenlijk behandeld, waardoor de meest passende locaties in de regio zijn aangeboden. Zo behouden en trekken wij bedrijven aan voor de regio.

Wij zullen als gemeente Waalre in 2025 en 2026 de secretarisrol bij 9voor1 voor onze rekening nemen.

We starten met de verkenning van de transformatie van bedrijventerrein De Voldijn in relatie tot de mogelijke ontwikkeling van de werklocatie Ekenrooi-noord.

Het omvat een verkenning van gehele of gedeeltelijk transformatie van bestaande bedrijventerrein De Voldijn naar woongebied. Dit in samenhang met de ontwikkeling van een nieuwe bedrijfslocatie in Ekenrooi-noord met een lokaal (en mogelijk deels regionaal) karakter alsook ten behoeve van eventuele uitplaatsingsmogelijkheden voor bepaalde bedrijven die nu gevestigd zijn op bedrijventerrein De Voldijn.

Via de bedrijfscontactfunctionaris onderhouden we contact met het Waalres bedrijfsleven.

We hebben regelmatig overleg met het Overlegplatform EZ, het Ondernemerscontact Waalre, JONG! Waalre, Winkeliers Waalre Dorp en horeca Waalre. Hierdoor krijgen we hun behoeften en wensen in beeld en weten we wat er speelt. Ook leggen we regelmatig individuele bedrijfsbezoeken af. Het contact tussen de gemeente en het bedrijfsleven evalueren we en waar nodig verbeteren we dit.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Voor ondernemers en inwoners wordt duidelijk hoe Waalre zich in de toekomst economisch ontwikkelt en waar we ons de komende jaren op richten.
- Inwoners profiteren van de werkgelegenheid en het niveau van voorzieningen die dit oplevert.

Economische samenwerking binnen het Stedelijk Gebied Eindhoven, Metropoolregio en Brainport

Wat willen we bereiken?

De regio Zuidoost-Brabant wil haar positie als één van de best presterende regio's van Nederland en één van de meest technologisch innovatieve regio's van Europa behouden en versterken.

Lokaal werken we onder andere aan het verder verstevigen van de positie van ons bedrijfsleven en het bieden van een aantrekkelijke leefomgeving voor werknemers in de gehele Brainport-regio. De komende jaren zal een schaa sprong plaats vinden, met daarbij de groei van het Stedelijk Gebied Eindhoven (SGE) met naar verwachting 72.000 extra arbeidsplaatsen en meer dan 100.000 inwoners. Dit geeft een grote druk op het ruimtegebruik (wonen, werken, voorzieningen, mobiliteit, recreatie, klimaatadaptatie, ecologie, energietransitie en milieu). Vanuit het thema Ruimte wordt voor het SGE de integrale strategie bepaald en gemonitord.

Wat gaan we daarvoor doen?

De programmeringsafspraken bedrijventerreinen binnen de Metropoolregio Eindhoven worden regelmatig geactualiseerd.

Binnen het MRE zijn er adaptieve programmeringsafspraken gemaakt. Tijdens de Omgevingsdagen worden de afspraken regelmatig geactualiseerd.

In de programmering zijn veel vervolgacties opgenomen. Er wordt een actieprogramma (door een aanjaagteam) uitgewerkt, waarin de nieuwe regionale samenwerkingsstructuur en wijze van programmeren verder wordt uitgewerkt, een monitoringssysteem en uitgifteprotocol wordt opgesteld en een kwaliteitskader voor toekomstige werklocaties (nieuwe en bestaande) wordt uitgewerkt. Ook wordt een uitvoeringsprogramma voor bestaande werklocaties opgesteld met relevante onderwerpen: intensivering van het ruimtegebruik, revitalisering/herstructurering, transformatie naar woningbouw, de implementatie van parkmanagement en gebruik van vrijkomende agrarische bedrijfsbebouwing (VAB's).

Het thema Economie uit zowel de Samenwerkingsagenda Stedelijk Gebied Eindhoven 2022-2026 als uit het Samenwerkingsakkoord 2023-2026 van de Metropoolregio Eindhoven, gaan gaan we (deels) uitvoeren.

Onder andere wordt er een start gemaakt met het Uitvoeringsprogramma kwaliteitsverbetering (bestaande) bedrijventerreinen, waarbij gekeken wordt naar thema's als veiligheid, klimaatadaptatie, energietransitie, circulaire economie en intensivering.

Er vindt een evaluatie van het Regionaal Ontwikkelfonds Werklocaties (ROW) plaats.

Via het Regionaal Ontwikkelfonds Werklocaties hebben we een investeringsfonds dat ondernemers extra middelen biedt om plannen mogelijk te maken op het moment dat zij investeren op een bestaand bedrijventerrein in de regio. Dit staat ook open voor Waalrese bedrijven. In de nieuwe programmeringsafspraken voor bedrijventerreinen houden we het ROW als financieel instrument tegen het licht. Hoe kan het ROW bijdragen aan optimaal gebruik van de bestaande bedrijventerreinen en/of aanjager zijn van nieuwe ontwikkelingen? Op basis hiervan wordt de koers bepaald.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Ondernemers en inwoners profiteren in de Brainportregio van het excellente vestigingsklimaat voor bedrijven, de werkgelegenheid en een aantrekkelijke woonomgeving met veel voorzieningen van hoge kwaliteit.

3.4 Recreatie en toerisme

Wat willen we bereiken?

Het regionaal positioneren van Waalre als de 'groene' schakel en toegangspoort tussen (de zuidzijde van) het Stedelijk Gebied Eindhoven en grotere, groene, recreatieve gebieden zoals 'de Kempen' en 'transnationaal park De Grootte Heide'.

Het vergroten van de aantrekkelijkheid van het Waalres buitengebied voor recreatie en toerisme; voor de inwoners van Waalre en het stedelijk gebied.

Wat gaan we daarvoor doen?

Projecten van het uitvoeringsplan Recreatie en Toerisme 2024-2025 worden opgepakt of afgerond.

We werken fasegewijs (bv middels tweejaarlijkse uitvoeringsprogramma's) aan de uitwerking van de Visie Recreatie en Toerisme (R&T); denk aan de inventarisatie wensen/kansen aanbieders, verbeteringen aan recreatieve routes en podwalks. Ook bekijken we hoe we de recreant kunnen verleiden/faciliteren om aan de randen van de Aalsterbossen te parkeren en te voet via bestaande en/of nieuwe wandelroute(s) het gebied en de Hut van Mie Pils te bezoeken.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Waalre is een groene woongemeente waar het voor iedereen fijn wonen is. Recreatie en toerisme zetten we op kleinschalige, toegankelijke en uitnodigende wijze in om zo bij te dragen aan de brede welvaart.

Wat mag het kosten? (bedragen x € 1.000)

Exploitatie	Realisatie 2023	Begroting 2024 t/m 2e turap	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten						
3.1 Economische ontwikkeling	112	128	131	130	130	129
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	52	67	51	51	51	51
3.4 Economische promotie	30	37	23	23	23	23
Totaal Lasten	194	232	204	203	203	202
Baten						
3.1 Economische ontwikkeling	1	2	2	2	2	2
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	46	45	46	46	46	46
3.4 Economische promotie	166	220	220	220	220	220
Totaal Baten	212	267	268	268	268	268
Gerealiseerd resultaat	-19	-36	-64	-64	-65	-65

Toelichting

Vergelijking van de bijgestelde begroting 2024 met 2025 (baten en lasten gesaldeerd) en meerjarig levert de volgende verschillen op:

3.1 Economische ontwikkeling (nadeel € 3.000)

- Nadeel salariskosten door indexering € 3.000.

3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen (voordeel € 17.000)

- In 2024 zijn nog eenmalige kosten geraamd voor de ontwikkelingsvisie bedrijventerrein de Voldijn (afronding van deze ontwikkelingsvisie vindt plaats in 2024), voordeel € 17.000.

3.4 Economische promotie (voordeel € 14.000)

- In 2024 is een eenmalige bijdrage geraamd voor RegioRadar Eindhoven (zij bieden een online database met culturele, vrije tijds- en sportuitjes in de regio), hierdoor blijft het bovenlokale Waalrese culturele, sportieve, toeristisch en recreatief aanbod zichtbaar voor onze inwoners en (potentiële) bezoekers. Een voordeel van € 5.000 omdat deze kosten niet meer opgenomen zijn in voorliggende begroting.
- Het krediet deelname van Gogh Nationaal Park (€ 9.000) is t/m 2024 gecontinueerd (overbruggingsjaar). Vanaf 2025 hebben we deze kosten niet meer voorzien in onze begroting waardoor een voordeel ontstaat van € 9.000.

04 Onderwijs

4.1 Brede scholen

Wat willen we bereiken?

Een soepele overgang van de ene ontwikkelingsfase naar de andere om achterstand of uitval te voorkomen.

Onderwijs, sociaal-culturele en sportvoorzieningen versterken elkaar.

Wat gaan we daarvoor doen?

Er is een continue samenwerking tussen het onderwijs, de voor- en naschoolse voorzieningen, verenigingen, sport & cultuur en de omgeving waarbij onderwijshuisvesting ondersteunend is aan deze samenwerking.

Er is een doorgaande lijn tussen de 'voorschool' (VVE gecertificeerd kinderdagverblijf) en groep één van de basisscholen . Voor alle leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte vindt een warme overdracht plaats.

Gemeente Waalre legt verantwoording af aan de onderwijsinspectie op het gebied van VVE en onderwijsachterstandenbeleid.

Schoolbesturen en de besturen van de aanbieders van voorschoolse educatie werken volgens de 'Resultaatafspraken Voor- en Vroegschoolse Educatie' (VVE) Waalre.

Vier gecontracteerde kinderdagverblijven bieden voorschoolse educatie aan, zodat 100% van de 'doelgroepkinderen' (kinderen met een 'VVE-indicatie' van het consultatiebureau) gebruik kunnen maken van VVE

Alle kinderen in de leeftijd 2,5-4 jaar kunnen gebruik maken van voorschoolse educatie.

Wat willen we bereiken?

We werken aan een gemeentelijke kwaliteitscyclus voor VVE met onze samenwerkingspartners.

Wat gaan we daarvoor doen?

Samen met scholen, kinderopvang en gemeente werken we aan een kwaliteitscyclus voor VVE ter vervanging van de huidige VVE monitor.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Ouders merken dat scholen en andere jeugdpartners zoals het CMD goed samenwerken in de ondersteuning vanuit passend onderwijs en jeugdhulp.

Peuters volgen een methodisch ontwikkelingsgericht programma op de kinderopvang. Dit programma sluit aan op het programma in de onderbouw van de basisschool. Hierdoor wordt een goede overdracht/overgang naar het basisonderwijs mogelijk gemaakt.

Jongeren en hun ouders waarmee het niet goed gaat weten waar ze terecht kunnen voor hulp en worden op tijd geholpen. De scholen kunnen hun rol als vroegsignaleerders goed invullen. Hierdoor is er minder inzet van (zware) individuele voorzieningen jeugdhulp

nodig. Er is overleg tussen school en gemeente om de weg naar inzet van hulp af te stemmen.

4.2 Onderwijshuisvesting

Wat willen we bereiken?

Goede duurzame huisvesting om het brede-school-concept mogelijk te maken.

Door middel van een multifunctionele inzet van de schoolgebouwen willen we de ontmoeting tussen verschillende groepen vergemakkelijken, verschillende manieren van leren faciliteren en wijkgebonden activiteiten mogelijk maken.

Wat gaan we daarvoor doen?

Er worden duurzame bouwplannen gemaakt voor de nieuwe basisscholen in Waalre-dorp en in de Voldijn.

In 2025 starten we met concrete planontwikkeling voor nieuwbouw van de nieuwe basisscholen.

Er zijn heldere afspraken gemaakt met de schoolbesturen over de uitvoering van het onderhoud aan de scholen en over het multifunctioneel inzetten van de gebouwen.

Schoolpleinen zijn ingezet als speelplek voor de buurt.

We geven uitvoering aan de projecten uit het integraal huisvestingsplan (bouw van de nieuwe duurzame basisschool in Waalre-dorp).

Wat is de impact voor onze inwoners?

De duurzame schoolgebouwen in de gemeente Waalre bieden genoeg ruimte voor passend onderwijs en een gezonde, frisse leeromgeving voor de kinderen. Er zijn voldoende keuzemogelijkheden om als ouder te kiezen voor de meest passende school in de buurt.

4.3 Lokaal onderwijsbeleid

Wat willen we bereiken?

Een samenhangende onderwijs-, ondersteunings- en hulpstructuur voor de jeugd en een positief opvoed- en opgroei-klimaat.

De ondersteuning die het onderwijs biedt (passend onderwijs) sluit aan bij de ondersteuning die de gemeente biedt met de Jeugdwet en de WMO.

Wat gaan we daarvoor doen?

Het onderwijsachterstandenbeleid maakt integraal onderdeel uit van het jeugdbeleid 2020-2024 en we voeren dit beleid uit. We verlengen het beleid met een jaar en stellen in 2025 een nieuw beleid op.

Ondersteuningsplannen Passend Onderwijs van het samenwerkingsverband Passend Onderwijs stemmen we af met de deelnemende gemeenten en scholen.

We praten met ouders en niet over hen en leggen de regie over inzet van ondersteuning bij ouders, in lijn met het uitgangspunt dat ouders primair verantwoordelijk zijn voor het opgroeien en de opvoeding van hun kinderen.

We signaleren ondersteuningsvragen snel en pakken deze op door het (preventief) inzetten van de sociale omgeving en ondersteuning vanuit het 'voorzorgsveld'.

In 2024 is gestart met de uitvoering van de maatregelen die zijn opgesteld in het kader van de Taskforce Sociaal Domein. De uitvoering van deze maatregelen lopen door in 2025. Bovenstaande sluit aan bij de gestelde maatregelen.

We stemmen gemeentelijke beleidsplannen voor jeugd af met de Samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs (Primair en Voortgezet Onderwijs).

We zetten interventies zoals preventieve logopedie en boekstart in om taalachterstanden te voorkomen.

Onderwijs en gemeente gaan met elkaar in overleg en bakenen de verantwoordelijkheden af. Dit sluit aan bij de speerpunten vanuit de Taskforce.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Inwoners weten waar ze terecht kunnen voor jeugdhulp. De aanvraagprocedure voor individuele voorzieningen jeugdhulp is helder en werkt goed.
- Ouders worden niet heen en weer gestuurd, maar ervaren dat zij zelf de regie hebben en passende hulp krijgen. Dit wordt o.a. gerealiseerd door een goede samenwerking tussen het onderwijs, kinderopvang, CMD, PlusTeam, huisartsen, jeugdgezondheidszorg en andere jeugdpartners.
- Ouders kunnen ook in het Medisch Centrum Aalst terecht voor vragen over de opvoeding en hulp voor hun kinderen.
- Kinderen met een taalachterstand krijgen extra hulp en ervaren dat zij beter mee kunnen komen met de rest van de klas.

4.4 Leerlingenvervoer

Wat willen we bereiken?

Het leerlingenvervoer blijft toegankelijk voor leerlingen die dit nodig hebben.

Wat gaan we daarvoor doen?

Om het leerlingenvervoer voor iedereen toegankelijk te houden, houden we de verordening opnieuw tegen het licht passen deze waar nodig aan. We maken een handelingskader voor het toepassen van de verordening.

Wat willen we bereiken?

Leerlingen die niet zelfstandig naar school kunnen gaan, kunnen gebruik maken van het leerlingenvervoer.

Dit geldt alleen als duidelijk is dat de ouders/verzorgers dit vervoer niet zelf kunnen uitvoeren. De regels hiervoor staan in de Verordening Leerlingenvervoer gemeente Waalre. Onder de noemer "gewoon waar mogelijk en speciaal waar nodig" willen we leerlingen helpen om zelfstandig te leren reizen naar en van school op plaatsen en met ondersteuning waar ze dit kunnen leren en waar het haalbaar is.

Wat gaan we daarvoor doen?

Gemeente Waalre en Eindhoven hebben een meerjarig contract met een toezichthouder voor het leerlingenvervoer. Deze toezichthouder ziet toe op de juiste uitvoering van het contract leerlingenvervoer.

We gaan mogelijkheden van de integratie of samenwerking van het leerlingenvervoer en het Wmo-vervoer (Taxbus) met het openbaar vervoer samen met de regio gemeenten van Taxbus verder onderzoeken.

We stimuleren zelfstandig reizen van leerlingen wanneer dit leerbaar en haalbaar is. We informeren ouders over best practices in Waalre. We vragen actief bij scholen op welke leerlingen zelfstandig kunnen leren reizen.

Er is structureel overleg met de Adviesraad leerlingenvervoer Waalre en de toezichthouder voor het leerlingenvervoer.

Er is structureel overleg met de vervoersbedrijven, de toezichthouder en de gemeente Eindhoven.

We stimuleren het zelfstandig reizen naar en van school voor kinderen waarbij dit mogelijk is. We ondersteunen dit met een trainingsprogramma van MEE Zuidoost Brabant.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Het leerlingenvervoer blijft op lange termijn beschikbaar voor leerlingen die het vervoer nodig hebben.
- Er is tevredenheid over de uitvoering van het leerlingenvervoer.
- We ontlasten ouders van kinderen die niet zelfstandig naar school kunnen reizen en gebruik maken van een voorziening leerlingenvervoer.
- We werken aan bewustwording bij ouders dat het zelfstandig kunnen reizen naar en van school bijdraagt aan het vergroten van het zelfvertrouwen van kinderen. Het maakt het meedoen aan activiteiten in hun eigen omgeving ook makkelijker wanneer vervoer geen probleem meer is.

4.5 Leerplicht

Wat willen we bereiken?

Voorkomen en bestrijden van schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten.

Wat gaan we daarvoor doen?

De leerplichtambtenaren in de regio Zuidoost Brabant nemen meldingen van schoolverzuim in behandeling en leveren een bijdrage aan het voorkomen en bestrijden van schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten.

Regiogemeenten werken samen om ervoor te zorgen dat er geen kinderen buiten de boot vallen door wachtlijsten op scholen.

Bestuurlijk geven we richting aan de uitvoering van leerplicht in de bestuurscommissie leerplicht van de GGD.

Er is een nieuw portefeuillehoudersoverleg onderwijs met de 21 gemeenten van Zuidoost Brabant actief om onder meer het onderwijs aan nieuwkomers en de aansluiting jeugdhulp-onderwijs te adresseren.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Ouders kunnen snel terecht met vragen over leerplicht, waarbij niet alleen wordt gekeken naar de regels over leerplicht, maar ook naar de speciale ondersteuning die het kind nodig heeft.
- Door verbinding van leerplicht en zorg wordt meer naar de totale ontwikkeling van de jongere gekeken.

Wat mag het kosten? (bedragen x € 1.000)

Exploitatie	Realisatie 2023	Begroting 2024 t/m 2e turap	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten						
4.1 Openbaar basisonderwijs	74	74	74	74	74	74
4.2 Onderwijshuisvesting	648	698	692	693	692	696
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	612	675	624	643	643	624
Totaal Lasten	1.335	1.447	1.390	1.411	1.409	1.394
Baten						
4.2 Onderwijshuisvesting	300	296	306	306	306	306
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	100	105	64	64	64	64
Totaal Baten	400	401	370	370	370	370
Gerealiseerd resultaat	935	1.046	1.020	1.041	1.039	1.024

Toelichting

Vergelijking van de bijgestelde begroting 2024 met 2025 (baten en lasten gesaldeerd) en meerjarig levert de volgende verschillen op:

4.1 Openbaar basisonderwijs (nadeel € 0)

- Geen verschillen.

4.2 Onderwijshuisvesting (voordeel € 16.000)

- Door indexering huuropbrengsten Brede School en doorberekening groot onderhoud een voordeel van €10.000.
- De kosten OZB en onderhoud stijgen door indexeringen, nadeel € 4.000.
- Toerekening rentelasten aan investeringen schoolgebouwen levert een voordeel op van € 10.000.

4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken (voordeel € 10.000)

- Hogere salariskosten € 18.000 nadeel.
- Leerlingenvervoer: lagere uitgaven € 4.000 voordeel.
- Kinderopvang: lagere uitgaven € 24.000 voordeel.

05 Sport, cultuur en recreatie

5.1-5.2 Sport en bewegen

Wat willen we bereiken?

Door het faciliteren en stimuleren van sport en bewegen leveren wij een bijdrage aan een gezonde leefstijl voor onze inwoners. Het speelt daarmee een belangrijke rol in preventie. Tevens werken we met sport en bewegen aan een vitale samenleving.

Door sport en bewegen kunnen onze inwoners zichzelf ontplooiën en hun talenten ontdekken. Dit kan bij een vereniging, via gymlessen op school of in de openbare ruimte. We willen de mogelijkheden voor sport en bewegen laagdrempelig en toegankelijk houden met een veilige openbare ruimte die uitnodigt om te bewegen, spelen en ontmoeten. Voor iedereen in onze inclusieve gemeenschap.

Wat gaan we daarvoor doen?

De sportaccommodaties en sportvoorzieningen worden duurzaam en multifunctioneel op- en ingezet.

We stimuleren samenwerkingen tussen verenigingen en multifunctionele sportaccommodaties. We verduurzamen de gemeentelijke sportaccommodaties en stimuleren verenigingen ook hun accommodaties te verduurzamen.

Er is een duurzame beheersituatie voor de sportaccommodaties voor binnen- en buitensport.

We verduurzamen onze sportaccommodaties zo veel als mogelijk binnen de financiële mogelijkheden en beschikbare capaciteit.

We houden beide grote gemeentelijke buitensportaccommodaties open door noodzakelijk onderhoud te garanderen.

De verkenning naar een gezamenlijke buitensportlocatie heeft uitgewezen dat een multifunctioneel sportpark op ruimtelijke en financiële gronden niet haalbaar is en de verkenning is afgerond. Dat betekent dat we het onderhoud op beide sportparken (groen en gebouwen) continueren.

Op participatieve wijze, met inwoners en belanghebbenden, stellen we een visie sport en bewegen op.

In het licht van de bezuinigingen is besloten het realiseren van een visie op sport en bewegen niet uit te besteden in 2024. We bekijken momenteel of het haalbaar is de visie binnen de huidige ambtelijke capaciteit zelf te realiseren in 2025.

Samen met Waalrese partners werken we aan de uitvoering, van de in het Leefstijlakkoord gemaakte afspraken. Evaluatie, monitoring en borging worden meegenomen.

Aan een flink aantal ambities en afspraken wordt in samenwerking met partners gewerkt. Een deel daarvan is gerealiseerd en een ander deel heeft een doorlopend of terugkerend karakter.

Stimuleren van toekomstbestendige (sport)verenigingen en multifunctionele sportaccommodaties na het afronden van de verkenning naar een gezamenlijke buitensportlocatie.

De verkenning heeft uitgewezen dat een multifunctioneel sportpark in de gemeente Waalre niet haalbaar is vanwege ruimtelijke en financiële redenen. De verkenning is hiermee afgerond. Deze heeft interessante aanknopingspunten opgeleverd, waarover we met de verenigingen in gesprek gaan. We blijven het idee achter de verkenning stimuleren: toekomstbestendige (sport)verenigingen en multifunctionele sportaccommodaties.

De bewegecoach Uniek Sporten zorgt ervoor dat sporters met een beperking en uniek sportaanbod elkaar weten te vinden.

De bewegecoach Uniek Sporten matcht vraag en aanbod op het gebied van sporten en bewegen. Dat wil zeggen dat met inwoners, die een drempel ervaren om te gaan sporten of bewegen, wordt gekeken welke sport zij kunnen en willen beoefenen. Vervolgens worden ze in contact gebracht met de desbetreffende vereniging. Dat is in Waalre of in een van de omliggende gemeenten als die activiteit niet in Waalre wordt georganiseerd c.q. zich in Waalre een dergelijke vereniging niet bevindt.

Door de Sportanjager (Verenigingscontactfunctionaris) wordt er aandacht besteed aan sportstimulering, inclusief sporten en bewegen, toekomstbestendigheid van sport- en beweegaanbieders en hun onderlinge samenwerking.

In het kader van een gezonde en duurzame leefomgeving (o.a. laagdrempelige beweeg-, sport- en ontmoetingsplekken) is het sociaal domein nauw betrokken bij ruimtelijke ontwikkelingen en herinrichtingen van de openbare ruimte.

Er vindt regelmatig overleg plaats tussen de afdelingen sport en openbare ruimte om wensen/mogelijkheden/kansen te bespreken.

Kinderen uit minimagezinnen ontvangen financiële ondersteuning voor sportactiviteiten volgens de overeenkomst met het Jeugdfonds Sport Brabant. De regeling voor Volwassenen via het Volwassenenfonds is na positieve evaluatie gecontinueerd.

Kinderen en volwassenen uit minimagezinnen kunnen (voor contributie en/of sportmaterialen) een beroep doen op het Jeugdfonds Sport & Cultuur en het Volwassenenfonds. Een kleine portemonnee mag geen belemmering vormen om mee te kunnen doen in de maatschappij en te werken aan een gezonde leefstijl.

Waardering aan (jonge) vrijwilligers spreken we uit via de vrijwilligerspenning en het Wij Waalre Club Talent.

Ook in 2025 organiseren we de vrijwilligersavond waarbij we de vrijwilligers, waaronder clubtalenten, in het zonnetje zetten voor hun jarenlange inzet voor hun vereniging of stichting. Het is belangrijk om deze waardering uit te blijven spreken. Vrijwilligerswerk is niet vanzelfsprekend en het aantal vrijwilligers loopt (landelijk) terug.

Binnen het thema voorzieningen en evenementen van het Stedelijk Gebied Eindhoven werken we aan de doelstellingen uit de (geactualiseerde) samenwerkingsagenda, de acties uit het uitvoeringsprogramma GROOTS! en de acties uit het jaarprogramma 2025.

Het jaarplan 2025 van het thema Voorzieningen & Evenementen wordt opgeleverd in de tweede helft van 2024. We haken daarbij aan op de ontwikkelingen binnen de MRE in relatie tot de schaa sprong (basisvoorzieningen, regionale voorzieningen en topvoorzieningen).

Wat is de impact voor onze inwoners?

We ondersteunen een gezonde leefstijl, ruimte om te sporten, bewegen, spelen, ontmoeten en leefbaarheid in wijken en buurten voor alle inwoners. Dit doen we samen met inwoners, verenigingen en andere maatschappelijke partners.

5.3 Cultuur

Wat willen we bereiken?

Het is belangrijk dat de inwoners van Waalre voldoende mogelijkheden hebben om zich te ontplooiën en te ontdekken waar ze goed in zijn.

Dat kan door te sporten en bewegen. Maar ook door muziek te maken, te dansen, toneel te spelen of op een andere manier creatief te zijn. Dat kan in verenigingsverband of zelfstandig. We willen de mogelijkheden voor bewegen, sport en cultuur laagdrempeliger en toegankelijker maken. Voor iedereen in onze inclusieve gemeenschap willen we graag dat sport- en cultuurvoorzieningen bereikbaar en toegankelijk zijn. Er is een samenhangend aanbod.

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteiten op het gebied van kunst en cultuur in de gemeente Waalre en de rest van de regiogemeenten in het SGE gebied worden samenhangend in beeld gebracht voor inwoners via een webapplicatie.

In samenwerking met een aantal gemeenten in de regio hebben we een kunstroutenetwerk gerealiseerd. Dit kunstroutenetwerk wordt in de tweede helft van 2024 officieel gelanceerd. De podwalk Waalre Walks maakt hier onderdeel van uit. We onderzoeken op welke platforms we het kunstroutenetwerk kunnen promoten en blijven dit ook komend jaar doen

Door het inzetten van professionals willen we cultuur stimuleren (en aanjagen), met name op scholen en buitenschoolse opvang. We zetten hiervoor het programma Cultuur met Kwaliteit, waarmee we gaan werken met de Cultuurloper voort.

Eind 2024 zullen we met de betrokken partijen het programma Cultuur met Kwaliteit evalueren. Wanneer alle betrokken partijen positief staan tegenover voortzetting van het programma zullen we dit ook in de periode 2025-2028 voortzetten.

Met culturele verenigingen maken we heldere (prestatie)afspraken over de besteding van de gemeentelijke subsidie.

Minimagezinnen blijven we ondersteunen via het Jeugdfonds Sport en Cultuur en Stichting Leergeld.

We blijven inwoners met een verstandelijke of lichamelijke beperking stimuleren om gebruik te maken van de mogelijkheden op het gebied van sport en cultuur.

De Uniek sporten beweegcoach matcht vraag (van de inwoners met een beperking) en (sport- en beweeg)aanbod.

We geven kinderen kansen in hun persoonlijke ontwikkeling. Dat doen we door cultuuractiviteiten aan te bieden.

Door middel van Sjors Sportief en Creatief stimuleren we kinderen om hun talent te ontdekken door deel te nemen aan sport en/of cultuur.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Kinderen uit Waalre kunnen laagdrempelig deelnemen aan dans, theater en andere kunstzinnige activiteiten. Inwoners kunnen in de eigen gemeente gebruik maken van een breed aanbod van kunst en cultuur. Daarnaast is het regionale aanbod helder.

We helpen organisaties met vragen op het gebied van kunst en cultuur met materialen en advies. Kinderen komen in aanraking met cultuur op school via het landelijk programma Cultuur met Kwaliteit en in Brabant met de Cultuurloper als alle scholen aan dit programma gaan deelnemen.

5.6 Media

Wat willen we bereiken?

De lokale omroep (een wettelijke verplichting) houdt Waalrenaren op de hoogte van lokaal nieuws in Waalre en omgeving.

Een lokale omroep verzorgt het publieke media-aanbod voor een of meerdere gemeenten. Het voorziet in de behoefte van inwoners van de gemeente op het gebied van nieuws en informatie uit de nabije woon- en leefomgeving. Daarnaast vervult de lokale omroep een waakhondfunctie voor de lokale politiek en het bestuur en heeft de omroep een verbindende functie binnen de gemeente.

Wat gaan we daarvoor doen?

Waalre heeft met Studio 040 als lokale omroep contractuele afspraken gemaakt.

Wat willen we bereiken?

De bibliotheek zorgt voor leesbevordering, taalontwikkeling en mediawijsheid bij kinderen op basisscholen en volwassenen.

De openbare bibliotheek vervult de volgende functies, die bijdragen aan de persoonlijke ontwikkeling en verbetering van de maatschappelijke kansen van het algemeen publiek:

- ter beschikking stellen van kennis en informatie
- bieden van mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie
- bevorderen van lezen en het laten kennismaken met literatuur
- organiseren van ontmoeting en debat
- laten kennis maken met kunst en cultuur

Wat gaan we daarvoor doen?

De bibliotheek organiseert het Taalcafé en het Digicafé.

De coach mediawijsheid van de bibliotheek ondersteunt de basisscholen.

Er zijn meerjarige contractafspraken met de bibliotheek. De bibliotheek zit in het Huis van Waalre en speelt een belangrijke rol in het sociaal beleid in brede zin.

In 2025 starten we met nieuwe meerjarige contractafspraken met de bibliotheek.

Het Informatiepunt Digitale overheid van de bibliotheek helpt inwoners met digitale aanvragen bij de overheid.

In het consultatiebureau is de Boekstartcoach aanwezig.

Het laagdrempelige initiatief van de gemeente Waalre en de bibliotheek 'Waalre in gesprek' is zes keer georganiseerd.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Inwoners kunnen laagdrempelig aan informatie en leesmateriaal komen via de bibliotheek in het Huis van Waalre en de schoolbibliotheken.

Inwoners die moeite hebben met (digitale) aanvragen bij de overheid kunnen terecht bij de bibliotheek. Zij ondersteunen en bieden cursussen aan.

Anderstalige inwoners ontmoeten elkaar en worden geholpen bij hun taalontwikkeling.

Inwoners worden geïnformeerd over het lokale nieuws.

5.7 Openbaar groen

Wat willen we bereiken?

De groene uitstraling als herkenbaar onderdeel van de gemeente Waalre behouden en waar dat kan versterken.

Hiermee positioneren we Waalre als aantrekkelijke woon-, verblijf- en werkomgeving. In samenspraak met bewoners komen we tot een integrale en duurzame aanpak van de openbare ruimte inclusief behoud of versterking van de kwaliteit van het openbaar groen en vergroting van de biodiversiteit; ook in het kader van klimaatadaptatie en gezondheid.

Wat gaan we daarvoor doen?

Bij de herinrichting en onderhoud van de openbare ruimte is het uitgangspunt om, daar waar mogelijk, meer groen en/of bomen terug te plaatsen en streven we naar meer biodiversiteit.

De derde fase van het vervangingsplan (2022-2026) voor het vervangen van groen en bomen wordt in samenspraak met bewoners voorbereid en uitgevoerd.

Er wordt invulling gegeven aan de thema's en ambities uit het Beleid- en Beheerplan Groen en Bomen (2019-2029).

Het integraal beheer van de openbare ruimte (IBOR) wordt uitgevoerd op basis van een bouwteamcontract. Hierin werken de gemeente en de aannemer en (eventueel) adviseurs samen aan het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Binnen deze samenwerking zijn wederzijdse verwachtingen en duidelijke afspraken opgenomen die belangrijk zijn om te komen tot een beter resultaat. Samenwerking en vertrouwen staan daarin voorop. Daarnaast heeft het een positief effect op efficiency, effectiviteit en kosten.

In het kader van bos- en natuurbeheer wordt met diverse werkgroepen samengewerkt zoals bijvoorbeeld met de IVN Natuurwerkgroep voor bos- en natuurbeheer.

In samenwerking met Bosgroep Zuid Nederland voert IVN een beheermaatregelenplan uit voor vennen en heideterreinen.

In het kader van de projectplanning openbare ruimte (integrale aanpak wegen, riolering en groen) wordt in 2025 ook op het gebied van groen gewerkt aan: Traverse Noord, Heikantstraat, Herinrichting Den Hof en herinrichting Eindhovenseweg.

In het kader van het beheerplan Eikenprocessierups wordt de plaag geïnventariseerd en op basis van de omvang een curatieve bestrijding uitgevoerd.

In het kader van het contract Integraal Beheer Openbare Ruimte gaat het beheerteam, op basis van de ambities en thema's in de beheerteamovereenkomst en de beschikbare financiële middelen, het eerste jaarplan (opgesteld 2024) uitvoeren.

Het integraal beheer van de openbare ruimte (IBOR) wordt uitgevoerd op basis van een bouwteamcontract. Dit contract bestaat uit een Vraagspecificatie en een Beheerteam. In de Vraagspecificatie is het dagelijkse en voorspelbare beheer en onderhoud opgenomen. Het beheerteam werkt aan de verbetering van de kwaliteit van de openbare ruimte, tevredenheid van de inwoners en de thema's binnen en/of naast het integrale onderhoud. Dat gebeurt aan de hand van de thema's die onderdeel zijn van de ambities en ontwikkelingen binnen de gemeente Waalre zoals biodiversiteit, klimaat, duurzaamheid en efficiënt beheer. Ieder jaar worden hiervoor in een jaarplan een of meerdere projecten uitgewerkt.

In het kader van ruimtelijke ontwikkelingsprojecten wordt in 2025 gewerkt aan groen.

De projecten waar in 2025 aan gewerkt wordt zijn: Verzorgingshuis Eeckenrhode, herontwikkeling Hoevenakkers en het Laar, ontwikkeling terrein Verhoeven, ontwikkeling Boerenbondterrein, Heijdepark, Waalre Noord fase 3, Molenstraat 9-11.

In samenwerking met het IVN en de basisscholen wordt de Boomfeestdag georganiseerd.

Deze dag wordt georganiseerd voor behoud van bomen in de natuur en om onze kinderen op een ludieke wijze kennis te laten maken met de natuur en het nut hiervan.

In 2025 wordt het beheerplan voor bos- en natuurterreinen operationeel.

Voor het bosbeheer wordt het werkplan 2025 uitgevoerd en wordt het jaarverslag 2024 opgeleverd.

Particuliere bomen genieten bescherming door de Groene Kaart (kapbeleid) en worden met subsidie in stand gehouden.

Inwoners die hun particuliere bomen onderhouden die op de Groene Kaart staan, komen in aanmerking voor subsidie. Hiermee stimuleren we het behoud van waardevolle bomen in onze gemeente.

Wat is de impact voor onze inwoners?

De groene uitstraling als noodzakelijk en herkenbaar onderdeel van de gemeente Waalre wordt behouden en waar dat mogelijk is versterkt. Met de uitvoering van het IBOR contract versterken we tevens de biodiversiteit en de kwaliteit van de openbare ruimte waarmee de leefbaarheid wordt verhoogd. Het karakter van Waalre als aantrekkelijke woon-, verblijf- en werkomgeving blijft hierdoor behouden.

Wat mag het kosten? (bedragen x € 1.000)

Exploitatie	Realisatie 2023	Begroting 2024 t/m 2e turap	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten						
5.1 Sportbeleid en activering	136	138	195	157	157	157
5.2 Sportaccommodaties	1.551	1.851	1.851	1.908	1.899	1.882
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	179	141	97	97	97	97
5.5 Cultureel erfgoed	14	16	14	14	14	14
5.6 Media	341	481	379	379	379	379
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2.094	2.117	2.129	2.131	2.132	2.174
Totaal Lasten	4.314	4.744	4.665	4.686	4.678	4.703
Baten						
5.1 Sportbeleid en activering	82	66	69	69	69	69
5.2 Sportaccommodaties	877	1.051	1.053	1.053	1.053	1.053
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	28	87	11	11	11	11
5.6 Media	14	142	17	17	17	17
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	56	15	15	15	15	15
Totaal Baten	1.057	1.361	1.164	1.164	1.164	1.164
Gerealiseerd resultaat	3.258	3.384	3.501	3.522	3.514	3.539

Toelichting

Vergelijking van de bijgestelde begroting 2023 met 2024 (baten en lasten gesaldeerd) en meerjarig levert de volgende verschillen op:

5.1 Sportbeleid en activering (nadeel € 54.000)

- Hogere salariskosten € 9.000 nadeel.
- Opstellen sport- en beweegbeleid: € 30.000 incidenteel nadeel voor 2025.
- Brede SPUK 2023-2026 Sportakkoord II, Gezond en Actief Leven Akkoord en Preventieakkoord: Een aantal onderdelen zijn administratief gewijzigd van taakveld 7.1 naar taakveld 5.1 € 15.000 nadeel.

5.2 Sportaccommodaties (voordeel € 2.000)

- Hogere salariskosten € 3.000 nadeel.

Sporthallen

- Energie: lagere kosten € 4.000 voordeel.
- Beheer en onderhoud: hogere kosten € 11.000 nadeel.
- Voorziening groot onderhoud: hogere storting € 16.000 nadeel.
- Hogere verhuur € 28.000, maar daar tegenover ook een hogere exploitatiebijdrage € 31.000, per saldo door indexering € 3.000 nadeel.

Sportparken

- Hogere verhuur € 3.000 voordeel.
- Beheer en onderhoud gebouwen: lagere kosten € 1.000 voordeel.
- Beheer onderhoud velden: lagere kosten door dieptereiniging kunstgras 2024 (1 x per 3 jaar) € 13.000 voordeel.
- Voorziening groot onderhoud: lagere storting € 14.000 voordeel.

Toelichting meerjarenramingen:

- Fluctuaties in kosten onderhoud sportparkendoor werkzaamheden die om de paar jaar uitgevoerd moeten worden.

5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie (nadeel € 32.000)

- Hogere salariskosten € 1.000 nadeel.
- Krediet cultuurloper: Voor het krediet schooljaren 2021-2024 zijn hogere inkomsten uit balanspost van eerdere schooljaren € 20.000 nadeel; de jaarlijkse kosten voor het nieuwe krediet schooljaren 2025- 2028 is jaarlijks €11.000 nadeel.

5.5 Cultureel erfgoed (voordeel € 2.000)

- Overige kleine verschillen €2.000 voordeel.

5.6 Media (nadeel € 23.000)

- Bibliotheek: Indexering € 17.000 nadeel; taalcafé van taakveld 7.1 naar taakveld 5.6 € 5.000 nadeel.
- Subsidie lokale omroep: € 1.000 nadeel doorindexering en toename aantal huishoudens.

5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie (nadeel € 12.000)

- Als gevolg van een andere doorrekening wordt er minder toegerekend aan dit taakveld € 9.000 voordeel.
- Eenmalig budget in 2024 voor actualiseren beheerplan bossen van € 34.000.
- De kosten voor het onderhoud van sloten en waterlossingen vallen door indexeringen € 5.000 hoger uit.
- Door indexering van het groenbeheer vallen de kosten € 46.000 hoger uit dan de kosten in 2024.
- De o.a. meer speeltuinen vallen de onderhoudskosten in 2025 € 10.000 hoger uit.
- De in 2024 opgenomen stijging kosten energieverbruik voor evenementen vallen in 2025 € 7.000 lager uit.

Toelichting meerjarenramingen:

- Stijging van lasten door hogere afschrijvingslasten (incl. rente) op onze investeringen.

06 Sociaal domein

6.1 Samenkracht en burgerparticipatie (CMD/Plusteam)

Wat willen we bereiken?

Inwoners weten zelf de weg te vinden met hun hulpvraag en ontvangen waar nodig passende ondersteuning.

De Toegang, in de vorm van het Centrum Maatschappelijke Dienstverlening, is zichtbaar, vindbaar en laagdrempelig voor inwoners. Naast familie en vrienden, stellen inwoners gemakkelijk vragen bij school, aan de jeugdgezondheidszorg, aan vrijwilligers van bijvoorbeeld Goed voor Mekaar Waalre of in de gemeenschapshuizen. Inwoners weten waar zij terecht kunnen en zij weten op een natuurlijke manier het CMD te vinden voor informatie, advies en ondersteuning op het gebied van Jeugd, Wmo, Leerplicht, Minimaregelingen, Werk en inkomen. Schuldhulpverlening en Mantelzorg. Het CMD wordt gezien als laagdrempelige voorziening, vergelijkbaar met bijvoorbeeld het consultatiebureau.

We gaan hierbij uit van een integrale aanpak waarbij preventie en normaliseren voorop staan. Er is één contactpersoon per huishouden. We kijken nadrukkelijk naar zelfredzaamheid, wat iemand zelf kan en waar hulp/ondersteuning bij nodig is.

Wat gaan we daarvoor doen?

De integrale benadering "één gezin, één plan, één coördinator" is gemeengoed, de Wet aanpak samenhangende meervoudige problematiek in het sociaal domein versterkt dit.

De softwarematige ondersteuning en alle bijbehorende functionaliteiten functioneren goed, werken ondersteunend voor het CMD en het PlusTeam (administratieve lastenvermindering) en genereren managementinformatie.

De toegang tot zorg, waaronder het CMD, speelt zelf een rol in preventie en normaliseren. Het biedt zelf preventieve voorlichting en informatie aan of weet daarvoor de partners te raadplegen.

Het CMD biedt naast preventieve voorlichting ook preventief groepsaanbod voor de inwoners.

Het CMD heeft korte lijnen met de maatschappelijke partners, zoals de huisartsen, politie en het onderwijs. We weten elkaar te vinden; niet alleen bij eenvoudige vraagstukken, maar ook juist bij de complexe vraagstukken.

Het CMD heeft vaste contactpersonen bij de maatschappelijke partners, die de formele én informele binding kunnen leggen tussen de maatschappelijke partners en het CMD.

We optimaliseren de samenwerking tussen het Centrum voor Maatschappelijke Deelname (CMD) en het PlusTeam. We informeren elkaar, wisselen de benodigde informatie uit en bouwen verder op dezelfde visie.

We richten de toegang van het CMD efficiënter en meer klantvriendelijk in.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Inwoners kunnen met al hun hulpvragen terecht bij het CMD.
- De toegang tot zorg en ondersteuning voor inwoners is makkelijk bereikbaar, persoonlijk en dichtbij in de eigen gemeente geregeld.
- Inwoners kunnen, voordat er specialistische hulp nodig is, gebruik maken van het preventieve aanbod voor hun hulpvragen.
- Door de samenwerking met de partners in de toegang (huisartsen, PlusTeam, onderwijs) kan op tijd kwalitatief goede en passende zorg worden gegeven.

Wijkcentra

Wat willen we bereiken?

We bieden inwoners de mogelijkheid om deel te nemen aan en/of gebruik te maken van cultureel maatschappelijke activiteiten, wijkzorg en activiteiten buiten de wijk.

We bieden levensloopbestendige en duurzame wijken en buurten en stimuleren deelname aan cultureel maatschappelijke activiteiten, wijkzorg en activiteiten buiten de wijk.

Wat gaan we daarvoor doen?

Accommodaties worden duurzaam en multifunctioneel op- en ingezet.

Door in te zetten op duurzame, multifunctionele accommodaties realiseren we lagere energielasten en een hogere bezettingsgraad. Op deze manier zorgen we voor toegevoegde waarde voor alle betrokken partijen.

De (zorg-)activiteiten in de wijkcentra worden verder ontwikkeld conform zorgcontracten.

De Pracht en Het Huis van Waalre ontvangen subsidie volgens de prestatieovereenkomst.

De sociaal culturele activiteiten ontvangen subsidie volgens het geldende subsidiebeleid voor deze periode.

Het Huis van Waalre en De Pracht bieden sociaal culturele activiteiten aan en kunnen dat uitvoeren door prestatiesubsidies.

Door plannen voor een nieuwe subsidieverordening en subsidiebeleid maken we afspraken voor eenjarige prestatiesubsidies. Dit is een tijdelijke oplossing.

We stellen een uitvoeringsprogramma op naar aanleiding van de in 2024 vastgestelde welzijnwoonzorgvisie.

Inburgering

Wat willen we bereiken?

Inburgeraars participeren naar vermogen en zijn de Nederlandse taal machtig

- Inburgeraars participeren in de maatschappij naar hun vermogen en worden daarin gefaciliteerd.
- Inburgeraars zijn de Nederlandse taal machtig of werken daaraan.

Wat gaan we daarvoor doen?

De klantmanager inburgering ontfermt zich voor alle statushouders over de brede intake.

De klantmanager inburgering regisseert het inburgeringstraject voor de inburgeraars in Waalre; van aanmelding voor de Module Arbeidsmarkt Participatie tot toeleiding naar de taalscholen en van participatieverklaringstraject tot actieve participatie.

Inburgeraars die nog vallen onder de oudere wetten Inburgering kunnen bij het CMD terecht voor ondersteuning.

We stimuleren de financiële redzaamheid en taalvaardigheid bij de inburgeraars.

We stimuleren inburgeraars om gebruik te maken van de cultuur- en sportmogelijkheden in en rondom Waalre.

We voeren de verplichte onderdelen van de wet Inburgering 2021 uit.

Kwaliteitsslagen en infrastructuur in Waalre evalueren we intern en stellen we waar nodig bijstellen.

In 2024 ging de begeleiding van de inburgeraars van Veldhoven naar het CMD in Waalre. Sindsdien wordt er ingezet op het versterken van de begeleiding en de infrastructuur met betrekking tot inburgeringsvoorzieningen. Het jaar 2025 is een goed moment voor een tussenevaluatie en effectueren van eventuele bijstellingen.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Inburgeraars kunnen rekenen op adequate ondersteuning om te participeren naar vermogen in de samenleving.

6.3 Inkomensregelingen

Wat willen we bereiken?

Garanderen van bestaansminimum

- Het garanderen van een bestaansminimum voor inwoners, die geheel of gedeeltelijk niet zelfstandig de noodzakelijke kosten van levensonderhoud kunnen betalen.
- Inwoners die kunnen werken de noodzakelijke ondersteuning (loonkostensubsidie, werkplekaanpassing en begeleiding) bieden zodat zij in staat zijn het wettelijk minimumloon te verdienen (Participatiewet).

Wat gaan we daarvoor doen?

De Participatiewet (bijstandsuitkeringen) en de diverse andere uitkeringsregelingen worden uitgevoerd.

Het bieden van mogelijkheden aan / stimuleren van uitkeringsgerechtigden met als doel uitstroom naar arbeid.

Integrale benadering van personen en gezinnen bij vraagstukken op het gebied van het sociaal domein.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Door de totale ondersteuning van het CMD worden inwoners ondersteund om mee te kunnen doen binnen de verschillende leefgebieden.

6.3.1 Minimabeleid

Wat willen we bereiken?

Borgen van bestaanszekerheid.

- Het minimabeleid heeft als belangrijkste punt het borgen van bestaanszekerheid. Voorop staat participatie in de samenleving en verhoging van de zelfredzaamheid van de inwoner. Er is extra aandacht voor volwassenen en kinderen in de gemeente die minder goed voor zichzelf kunnen zorgen.
- Speciale aandacht voor huishoudens die door complexiteit van landelijke wet- en regelgeving in de problemen komen.
- Bestrijding van armoede en de uitvoering van het minimabeleid en inkomensondersteuning door het Centrum voor Maatschappelijke Deelname (CMD).
- Het CMD werkt vanuit een integrale benadering vanuit de drie onderdelen (Wmo/Jeugdwet/Participatiewet) aan armoedebestrijding en de uitvoering van het minimabeleid.
- Pro-actieve schulddienstverlening met aandacht voor het voorkomen van problematische schulden.
- Inzetten op schuldensituaties voorkomen door "vroegsignalering".
- Doelgerichte inzet "Klijnsma middelen" ter bestrijding van armoede onder kinderen.

Wat gaan we daarvoor doen?

De integrale aanpak van het CMD en de maatschappelijke partners wordt voortgezet.

Er wordt actief samengewerkt tussen het CMD en de maatschappelijke partners en er wordt een integrale benadering gehanteerd vanuit verschillende leefgebieden.

De trajecten van inwoners in de schuldhulpverlening worden gemonitord, indien hieruit blijkt dat resultaten onvoldoende worden behaald, vindt bijstelling plaats.

Er vindt een nauwe, integrale samenwerking plaats tussen het CMD en ketenpartners.

Er wordt uitvoering gegeven aan het geldzorgenbeleid (voorheen "armoedebeleid") en het maatwerkbudget (budget dat beschikbaar is gesteld om financiële nood te voorkomen, bestrijden of verzachten).

Het verstrekken van individuele Bijzondere bijstand.

Het verstrekken van individuele inkomensvoetstuk.

Ondersteuning van minima door aanvullende regelingen zoals de "Meedoen bijdrage" en deelname aan het Jeugdsportfonds en Jeugdcultuurfonds.

Uitvoeren en monitoren van vroegsignalering met de 'vaste lasten partners' (woningcorporaties, Brabant Water, energiebedrijven).

Uitvoering van schulddienstverlening door het lokale CMD.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Door de verschillende vormen van (financiële) ondersteuning hebben de inwoners met een minimuminkomen de mogelijkheid om (weer) mee te doen in Waalre.

6.4 Begeleide participatie

Wat willen we bereiken?

Doel van de Participatiewet is dat inwoners zeker kunnen zijn van een bestaansminimum door hen een bijstandsuitkering te geven en/of inwoners die kunnen werken, kansen op werk te geven

- Aan inwoners met arbeidsvermogen ('kunnen werken') wordt ondersteuning gegeven. De Participatiewet en het gemeentelijke beleid leveren een bijdrage aan het versterken van gelijke kansen voor inwoners met een arbeidsvermogen op de reguliere arbeidsmarkt.
- Aan uitkeringsgerechtigde inwoners die (tijdelijk) niet in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien wordt een uitkering verstrekt.
- Zorgen voor het langzaam stopzetten van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) waarvan de toegang vanaf 1 januari 2015 is afgesloten.

Wat gaan we daarvoor doen?

De Participatiewet wordt op basis van een samenwerkingsovereenkomst in samenwerking met en door de gemeente Veldhoven uitgevoerd.

De structurele algemene bijstand wordt door de gemeente Veldhoven uitgevoerd. Minimaregelingen en bijzondere bijstand door Waalre vanuit het CMD.

Een studietoelage is beschikbaar voor inwoners die studeren en een arbeidshandicap hebben.

Gemeente Waalre neemt actief deel aan de overleggen met GRWRE/Ergon zowel op bestuurlijk als op ambtelijk niveau. De kwartaalrapportages die door de GRWRE/Ergon worden gegenereerd worden ieder kwartaal besproken met de Ergon.

Inwoners worden begeleid naar werk door het aanbieden van participatievoorzieningen.

We nemen deel in het "Participatiebedrijf" GRWRE (de gemeenten Eindhoven, Veldhoven, Heeze-Leende en Valkenswaard).

We bieden re-integratiemogelijkheden en loonkostensubsidie aan inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt en beogen te voldoen aan de taakstelling met betrekking tot "beschut werk".

We participeren in regionale overleggen met betrekking tot arbeidsmarkt en arbeidsmarkttoeleiding.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt kunnen door loonkostensubsidie, extra ontwikkeling en ondersteuning deelnemen op de arbeidsmarkt.

6.6 WMO-beleid

Wat willen we bereiken?

Inwoners in staat stellen op een zo volwaardig en gelijkwaardig mogelijke manier deel te nemen aan de samenleving en onderdeel uit te laten maken van die samenleving.

Dit geldt in het bijzonder voor inwoners die zich in een kwetsbare positie bevinden. Hierbij geldt dat de inwoner eerst zelf naar oplossingen op eigen kracht of binnen het eigen sociale netwerk zoekt. De gemeente kan hierbij ondersteunen en vangt op wanneer er binnen het eigen sociale netwerk geen oplossing kan worden gevonden.

We zorgen voor een passend zorgaanbod (of ondersteunen bij het vinden van een passend zorgaanbod) voor inwoners die zich met een (hulp-)vraag bij de gemeente Waalre melden.

Het CMD en het PlusTeam werken goed samen, ook met de huisartsen en de wijkverpleegkundigen in Waalre om de processen rondom de zorg van inwoners goed te organiseren en er voor te zorgen dat er korte lijnen zijn tussen de verschillende partijen.

Maatschappelijke partners worden vroegtijdig betrokken bij relevante ontwikkelingen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Sociaal Raadsliedenwerk biedt onafhankelijke cliëntondersteuning op sociaal juridisch gebied.

Inwoners kunnen gebruik maken van sociaal raadsliedenwerk.

We hebben grip op de kosten van de maatwerkvoorziening Wmo huishoudelijke hulp.

In 2024 is gestart met de uitvoering van de maatregelen die zijn opgesteld in het kader van de Taskforce Sociaal Domein. De uitvoering van deze maatregelen lopen door in 2025.

We hebben grip op de kosten van de Wmo.

In het kader van de Taskforce Sociaal Domein wordt er uitvoering gegeven aan diverse maatregelen. De producten in het kader van begeleiding ontwikkelen we door en huishoudelijke hulp bieden we aan de groep die het echt nodig heeft.

We meten de cliëntervaringen middels "continu meten" en we evalueren de resultaten.

Op basis van de Wmo en de Jeugdwet is de gemeente verplicht jaarlijks een cliëntervaringsonderzoek te houden. Ook worden de ervaringen vanuit de Participatiewet gemeten. Daarmee hebben we een compleet beeld van deze wetten in het sociaal domein.

Bij continu meten staat centraal dat ervaringen van cliënten op meerdere momenten per jaar worden opgevraagd. De inwoner ontvangt een vragenlijst vlak nadat de toegang tot de zorg is afgerond of nadat de zorg is geleverd.

We evalueren de resultaten van het onderzoek met o.a. de Adviesraad Sociaal Domein, de betrokken beleidsmedewerkers en de consultants van het CMD/Plusteam. Op deze manier kunnen we vroegtijdig maatregelen nemen.

We ontwikkelen in samenwerking met de BOV-Kempengemeenten en de regio Dommelvallei+ de producten Begeleiding Wmo door.

Dit is van belang voor de professionals die samen met de inwoner (inhoudelijk) de best passende zorg en ondersteuning moeten bepalen.

Buurtbemiddeling is vroegtijdig betrokken in een conflict tussen burens of buurtgenoten.

Buurtbemiddeling kan ondersteuning bieden bij een conflict tussen burens of buurtgenoten. Deze dienstverlening draagt bij aan een leefbare en veilige woonomgeving.

De doordecentralisatie van beschermd wonen gaat door. Het regionale plan van aanpak vertalen we naar de lokale situatie.

De doordecentralisatie beschermd wonen is momenteel uitgesteld naar 1-1-2025. Samen met de regio Eindhoven (15 deelnemende gemeenten) wordt een herijking van het uitvoeringsprogramma opgesteld.

De Wijk-GGD'ers zijn actief in de gemeente Waalre, zij bieden hulp aan personen met onbegrepen gedrag.

In samenwerking met de GGD-BZO is er een meldpunt van de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz) en bijzondere zorg.

Er is een sterke regionale preventieve aanpak van dak- en thuisloosheid in het kader van de Maatschappelijke Opvang.

In samenwerking met de regio Eindhoven (15 deelnemende gemeenten) is een Actieplan dakloosheid 2024-2030 opgesteld. Hier wordt in gezamenlijkheid uitvoering aan gegeven.

Er is een voorstel gedaan (inclusief kosten) voor de ontwikkeling van beleid voor rechtmatigheidstoezicht en fraudebestrijding binnen de Wmo en de Jeugdwet.

Er is aangesloten bij het plan van aanpak dat organisatie breed wordt uitgewerkt.

Er is een Welzijn-Wonen-Zorg Visie. Vervolgens zal een plan van aanpak worden gemaakt om de afspraken die voortkomen uit de visie te borgen.

Voor 2025 e.v. wordt een plan van aanpak gemaakt om de afspraken die voortkomen uit de visie te borgen.

Gemeente Waalre heeft een overeenkomst gesloten samen met omliggende gemeenten bij een meldpunt voor discriminatie.

Wat is de impact voor onze inwoners?

De inwoners die het nodig hebben ontvangen goede zorg van goede kwaliteit zolang zij dat nodig hebben. Financiële middelen en dus ook gemeenschapsgelden, worden zoals de wet voorschrijft, besteed. Inwoners krijgen de mogelijkheid om direct na het contact met de gemeente hun ervaringen met de gemeente te delen.

De inzet van een wijk GGD'er is een waardevolle aanvulling op het werk dat al gedaan wordt voor zorg en veiligheid. Burenruzies worden op een zo vroeg mogelijk momentesignaleerd. Dit gebeurt in gesprek met het CMD, Veiligheid en Wijk GGD. Dit doen we om de leefbaarheid in het dorp te behouden.

Gemeente Waalre staat voor een inclusieve samenleving en is tegen discriminatie en heeft daarom een meldpunt ingericht.

6.7 Maatwerkdienstverlening 18-

Wat willen we bereiken?

We gaan uit van eigen kracht en ondersteunen onze jeugdigen waar het nodig is.

Uitgangspunt in ons beleid is dat het eigen sociale netwerk van jeugd en hun opvoeders daarvoor wordt gebruikt. Het is nodig dat professionals van verschillende disciplines elkaar goed weten te vinden. Het motto daarbij is: één gezin, één plan, één coördinator. We zorgen ervoor dat het passend onderwijs en de ondersteuning op grond van de Jeugdwet en Wmo op elkaar aansluiten. We richten ons sterk op preventief jeugdbeleid, omdat daardoor ouders en hun kinderen minder specialistische hulpverlening nodig hebben.

Wat gaan we daarvoor doen?

Binnen het samenwerkingsverband 'Een 10 voor de Jeugd' gaan we de Producten en Diensten Catalogus (PDC) op structurele basis door ontwikkelen.

Binnen het samenwerkingsverband '21 voor de Jeugd' werken we samen aan de realisatie van het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming, vanuit de opdracht van het Rijk.

We doen dit samen met de Gecertificeerde Instellingen (jeugdbescherming en Jeugdreclassering), Veilig Thuis, en de Raad voor de Kinderbescherming.

Er is een snelle signalering van ondersteuningsvragen.

Het (preventief) inzetten van de sociale omgeving en ondersteuning vanuit het voorliggend veld helpt bij het oplossen van deze vragen. Dit zijn voorzieningen waar ouders en jeugdigen gemakkelijk terecht kunnen zonder dat hier een besluit van de gemeente voor nodig is, zoals school, kinderopvang, bibliotheek, welzijnswerk, jongerenwerk etc.

Het laagdrempelige initiatief van de gemeente Waalre en de bibliotheek 'Waalre in gesprek' is zes keer georganiseerd.

Jeugdigen in Waalre praten mee over onderwerpen die zij belangrijk vinden binnen de gemeente.

We borgen de meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling door middel van een protocol.

Daarbij werken we volgens het verbeterplan 'Werken aan veiligheid voor de lokale (wijk)teams' en evalueren we deze werkwijze en passen we deze aan waar nodig.

We nemen maatregelen om de kosten voor jeugdhulp beheersbaar te maken.

In 2024 is gestart met de uitvoering van de maatregelen die zijn opgesteld in het kader van de taskforce. De uitvoering van deze maatregelen zullen doorlopen in 2025.

We onderzoeken wat de Hervormingsagenda Jeugd betekent voor Waalre en we werken aan de verschillende thema's van deze Hervormingsagenda door middel van een plan van aanpak.

We versterken de tandemfunctie die we in onze regionale visie op jeugdbescherming hebben opgenomen.

We verstrekken passende hulp aan jeugdigen die dit nodig hebben (individuele voorzieningen).

Waar het kan maken we gebruik van aanbod waar in het gewone leven gebruik van kan worden gemaakt, zonder dat hierbij een besluit van de gemeente voor nodig is. Maatwerk staat hierbij voorop. We monitoren de uitvoering van de Jeugdwet continu, onder meer via de Monitor Sociaal Domein.

We zetten in op een afname van jeugdhulp die is verstrekt via een maatwerkovereenkomst; jeugdhulp zetten we zoveel mogelijk in via het gecontracteerde aanbod.

We zien een afname in de wachtlijsten voor jeugd bij zowel het CMD als het PlusTeam, er is een versterkte samenwerking tussen het CMD en het PlusTeam.

De wachtlijsten voor jeugd bij het CMD en bij het PlusTeam zijn afgenomen, de samenwerking tussen het CMD en het PlusTeam is verder versterkt.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Kwalitatief goede zorg wordt geleverd waar nodig. Jongeren hebben een plek in Waalre waar zij zich op hun eigen manier kunnen ontwikkelen. Jeugdigen in een schadelijke afhankelijkheidsrelatie worden geholpen om veilig en gezond op te groeien.

Jeugd- en jongerenwerk

Wat willen we bereiken?

Jeugdigen in Waalre die steun nodig hebben bij het volwassen worden ontvangen in eerste instantie ondersteuning van hun eigen ouders.

Daar waar deze ondersteuning niet voldoende is, kan ondersteuning worden geboden door vrijwilligers en professionals.

Wat gaan we daarvoor doen?

De maatschappelijke partners zijn bekend met het aanbod van het jongerenwerk.

Het jongerenwerk heeft een prominente rol in het voorkomen van problemen, zoals schooluitval, overlast, uitsluiting en radicalisering.

In samenwerking met het jongerenwerk bekijken we in welke vorm we jongerenparticipatie kunnen vormgeven.

We helpen jongerenwerkers om laagdrempelige ondersteuning aan jongeren te bieden in hun ontwikkeling naar volwassenheid.

We gaan de pilot jongerencentrum evalueren en nemen in deze evaluatie de toekomst van een jongerencentrum in Waalre mee.

Er is een tussenevaluatie geweest in 2024. Na afronding van de pilotperiode 2025 volgt een eindevaluatie.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Jeugdigen in Waalre groeien op tot volwassenen met positieve vormen van vrijetijdsbesteding, sociaal netwerk en actieve participatie in de samenleving.

Wat mag het kosten? (bedragen x € 1.000)

Exploitatie	Realisatie 2023	Begroting 2024 t/m 2e turap	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten						
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	1.086	1.337	1.755	1.736	1.707	1.706
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	2.189	2.472	0	0	0	0
6.21 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO	0	0	573	573	573	573
6.22 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	0	0	922	922	922	922
6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	0	0	696	688	688	688
6.3 Inkomensregelingen	5.105	4.165	5.039	5.043	5.043	5.043
6.4 WSW en beschut werk	1.456	1.461	1.249	1.221	1.104	1.111
6.5 Arbeidsparticipatie	113	0	368	389	410	430
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	738	698	0	0	0	0
6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO)	0	0	491	491	491	491
6.71a Hulp bij het huishouden (WMO)	1.644	1.878	0	0	0	0
6.71b Begeleiding (WMO)	1.017	1.274	0	0	0	0
6.711 Huishoudelijke hulp (WMO)	0	0	1.500	1.500	1.500	1.500
6.712 Begeleiding (WMO)	0	0	1.090	1.090	1.090	1.090
6.71c Dagbesteding (WMO)	264	18	0	0	0	0
6.72a Jeugdhulp begeleiding	1.050	3.144	0	0	0	0
6.72b Jeugdhulp behandeling	601	0	0	0	0	0
6.72c Jeugdhulp dagbesteding	313	0	0	0	0	0
6.73b Gezinsgericht	5	0	0	0	0	0
6.73c Jeugdhulp met verblijf overig	957	0	0	0	0	0
6.74a Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	597	0	0	0	0	0
6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	466	0	0	0	0	0
6.74c Gesloten plaatsing	144	79	0	0	0	0
6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal	0	0	3.860	3.550	3.540	3.540
6.763 Jeugdhulp met verblijf landelijk	0	0	85	85	85	85
6.791 PGB WMO	0	0	260	260	260	260
6.792 PGB Jeugd	0	0	100	100	100	100
6.82a Jeugdbescherming	187	181	0	0	0	0
6.82b Jeugdreclassering	22	12	0	0	0	0
6.821 Jeugdbescherming	0	0	153	153	153	153

Exploitatie	Realisatie 2023	Begroting 2024 t/m 2e turap	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
6.822 Jeugdreclassering	0	0	48	48	48	48
6.91 Coördinatie en beleid WMO	0	0	114	114	114	114
6.92 Coördinatie en beleid Jeugd	0	0	184	184	184	184
Totaal Lasten	17.954	16.719	18.486	18.145	18.011	18.036
Baten						
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	120	252	444	444	444	444
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	83	0	0	0	0	0
6.3 Inkomensregelingen	4.463	3.001	3.298	3.298	3.298	3.298
6.5 Arbeidsparticipatie	58	0	0	0	0	0
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	91	3	0	0	0	0
6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO)	0	0	3	3	3	3
6.71a Hulp bij het huishouden (WMO)	0	111	0	0	0	0
6.711 Huishoudelijke hulp (WMO)	0	0	100	265	265	265
Totaal Baten	4.813	3.367	3.845	4.010	4.010	4.010
Gerealiseerd resultaat	13.141	13.351	14.641	14.135	14.001	14.026

Toelichting

Vergelijking van de bijgestelde begroting 2024 met 2025 (baten en lasten gesaldeerd) en meerjarig levert de volgende verschillen op:

6.1 Samenkracht en burgerparticipatie (nadeel € 226.000)

- Hogere salariskosten: € 34.000 nadeel.
- Ouderenwerk: Minder bijdragen deelnemers Neffe 't Veld € 4.000 nadeel. Beëindiging seniorenraad in 2025 € 3.000 voordeel.
- Wet inburgering uitvoeringskosten: De uitvoering wordt niet meer door de gemeente Veldhoven gedaan, maar doen we zelf. In 2024 is voor de overgang van de uitvoering incidenteel ingehuurd € 56.000 voordeel.
- Brede SPUK 2023-2026 Sportakkoord II, Gezond en Actief Leven Akkoord en Preventieakkoord: Een aantal onderdelen zijn administratief gewijzigd van taakveld 7.1 naar taakveld 6.1 € 71.000 nadeel.
- WMO vervoersvoorzieningen CVV: Deze post is administratief gewijzigd van taakveld 6.6 naar taakveld 6.1 € 124.000 nadeel.
- WMO vervoersvoorzieningen CVV: Indexering € 16.000 nadeel.
- WMO algemene voorzieningen: Indexering wijk-GGD'ers en uitvoering Wvvgz, buurtbemiddeling, subsidie Prachtdag en Toverstokje: € 7.000 nadeel.
- Gemeenschapshuizen: Indexering subsidie € 5.000 nadeel.
- Preventief jeugdbeleid: Indexering jongerenvoorziening, jeugdwerk en huur dependance CMD € 13.000 nadeel.
- Maatschappelijke dienstverlening: duurdere anti-discriminatievoorziening € 8.000 nadeel. Indexering o.a. MEE informele zorg/cliëntenondersteuning €3.000 nadeel.

6.2 en 6.21 t/m 6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen (voordeel € 281.000)

- Taakveld 6.2 is komen te vervallen. De posten zijn administratief gewijzigd naar taakvelden 6.21, 6.22, 6.23 en 6.92.
- Hogere salariskosten: o.a. door verschuiving van taakveld 6.72a naar taakveld 6.22 € 315.000 nadeel.
- Taskforce Sociaal domein: Incidenteel budget in 2024 € 384.000 voordeel.
- GR PlusTeam: Indexering € 95.000 nadeel.
- GR PlusTeam: o.b.v. de statuten van deze GR wordt de verdeelsleutel van de bijdragen aangepast, € 189.000 voordeel.
- Adviesraad, fraudeonderzoeken, doorontwikkeling monitor SD en medische adviezen: budgetten zijn komen te vervallen of verlaagd € 33.000 voordeel.
- Regionale coördinatie inkoop jeugd: Deze posten zijn administratief gewijzigd van taakveld 6.2 naar taakveld 6.92 € 70.000 voordeel.
- Opstellen woon-zorg-welzijn visie: Incidenteel restantbudget in 2024 € 38.000 voordeel.
- GGZ inloop: Deze post is administratief gewijzigd van taakveld 6.71c naar taakveld 6.23 € 18.000 nadeel.
- Overige: Indexeringen € 5.000 nadeel.

6.3 Inkomensregelingen (nadeel € 577.000)

- Hogere salariskosten: € 6.000 nadeel.
- Dienstverleningsovereenkomst Veldhoven: Uitvoering bijstandsuitkeringen en schuldhulpverlening € 330.000 nadeel.
- Ondersteuning minima: Verlaging budgetten uitgaven en verhoging budget verhaal/terugontvangsten € 35.000 voordeel.
- Bijstandsuitkeringen: Hogere uitkering van het Rijk, maar ook hogere lasten bijstandsuitkeringen door indexering minimumloon, per saldo € 276.000 nadeel.

6.4 Begeleide participatie (voordeel € 212.000)

- Ergon: Deze post is administratief gewijzigd van taakveld 6.4 naar taakveld 6.5 € 310.000 voordeel.
- Uitvoering oude Wet sociale werkvoorziening (Wsw): Hogere uitkering van het Rijk heeft als gevolg een hogere doorbetaling aan Ergon € 98.000 nadeel.

6.5 Arbeidsparticipatie (nadeel € 368.000)

- Ergon: Deze post is administratief gewijzigd van taakveld 6.4 naar taakveld 6.5 € 310.000 nadeel.
- Ergon: Indexering € 33.000 nadeel.
- Begeleiding re-integratie uitvoering door Veldhoven: stijging uitgaven € 25.000 nadeel.

6.6 en 6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO) (voordeel € 207.000)

- Salariskosten: Deze post is administratief gewijzigd van taakveld 6.6 naar taakveld 6.91 € 28.000 voordeel.
- Woningaanpassingen: Het handelingskader van woningaanpassingen is gewijzigd. Dure aanpassingen zijn op € 15.000 gemaximeerd € 55.000 voordeel.
- Vervoersvoorzieningen CVV: Deze post is administratief gewijzigd van taakveld 6.6 naar taakveld 6.1 € 124.000 voordeel.

6.71a en 6.711 Huishoudelijke hulp (WMO) (voordeel € 367.000)

- Salariskosten: Deze post is administratief gewijzigd van taakveld 6.71a naar taakveld 6.91 € 28.000 voordeel.
- Huishoudelijke hulp Zorg in Natura: Voortschrijdend inzicht geeft aan dat het budget voor de begroting 2024 te hoog is geraamd € 110.000 voordeel, besparende maatregelen Taskforce Sociaal domein € 200.000 voordeel, indexering € 20.000 nadeel.
- Huishoudelijke hulp Persoonsgebonden budget: Deze post is administratief gewijzigd van taakveld 6.71a naar taakveld 6.791 € 60.000 voordeel.
- Eigen bijdrage: minder inkomsten € 11.000 nadeel, vanaf 2026 meer inkomsten door invoering inkomensafhankelijke bijdrage € 165.000 voordeel (gelijk aan de korting van het Rijk op de algemene uitkering).

6.71b, 6.71c en 6.712 Begeleiding (WMO) (voordeel € 284.000)

- Salariskosten: Deze post is administratief gewijzigd van taakveld 6.71b naar taakveld 6.91 € 28.000 voordeel.
- Begeleiding Zorg in Natura: Stijging uitgaven € 50.000 nadeel.
- Begeleiding Persoonsgebonden budget: Deze post is administratief gewijzigd van taakveld 6.71b naar taakveld 6.791 € 206.000 voordeel.

6.72 t/m 6.74 en 6.752, 6.763 Jeugdhulp (nadeel € 722.000)

- Salariskosten: Deze post is administratief gewijzigd van taakveld 6.72a naar taakveld 6.22 en 6.92 € 274.000 voordeel.
- Jeugdhulp Zorg in Natura: Stijging uitgaven € 1.176.000 nadeel, oplopende besparende maatregelen Taskforce Social domein voordeel € 100.000 en vanaf 2026 € 150.000 voordeel.
- Jeugdhulp Persoonsgebonden budget: Deze post is administratief gewijzigd van taakveld 6.72a naar taakveld 6.792 € 80.000 voordeel.

6.791 PGB WMO (nadeel € 260.000)

- Begeleiding Persoonsgebonden budget: Deze post is administratief gewijzigd van taakveld 6.71b naar taakveld 6.791 € 206.000 nadeel, daling uitgaven €6.000 voordeel.
- Huishoudelijke hulp Persoonsgebonden budget: Deze post is administratief gewijzigd van taakveld 6.71a naar taakveld 6.791 € 60.000 nadeel.

6.792 PGB Jeugd (nadeel € 100.000)

- Jeugdhulp Persoonsgebonden budget: Deze post is administratief gewijzigd van taakveld 6.72a naar taakveld 6.792 € 80.000 nadeel, stijging uitgaven €20.000 uitgaven.

6.82a en 6.821 Jeugdbescherming (voordeel € 28.000)

- Daling uitgaven € 28.000.

6.82b en 6.822 Jeugdreclassering (nadeel € 36.000)

- Stijging uitgaven € 36.000.

6.91 Coördinatie en beleid WMO (nadeel € 114.000)

- Salariskosten beleid hulpmiddelen en diensten: Deze post is administratief gewijzigd van taakveld 6.6 naar taakveld 6.91 € 28.000 nadeel.
- Salariskosten beleid huishoudelijke hulp: Deze post is administratief gewijzigd van taakveld 6.71a naar taakveld 6.91 € 28.000 nadeel.
- Salariskosten beleid begeleiding: Deze post is administratief gewijzigd van taakveld 6.71b naar taakveld 6.91 € 28.000 nadeel.
- Hogere salariskosten € 30.000 nadeel.

6.92 Coördinatie en beleid Jeugd (nadeel € 184.000)

- Salariskosten: Deze post is administratief gewijzigd van taakveld 6.72a naar taakveld 6.22 en 6.92 + een stijging in totaal € 114.000 nadeel.
- Regionale coördinatie inkoop jeugd: Deze posten zijn administratief gewijzigd van taakveld 6.2 naar taakveld 6.92 € 70.000 nadeel.

07 Volksgezondheid en milieu

7.1 Volksgezondheid

Wat willen we bereiken?

Een gezond Waalre

- Inwoners van Waalre inspireren om gezond en gelukkig te leven. Daarbij gaan we uit van de principes van Brede Welvaart en Positieve Gezondheid, en werken we vanuit een thematische benadering.
- Een gezond Waalre: onze inwoners zijn zich ervan bewust dat ze in de eerste plaats zelf verantwoordelijk zijn voor een gezonde leefstijl met behoud van eigen regie.
- Mensen kunnen achteruitgang van hun gezondheid zelf opvangen omdat ze uitgaan van hun mogelijkheden.
- Iedereen moet mee kunnen doen vanuit eigen kracht.
- Inwoners van Waalre staan voor elkaar klaar en helpen/ondersteunen elkaar waar nodig en mogelijk.
- Mantelzorgondersteuning is op maat.
- Waalre is een dementie-vriendelijke gemeente.
- Waalre is een JOGG gemeente: Gezonde jeugd, gezonde toekomst.

Wat gaan we daarvoor doen?

De bestaande diensten van Goed voor Mekaar Waalre worden voortgezet en verder ontwikkeld.

Goed voor Mekaar Waalre is de plek voor vrijwilligerswerk en informele hulp in de gemeente Waalre. De bestaande diensten omvatten het online matchingsplatform/vacaturebank (<https://www.goedvoormekaarwaalre.nl/>), de vrijwillige hulpdienst (begeleid vervoer, klussen en boodschappen), maatjesproject, Steunpunt Mantelzorg, adviserende huisbezoeken 75+ en Neffe 't Veld.

De functie van Goed voor Mekaar als informatiepunt voor informele hulp en vrijwilligerswerk wordt verder versterkt, waarbij de digitale Sociale Gids Waalre wordt gebruikt.

Instrumenten die we hiervoor inzetten zijn inhoudelijke ondersteuning en deskundigheidsbevordering van de vrijwilligers, PR & communicatie en het actueel houden van de digitale Sociale Gids Waalre (<https://www.socialegidswaalre.nl/>).

Het Netwerk Dementie Vriendelijke Gemeente is actief vanuit het jaarplan 2025.

Het plan van aanpak GALA/SPUK 2024 – 2026: er wordt uitvoering gegeven aan het plan van aanpak.

Het plan van aanpak GALA/SPUK geeft uitvoering aan de volgende thema's:

- Terugdringen gezondheidsachterstanden.
- Kansrijke start.
- Mentale gezondheid.
- Aanpak overgewicht en obesitas.
- Valpreventie.
- Leefomgeving.
- Opgroeien in een Kanrijke Omgeving & vroegsignalering van alcoholproblematiek.

- Wijkaanpak sociale basis.
- Mantelzorg.
- Een tegen eenzaamheid.
- Welzijn op recept.

Het plan van aanpak gezonde Jeugd, gezonde toekomst, maakt onderdeel uit van het Leefstijl Akkoord gezond Waalre 2023-2026.

Met het Leefstijlakkkoord leggen we een verbinding met het plan van aanpak van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA).

Het Steunpunt Mantelzorg wordt versterkt en meer zichtbaar voor de inwoners van Waalre die als mantelzorger onbetaald en vaak langdurig zorgen voor een naaste.

Instrumenten die we hiervoor inzetten zijn bijvoorbeeld themabijeenkomsten, PR & communicatie, Eerste Hulp Bij Dementie-koffer en het spel Bordje Vol. Vanuit het steunpunt wordt ook de jaarlijkse mantelzorgwaardering georganiseerd.

We geven uitvoering aan het plan van aanpak van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA/SPUK) 2024 – 2026.

Er is geen afzonderlijk lokaal gezondheidsbeleid. De lokale aanpak van het gezondheidsbeleid maakt onderdeel uit van het plan van aanpak Gezond en Actief Leven Akkoord Waalre.

We stimuleren het doen van vrijwilligerswerk en zetten in op het versterken van informele hulp/ondersteuning, in samenwerking met onze lokale en regionale netwerkpartners.

We versterken de lokale coalitie Eén tegen Eenzaamheid.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Inwoners zijn zich bewust dat een gezonde leefstijl bijdraagt aan de kwaliteit van leven.
- Inwoners zijn zich bewust dat iedereen in Waalre mee moet kunnen doen binnen zijn of haar mogelijkheden vanuit het streven naar een inclusieve samenleving.
- Inwoners helpen elkaar en zijn gemotiveerd om vrijwilligerswerk te doen.
- Mantelzorgers kunnen voor ondersteuning terecht bij het Steunpunt Mantelzorg.
- Inwoners kunnen terugvallen op een vangnet van informele/vrijwillige hulp en ondersteuning.

7.2 Riolering (riool/water/klimaat)

Wat willen we bereiken?

Een goed functionerend watersysteem (rioolstelsel en watergangen) dat zorgt voor bescherming van de volksgezondheid, het milieu en het tegengaan van (grond)wateroverlast en -tekort (droogte).

Er wordt rekening gehouden met wetgeving en beleidsvoornemens op diverse niveaus: Europees (Kaderrichtlijn water), landelijk (Waterwet), provinciaal (waterhuishoudingsplan), waterschap en natuurlijk ook het eigen lokaal beleid, het programma Water, Riolering en Klimaat (PWRK).

Door zo efficiënt mogelijk te werken besparen we kosten. Dit betekent onder andere in een vroegtijdig stadium samenwerken, zowel intern als met andere gemeenten en het waterschap. Dit betekent ook dat we samen goed omgaan met veranderingen zoals langdurige neerslag. Gezamenlijk goed waterbeheer gaat ook over grondwater onder woningen, overstromingen in hogere gebieden en afkoppelen waar en wanneer het kan.

Wat gaan we daarvoor doen?

De gemeente zamelt afvalwater in en voert dit af. In die gebieden waar een gescheiden rioolstelsel is of wordt aangelegd, koppelen we in eerste instantie op basis van vrijwilligheid zoveel mogelijk particulier oppervlak af.

Het waterbewustzijn in Waalre wordt vergroot op basis van een communicatieplan gericht op het vergroten van water- en klimaatbewustzijn en het afkoppelen van hemelwater.

Met het communicatieplan worden inwoners actief betrokken om zelf klimaatadaptief aan de slag te gaan. Om de inwoners te helpen bij het afkoppelen worden watercoaches ingezet die gerichte tips en adviezen geven.

In het kader van de integrale projectplanning wordt aan de volgende projecten gewerkt:

- Uitvoering Traverse-noord, aanleg blauwe ader
- Uitvoering Gestelsestraat-Zuid, oplossen wateroverlastproblematiek en uitbreiding bestaande blauwe ader

Samen met Waterschap de Dommel wordt in 2025 de uitvoeringsagenda klimaatadaptatie uitgevoerd waarbij gemeente en Waterschap streven naar het verminderen van afvoer van regenwater naar de RWZI. Hierbij maken we gebruik van subsidiemogelijkheden.

Uitvoering geven aan het programma Water, Riolering en Klimaat 2023-2027.

Onderdelen van het programma zijn algemeen rioolbeleid, te nemen maatregelen, kosten voor beheer en onderhoud, tarieven en heffingen om maatregelen te bekostigen, vaststellen grond- en hemelwater- verordening, aanpassen subsidiebeleid en stimuleren van waterbewustzijn onder inwoners.

De gemeentelijke watergangen met een belangrijke waterafvoerende functie worden hersteld en in de onderhoudsplanning opgenomen.

De langdurige neerslag in de herfst en winter 2023/2024 heeft problemen in de waterafvoer aan het licht gebracht. Een aantal sloten wordt op profiel gebracht en duikers worden hersteld.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Borging van de volksgezondheid door afvalwater zo snel mogelijk af te voeren naar de zuivering.
- Voorkomen van wateroverlast in stedelijk gebied bij hevige buien tot de genoemde norm en maatregelen nemen waar dit nodig is.
- Beperking wateroverlast bij langdurige buien in stedelijk gebied.
- Het verminderen van verdroging van het openbaar groen.
- Actief betrekken en stimuleren van inwoners met watergerelateerde klimaatadaptieve maatregelen.
- Beperking van grondwateroverlast door grondwater af te voeren bij langdurige en terugkerende overlast.
- Beperking van oppervlaktewater overlast in landelijkgebied door middel van afvoeren zodat woningen bereikbaar blijven.

7.3 Afval

Wat willen we bereiken?

Het verder verduurzamen van de afvalinzameling

Het verder verduurzamen van de afvalinzameling (service, kosten en milieu) in de hele gemeente conform de landelijke VANG recycledoelstelling (minimaal 55% van het afval wordt gerecycled in 2025 en minimaal 60% in 2030), de wensen van onze inwoners en middels een servicegerichte aanpak.

Wat gaan we daarvoor doen?

We gaan onderzoeken hoe we aanvullend op de diftar-methode ons restafval nog verder kunnen reduceren.

Mede op basis van continue monitoring en evaluatie van het medio 2023 geïmplementeerde diftar-inzamelingssysteem bekijken we welke verbeterlagen er mogelijk zijn om tot een nog verder reductie van het restafval te komen.

Wij gaan mogelijkheden bezien om bioafval (groente, fruit en etensresten) ook bij de hoogbouw afzonderlijk/gescheiden in te zamelen.

Op basis van de onderzoekresultaten kan hierover in 2025 besluitvorming plaatsvinden.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Een inwoner die zijn of haar afval goed scheidt gaat minder betalen dan een inwoner die geen of minder goed afval scheidt. Inwoners gaan hiermee zelf invloed krijgen op wat ze aan afvalstoffenheffing betalen.

7.4 Duurzaamheid en Milieu

Wat willen we bereiken?

Een bijdrage leveren aan het behalen van de klimaatdoelen uit het nationale Klimaatakkoord, binnen de schaal en maat van de gemeente Waalre.

- Uitvoering geven aan de Regionale Energiestrategie (RES).
- Het aardgasvrij maken van woningen en gebouwen voor 2050.
- Verduurzamen van gebouwen waarbij minimaal 75% van de gebouwen energielabel A of B in 2030 hebben.
- Het geven van het goede voorbeeld door de gemeente door ons vastgoed verder te verduurzamen en duurzaam in te kopen.
- Wij geven het goede voorbeeld door 50% van de gemeentelijke gebouwen voor 2030 aardgasvrij te maken.

Wat gaan we daarvoor doen?

Voor de Zonneweide Achtereind zetten we vervolgstappen om te komen tot de beste koersbepaling voor realisatie van het project.

In 2024 zijn we geconfronteerd met diverse tegenvallers rond het project. We hebben te maken met aangescherpte regelgeving omtrent zon op laad vanuit het Rijk en de provincie. Ook hebben we te maken met een tegenvallende markt voor zonne-energie wat een impact heeft op de businesscase. En dan is er ook nog de netwerkcongestie met uitdagingen rond de aanleg.

Aanleg van de zonneweide is nog steeds het doel. In overleg met onze inkoopexperts is besloten eind 2024 eerst een markconsultatie uit te voeren. De resultaten hiervan gaan mede de koers bepalen van het project en de te volgen aanbesteding- en omgevingsvergunningsprocedure.

We geven uitvoering aan de strategie “no regret” maatregelen (met name grootschalig zon op dak) uit de RES.

We geven verder invulling aan het Programma warmtetransitie.

In het kader van het Programma warmtetransitie:

- stimuleren we de plaatsing van zonnepanelen bij onze inwoners door participatie in het regionaal project Groene Zone 1.1
- isoleren wij woningen via de Groene Zone Isoleren
- gaan wij door met het verduurzamen en aardgasvrij maken van het gemeentelijke vastgoed
- helpen wij bedrijven en maatschappelijk vastgoed met het verduurzamen van hun gebouwen

We werken samen met Tennet en Enexis aan het realiseren van extra netwerkcapaciteit in de regio.

Op het gebied van de uitbreiding van het energienet moet veel gebeuren. Zowel in Waalre als in de omgeving van Waalre. In 2024 is duidelijker geworden wat dit voor Waalre in de komende jaren gaat betekenen waarbij de gemeente in veel gevallen bevoegd gezag is in de ruimtelijke procedure. De komende jaren zullen er flink wat kabels getrokken moeten worden. Momenteel lopen de volgende trajecten;

- Netuitbreiding Eindhoven Zuid-Hapert (aanvrager Tennet)
- Netuitbreiding Eindhoven Zuid-ASML (aanvrager ASML)
- Netuitbreiding Maasbracht - Eindhoven Oost (aanvrager Tennet)
- Netuitbreiding Eindhoven-Waalre-Valkenswaard (Enexis)
- Uitbreiding midden (2) en laagspanningsstations (82) Waalre (Enexis)
- Opwek in de natuurlijke zonneweide Achtereind ter ontlasting van lokaal stroomnetwerk (middels directe aansluiting grootverbruiker en/of accu's)

Wij gaan door met de energiecampagne gericht op het informeren en helpen van onze inwoners en maatschappelijke partners.

Wij zetten verschillende communicatiemiddelen in om inwoners en bedrijven te helpen met het verduurzamen van hun panden.

Wij nemen actief deel aan de Regionale Energiestrategie.

Wij werken hierin samen op het gebied van netcongestie, regionale warmte, grootschalige opwek en energiebesparing.

Wij ondersteunen inwoners die moeite hebben met het betalen van de energierekening door het reduceren van hun energieverbruik.

Onder meer door het geven van energieadvies, het verstrekken van energiebesparende maatregelen en het vervangen van energievretend witgoed.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- De stakeholders (bedrijven, instellingen en onze inwoners) hebben inzicht in welke concrete maatregelen nodig zijn voor de energietransitie en wat hun rol/bijdrage hierin is. Inwoners, overheid en bedrijven/instellingen zijn zoveel mogelijk samen 'eigenaar' van de energietransitie en van de resultaten die dat oplevert (een duurzame en energiezuinige gebouwde omgeving tegen redelijke kosten).
- Inwoners en pandeigenaren weten wat ze kunnen doen om hun woningen/gebouwen te verduurzamen (aardgasvrij maken).
- De hoogte van de energierekening is beperkt als gevolg van de verduurzaming van woningen en gebouwen.

Wat mag het kosten? (bedragen x € 1.000)

Exploitatie	Realisatie 2023	Begroting 2024 t/m 2e turap	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten						
7.1 Volksgezondheid	952	1.039	999	972	972	972
7.2 Riolering	1.293	1.323	1.397	1.446	1.509	1.568
7.3 Afval	1.473	1.618	1.759	1.800	1.841	1.881
7.4 Milieubeheer	754	1.227	919	919	918	918
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	120	123	122	115	115	115
Totaal Lasten	4.592	5.331	5.196	5.252	5.355	5.455
Baten						
7.1 Volksgezondheid	175	208	208	165	155	155
7.2 Riolering	1.671	1.707	1.777	1.841	1.906	1.972
7.3 Afval	2.005	2.079	2.214	2.264	2.313	2.362
7.4 Milieubeheer	322	737	345	345	345	345
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	57	60	70	75	80	85
Totaal Baten	4.230	4.791	4.615	4.690	4.800	4.920
Gerealiseerd resultaat	362	540	582	562	555	535

Toelichting

Vergelijking van de bijgestelde begroting 2024 met 2025 (baten en lasten gesaldeerd) en meerjarig levert de volgende verschillen op:

7.1 Volksgezondheid (voordeel € 40.000)

- Hogere salariskosten € 4.000 nadeel.
- Budget overige uitgaven: Verhoging budget vanwege taken die onder de Brede SPUK worden uitgevoerd € 7.000 voordeel.
- Taalcafé: Van taakveld 7.1 naar taakveld 5.6 € 5.000 voordeel.
- GR GGD: Indexering € 47.000 nadeel.
- Implementatie Nu niet zwanger: in 2025 € 7.000 nadeel.
- Brede SPUK 2023-2026 Sportakkoord II, Gezond en Actief Leven Akkoord en Preventieakkoord: Een aantal onderdelen zijn administratief gewijzigd van taakveld 7.1 naar taakveld 6.1 € 71.000 voordeel + naar taakveld 5.1 € 15.000 voordeel.

Dit betreft een verschuiving van het budget tussen taakvelden

- Hogere bijdrage GGD: € 10.000 nadeel.
- Werkbudget jongeren op gezond gewicht (JOGG): € 4.000 nadeel.
- Overige kleine verschillen: € 1.000 voordeel.

7.2 Riolering (nadeel € 4.000)

- De salaris- en overheadkosten stijgen als gevolg van de toerekening van medewerkers aan dit product.

- De lasten zijn gestegen door hogere kosten onderhoud, energie, afschrijving en rente.
- De rioolheffing is kostendekkend. De hier genoemde kosten worden doorberekend via de rioolheffing of verrekend via de voorziening riolering.
- Voordeel ontstaat doordat de BTW van al onze kosten ook in rekening wordt gebracht bij de inwoners via rioolheffing. Zie hiervoor ook paragraaf A lokale heffingen.

Toelichting meerjarenramingen:

- De kapitaallasten stijgen als gevolg van afschrijvingen op investeringen.
- De baten stijgen als gevolg van de aansluiting van nieuwe woningen.

7.3 Afval (nadeel € 6.000)

- Door indexering stijgen de salariskosten en de doorberekende overheadkosten met € 37.000.
- De kostenstijging wordt grotendeels veroorzaakt door hogere kosten van het uitbesteden, ophalen en verwerken van afval, nadeel € 60.000.
- Stijging van de opbrengsten afvalfonds € 6.000.
- Daling van de opbrengsten grof vuil € 2.000.
- Stijging van de opbrengsten van de afvalstoffenheffing van € 87.000, uitgaande van een geschat gemiddeld aantal ledigingen onder de Diftar systematiek (kostendekkende tarieven).

Een inhoudelijke toelichting op de kostendekkendheid en de berekening van tarieven afval kunt u terugvinden in de paragraaf A Lokale heffingen.

Toelichting meerjarenramingen:

- De kosten stijgen als gevolg van indexering. De opbrengsten stijgen door meer aansluitingen en aanpassen van de tarieven.

7.4 Milieubeheer (nadeel € 84.000)

- Door een verschuiving van de salariskosten naar andere taakvelden is hier een voordeel van € 18.000 te zien.
- Op dit taakveld is een voordeel van € 36.000 te verklaren door een verschuiving vanuit het taakveld 8.3 Wonen en Bouwen, conform de begroting van de ODZOB.
- De kosten naleving A.P.V. stijgen door indexering, nadeel € 4.000.
- In 2024 zijn er verschillende eenmalige kredieten en budgetten t.l.v. deze functie die in 2025 niet of voor een ander bedrag voorkomen. Dit levert een nadeel van € 134.000 op in 2025:
 - Krediet uitvoeringsmiddelen klimaat, nadeel € 100.000 (in 2024 was een voordeel van € 100.000 opgenomen in de begroting om bestaande geplande activiteiten, met betrekking tot klimaatbeleid, onder te brengen onder de 'Jetten' gelden).
 - Krediet uitvoeringskosten klimaatakkoord, nadeel € 41.000 (in 2024 was een voordeel van € 41.000 opgenomen in de begroting deels door slim om te gaan met de groenvervanging en deze klimaat adaptief in te richten en dit onder te brengen in de subsidie voor klimaatadaptatie).
 - Krediet ambtelijke ondersteuning RES, voordeel € 7.000.

7.5 Begraafplaatsen en crematoria (voordeel € 11.000)

- Het voordeel in 2025 ontstaat door het verhogen van de tarieven.

Toelichting meerjarenramingen:

- Lagere kapitaallasten in 2026 door afschrijvingen.
- verhoging van de tarieven de komende jaren.

08 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

8.1 Ruimtelijke ordening

8.1.1 Samenwerking binnen het stedelijke gebied Eindhoven en metropoolregio Eindhoven (Brainport)

Wat willen we bereiken?

De regio Zuidoost-Brabant wil haar positie als één van de best presterende regio's van Nederland en één van de meest technologisch innovatieve regio's van Europa behouden en versterken.

Lokaal en regionaal werken we aan het verder verstevigen van deze positie van ons bedrijfsleven en het bieden van een aantrekkelijke leefomgeving voor werknemers in de gehele Brainport-regio. De komende jaren zal een schaa sprong plaats vinden, met daarbij de groei van het Stedelijk Gebied Eindhoven (SGE) van meer dan 100.000 inwoners. Dit geeft een grote druk op het ruimtegebruik (wonen, werken, voorzieningen, mobiliteit, recreatie, klimaatadaptatie, ecologie, energietransitie en milieu). Vanuit het thema Ruimte wordt voor het SGE de integrale strategie bepaald en gemonitord.

Wat gaan we daarvoor doen?

Er wordt gebruik gemaakt van de regionale versnellingstafel woningbouw.

Bij stagnatie in ontwikkeling van een woningbouwplan kan het probleem worden voorgelegd aan externe adviseurs. Indien nodig zal dit gebeuren.

We nemen actief deel aan diverse regionale samenwerkingsverbanden op het gebied van Ruimte en Wonen .

Op het gebied van zowel Ruimte als Wonen wordt intensief samengewerkt in het Stedelijke Gebied Eindhoven (SGE) en Metropoolregio Eindhoven (MRE). We werken daarbij samen op meerdere ruimtelijke-strategische opgaven en thema's van zowel het rijk, de provincie als de regio (MRE en SGE) zoals het Ruimtelijk Arrangement Brabant, Ontwikkelperspectief Stedelijk Brabant (Novex), de regionale Woondeal, Ontwikkelstrategie Zuidoost Brabant (MRE), Brabants programma Landelijk Gebied (BPLG), PMIEK (Provinciaal Meerjaren Investeringsplan Energie en Klimaat), Gezonde verstedelijking, de regionale Schaa sprong, Brede Welvaart etcetera.

Dit is een structureel proces. Het is gezien de capaciteit echter wel een uitdaging om alle ontwikkelingen te volgen en voor Waalre relevante overleggen bij te wonen.

Er wordt uitvoering gegeven aan de opgaven uit de regionale Woondeal.

In 2025 wordt de Woondeal Zuidoost Brabant herijkt en opnieuw vastgesteld. Actiepunten hieruit worden (meestal in regionale samenwerking) uitgewerkt.

Het programma Ruimte uit de Samenwerkingsagenda Stedelijk Gebied Eindhoven 2023-2026 wordt uitgevoerd.

Tijdens de Omgevingsdagen worden afspraken gemaakt op het gebied van Wonen met de regio (MRE) en provincie.

Tweemaal per jaar organiseert de provincie een Omgevingsdag voor bespreking van diverse ruimtelijke ontwikkelingen en woningbouw.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Ondernemers en inwoners profiteren in de Brainport-regio van een aantrekkelijke en gezonde leefomgeving met een hoog voorzieningenniveau. We hebben een stabiele sociale basis en economie waarbij we welzijn en kwaliteit van de fysieke leefomgeving in het oog houden.

8.1.2 Implementatie nieuwe Omgevingswet

Wat willen we bereiken?

We geven goed invulling aan de op 1 januari 2024 in werking getreden Omgevingswet.

Deze wet komt in plaats van zo'n 26 wetten op het gebied van de fysieke leefomgeving (bouwen, milieu, waterbeheer, ruimtelijke ordening, monumentenzorg en natuur). In aanloop naar 1 januari 2024 hebben we ons voorbereid op de inwerkingtreding van deze nieuwe Omgevingswet : als het gaat om de organisatie, het beleid, de regels, de processen en de taken en verantwoordelijkheden. De advisering en afstemming voor vergunningverlening met allerlei instanties en regionale partners (o.a. Omgevingsdienst, Veiligheidsregio, GGD en Waterschap) zijn ingeregeld in het Digitale Stelsel Omgevingswet (DSO). De komende jaren moet beleid en regelgeving worden omgezet en doorvertaald in onder meer een gemeente dekkend nieuw Omgevingsplan en moeten de nieuwe werkprocessen verder worden afgestemd.

Wat gaan we daarvoor doen?

Op basis van de doelstellingen en ambities uit de eind 2021 vastgestelde Omgevingsvisie zijn een aantal thematische programma's opgesteld.

Een aantal programma's is inmiddels gereed of concreet in voorbereiding zoals het Programma Water-Riolering-Klimaat, het Programma Kostenverhaal en financiële bijdragen en het gemeentelijk Woningbouwprogramma.

Aan het plan van aanpak om te komen tot een definitief omgevingsplan in 2027 wordt verder uitvoering gegeven.

- Vaststelling 1e plandeel: 2024 : plandeel Centrumgebieden
- Vaststelling 2e & 3e plandeel 2025: plandelen Woonwijken en Bosvillagegebieden
- Vaststelling 4e plandeel 2026: plandeel Werkgebieden
- Vaststelling 5e plandeel 2027: plandeel Buitengebied

De Participatieverordening onder de Omgevingswet is in lijn met de herijkte nota Participatie.

Ook wordt conform het raadsbesluit van februari 2022 een jaar na inwerkingtreding van de Omgevingswet het delegatiebesluit geëvalueerd.

Op basis van de evaluatie worden de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging verder in de VTH-processen geïmplementeerd.

De doorlopende evaluatie leidt mogelijk tot nieuwe inzichten over de nieuw ingerichte VTH-processen, samenwerkingsafspraken en knelpunten in de uitvoering. Indien van toepassing worden de VTH-processen en samenwerkingsafspraken aangepast, en de knelpunten in de uitvoering aangepakt.

We blijven de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging evalueren.

Denk aan nieuw ingerichte processen, samenwerkingsafspraken en knelpunten in de uitvoering.

We evalueren de impact van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging voor de invulling van de verschillende functies en de daarbij horende personele capaciteit.

Lokaal beleid en verordeningen worden geïnventariseerd en zo nodig aangepast aan de Omgevingswet en/of vertaald naar het omgevingsplan.

We werken de komende jaren aan de aanpassing van de lokale regels op de Omgevingswet. Hierbij dienen zo'n 50 verordeningen en beleidsregels in overeenstemming gebracht te worden met de nieuwe grondslagen uit de Omgevingswet. Ook nemen we enkele verordeningen en bruidsschatregels op in het omgevingsplan. Deze omzetting moet voor 2032 zijn afgerond.

Wat is de impact voor onze inwoners?

De Omgevingswet biedt gebiedsgericht ruimte voor ruimtelijke initiatieven van inwoners, bedrijven en instellingen. Voor iedereen wordt het op termijn inzichtelijker en voorspelbaarder of een ruimtelijk initiatief kans van slagen heeft, doordat de informatie op één plek ontsloten wordt en besluitvorming wordt verbeterd (meer integraal). Ook het aanvragen van een omgevingsvergunning wordt makkelijker door het DSO (Digitaal Stelsel Omgevingswet).

8.1.3 Vitaal Dorpshart Aalst (winkelcentrum Den Hof en omgeving)

Wat willen we bereiken?

Samen met ondernemers (winkeliers en eigenaren) en inwoners zorgen voor een toekomstbestendig en vitaal dorpshart Aalst.

We streven naar een compact centrum, goed en logisch bereikbaar voor alle doelgroepen, zichtbaar, een levendig hart waar mensen elkaar graag ontmoeten, van een duurzame en hoge kwaliteit voor zowel het vastgoed als de openbare ruimte. Hierbij is er ook aandacht voor de relaties met andere projecten (b.v. op toeristisch recreatief vlak of in relatie tot duurzaamheid) en de kansen die deze bieden.

Wat gaan we daarvoor doen?

De herinrichting van de openbare ruimte in het dorpshart Aalst wordt gefaseerd uitgevoerd en in 2025 afgerond.

Er is in dit traject ook aandacht voor de realisatie van nieuwe bouwvelden, projecten en de uitstraling van reclame-uitingen en terrassen.

Met eigenaren van bestaande en potentiële ontwikkellocaties vindt overleg plaats om (woningbouw)ontwikkelingen te realiseren.

Zo wordt er onder meer gewerkt aan de transformatie van verschillende panden buiten de centrumzone van het dorpshart naar 'wonen'.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Een aantrekkelijk dorpshart in Aalst, waar men kan winkelen en elkaar kan ontmoeten en waar diverse activiteiten door het jaar heen worden georganiseerd.

8.1.4 Ontwikkeling Buitengebied

Wat willen we bereiken?

Transitie van het landelijk gebied.

Een bijdrage leveren aan een aantrekkelijk buitengebied voor de eigen inwoners, de regio en de (agrarische en recreatieve) ondernemers in het gebied met innovatieve gebiedsontwikkeling.

Wat gaan we daarvoor doen?

Binnen de Gebiedsgerichte aanpak Grenscorridor werken we samen aan de transitie van het landelijk gebied.

Met onze partners (ZLTO, Natuurmonumenten, Provincie, Waterschap de Dommel, omliggende gemeenten, enz.) werken we samen aan de omvangrijke transitie van het landelijk gebied. Dit doen we binnen de zogenaamde 'Gebiedsgerichte aanpak Grenscorridor N69'. De Waalrese inbreng daarbij is gerelateerd aan de beperkingen van onze ambtelijke capaciteit en beschikbare middelen. Daarbij gaan we ook uit van extra ondersteuning vanuit het programmabureau door onze partners (m.n. provincie en waterschap) op basis van daartoe beschikbare rijksmiddelen.

Vanuit deze samenwerking leveren op bedrijfsniveau maatwerk (planologisch/beschikbaarheid en ligging gronden) als het de transitie van de landbouw aangaat, we voltooiën de opgave op het gebied van NatuurNetwerkNederland, behalen de Kaderrichtlijn Water en Natura 2000/PAS doelen. We zorgen dat er stikstofruimte is zodat economische ontwikkelingen (woningbouw/bedrijventerreinen/infrastructuur) doorgang kunnen vinden. We geven de energietransitie een plaats en passen andere transitie zoals de voedseltransitie (kleinere kringlopen) en biobased bouwen in.

De ruimtelijke procedure behorende bij landgoed Gildebosch wordt afgerond.

In december 2023 is de provinciale procedure 'hergebruiksplan voormalige stortlocaties' bij de Provincie Noord Brabant opgestart. Hiervoor is aanvullende bodemonderzoek nodig dat echter door het natte voorjaar 2024 is vertraagd. Tegelijk werken we met de ontwikkelaar aan het opstellen van een omgevingsplan. Dit kan pas in procedure worden genomen nadat de Provincie een besluit heeft genomen op dit 'hergebruiksplan voormalige stortlocatie'.

Gestart wordt met het opstellen en vaststellen van landgoederenbeleid.

Ontwikkeling van dit beleidskader is gekoppeld aan de voortgang van het project 'landgoed Gildebosch'. Eerder is bestuurlijk afgesproken om eerst de ruimtelijke procedure van dit project af te ronden alvorens nieuwe beleidskaders voor landgoederen te ontwikkelen.

Het aanleggen van nieuwe en onderhoud aan bestaande recreatieve fietspaden als verbetering van het recreatieve fietsknooppuntennetwerk rond Waalre Dorp.

Het betreft de aanleg van nieuwe recreatieve fietspaden over de Mosbroekseweg, Beemdstraat, Loondermolenweg en onderhoud aan bestaande recreatieve fietspaden aan Timmereind, Gildebosweg en De Frooyen. De concept ontwerpen en onderzoeken zijn inmiddels gereed. Momenteel wordt gekeken naar extra mogelijkheden voor het binnenhalen van subsidie voor dit project. Eind 2024 zal nog participatie op de ontwerpen plaatsvinden alsmede worden gestart met het vergunningverleningstraject.

Het faciliteren van projecten die een bijdrage leveren aan de congestie van het energienet.

Op het gebied van de uitbreiding van het energienet moet veel gebeuren. Zowel in Waalre als in de omgeving van Waalre. In 2024 is duidelijker geworden wat dit voor Waalre in de komende jaren gaat betekenen waarbij de gemeente in veel gevallen bevoegd gezag is in de ruimtelijke procedure. De komende jaren zullen er flink wat kabels getrokken moeten worden. Momenteel lopen de volgende trajecten;

- Netuitbreiding Eindhoven Zuid-Hapert (aanvrager Tennet)
- Netuitbreiding Eindhoven Zuid-ASML (aanvrager ASML)
- Netuitbreiding Maasbracht - Eindhoven Oost (aanvrager Tennet)
- Netuitbreiding Eindhoven-Waalre-Valkenswaard (Enexis)
- Uitbreiding midden (2) en laagspanningsstations (82) Waalre (Enexis)
- Opwek in de natuurlijke zonneweide Achtereind ter ontlasting van lokaal stroomnetwerk (middels directe aansluiting grootverbruiker en/of accu's)

We bezien of we met aantrekken van externe middelen/subsidies invulling kunnen geven aan onze ambities voor verharding/verbetering van de Hutdijk.

Bij de behandeling van de kadernota 2025 in juli 2024 is besloten geen middelen beschikbaar te stellen voor het project in 2025. Het project kan pas doorgang vinden zodra er voldoende financiële middelen beschikbaar zijn. De komende jaren zal in het teken staan van een zoektocht naar middelen voor dit project.

Voor de Zonneweide Achtereind zetten we vervolgstappen om te komen tot de beste koersbepaling voor realisatie van het project.

In 2024 zijn we geconfronteerd met diverse hick-ups rond het project. We hebben te maken met aangescherpte regelgeving omtrent zon oplaad vanuit Rijk en provincie. Ook hebben we te maken met een tegenvallende markt voor zon wat een impact heeft op de businesscase. En dan is er ook nog de netwerkcongestie met uitdagingen rond de aanleg.

Aanleg van de zonneweide is nog steeds het doel. In overleg met onze inkoopexperts is besloten eind 2024 eerst een markconsultatie uit te voeren. De resultaten hiervan gaan mede de koers bepalen van het project en de te volgen aanbesteding- en omgevingsvergunningprocedure.

We faciliteren de realisatie van het Natuurbelevingscentrum Buiten Waalre.

De ruimtelijke procedures (beroepsgang Raad van State) en het omgevingsvergunningstraject worden in 2024 afgerond waarna de bouw kan starten; afronding hiervan wordt verwacht in 2025.

We stimuleren, faciliteren (o.a. procedureel), voeren gesprekken met particuliere initiatieven die passen in de actuele visies op het buitengebied van Waalre.

Het betreft hier kleinschalige particuliere initiatieven die niet passen binnen de bepalingen van het bestemmingplan maar wel denkbaar/wenselijk zijn op basis van de actuele gemeentelijke visies in het buitengebied. Hier wordt ook onder gerekend

adressen die in beeld zijn gekomen via toezicht/handhaving om hetgeen in de praktijk gebeurd in overeenstemming te brengen met de regels.

In 2024 bedraagt dit zo'n 8-tal initiatieven. Voor de komende jaren wordt een toename verwacht.

We werken in diverse samenwerkingsverbanden met onze partners samen aan verbetering van het buitengebied en maken hierin keuzes .

Er zijn diverse samenwerkingsverbanden die zich inzetten voor verbetering van het buitengebied, bijvoorbeeld MRE-Vitaal landelijk gebied, Gebiedsgerichte aanpak (GGA) Grenscorridor N69, Warmbeek-Tongelreep, Van Gogh Nationaal park enz.

Vanwege de grote ambtelijke en bestuurlijke belasting is de keuze gemaakt vooral te gaan samenwerken in de GGA Grenscorridor N69. Deze is inhoudelijk het meest integraal van alle samenwerkingsverbanden, organisatorisch het meest ontwikkeld en ook de financieringsstromen vanuit Rijk (NPLG) en Provincie (BPLG) zijn hier op gericht.

Vanwege de beperkingen in capaciteit en beschikbare middelen stellen we ons in andere samenwerkingsverbanden op als agendalid of we nemen daaraan niet (meer) actief deel. We stoppen de deelname aan Van Gogh Nationaal Park en nemen geen deel aan natuurgrenspark Groote Heide.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Het buitengebied van de gemeente Waalre is aantrekkelijker geworden. Niet alleen zijn de natuur- en landschapswaarden toegenomen, ook is de beleving verbeterd. Te voet en per fiets is de bereikbaarheid verbeterd. De trend in de landbouw is duurzamer en lokaler. Boodschappen kunnen straks rechtstreeks bij de boer worden gedaan. Met 2024 als een uitzonderlijk nat jaar en daarbij gepaard gaande overlast/uitdagingen staat ook klimaat nadrukkelijker op de agenda. De aanleg van de zonneweide in Achtereind past voor nu en in de toekomst in de energiebehoefte van Waalre en levert ook een belangrijke bijdrage aan de verdere natuurontwikkeling in dit gebied. Sowieso werken we aan de uitbreiding van het energienet. We geven hier als gemeente de komende jaren samen met onze partners invulling aan binnen het samenwerkingsverband Gebiedsgerichte aanpak Grenscorridor.

8.1.5 Herontwikkeling 't Hazzo en omgeving

Wat willen we bereiken?

Afronding van de integrale herontwikkeling (wonen, sporten, ontmoeten) van de omgeving van sporthal 't Hazzo.

Een integrale herontwikkeling (wonen, sporten, ontmoeten) van de omgeving van sporthal 't Hazzo op basis van de in april 2017 vastgestelde visie voor dit gebied.

Wat gaan we daarvoor doen?

Het plan 'Trolliuslaan' met 18 appartementen aan de zuidzijde van 't Hazzo wordt opgeleverd.

Na oplevering van de woningbouw op het plandeel 'Ligtvoet Aalst' wordt de openbare ruimte in de plandelen aan de Gestelsestraat ingericht en opgeleverd.

Wat is de impact voor onze inwoners?

In goed overleg en afstemming met omwonenden en andere inwoners is het voormalig gemeenschapshuis 't Hazzo omgevormd tot een duurzame accommodatie. Hier kunnen de inwoners elkaar in een duurzaam gebouw, gelegen in een groene omgeving, ontmoeten. Met de realisatie van 18 appartementen aan de Trolliuslaan wordt de laatste woningbouwontwikkeling in het gebied opgeleverd. Het gemengde gebied is dan in lijn van de gebiedsvisie omgevormd tot een groen en aantrekkelijk woongebied.

De verschillende woningbouwprojecten in de directe omgeving van 't Hazzo bieden ruimte aan circa 100 woningen in verschillende categorieën en voor diverse doelgroepen.

8.2 Wonen en Bouwen

8.2.1 Wonen

Wat willen we bereiken?

Waalre is groen, fijn en goed om te wonen, werken en verblijven. Dat willen we in de toekomst zo houden.

De bouw van nieuwe woningen sluit aan op de behoefte en wensen van onze inwoners én die van de regio. Hierbij ligt de nadruk in de komende periode op het realiseren van betaalbare woonruimte. Daarbij zijn de afspraken met het Rijk en provincie in de Woondeal Zuidoost Brabant leidend. We doen dat samen met woningbouwcorporaties en andere partijen.

Wat gaan we daarvoor doen?

De in de Actualisatie Woonnotitie aangegeven acties en instrumentarium, onder meer voor de bestaande woningvoorraad, worden uitgewerkt in beleidsvoorstellen (m.b.t. efficiënter gebruik van bestaande woningen, woningsplitsing e.d.).

Er wordt een beleidslijn voor woningsplitsing en kamerverhuur vastgesteld. Het beleid voor mantelzorgwoningen wordt verruimd.

De voorgenomen woningbouw op diverse locaties worden volgens planning opgestart, in aanbouw genomen dan wel opgeleverd.

- Waalre Noord- Heijdepark: de verkoop loopt en de vergunningen worden verleend, er wordt gestart met het bouwrijpmaken en de bouw van de woningen
- Waalre Noord - de Bleek 1 (CPO-project): de 6 patiowoningen worden opgeleverd
- Waalre Noord - Heistraat noord: de bouw van een woontoren met 5 appartementen ('Waderlo') is gestart
- Waalre Noord fase 3: de planontwikkeling voor deze laatste fase van Waalre Noord loopt versneld door. Er worden afspraken gemaakt met betrokken ontwikkelaars/grondeigenaren. De benodigde ruimtelijke procedure (Omgevingsplan) wordt gestart
- Trolliuslaan (gebiedsontwikkeling Hazzo e.o.) : 18 appartementen worden opgeleverd
- Brabantiapark: plan fase 3 (Brabantiapark) wordt in aanbouw genomen
- Voormalige stalling Brabantierrein: met de bouw van 8 woningen wordt begonnen
- Frederik Hendrikstraat (omgeving de Pracht): de appartementen zijn in aanbouw
- Terrein Verhoeven: de bouw van 17 woningen wordt gestart
- Winkelcentrum Voldijn: de planologische procedure voor 50 appartementen wordt afgerond
- Molenstraat 9-11: de bouw van 16 woningen wordt opgeleverd
- Molenstraat 5: er wordt een plan van circa 25 appartementen ontwikkeld
- Aalstermolen: 18 woningen worden opgeleverd
- Eindhovenseweg 54-56: de bouw van 6 appartementen wordt gestart
- Eindhovenseweg 20-22: de planontwikkeling om te komen tot realisatie van woningen op het voormalige BEDO-terrein wordt doorlopen en de ruimtelijke procedure wordt gestart
- Malvalaan: de nieuwbouw van het nieuwe verpleegtehuis 't Laar en de renovatie en optopping van de appartementencomplexen van Wooninc zijn gestart

- **Hoevenakkers:** de planontwikkeling voor sloop en nieuwbouw van sociale huurappartementen wordt doorlopen en de ruimtelijke procedure wordt gestart.

Er wordt gewerkt aan de toekomstige invulling van het Boerenbondterrein.

In 2024 is een besluit genomen over de toekomstige invulling van het Boerenbondterrein. De komende jaren wordt uitvoering gegeven aan dit besluit.

Er is een continue monitoring van de woningbouw, waarbij afstemming in het Stedelijk Gebied Eindhoven plaatsvindt.

Er wordt daarbij gebruikt gemaakt van Juno, het systeem voor woningbouwmonitor voor het MRE.

Er worden woningen in elk segment gerealiseerd conform de gewenste differentiatie in het woningbouwprogramma.

Het woningbouwprogramma met bijhorende woningdifferentiatie zijn in 2023 door raad vastgesteld. Dit is uitgangspunt voor elk woningbouwproject.

Op basis van de Actualisatie Woonnotitie worden prestatieafspraken gemaakt met de woningcorporaties en huurdersverenigingen.

Er worden meerjarige afspraken gemaakt, met indien nodig een jaarlijkse actualisatie.

Gemeente werkt samen met de woningcorporaties en de Stichting Steunpunt Vluchtelingen Waalre om de taakstelling voor huisvesting statushouders in te vullen.

Gemeente krijg elk half jaar een taakstelling voor huisvesting van toegelaten vluchtelingen (statushouders). In overleg met woningcorporaties wordt woonruimte gevonden. Na huisvesting worden statushouders begeleid door SVW.

Voortzetten van de intensieve regionale samenwerking binnen zowel het Stedelijk Gebied Eindhoven als de Metropoolregio Eindhoven op het thema 'Wonen' c.q. 'Wonen/Ruimte'.

In het SGE werken we op het gebied van Wonen samen als het ware als 1 gemeente. Ontwikkelingen worden samen gevolgd en er wordt gebruik gemaakt van elkaars expertise. Dit is een continu proces.

De 'Regionale Begrippenlijst Wonen' wordt vernieuwd en vastgesteld.

Alle 21 gemeenten in het MRE gebruiken dezelfde definities voor woningen en woningbouw. De prijsklassen (huur en koop) worden jaarlijks geactualiseerd.

We maken gebruik van ondersteuningsmaatregelen voor versnelling woningbouw onder meer door inzet van externe projectleiders.

We zullen zo mogelijk gebruik maken van eventuele ondersteuningsmaatregelen vanuit Rijk, provincie of MRE ten behoeve van woningbouw. Ontwikkelingen worden gevolgd.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Mede door de samenwerking in het Stedelijk Gebied Eindhoven is het mogelijk om meer woningen te bouwen. Hierdoor zijn de keuzemogelijkheden voor inwoners vergroot om hun woonwens te realiseren. De hoeveelheid betaalbare woningen neemt toe, waardoor inwoners een bredere keuze hebben en waardoor doorstroming op de woningmarkt kan ontstaan.

8.2.2 Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH)

Wat willen we bereiken?

We leveren een betrouwbare en voorspelbare dienstverlening aan inwoners, verenigingen en bedrijven op het gebied van Vergunningverlening, Toezicht & Handhaving.

De wettelijke taken op het gebied van Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving zijn mede bepalend voor het beeld van onze dienstverlening aan onze inwoners.

Wat gaan we daarvoor doen?

We voeren het uitvoeringsprogramma uit dat wordt opgesteld op basis van het beleidsplan Leefomgeving.

Het uitvoeringsprogramma wordt ter beoordeling voorgelegd aan de provincie.

We maken een kwaliteitsslag bij het ophalen en invoeren van data zodat we die vervolgens gericht in kunnen zetten bij het opstellen van toekomstige VTH-documenten.

De VTH-documenten zijn het jaarlijkse uitvoeringsprogramma, het jaarverslag en de uitvoerings- en handhavingstrategie.

In het jaarverslag VTH evalueren we de voortgang van de beleidsdoelen.

Dit jaarverslag wordt doorgestuurd naar de gemeenteraad. Het jaarverslag wordt daarnaast ter beoordeling voorgelegd aan de provincie.

Wat willen we bereiken?

Het op een adequate, doelmatige en kwalitatief hoogwaardige wijze uitvoeren van taken op het gebied van Vergunningverlening, Toezicht & Handhaving (VTH).

Dit doen we in samenwerking met de omgevingsdienst, buurgemeenten en/of andere partners.

Wat gaan we daarvoor doen?

Op basis van de actuele kwaliteitscriteria voeren we een jaarlijkse kwaliteitsmeting uit.

Het nieuwe beleidsplan Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur (Wet Bibob) wordt verder geïmplementeerd.

Dit doen we in samenspraak met de Kempengemeenten.

We streven ernaar om de kwaliteit en doorlooptijd van onze diensten op het juiste niveau te houden.

De huidige ontwikkelingen, namelijk de krappe arbeidsmarkt, de moeilijk vervulbare vacatures, de verwachte piek in aanvragen in 2025 vanwege de woningbouwprojecten en de recent ingevoerde Omgevingswet geven druk op de kwaliteit en doorlooptijd van onze diensten. Komend jaar blijven we dit monitoren en zo nodig ondernemen we passende vervolgacties.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Een betrouwbare en voorspelbare dienstverlening aan inwoners, verenigingen en bedrijven op het gebied van Vergunningverlening, Toezicht & Handhaving. De provincie ziet toe op de planning, uitvoering en verslaglegging van alle werkzaamheden op het gebied van Vergunningverlening, Toezicht & Handhaving.

Wat mag het kosten? (bedragen x €1.000)

Exploitatie	Realisatie 2023	Begroting 2024 t/m 2e turap	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten						
8.1 Ruimte en leefomgeving	1.124	1.836	1.027	1.027	1.027	1.027
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	1.591	2.413	661	661	510	359
8.3 Wonen en bouwen	1.229	1.685	1.288	1.288	1.288	1.288
Totaal Lasten	3.944	5.933	2.975	2.975	2.824	2.673
Baten						
8.1 Ruimte en leefomgeving	555	605	110	110	110	110
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	1.402	2.413	661	661	510	359
8.3 Wonen en bouwen	744	1.176	884	884	884	884
Totaal Baten	2.701	4.194	1.655	1.655	1.504	1.353
Gerealiseerd resultaat	1.243	1.739	1.320	1.320	1.320	1.320

Toelichting

Vergelijking van de bijgestelde begroting 2024 met 2025 (baten en lasten gesaldeerd) en meerjarig levert de volgende verschillen op:

8.1 Ruimte en leefomgeving (voordeel € 314.000)

- De salariskosten ruimtelijke ordening nemen toe, nadeel € 93.000. Naast de indexering komt dit met name door een verschuiving vanuit andere taakvelden.
- In voorgaande begrotingen zijn nooit opbrengsten en kosten begroot voor faciliterende projecten woningbouw, dit gebeurde gedurende het jaar via de tussenrapportages. Op basis van voorgaande jaren en de verwachte woningprojecten verwachten we per saldo € 60.000 voordeel te behalen.
- In 2024 hebben we een eenmalig budget begroot voor het vernieuwen van het Programma Kostenverhaal t.o.v. de begroting 2025 laat dit een voordeel zien van € 30.000.
- In 2024 zijn er verschillende eenmalige kredieten t.l.v. deze functie die in 2025 niet of voor een ander bedrag voorkomen. Dit levert een voordeel van €322.000 op in 2025
 - Krediet implementatie nieuwe omgevingswet € 55.000

- Krediet regionaal ontwikkelfonds werklocaties € 37.000
- Krediet vervolgfase fietspaden recreatief € 230.000.
- Diverse overige verschillen met in totaal een voordeel van €5.000, o.a. lagere kosten algemeen kadaster.

8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)

- De grondexploitatie wordt budgettair neutraal in de begroting opgenomen. Zie voor toelichting op de grondexploitaties de paragraaf Grondbeleid.

8.3 Wonen en bouwen (voordeel € 105.000)

- De salariskosten in 2025 dalen in zijn totaliteit met € 86.000 ten opzichte van de gewijzigde begroting 2024. Dit komt o.a. door de eenmalige capaciteitsvraag in 2024 rondom de implementatie van de omgevingswet en extra ondersteuning binnen het team VTH. Daarnaast nemen door indexering en verschuiving binnen de taakvelden de kosten toe.
- Door de verwachte piek van woningbouwprojecten (en op basis van historie/werkprogramma) verhogen we de externe advieskosten, nadeel € 25.000.
- Op dit taakveld is een nadeel van € 36.000 te verklaren door een verschuiving vanuit het taakveld 7.4 Duurzaamheid en Milieu, conform de begroting van de ODZOB.
- Hogere inkomsten n.a.v. indexering leges omgevingsvergunningen van 10% (2,5% index en € 7,5% extra verhoging), voordeel € 80.000.

Toelichting meerjarenramingen:

- Vanaf 2027 neemt het aantal grondexploitaties af, omdat de grondexploitatie budgettair neutraal in de begroting worden opgenomen zijn zowel de consequenties te zien in zowel de lasten als de baten kant. Zie voor toelichting op de grondexploitaties de paragraaf Grondbeleid.

Beleidsindicatoren

Gemeenten zijn verplicht een uniforme set beleidsindicatoren op te nemen in hun begroting en jaarverslag. De set behandelt een breed spectrum van onderwerpen, van misdrijven en afval tot bijstandsuitkeringen en nieuwbouwwoningen. Doordat elke gemeente verplicht is deze set op te nemen, krijgt de lezer inzicht in de beleidsresultaten van de gemeente en kan deze vergelijken met andere gemeenten (bron: waarstaatjegemeente.nl).

Voor de jaren 2024 en 2025 zijn een flink aantal indicatoren niet bekend doordat de bronhouder (nog) geen onderzoek heeft verricht en/of gepubliceerd. De betreffende cellen zijn in dat geval voorzien van een streep.

Beleidsindicatoren							
Nummer	Indicator	Omschrijving	Gemeente / referentie	2023 realisatie	2024 raming	2025 raming	Bron
1	Formatie	Het aantal FTE per 1.000 inwoners	Waalre	6,83	7,03	7,15	Eigen gegevens
			Gemeenten < 25.000 inwoners	-	-	-	
2	Bezetting	Het aantal FTE per 1.000 inwoners	Waalre	5,67	6,48	6,69	Eigen gegevens en personeelsmonitor A&O fonds gemeenten 2023
			Gemeenten < 20.000 inwoners	7,4	-	-	
3	Apparaatskosten	Middelen voor personeel, huis-vesting, materieel, automatisering e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken	Waalre	698	742	751	Eigen gegevens
			Gemeenten < 25.000 inwoners	-	-	-	
4	% externe inhuur	Kosten externe Inhuur als % van totale loonsom	Waalre	32,88	18,86	26,91	Eigen gegevens en personeelsmonitor A&O fonds gemeenten 2023
			Gemeenten < 25.000 inwoners	19,1	-	-	
5	Overhead	Het % overhead kosten ten opzichte van de totale lasten	Waalre	15,26	16,52	15,25	Eigen gegevens
			Gemeenten < 25.000 inwoners	-	-	-	
6	Verwijzing halt	Het aantal verwijzingen naar Halt, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-17 jaar	Waalre	10	-	-	Stichting Halt 2023
			Gemeenten < 25.000 inwoners	9	-	-	
7	Winkeldiefstallen	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners	Waalre	2,8	-	-	CBS 2023
			Gemeenten < 25.000 inwoners	1	-	-	
8	Geweldd misdrijven	Het aantal geweldd misdrijven per 1.000 inwoners	Waalre	1,4	-	-	CBS 2023
			Gemeenten < 25.000 inwoners	2,5	-	-	
9	Diefstallen uit woning	Het aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners	Waalre	1,1	-	-	CBS 2023
			Gemeenten < 25.000 inwoners	1,1	-	-	
10	Vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte	Het aantal vernielingen en beschadigingen per 1.000 inwoners	Waalre	4,2	-	-	CBS 2023
			Gemeenten < 25.000 inwoners	4	-	-	
11	Functiemenging	de verhouding tussen banen en woningen. 0 % is alleen wonen, 100 % alleen werken	Waalre	42,1	-	-	CBS BAG/LISA 2023
			Gemeenten < 25.000 inwoners	49,8	-	-	
12	Vestigingen van bedrijven	Het aantal vestigingen (incl. ZZP-ers) per 1.000 inwoners van 15 - 64 jaar	Waalre	207,4	-	-	LISA 2023
			Gemeenten < 25.000 inwoners	202,7	-	-	
13	Absoluut verzuim per 1.000 leerlingen	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school	Waalre	6,1	-	-	DUO/Ingrado 2023
			Gemeenten < 25.000 inwoners	6,1	-	-	
14	Relatief verzuim per 1.000 leerlingen	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is	Waalre	9	-	-	DUO/Ingrado 2023
			Gemeenten < 25.000 inwoners	21	-	-	
15	Voortijdige	Het % van het totaal aantal	Waalre	1,9	-	-	DUO/Ingrado 2023

	school-verlaters totaal (VO + MBO) %	leerlingen (12-23 jaar) dat voortijdig, d.w.z. zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat	Gemeenten < 25.000 inwoners	1,9	-	-	
16	Niet wekelijkse sporters (1x per 4 jaar enquête)	Het percentage inwoners vanaf 19 jaar dat niet wekelijks sport ten opzichte van het totaal aantal inwoners vanaf 19 jaar	Waalre	-	-	-	Gezondheids-enquête (GGD, CBS en RIVM) 2022
			Gemeenten < 25.000 inwoners	-	-	-	
17	Banen per 1.000 inw 15-74jr	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-74 jaar	Waalre	550	-	-	CBS/LISA 2023
			Gemeenten < 25.000 inwoners	708,1	-	-	
18	Jongeren met delict voor rechter	Het % jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter verscheen	Waalre	-	-	-	CBS 2022
			Gemeenten < 25.000 inwoners	-	-	-	
19	% kinderen in uitkeringsgezin	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen	Waalre	-	-	-	CBS Jeugdmonitor 2022
			Gemeenten < 25.000 inwoners	-	-	-	
20	Netto arbeids-participatie	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	Waalre	74,5	-	-	CBS 2023
			Gemeenten < 25.000 inwoners	73,7	-	-	
21	% werkloze jongeren	Het percentage werkloze jongeren (16-22 jaar)	Waalre	-	-	-	CBS Jeugdmonitor 2022
			Gemeenten < 25.000 inwoners	-	-	-	
22	Bijstands-uitkeringen	Het aantal personen met een bijstandsuitkering (18 jaar en ouder), per 10.000 inwoners	Waalre	180,7	-	-	CBS 2023
			Gemeenten < 25.000 inwoners	173,7	-	-	
23	Lopende reïntegratie voorziening-en	Het aantal reïntegratievoorzieningen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar	Waalre	93,9	-	-	CBS 2023
			Gemeenten < 25.000 inwoners	146,7	-	-	
24	Jongeren met jeugdhulp tot 18 jaar	Het % jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp t.o.v. alle jongeren tot 18 jaar	Waalre	12,6	-	-	CBS 2023
			Gemeenten < 25.000 inwoners	12,5	-	-	
25	Jongeren (tot 18 jaar) met jeugdbescherming	Het % jongeren tot 18 jaar met jeugdbeschermingsmaatregel t.o.v. alle jongeren tot 18 jaar	Waalre	0,6	-	-	CBS 2023
			Gemeenten < 25.000 inwoners	-	-	-	
26	Jongeren (t/m 23 jaar) met jeugd-reclassering	Het percentage jongeren (12-23 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel t.o.v. alle jongeren (12-23 jaar)	Waalre	-	-	-	Geen data bekendgemaakt via CBS
			Gemeenten < 25.000 inwoners	-	-	-	
27	Wmo-clënten met een maatwerk-arrangement	Het aantal verstrekkingen specialistische ondersteuning in kader van Wmo v.a. 2018 per 10.000 inwoners	Waalre	660	-	-	CBS Monitor Sociaal Domein WMO 2023
			Gemeenten < 25.000 inwoners	653	-	-	
28	Huis-houdelijk restafval	Hoeveelheid restafval per inwoner per jaar	Waalre	-	-	-	CBS 2022
			Gemeenten < 25.000 inwoners	-	-	-	
29	Hernieuwbare elektriciteit	Het % elektriciteit opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa t.o.v. totale verbruik	Waalre	-	-	-	Rijkswaterstaat Klimaatmonitor 2022
			Gemeenten < 25.000	-	-	-	

			inwoners				
30	WOZ-waarde woningen (€ x 1.000)	De gemiddelde WOZ-waarde	Waalre	491	511	-	CBS WOZ 2024
			Gemeenten < 25.000 inwoners	394	-	-	
31	Nieuw gebouwde woningen	Het aantal nieuwbouw woningen per 1.000 woningen	Waalre	4,3	-	-	BAG/ABF 2023
			Gemeenten < 25.000 inwoners	7,5	-	-	
32	Demografische druk	De som van het aantal personen van 0-20 en van 65 jaar en ouder i.r.t. aantal personen van 20 - 65 jaar (%)	Waalre	86,6	87,4	-	CBS Bevolkingsstatistiek 2024
			Gemeenten < 25.000 inwoners	87,4	81,1	-	
33	Woonlasten (€) 1-persoons huishouden	Gemiddeld totaalbedrag woonlasten voor 1-persoons huishouden	Waalre	902	945	-	COELO 2024
			Gemeenten < 25.000 inwoners	897	947	-	
34	Woonlasten (€) meer-persoons huishouden	Gemiddeld totaalbedrag woonlasten voor meer-persoons huishouden	Waalre	1.034	1.038	-	COELO 2024
			Gemeenten < 25.000 inwoners	985	1.037	-	

Paragrafen

Paragraaf A Lokale heffingen

Waar gaat de paragraaf over?

In deze paragraaf wordt het beleid van de belangrijkste gemeentelijke belastingen beschreven. De gemeente is autonoom in het bepalen van de hoogte en de besteding van de opbrengst van de gemeentelijke belastingen. In de Gemeentewet en in enkele bijzondere wetten is geregeld welke heffingen de gemeente aan haar inwoners en bedrijven mag opleggen. De gemeenteraad bepaalt welke van de toegestane heffingen we als gemeente ook daadwerkelijk heffen. Alle gemeenten heffen de onroerende zaakbelastingen (OZB). Bij de verdeling van het Gemeentefonds wordt er namelijk van uitgegaan dat een deel van de gemeentelijke uitgaven wordt bekostigd uit de OZB.

Belastingbeleid gemeente Waalre

Gemeente Waalre heeft gekozen voor een duidelijk, plaatselijk belastingpakket dat in hoofdzaak bestaat uit de algemene bijdragebelasting OZB en de retributies afvalstoffenheffing en rioolheffing. Dit pakket bevordert een evenwichtige belastingdruk in de gemeente en beperkt de uitvoeringslasten. Door het voeren van een stringent begrotingsbeleid probeert gemeente Waalre de verhoging van de OZB zoveel mogelijk te beperken. Gemeente Waalre kent een aantal in de Gemeentewet toegestane belastingen en heffingen. Deze belastingen zijn gelegitimeerd in belastingverordeningen, die door de gemeenteraad zijn vastgesteld. Een onderscheid kan worden gemaakt tussen belastingen en retributies.

Belastingen

Belastingen zijn heffingen waarvan het gebruik van de opbrengst vrij is, de zogenaamde algemene bijdragebelastingen. De gemeente hoeft geen direct aanwijsbare tegenprestatie te leveren. Tot deze groep behoren de onroerende zaakbelastingen, de precariobelasting en de toeristenbelasting. De gemeenteraad is vrij om de hoogte van de tarieven te bepalen.

Retributies

Retributies zijn heffingen waarbij de opbrengst niet boven de uitgaven van een specifieke dienst mag uitkomen. Tot de retributies behoren de afvalstoffenheffing, de rioolheffing, de leges, het marktgeld en grafrechten.

Vanaf de begroting 2017 is het volgens de BBV verplicht om in deze paragraaf uiteen te zetten hoe er bij de berekening van tarieven van heffingen voor wordt gezorgd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden, wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd.

Waardering waardepeildatum 1-1-2024 Wet waardering onroerende zaken (WOZ)

Jaarlijks worden WOZ-beschikkingen met een nieuwe waarde naar de inwoners verstuurd. De waardering voor het belastingjaar 2025 vindt plaats op basis van de waardepeildatum 1 januari 2024. De Wet WOZ schrijft namelijk voor dat gemeenten een waarde vaststellen, zoals die gold op 1 januari van één jaar eerder. De gemeente heeft zodoende de tijd om marktcijfers (verkopen, huurprijzen enzovoorts) die in de loop van het jaar gerealiseerd worden te analyseren en een reële schatting te doen van de

marktsituatie op de waarde-peildatum. De Wet WOZ wordt voor de inwoner steeds belangrijker. De door de gemeente vastgestelde WOZ-waarde wordt voor steeds meer belastingen gebruikt (bijvoorbeeld waterschapslasten en erfbelasting). Inwoners en bedrijven kunnen tegen de WOZ-waarde bezwaar maken en/of beroep instellen bij de rechter.

Onroerende zaakbelastingen (OZB)

Onder de naam 'onroerende zaakbelastingen' worden directe belastingen geheven over binnen de gemeente gelegen onroerende zaken:

- een gebruikersbelasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar een onroerende zaak, zijnde een niet-woning, gebruikt op grond van eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht.
- een eigenarenbelasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar van een onroerende zaak het genot heeft op grond van eigendom, bezit of beperkt recht.

De heffingsmaatstaf voor de OZB is de vastgestelde waarde van een onroerende zaak. Deze waarde wordt vastgesteld op grond van de Wet Waardering Onroerende Zaken (Wet WOZ). De raming van de opbrengst OZB is voor 2025 aangepast met een indexering van 3,5% plus een raming van de nieuwbouw voor het jaar 2025. Voor de jaren 2026 en verder is gerekend met een indexering van 2,5%.

Naast de indexering is gerekend met een extra verhoging van de OZB opbrengst van 7,5% voor het jaar 2025 en 2026 (bovenop de indexering). Voor het jaar 2027 en 2028 is niet met een verhoging van de OZB gerekend, naast de indexering van 2,5%. In de raadsvergadering van december 2024 wordt enkel de OZB-tarieven voor 2025 vastgesteld.

Geraamde opbrengst OZB

De stijging van de inkomsten is het gevolg van areaaluitbreiding en de verhoging van de tarieven.

Opbrengsten OZB	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Woningen: eigendom	3.662.000	4.124.000	4.633.000	5.151.000	5.331.000	5.516.000
Niet woningen: eigendom	493.000	536.000	604.000	664.000	681.000	698.000
Niet woningen: gebruiker	339.000	360.000	411.000	452.000	463.000	475.000
TOTAAL	4.494.000	5.020.000	5.648.000	6.267.000	6.475.000	6.689.000

Afvalstoffenheffing

Afvalstoffenheffing zal geheven worden van degene die in de gemeente feitelijk gebruik maakt van een perceel, waarbij een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen geldt, zoals is vermeld in de Wet milieubeheer. Wettelijk mag de afvalstoffenheffing niet meer dan kostendekkend zijn. De tarieven kunnen jaarlijks worden aangepast aan de kosten voor de afvalinzameling en -verwerking en andere uitgaven voor de afvalstoffentaak.

Vanaf september 2023 betaalt elk huishouden van een laagbouwwooning naast vastrecht een tarief per lediging dat verschillend is per volumemaat (140 of 240 liter) van de

restafvalcontainer (diftar). Elk huishouden betaalt per liter hetzelfde. Huishoudens in hoogbouwoningen betalen enkel vastrecht. Er gelden afzonderlijke vastrechtstarieven voor eenpersoons- en meerpersoonshuishoudens.

In 2025 worden de volgende kosten geraamd voor de inzameling en verwerking van huishoudelijk afval, welke toegerekend moeten worden aan de afvalstoffenheffing:

Directe personele kosten	111.813	
Overhead	129.703	
Vuil verwijderen langs wegen	86.500	
Kwijtschelding	30.600	
Lasten afvalstoffenheffing	1.500	
Inzamelen huisvuil	1.471.053	
Bestrijding overlast honden	23.000	
Niet verrekenbare BTW	332.231	
Totale kosten		2.186.400
Opbrengst afvalfonds, papier, kleding en big bags	234.500	
Totale opbrengsten		234.500
Te verrekenen via afvalstoffenheffing		1.951.900

Tegenover deze lasten staan de volgende geraamde opbrengsten voor de afvalstoffenheffing:

Aantal				Bedrag	Totaal
843	hoogbouw eph	vastrecht		162,00	136.566
502	hoogbouw mph	vastrecht		270,00	135.540
1.595	laagbouw eph	vastrecht		128,00	204.160
5.085	laagbouw mph	vastrecht		188,00	955.980
2.065	laagbouw 140 liter	variabel	6x	8,75	108.413
4.615	laagbouw 240 liter	variabel	6x	15,00	415.350
Totaal					1.956.009

Vergelijking tarieven ten opzichte van 2024

De stijging van het tarief blijft beperkt tot 1%, terwijl de te verrekenen kosten via afvalstoffenheffing door indexering flink zijn toegenomen (namelijk 4,6%). Dat komt vanwege de stijging van het aantal huishoudens. De hoogte is uiteindelijk afhankelijk van het aantal keren dat men restafval aanbiedt.

Jaar	Tarief	Stijging
2024	€ 241	
2025	€ 244	1%

Tarifiering

Uit onderzoek blijkt dat het ledigingstarief in belangrijke mate het aanbod fijn restafval bepaalt. Een (te) laag tarief leidt tot minder scheiding van fijn restafval dan bij het toepassen van hogere tarieven. De gemeente Waalre streeft naar maximaal 100 kg fijn restafval per inwoner per jaar. Om dit voor elkaar te krijgen, zal het ledigingstarief voor een 240 liter container tussen de € 10 en € 20 moeten liggen. Voor de bepaling van de tarieven is uitgegaan van gemiddeld 6 ledigingen per huishouden in 2025.

De opbrengsten afvalstoffenheffing ontwikkelen zich als volgt:

Afvalstoffenheffing	Jaarrekening 2023*	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Totaal kosten	1.717.000	1.865.295	1.951.900	2.001.194	2.050.487	2.099.781
Totaal opbrengsten	1.794.000	1.865.295	1.951.900	2.001.194	2.050.487	2.099.781
Kostendeckendheid	104,48%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

* dit is incl. de vrijval van de voorziening voor de claim Attero, namelijk -/- € 19.209.

Kwijtschelding

Wanneer aan een minder draagkrachtig belastingplichtige kwijtschelding voor de afvalstoffenheffing wordt verleend, dan is dat in principe voor de volledig verschuldigde heffing. Echter, bij laagbouwoningen geldt dat de kwijtschelding voor maximaal 8 ledigingen is.

Bij excessieve hoeveelheden afval vanwege medische redenen (incontinentie/stoma) worden de eerste 12 ledigingen vrij gesteld. Er geldt dan geen vrijstelling voor vastrecht.

Rioolheffing

De rioolheffing wordt geheven van de eigenaar van een object, dat op 1 januari is aangesloten op de riolering. De rioolheffing is gebaseerd op het Programma Water, Riolering en Klimaat (programma WRK) van 2022. De gemeente mag maximaal kostendeckende tarieven in rekening brengen.

Rioolheffing	rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Totaal kosten	1.507.000	2.310.000	2.540.000	2.654.000	2.661.000	2.689.000
Totaal opbrengsten	1.671.000	1.717.000	1.777.000	1.841.000	1.906.000	1.972.000
Storting / onttrekking voorziening riolering	-	-593.000	-763.000	-813.000	-755.000	-717.000
Storting in reserve riolering	164.000	-	-	-	-	-
Kostendeckendheid	100%	100%	100%	100%	100%	100%

In 2025 worden de volgende kosten toegerekend:

Het tarief voor rioolheffing is in deze begroting voor het jaar 2025 opgenomen, zoals vastgelegd in het programma Water, Riolering en Klimaat van 2022.

Directe personele kosten	335.195	
Overhead	388.826	
Pompen en riolen	1.260.951	
Huisaansluitingen	5.000	
Rioolontstoppingen	95.000	
Afkoppelstimulering	75.000	
Vegen en veegvuil	85.000	
Waterlossingen en sloten	40.000	
Niet verrekenbare BTW	255.142	
Totale kosten		2.540.114
Opbrengsten huisaansluitingen	5.000	
Opbrengsten rioolheffing	1.772.160	
Totale opbrengsten		1.777.160
Te verrekenen via voorziening riolering		-762.954

Leges

Onder de naam leges wordt een aantal verschillende rechten geheven voor door de gemeente, of uit naam van de gemeente verstrekte diensten. Dit kan bijvoorbeeld het verstrekken van een document zijn zoals een rijbewijs, paspoort of trouwboekje of het verstrekken van een vergunning. Waalre streeft zoveel mogelijk naar kostendekkende tarieven voor administratieve diensten. Elk jaar worden de tarieven opnieuw beoordeeld, aangepast aan wettelijke tarieven en geïndexeerd. De diensten en bijbehorende tarieven voor 2025 worden opgenomen in de door de raad in december 2024 vast te stellen tarieventabel bij de legesverordening 2025

De lasten zoals deze in de begroting zijn opgenomen zijn niet altijd voor 100% toerekenbaar. Een deel van de kosten kan niet direct in verband gebracht worden met de uitgevoerde dienst.

Bij hoofdstuk 1 is weinig ruimte om de tarieven te verhogen omdat de opbrengsten voornamelijk veroorzaakt worden door paspoorten en rijbewijzen. Deze tarieven zijn momenteel gelijk aan de wettelijk maximaal toegestane hoogte.

1. Algemene dienstverlening	Kosten	Opbrengsten	Kostendekking
1.1 Burgerlijke stand	49.144	24.858	50,58%
1.2 Reisdocumenten en Nederlandse identiteitskaart	270.562	245.867	90,87%
1.3 Rijbewijzen	80.570	72.307	89,74%
1.4 Vertrekkingen in het kader van de basisregistratie persoonsgegevens	9.048	6.000	66,31%
1.7 Overige publiekszaken	5.664	4.011	70,82%
1.9 Bijzondere wetten	28.731	18.060	62,86%
Totaal	443.719	371.103	83,63%

In hoofdstuk 2 zijn de geraamde opbrengsten met 10% (bestaande uit 2,5% indexering en 7,5% kostenverhoging) verhoogd ten opzichte van 2024 om een meer kostendekkend tarief na te streven. 100% kostendekkende tarieven is in de praktijk niet mogelijk omdat de lasten zoals in de begroting zijn opgenomen, niet altijd voor 100% toerekenbaar zijn. Een deel van de kosten kan niet direct in verband gebracht worden met de uitgevoerde dienst. Dit zijn bijvoorbeeld de kosten voor handhaving of bezwaar en beroep.

2. Omgevingswet		Kosten	Opbrengsten	Kostendekking
2.3	Activiteiten met betrekking tot bouwwerken	1.034.195	880.000	85,09%
Totaal		1.034.195	880.000	85,09%

Hoofdstuk 3 is een klein onderdeel van de legesverordening wat voor een groot deel bestaat uit evenementenvergunningen. Vanwege de maatschappelijke betekenis ervan is dit bij veel gemeenten niet kostendekkend. Voor Waalre bedragen de geraamde opbrengsten in 2025 wat een kostendekking geeft van 58%.

Toeristenbelasting

In december 2017 heeft de raad besloten om per 1 januari 2018 een toeristenbelasting in te voeren. De toeristenbelasting wordt betaald door degenen die binnen onze gemeente verblijven in o.a. hotels, pensions en vakantieverblijven en niet als ingezetenen zijn ingeschreven. Per 2024 bedraagt de toeristenbelasting € 3,95 per persoon per nacht, voorheen bedroeg dit tarief € 3,50 per persoon per nacht. Vanaf de begroting 2024 worden de structurele baten geraamd op € 220.000.

Opbrengst toeristenbelasting	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Opbrengst	166.000	220.000	220.000	220.000	220.000	220.000

Kwijtscheldingsbeleid

In de gemeente Waalre kan op verzoek van de minder draagkrachtige belastingplichtige, kwijtschelding van betaling worden verleend voor de onroerende zaakbelastingen, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Waalre past hiervoor de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990 toe. In 1997 is in afwijking van de Uitvoeringsregeling door de Waalrese Raad besloten, in plaats van 90%, 100% van de genormeerde bijstandsuitkering aan te merken als kosten van bestaan op basis waarvan de draagkracht van belastingplichtige wordt vastgesteld. Hierdoor komt men eerder in aanmerking voor kwijtschelding.

Belastingdruk per huishouden

In de volgende tabel staat een overzicht van de totale gemiddelde belastingdruk van de drie belangrijkste gemeentelijke belastingen en heffingen per één- en meerpersoonshuishouden. Voor de OZB gaan we in deze cijfers uit van een woning met een gemiddelde WOZ waarde (2024: € 584.572, bron: Coelo).

De 7% stijging van de totale belastingdruk van 2024 naar 2025 betekent voor een gemiddeld gezin in Waalre een stijging van ca. € 6,00 per maand. De tarieven van de OZB zullen wij u in de raadsvergadering van december 2024

aanbieden in de belastingverordening voor 2025. Op dat moment is de waardestijging van de woningen waarop de tarieven worden gebaseerd bekend.

Totale gemiddelde belastingdruk per huishouden*	rekening 2023**	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
OZB	520	587	652	717	735	753
Afvalstoffenheffing	220	241	244	249	256	262
Rioolheffing	200	203	208	213	218	223
Totaal bedrag per huishouden	940	1.031	1.103	1.179	1.208	1.238
<i>Stijging in % t.o.v. voorgaande jaar</i>		9,7%	7,0%	6,9%	2,5%	2,4%

Toelichting belastingdruk

Elke gemeente kan in het kader van de gemeentelijke autonomie uitgaven doen voor een hoger voorzieningenniveau en dat kost belastinggeld. De belastingdruk hoeft daarom niet per gemeente gelijk te zijn. Voor de financiële draagkracht voor huishoudens is de gemeentelijke belastingdruk wel belangrijk. Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) verzamelt jaarlijks de gegevens voor de belastingdruk van decentrale overheden. Onder belastingdruk verstaan we de jaarlijkse woonlasten per huishouden. Onder de woonlasten wordt het gemiddelde bedrag dat een huishouden in een bepaalde gemeente betaalt aan OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing gerekend.

Gemiddelde woonlasten 2024 bij vergelijking in de regio

Op de website www.coelo.nl zijn de tarieven van de aan Waalre grenzende gemeenten terug te vinden. Deze site bevat een kaart waarop met de muis kan worden geklikt om de tarieven van elke gemeente in beeld te krijgen. De gemeente Waalre heeft in 2024 van de 342 geregistreerde gemeenten op 1 januari de 231e plaats voor wat betreft de belastingdruk. (2020: 230e, 2021: 188e, 2022: 152e en 2023: 273e). Regionaal gezien staan blijven we op de 10e plaats staan, gelijk aan 2023.

Nb. De gemeente met de laagste lasten voor een meerpersoonshuishouden heeft het laagste rangnummer.

Rangnr regio	Plaats	Éénpers hh	Meerpers hh	Rangnr 2020	Rangnr 2021	Rangnr 2022	Rangnr 2023	Rangnr 2024	WOZ waarde
1	Bladel	583	783	39	43	25	14	11	490.000
2	Eersel	688	842	93	101	61	47	31	552.000
3	Bergeijk	720	861	104	107	62	44	47	523.000
4	Geldrop-Mierlo	780	869	55	56	71	56	54	460.000
5	Eindhoven	839	944	73	79	135	120	119	459.000
6	Cranendonck	902	967	199	284	278	195	152	424.000
7	Best	969	969	68	90	90	116	156	488.000
8	Veldhoven	878	972	46	68	105	155	159	531.000
9	Valkenswaard	917	1.012	269	254	245	246	201	454.000
10	Waalre	945	1.038	230	188	152	273	231	585.000
11	Nuenen	911	1.102	338	327	303	304	274	559.000
12	Heeze-Leende	996	1.144	341	341	312	306	293	527.000

Paragraaf B weerstandsvermogen en risicobeheersing

Waar gaat de paragraaf over?

Waalre is een zelfbewuste, zelfstandige gemeente. Op dit moment staan we echter onder grote financiële druk. Dat beïnvloedt onze financiële positie. In deze paragraaf wordt inzicht verschaft in de financiële positie van Waalre door in te gaan op twee onderdelen:

- Risicomanagement en Weerstandsvermogen;
- Financiële kengetallen.

Het onderdeel risicomanagement en weerstandsvermogen gaat in op ontwikkelingen binnen en buiten de organisatie die van invloed kunnen zijn op de financiële huishouding, maar nog niet financieel zijn vertaald. Hiervoor wordt ingegaan op de financiële omvang van de aanwezige risico's, de mogelijkheden om deze financieel af te dekken (beschikbare weerstandscapaciteit) en de relatie daartussen: het weerstandsvermogen (uitgedrukt in een ratio).

In het onderdeel financiële kengetallen wordt ingegaan op de financiële positie van de gemeente Waalre op basis van de uit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplichte kengetallen.

Risicomanagement en weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen van Waalre is het vermogen waarover Waalre beschikt om niet-structurele financiële risico's op te vangen, zonder dat de uitvoering van de gemeentelijke taken en/of beleid in gevaar komt. Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een ratio (beschikbare weerstandscapaciteit/benodigde weerstandscapaciteit). Voor de objectivering van de hoogte van de benodigde weerstandscapaciteit bestaan geen wettelijke normen. Om de ratio te duiden maken we gebruik van de onderstaande waarderingstabel van het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement (NAR) en de Universiteit van Twente:

Allereerst wordt de conclusie over Waalres weerstandsvermogen weergegeven. Vervolgens wordt toegelicht hoe deze tot stand is gekomen door in te gaan op het benodigde weerstandsvermogen, de inventarisatie en de beoordeling van de risico's en de beschikbare weerstandscapaciteit.

Waardering	Ratio	Betekenis
A	> 2	Uitstekend
B	1,4 - 2	Ruim voldoende
C	1 - 1,4	Voldoende
D	0,8 - 1	Matig
E	0,6 - 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Conclusie

De ratio voor het weerstandsvermogen (beschikbare weerstandscapaciteit / benodigde weerstandscapaciteit in 2025 is voor Waalre 4,87 (€ 13.110.389 / € 2.691.300).

In 2024 was het beschikbare weerstandsvermogen (op begrotingsbasis) van Waalre 4,17. In 2025 is deze gestegen naar 4,87. De verhoging wordt met name veroorzaakt door het herzien van de geïnventariseerde risico's waardoor het risicoprofiel daalt tot € 2.691.300 voor 2025 (reden is dat risico's rondom de bouwgrondexploitatie en hoge inflatie zijn verlaagd). De ratio voor 2025 geeft aan dat de gemeente voor wat betreft het weerstandsvermogen financieel gezond is.

De stille reserves (ad. € 4.952.000) en de fictieve belastingcapaciteit (ad. € 1.500.000) lijken in Waalre niet direct invorderbaar. Als deze buiten beschouwing worden gelaten is het aanwezige weerstandsvermogen nog steeds voldoende met een omvang van € 6,7 miljoen. De ratio laat een stijging zien van 1,87 in de begroting 2024 naar 2,47 in de begroting 2025.

Dit betekent dat ons weerstandsvermogen net financieel gezond is te noemen. Met ons weerstandsvermogen kunnen we (met een zekerheid van 90%) alle geïnventariseerde risico's opvangen.

In de nota reserves en voorzieningen 2023 die op 24 oktober 2023 is vastgesteld in uw raad, is de ondergrens van het bufferdeel van de algemene reserve bepaald op € 5.000.000 ("ijzeren voorraad"). De Gemeente Waalre voldoet hieraan doordat het jaarrekeningresultaat 2023 is gestort in deze reserve.

Benodigde weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit wordt berekend door de optelling van de verwachte financiële omvang van mogelijke risico's die nog niet op een andere wijze zijn afgedekt door bijvoorbeeld het afsluiten van een verzekering of het opnemen van een voorziening in de begroting. Bij de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit gaan we ervan uit dat niet alle risico's, maar hooguit 90% van alle risico's, zich tegelijk in één jaar zullen voordoen. Oftewel, 90% van de totale financiële omvang van alle geïdentificeerde risico's (die niet zijn afgedekt) in dat jaar, dient afgedekt te kunnen worden met onze weerstandscapaciteit.

Inventarisatie en beoordeling van de risico's

Voor het inzicht in de benodigde weerstandscapaciteit zijn de risico's van de gemeente Waalre geïnventariseerd, de financiële omvang van deze risico's bepaald, evenals de mate waarin deze risico's al zijn afgedekt door voorzieningen, afgesloten verzekeringen of dekking vanuit de begroting.

Voor de berekening van de financiële omvang van de risico's hebben wij de kans dat een bepaalde gebeurtenis zich zal voordoen, vermenigvuldigd met de maximale financiële impact (die niet is afgedekt) wanneer de gebeurtenis zich daadwerkelijk voordoet.

Ten slotte hebben wij de risico's beoordeeld door ze, een kleur te geven op basis van de kans dat een gebeurtenis zich voordoet en de hoogte van het financiële gevolg van het optreden van de gebeurtenis. Zie Figuur 1. kleurenschema risicobeoordeling. Deze methodiek maakt het mogelijk de risico's onderling te rangschikken naar grootte van het risico.

Gevolg (x 1.000) \ Kans	Zeer klein 10%	Klein 25%	Gemid- deld 50%	Groot 75%	Zeer groot 90%
≥ €1.000	Yellow	Orange	Red	Dark Red	Dark Red
€500 - €1.000	Yellow	Orange	Orange	Red	Dark Red
€250 < €500	Yellow	Yellow	Orange	Orange	Red
€100 < €250	Light Green	Yellow	Yellow	Orange	Orange
€50 < €100	Green	Light Green	Yellow	Yellow	Orange
< €50	Green	Green	Light Green	Yellow	Yellow

Hierna treft u de uitgebreide risico-inventarisatie en –beoordeling aan

Thema	Onderwerp	Toelichting risico	Kans	Impact	Risico bedrag	Risico	Beheersmaatregel
7 Volksgezondheid en milieu	<i>Illegale stort</i>	Waalre kan geconfronteerd worden met illegale stort van (chemisch) afval. De laatste jaren is er een sterke stijging in Brabant van dumping van drugsafval. Bij bodemvervuiling kunnen kosten hoog oplopen en veroorzaker is zelden te achterhalen.	75%	100.000	75.000		Het risico is afhankelijk van de gebeurtenis en niet vooraf in te schatten. Er is wel een provinciale regeling betreffende dumping van drugsafval waarbij een gedeelte van de kosten voor het opruimen gedekt zijn.
7 Volksgezondheid en milieu	<i>Bodemsanering</i>	Risico's m.b.t. bodemverontreiniging.	10%	500.000	50.000		Als grondeigenaar kan Waalre aansprakelijk gesteld worden voor (nieuwe) bodemverontreinigingen. Inschatting lastig, want afhankelijk van eigendomssituatie en mate van bodemverontreiniging.
8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	<i>Bouwgrond-exploitatie</i>	Terugverdienen geïnvesteerde boekwaarde per 31-12-2024 is onzeker. Vanaf 2019 wordt de IFLO-methode gebruikt voor het bepalen van het benodigd weerstandsvermogen. Deze methode betekent dat 10% van de boekwaarde + 10% van de nog te maken kosten aangehouden worden als weerstandsvermogen.	10%	13.788.720	1.378.872		Risico's betreffende grotere projecten en bouwgrondexploitatie in het algemeen worden planmatig geactualiseerd en beheerst. Zie verder paragraaf G.
6 Sociaal domein	<i>Jeugdzorg / Wmo</i>	Jeugdzorg en de Wet maatschappelijke ondersteuning zijn open einde regelingen. Door korting (vanuit het Rijk) op de budgetten loopt Waalre een risico. Maatschappelijke ontwikkelingen zoals inflatie en de oorlog in Oekraïne met hoge energieprijzen en vluchtelingenopvang als gevolg, zorgen voor onzekere situatie die mogelijk invloed heeft op Jeugdzorg en Wmo.	50%	1.000.000	500.000		Monitoring per kwartaal van kosten en verwachtingen d.m.v. monitor Sociaal Domein. Structurele wijzigingen nemen we rechtstreeks op in de begroting. De reserve sociaal domein zorgt voor opvang incidentele uitschieters maar is op moment nagenoeg leeg, het is zaak deze weer te gaan voeden.
6 Sociaal domein	<i>Jeugdzorg</i>	Continuïteit jeughulpaanbieder borgen om faillissement te voorkomen. Faillissement van deze zorgaanbieder zou leiden tot onmiddellijke discontinuïteit op (het aanbod van) cruciale zorgfuncties op het vlak van opvoeden en opgroeien (pleegzorg, coördinatie crisis en	50%	47.000	23.500		De jeugdhulpverlener heeft een voorschot gekregen wat bestaat uit een deel voor acute liquiditeitsproblemen en een deel als financiële buffer. Het risico wordt gedragen door alle gemeenten mocht de zorgaanbieder niet in staat zijn om het voorschot geheel terug te betalen. Voor Waalre

		verblijf met dag- en nachtbehandeling).					betekent dit maximaal € 47.000.
6 Sociaal domein	<i>Plus Team</i>	Het PlusTeam is een Gemeenschappelijke regeling met Geldrop-Mierlo en heeft geen weerstandsvermogen.	N.v.t.		43.900		Risico voor Waalre is opgenomen o.b.v. begroting 2025 PlusTeam. Benodigde weerstandscapaciteit is € 75.600. Waalre neemt voor 25% deel in deze GR. Daar bovenop schatten we in dat de continuïteit bedrijfsvoering een verhoogd risico heeft vanwege het hoge ziekteverzuim.
6 Sociaal domein	<i>Ergon</i>	Waalre neemt deel aan de Gemeenschappelijke regeling WRE (Ergon)	N.v.t.		84.000		Risico voor Waalre is opgenomen o.b.v. begroting 2025 GRWRE. Het weerstandsvermogen is 11 miljoen. Het minimaal benodigd weerstandsvermogen is 13,8 miljoen. Er is 2,8 miljoen meer weerstandsvermogen nodig. Waalre neemt voor 3% deel in deze GR.
1 Openbare orde en veiligheid	<i>VRBZO</i>	Waalre neemt deel aan de Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost.	N.v.t.		25.917		Risico van Waalre is opgenomen o.b.v. begroting 2025 VBRZO. Benodigde weerstandscapaciteit is € 5.385.000. Het weerstandsvermogen bedraagt €4.049.062, hierdoor is € 1.335.938 meer weerstandsvermogen nodig. Waalre neemt voor 1,94% deel in deze GR.
7 Volksgezondheid en milieu	<i>GGD</i>	Waalre neemt deel aan de Gemeenschappelijke regeling GGD Brabant-Zuidoost.	N.v.t.		9.900		Risico voor Waalre is opgenomen o.b.v. begroting 2025 GGD. Het weerstandsvermogen is 3,05 miljoen. Het minimaal benodigd weerstandsvermogen is 3,5 miljoen. Er is 0,45 miljoen meer weerstandsvermogen nodig. Waalre neemt voor ca.2,2% deel in deze GR.
8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	<i>Gewaarborgde geldleningen</i>	De gemeente staat garant voor geldleningen van woningcorporaties, zorgcentra en enkele plaatselijke verenigingen.	1%	10.187.586	101.876		Er wordt terughoudend omgegaan met garanties. De stand van de gewaarborgde geldleningen is per 1-1-2024 € 20.375.172. De gemeente staat voor 50% garant, oftewel maximaal € 10.187.586. Het bedrag waarvoor de gemeente maximaal aangesproken kan worden is dus € 10.187.586. De

							afgelopen 5 jaar is er geen aanspraak gedaan op deze voorziening.
0 Bestuur en ondersteuning	<i>Schadeclaims</i>	Verwachte jaarlijkse schadeclaims die niet specifiek zijn gekoppeld aan dossiers. De gemeente kan schadeclaims ontvangen als gevolg van activiteiten die zij verricht, welke niet (volledig) onder de verzekering voor aansprakelijkheidsstelling vallen.	25%	10.000	2.500		Het aantal claims richting Waalre is beperkt. Genoemd bedrag is maximum bedrag voor lopende schadeclaims.
0 Bestuur en ondersteuning	<i>Informatie veiligheid / Cyber- criminaliteit</i>	Informatieveiligheid richt zich op het beveiligen van alle organisatiegegevens, zowel die binnen de gemeente Waalre aanwezig zijn, als daarbuiten bij ingehuurd leveranciers en/of andere derde partijen. Het is een continue-proces om (externe) dreigingen en kwetsbaarheden te detecteren, de risico's daarvan te beoordelen en steeds de juiste maatregelen te nemen om de organisatiegegevens blijvend te beschermen. Binnen de organisatiegegevens zijn ook persoonsgegevens aanwezig, het risico hiervan wordt onder punt privacy nader toegelicht.	30%	1.000.000	300.000		Informatiebeveiligingsbelid is aangepast op de Baseline informatiebeveiliging overheid. Een plan is opgesteld om maatregelen te treffen die zorgen dat de risico's worden beheerst.
0 Bestuur en ondersteuning	<i>Privacy</i>	Het verwerken van persoonsgegevens is integraal verbonden aan nagenoeg alle wettelijke taken, binnen de domeinen en bedrijfsvoering, die de gemeente Waalre heeft. Het is een continue-proces om te zorgdragen voor een zorgvuldige verwerking om alle burgers en medewerkers te beschermen tegen schade en het risico daarop te beheersen. De Autoriteit Persoonsgegevens kan boetes of andere sancties opleggen wanneer de AVG niet voldoende wordt nageleefd. Door de juiste beheersmaatregelen te nemen achten we de kans hierop klein, echter is de impact van een inbreuk wel aanzienlijk door eventuele herstel-	1%	5.000.000	50.000		Het hebben van protocollen en procedures voor de uitvoering van de verplichtingen in het kader van de AVG. Het geven van adviezen over privacyvraagstukken. Blijven inzetten op bewustwording en controle van processen. De aanstelling van een functionaris Gegevensbescherming.

		en nevenschade.					
0 Bestuur en ondersteuning	<i>Krapte op de arbeidsmarkt / op peil houden personele bezetting</i>	Alle organisaties in Nederland hebben op dit moment moeite met het vinden van gekwalificeerde medewerkers. Het is niet alleen lastig om nieuwe professionals te werven, maar ook om goed personeel te behouden. Bovendien zorgt een lage bezetting ervoor dat het werk over minder werknemers verdeeld kan worden, waardoor de werkdruk nog hoger oploopt. Hierdoor is het risico op hoge inhuur- en recruitmentkosten evident aanwezig.	50%	233.000	116.500		In de begroting is voor jaarschijf 2025 (€ 67.000) frictiekosten opgenomen om te waarborgen dat wettelijke taken uitgevoerd blijven worden. Het is de vraag of dit budget voor frictiekosten voldoende zal zijn. Wanneer het niet lukt vacatures tijdig ingevuld te krijgen lopen de inhuur- en recruitmentkosten op. Overigens wordt een deel van de vacatures bewust later ingevuld. Dit is dan ook geen risico. Het risico bestaat uit de vacatures die niet bewust later worden ingevuld.
0 Bestuur en ondersteuning	<i>Algemene uitkering gemeente fonds</i>	Via circulaires wordt de gemeente 2 maal per jaar geconfronteerd met aanpassingen vanuit het gemeentefonds. De rijksoverheid is verantwoordelijk voor een nieuw verdeelstelsel. Ook pleit de VNG voor meer geld voor de gemeenten, 'de koek' moet groter. Op basis van de laatste berekeningen is het verdeeleeffect voor gemeente Waalre € 86,- per inwoner nadelig.	10%	873.000	87.300		In de begroting is rekening gehouden met een nadeel van € 37,50 per inwoner. Het is nog niet bekend of het restant ook daadwerkelijk gekort zal worden op Waalre.
7 Volkshuisvesting en milieu	<i>Afval inzameling door Diftar</i>	Door de gemeente is een inschatting gemaakt van de kosten voor de inzameling van afval via het Diftar systeem. Echter, de inschatting blijft lastig en daarom voor de eerste jaren een risico dat de gemeente geld zal moeten bijleggen.	20%	150.000	30.000		De inschatting is gemaakt m.b.v. ervaringscijfers van andere, vergelijkbare gemeenten en rekening houdende met bv. meer zwerfafval/afvaldumping. De ervaring van enkele jaren na invoering zal ons leren of de huidige inschatting juist is.
8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	<i>Stikstofbe sluit (Program ma Aanpak Stikstof)</i>	Bouwprojecten kunnen vertraging oplopen of duurder uitvallen doordat we maatregelen moeten nemen om aan eisen te voldoen. Ook op onze exploitatiebegroting kan dit invloed hebben doordat er bijvoorbeeld tijdelijk minder bouwleges worden ontvangen doordat er minder vergunningen worden verstrekt.			PM		
0 Bestuur en ondersteuning	<i>Jaar-rekening-controle accountant</i>	N.a.v. de jaarrekeningcontrole 2023 is er een verschil van inzicht met de accountant ontstaan			PM		

		over de kosten van deze controle. Op dit moment zijn de partijen nog in gesprek.				
					2.879.265 Subtotaal	
					2.591.300 Subtotaal 90%	
<i>Risico's on-voorzien</i>		Stelpost voor gebeurtenissen met een niet gekwantificeerd / benoemd negatief gevolg.		100.000		N.v.t.
					2.691.300 90% totaal = benodigde weerstandscapaciteit	

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit omvat de middelen en mogelijkheden van de gemeente om financiële tegenvallers als gevolg van risico's op te vangen, waarvoor geen andere dekking aanwezig is en zonder het bestaande beleid aan te hoeven passen. We berekenen de beschikbare weerstandscapaciteit als de som van alle elementen uit de gemeentelijke financiën die we daadwerkelijk kunnen inzetten om niet-begrote kosten te dekken. Onderstaande tabel geeft inzicht in de opbouw van Waalres beschikbare weerstandscapaciteit.

Berekening ratio weerstandscapaciteit per 31-12				
	2024		2025	
	Incidenteel	Structureel	Incidenteel	Structureel
a. exploitatie				
- fictieve belastingcapaciteit		1.500.000		1.500.000
- post onvoorzien (regulier)	115.000	100.000	115.000	100.000
	115.000	1.600.000	115.000	1.600.000
b. vermogen				
- algemene buffer reserve	5.000.000		5.000.000	
- algemene reserve sociaal domein	56.867		56.867	
- algemene reserve vrij besteedbaar	1.386.155		1.386.155	
- stille reserves	4.952.367		4.952.367	
	11.395.389	-	11.395.389	-
Totale weerstandscapaciteit	11.510.389	1.600.000	11.510.389	1.600.000
Incidenteel en structureel samen		13.110.389		13.110.389

Berekening ratio weerstandsvermogen

Zoals reeds vermeld onder de conclusie, komt de ratio voor het weerstandsvermogen van de gemeente Waalre voor 2024 en 2025 dus uit op:

Berekening ratio weerstandscapaciteit per 31-12				
		2025	2024	
Beschikbare weerstandscapaciteit	13.110.389	4,87	4,17	
Benodigde weerstandscapaciteit	2.691.300			
Minimale weerstandscapaciteit	2.500.000	0,93	0,89	
Benodigde weerstandscapaciteit	2.691.300			
Aanwezige weerstandscapaciteit, excl. stille reserve + fictieve belastingcapaciteit	6.658.022	2,47	1,87	
Benodigde weerstandscapaciteit	2.691.300			

Financiële kengetallen (horizontale verantwoording)

De financiële kengetallen geven inzicht in de financiële positie en de baten en lasten van de gemeente Waalre. Door de kengetallen is het makkelijker om Waalre te vergelijken met andere gemeenten. Het biedt ook de mogelijkheid om normen te stellen, net als bij de beoordeling van het weerstandsvermogen gebeurt. De verwachting is dat in de komende jaren normen ontwikkeld worden en er wellicht ook een landelijke normering komt. Vooralsnog hebben de kengetallen voornamelijk een signaleringswaarde. Het oordeel baseren we op de huidige geadviseerde normen van de VNG conform de volgende tabel.

Kengetal	Voldoende	Matig	Onvoldoende
1(a+b) Netto schuldquote (gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen)	< 90 %	90 – 130 %	> 130 %
2 De solvabiliteitsratio	> 50 %	20 – 50 %	< 20 %
3 Kengetal grondexploitatie	< 20 %	20 – 35 %	> 35 %
4 Structurele exploitatieruimte	> 0,6 %	0 < 0,6 %	< 0 %
5 Belastingcapaciteit	< 95 %	95 – 105 %	> 105 %

Totaaloverzicht van de kengetallen voor de gemeente Waalre

In onderstaande tabel worden de kengetallen voor Waalre gepresenteerd. Het oordeel wordt op basis van bovenstaande tabel weergegeven.

Kengetal weerstandsvermogen	Begroting 2024	Begroting 2025	Oordeel 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
1a Netto schuldquote	78,5%	76,0%	Voldoende	85,1%	76,3%	98,8%
1b Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	76,6%	74,5%	Voldoende	83,7%	75,1%	97,8%
2 Solvabiliteitsratio	13,8%	14,7%	Onvoldoende	14,2%	15,2%	13,4%
3 Kengetal grondexploitatie	12,1%	10,9%	Voldoende	11,0%	10,9%	10,7%
4 Structurele exploitatieruimte	0,16%	0,23%	Matig	-1,84%	-0,97%	-0,07%
5 Belastingcapaciteit	102,9%	109,3%	Onvoldoende	116,7%	119,7%	122,6%

Toelichting op de kengetallen

1a en 1b. Netto schuldquote (ook gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen)

De netto-schuldquote vergelijkt de leningen van de gemeente (met aftrek van de geldelijke bezittingen) gecorrigeerd met de leningen die de gemeente heeft uitstaan (deze middelen vloeien immers op termijn terug) met de totale baten van de rekening. Hiermee geeft deze indicator inzicht in de mate waarin de begroting 'vastligt' door rente en aflossing. Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote.

In 2025 verwachten we een vaste geldlening van € 10.000.000 aan te moeten trekken. Dit heeft een negatieve invloed op het kengetal. In de basis is de schuldquote voor Waalre nog gezond.

2. De solvabiliteitsratio

De solvabiliteit geeft de mate aan waarin de gemeentelijke bezittingen (balanstotaal) zijn gefinancierd uit eigen middelen (eigen vermogen) en geeft daarmee inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

De solvabiliteitsratio van Waalre is onvoldoende. Dit wordt enerzijds veroorzaakt doordat de voorziening riolering veel middelen bevat (voorzieningen behoren tot het vreemd vermogen). Daarnaast verwacht Waalre een lening aan te trekken in 2025, waardoor de solvabiliteitsratio structureel onvoldoende blijft. In de nota reserves en voorzieningen zijn afspraken gemaakt om de solvabiliteit te monitoren en een ijzeren voorraad aan te houden in de algemene reserve.

3. Kengetal grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe de waarde van de bouwgronden zich verhoudt tot de geraamde baten. De paragraaf grondbeleid biedt hierin meer inzicht. Hoe hoger het kengetal, hoe hoger het risico voor de exploitatie indien het terugverdienen onverhoopt niet geheel lukt. Tweemaal per jaar wordt beoordeeld in hoeverre de boekwaarde van de bouwgronden kan worden terugverdiend. De accountant toetst dit jaarlijks. Door het lage kengetal is het risico van het niet terugverdienen van kosten voor de grondexploitatie zeer beperkt in Waalre.

4. Structurele exploitatieruimte

Het financiële kengetal "structurele exploitatieruimte" geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de vastgestelde begroting is. Daarnaast geeft dit kengetal ook aan of de gemeente in staat is om structurele tegenvallers op te vangen dan wel of er nog ruimte is voor nieuw beleid. Een percentage van 0% betekent dat de structurele baten exact toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

De structurele exploitatieruimte van Waalre is in 2025 matig maar toereikend om de structurele lasten te dekken.

5. Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden

Het kengetal belastingcapaciteit geeft weer hoe de belastingdruk zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde van alle gemeenten van het jaar daarvoor. Dat betekent dat de stijging van 2024 naar 2025 niet in het landelijk gemiddeld is opgenomen. De ruimte die een gemeente heeft om belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten voor de inwoner. Een belastingcapaciteit van 100% betekent dat de woonlasten op het landelijk gemiddelde liggen. Onder de woonlasten worden verstaan de absolute bedragen voor onroerendezaakbelasting (OZB) en de riool- en afvalstoffenheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente. De belastingcapaciteit is onvoldoende in 2025 omdat de woonlasten voor de inwoners van Waalre in 2025 verder stijgen. Waalre zal voor dit kengetal nooit een voldoende score kunnen behalen omdat de gemiddelde WOZ-waarde fors hoger ligt dan het landelijk gemiddelde. Daarnaast wordt de vergelijking gemaakt met het landelijk gemiddelde van het voorgaande jaar. Vandaar dat we in paragraaf A een vergelijking laten zien waarbij we uitgaan van gelijke WOZ-waarden.

Conclusie op basis van de kengetallen

De kengetallen laten een financieel kwetsbare gemeente zien. De basis is kwetsbaar zeker gezien de ambities die Waalre heeft voor de nabije toekomst en de risico's die Waalre boven het hoofd hangen. Drie van de zes kengetallen laten een voldoende oordeel zien, één kengetal een matig oordeel en twee kengetallen zijn onvoldoende.

Het kengetal Netto Schuldquote is t.o.v. de begroting 2024 verslechterd, maar voldoende. Deze verslechtering wordt veroorzaakt doordat we per 2025 verwachten een vaste geldlening van € 10.000.000 aan te moeten trekken.

De solvabiliteitsratio is de laatste jaren enigszins gestabiliseerd door meer toezicht op onttrekkingen uit de algemene reserves en waar mogelijk het versterken ervan. Daarnaast is er aandacht voor het op peil houden van het eigen vermogen.

De belastingcapaciteit is onvoldoende in 2025 omdat de woonlasten voor de inwoners van Waalre zijn gestegen t.o.v. het landelijk gemiddelde van het jaar daarvoor. Voor de komende jaren zien we een verslechtering van dit kengetal, veroorzaakt door een benodigde stijging van de belastingdruk in Waalre.

De kengetallen moeten altijd in samenhang worden gezien, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld kunnen geven van de financiële positie van de gemeente.

Paragraaf C Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

De openbare ruimte is één van de pijlers van onze samenleving met een groot maatschappelijk rendement. Deze openbare ruimte bestaat uit kapitaalgoederen die zich laten onderscheiden in wegen, openbare verlichting, civiele kunstwerken, riolering, water en groen. Een goed functionerende openbare ruimte draagt bij aan actuele thema's zoals sociale samenhang, veiligheid, gezondheid, mobiliteit en bereikbaarheid, leefbaarheid en vastgoedwaarde. Hiervoor is het van groot belang dat de openbare ruimte goed wordt beheerd. De gemeente Waalre beheert ongeveer 195 hectare openbare ruimte, dat is in onderverdeeld in diverse arealen zoals onderstaand weergegeven. Daarnaast beheert de gemeente Waalre nog 414 hectare bos- en natuurterrein en een aantal gebouwen.

Areaal			
Objecten openbare Ruimte	Onderdeel	Aantal 2025	Eenheid
a. Wegen	Asfalt	446.241	m2
	Elementen	648.126	m2
	Halfverharding/Zandwegen	19.619	m2
	Beton	1.818	m2
b. Openbare Verlichting	Masten	4602	stuks
	Armaturen	4726	stuks
	Lampen	4726	stuks
c. Civiele kunstwerken	Bruggen (hout, staal, beton), duikerbruggen	19	stuks
	Duikers	519	stuks
d. Riolering	Vrijverval riolering	114.203	m1
	Drukriool	22.081	m1
	Drainage	6.229	m1
	Gemalen (groot)	11	stuks
	Gemalen (klein)	94	stuks
e. Water	Bergbezinkbassin	2	stuks
	Watergangen (sloten)	27.398	m1
f. groen	Wadi	17.213	m2
	Bomen	13.975	stuks
	Beplanting	236.740	m2
	Gras	187.863	m2
	Bermen	374.663	m2
	Ecologische Verbindings Zones (EVZ)	1	stuks
	Bos- en natuurterreinen	415	ha

1. Wegen

Wegen

Met een areaal van 1,1 miljoen m² wegoppervlak in Waalre en een nieuwwaarde van ca. 105 miljoen euro heeft het wegbeheer een zeer groot aandeel in de beheertaken. Een goed functionerend wegennet is essentieel voor een goede bereikbaarheid en beleving van de gemeente. Het instandhouden van een kwalitatief goed wegennet met verantwoord wegbeheer is daarom uiterst belangrijk. De gemeente Waalre is wettelijk verantwoordelijk voor het onderhoud van het openbare wegennet. Zo verplicht de Wegenwet de gemeente tot het uitvoeren van regelmatig en duurzaam onderhoud van de openbare wegen. Tevens is de gemeente, conform het Burgerlijk Wetboek, aansprakelijk bij schade van de burger, als de gemeente heeft verzuimd zorg te dragen voor het in een goede staat verkeren van de openbare weg.

Het beleidskader met betrekking tot onderhoud van verhardingen is vastgelegd in het wegenbeheerplan (2019-2028). Het uitgangspunt hierbij is kwaliteitsgestuurd onderhoud op basis van tweejaarlijkse wegininspecties. De laatste inspectie is eind 2023 uitgevoerd waarbij de gegevens in 2024 zijn opgeleverd. De algemene kwaliteit van de verhardingen is een verdeling van verschillende kwaliteiten in het totale areaal. Zo is er altijd een deel van de verhardingen aan onderhoud toe en zullen ander delen nog in goede staat zijn. De gemiddelde kwaliteit van de verhardingen wordt bepaald op basis van de zogenaamde 90% regel die is ontworpen door CROW. Hierbij wordt de gemiddelde kwaliteit van de verhardingen gelijkgesteld aan de minimale kwaliteit die door 90% van het areaal wordt gehaald. Wanneer 90% van het areaal kwaliteit B of hoger heeft dan wordt de kwaliteit voor alle verhardingen samen met de kwaliteit B beoordeeld.

Vanaf 2020 zijn er forse extra investeringen in de wegennet gedaan waarbij de focus in beginsel lag op onderhoud van asfaltverhardingen om kapitaalvernietiging te voorkomen. In de begrotingen 2022 en 2023 zijn extra middelen opgenomen om alle wegen minimaal op onderhoudsniveau B (basis) te krijgen. In de periode 2021-2024 is hiermee een flinke inhaalslag gemaakt in het verbeteren van de kwaliteit van het wegennet. Het algemene kwaliteitsniveau van de asfaltverhardingen in de gemeente Waalre is inmiddels B. De komende jaren wordt er een flinke noodzakelijke inhaalslag gemaakt om de elementenverharding ook op een gemiddeld kwaliteitsniveau B te verkrijgen.

De gemeente Waalre beheert het volgende wegenremaal:

Areaal			
Objecten openbare Ruimte	Onderdeel	Aantal 2025	Eenheid
a. Wegen	Asfalt	446.241	m ²
	Elementen	648.126	m ²
	Halfverharding/Zandwegen	19.619	m ²
	Beton	1.818	m ²

Civiele Kunstwerken

In 2020 zijn de bruggen in Waalre geïnventariseerd en geïnspecteerd. Van elke brug is een paspoort met een toestandinspectie opgesteld dat is vertaald in een Meerjaren onderhoudsprogramma (MJOP) voor het complete areaal. Om het benodigd onderhoud uit te kunnen voeren is er een voorziening gevormd. Het MJOP wordt eens per twee jaar geactualiseerd.

De duikers (verbindingsbuizen tussen waterlopen) worden met het maaien van de waterlopen geïnspecteerd. Indien nodig wordt er curatief onderhoud uitgevoerd op basis van deze inspectie.

De gemeente Waalre beheert het volgende areaal civiele kunstwerken:

Areaal			
Objecten openbare Ruimte	Onderdeel	Aantal 2025	Eenheid
c. Civiele kunstwerken	Bruggen (hout, staal, beton), duikerbruggen	19	stuks
	Duikers	519	stuks

Beschikbaar budget

Voor het reguliere onderhoud is het budget dat in de begroting 2025 evenals in de begroting 2024 een bedrag van € 800.000 opgenomen.

Er is jaarlijks een investeringskrediet van € 1.500.000 beschikbaar op basis van het WBP en in 2025 en 2026 is er nog een verhoging van het beschikbare investeringskrediet van € 750.000 per jaar beschikbaar o.b.v. de wensenlijst / kaderbrief 2023. De kapitaallasten van deze kredieten zijn in de begroting opgenomen. Voor 2024 t/m 2028 zijn er met het oog op de huidige financiële situatie ombuigingen gerealiseerd ter hoogte van € 150.000 in 2024 t/m 2026 en € 300.000 in 2027 en 2028.

2. Stedelijk Water & Riolering

Programma Water Riolering en Klimaat

Een goed rioolstelsel is nodig voor de bescherming van volksgezondheid, het milieu en het tegengaan van wateroverlast. Het rioolstelsel verwijdert het afvalwater en het overtollige hemelwater uit de woonomgeving zodat niet te vaak en niet te lang wateroverlast voorkomt. De aanleg en het instandhouden van het rioolstelsel is een gemeentelijke taak, die voortkomt uit de Omgevingswet. In het Programma Water Riolering en Klimaat 2023-2027 (PWRK voorheen GRP) is vastgelegd hoe de gemeente de zorgplichten invult. Riolering maakt deel uit van de openbare ruimte met alle dynamiek die daarin aanwezig is. Het PWRK is hét middel om de gemeentelijke watertaken doelmatig vast te leggen. Riolering maakt ook deel uit van het watersysteem dat zich uitstrekt tot buiten de gemeentegrenzen. Het functioneren van de riolering beïnvloedt de kwaliteit van het watersysteem.

De wijze waarop we de rioleringszorg uitvoeren is mede van invloed op het beheer van de openbare ruimte. Door die verschillende relaties is er ook een aantal partijen dat mede richting geven aan het functioneren van de riolering in de gemeente. Intern is er afstemming met de andere disciplines van de openbare ruimte zoals wegen, verkeer, groen en openbare verlichting. Dit resulteert in integrale uitvoeringsplannen voor de openbare ruimte (IBOR en integrale meerjaren projectenplanning).

Voor het onderhoud van de kapitaalgoederen 'riolering' is het volgende kaderstellend:

- Europese Kader Richtlijn Water (KRW)
- De Omgevingswet
- Waterwet

Alle gemeentelijke zorgplichten die hieruit voortkomen zijn verwoord in het programma Water, Riolering en Klimaat 2023-2027 dat eind 2022 is vastgesteld door de gemeenteraad.

Onderdeel van dit programma is een kostendekkingsplan met betrekking tot de investeringen en exploitatielasten van het riool- en watersysteem. Daarin is berekend welke investeringen nodig zijn om het riool over een periode van 60 jaar in stand te houden. In de exploitatielasten is voorzien in toenemende beheermaatregelen door overmatige aanwezigheid van boomwortels in de oude rioleringen. Door klimaatverandering met als gevolg klimaatadaptief inrichten van de openbare ruimte, krijgen wadi's en sloten steeds vaker een belangrijke functie in het watersysteem. Extra ingrepen voor het schoon en functioneel houden van deze voorzieningen om een goede waterafvoer en infiltratie te garanderen vraagt extra beheerkosten. Dit alles maakt onderdeel uit van het kostendekkingsplan.

Afvalwater

Afgelopen jaren is een inhaalslag gemaakt met rioolinspecties om een beeld te krijgen van de kwaliteit en eventuele gebreken van alle riolen. Nagenoeg het gehele stelsel is in beeld gebracht. Aan de hand van deze inspecties wordt een maatregelplan opgesteld, waarin los van de overige beheerdisciplines, reparaties uitgevoerd moeten worden om het functioneren van het riool te borgen.

Voor informatie over de inkomsten door de rioolheffing en de uitgaven aan het riool, zie paragraaf A Lokale heffingen.

De gemeente Waalre beheert het volgende areaal aan riolen:

Areaal			
Objecten openbare Ruimte	Onderdeel	Aantal 2025	Eenheid
d. Riolering	Vrijverval riolering	114.203	m1
	Drukriool	22.081	m1
	Drainage	6.229	m1
	Gemalen (groot)	11	stuks
	Gemalen (klein)	94	stuks
	Bergbezinkbassin	2	stuks

Hemelwater

Het onderdeel hemelwater bestaat uit de vier onderdelen: sloten, wadi's, regenwaterriolering en infiltratievoorzieningen:

Sloten

De gemeente onderhoudt ruim 27 kilometer sloot. Dit onderhoud bestaat uit één keer per jaar maaien. Vanwege de efficiency is dit onderhoud in hetzelfde bestek ondergebracht als het maaien van de berm. In deze sloten liggen 519 duikers ten behoeve van de waterafvoer. De kosten voor het onderhoud worden betaald uit de rioolheffing. Verder zijn er sloten die in onderhoud zijn bij het Waterschap De Dommel (ca. 5. km). Dit zijn met name de grotere sloten of sloten waar een riooloverstort op uit komt.

Wadi's

Het onderscheid tussen sloten en wadi's is, dat de sloten het water afvoeren naar een ander oppervlaktewater, en dat wadi's vooral bedoeld zijn voor bergen en ter plekke infiltreren van hemelwater. Het aantal wadi's is de laatste jaren sterk gestegen. Afhankelijk van de ligging wordt een wadi 1 tot 6 keer per jaar gemaaid. De kosten voor het onderhoud wordt betaald uit de rioolheffing.

Regenwaterriolering

Om het hemelwater gescheiden in te zamelen legt de gemeente of ontwikkelaar steeds meer regenwaterriolering aan bij nieuwbouw. Bij het vervangen van riool wordt waar mogelijk een regenwaterriool met infiltratievoorziening aangelegd. In 2024 bedraagt de lengte aan infiltratieriool / regenwaterriool 16,4 kilometer.

Infiltratievoorzieningen

Binnen de gemeente wordt via een gescheiden rioolstelsel hemelwater getransporteerd en geïnfiltreerd. Om de infiltratiecapaciteit te behouden dient er door middel van inspecties gemonitord te worden of de voorzieningen voldoende functioneren. De komende jaren blijven we investeren in het toepassen van infiltratievoorzieningen t.b.v. de klimaatveranderingen.

Bovenstaande vier onderdelen maken onderdeel uit van het regenwater afvoer- en bergingsysteem van de gemeente Waalre.

Om te anticiperen op langdurige neerslagsituaties⁰ zoals herfst 2023 en winter 2024, verbeteren we de waterberging en afvoer van de bovenstaande voorzieningen.

De gemeente Waalre beheert het volgende areaal aan watergangen en stedelijk water:

Areaal			
Objecten openbare Ruimte	Onderdeel	Aantal 2025	Eenheid
e. Water	Watergangen (sloten)	27.398	m1
	Wadi	17.213	m2

Grondwater

In 2021 is er in de gemeente een grondwatermeetnet aangelegd. Dit meetnet heeft als doel om continue meetreeksen van de grondwaterstand te verzorgen. Deze meetreeksen geven inzicht in de effecten van neerslag op de infiltratie van de bodem, daarnaast kan ook het effect van de grondwaterstand op de omgeving worden onderzocht.

In de natte gebieden ligt ruim 6,2 kilometer aan drainageleidingen om de grondwaterstand op peil te houden. Deze drainage wordt gedeeltelijk bemalen en met telecommunicatie aangestuurd. Waar mogelijk zorgt de zwaartekracht voor de afvoer. In de hogere delen aan de rand van het stedelijk gebied met aansluitend hogere bospercelen leggen we drainage aan. Deze voert onder zwaartekracht en regelbaar af via het bestaande regenwaterstelsel.

Projecten

De rioolvervangingsprojecten maken onderdeel uit van de infrastructurele projecten. Voor de periode 2025 - 2027 worden enkele grote projecten uitgevoerd:

- Traverse-noord en deel Onze Lieve Vrouwedijk
- Gestelsestraat-Zuid

Daarnaast zijn er specifieke wateroverlastlocaties waarvoor in 2025 voorbereiding plaatsvindt om verbetermaatregelen te treffen aan afvoer van grondwater en regenwater via de sloten en beken.

3. Openbaar Groen

Openbaar Groen

Groenbeleid

Het beleid voor het openbaar groen is vastgelegd in het Beleid- en beheerplan Groen en Bomen (2020). Het groen binnen de bebouwde kom draagt substantieel bij aan de uitstraling en kwaliteit van de leefomgeving en de kwaliteit moet passen bij de ambitie "een weelderige groene ruimte als excellente woonomgeving". Het groenbeleid is aan de hand van de volgende thema's nader uitgewerkt:

Mooi groen Waalre: De gemeente is zuinig op het bestaande groenareaal en wil de inrichting en kwaliteit hiervan verbeteren en zoekt naar mogelijkheden voor meer groen bij nieuwe ontwikkelingen.

Er wordt naar mogelijkheden gezocht om de buitenruimte verder te vergroenen, ruimte gecreëerd voor klimaatadaptatie zoals bijvoorbeeld voor waterberging, beheerbewust ontworpen en de kwaliteit van de entrees wordt verhoogd zodat beide kernen de gewenste uitstraling krijgen.

Doen in het groen: De gemeente behoudt een goede balans tussen gebruiksgroen en groen met natuurwaarde.

Bij (her)inrichting worden voorzieningen getroffen om ontmoeting te stimuleren en natuurlijk spelen wordt gestimuleerd.

Groen in een veranderend klimaat: De gemeente speelt met klimaatadaptatieve maatregelen op voorhand in op (te verwachten) gevolgen van klimaatveranderingen. We streven naar minder verhard oppervlak, groen dat klimaatadaptief is ontworpen, passen klimaatbestendige beplanting toe. In samenwerking met water en riolering stimuleren we inwoners om hun tuin te vergroenen en hemelwater af te koppelen.

Divers en natuurlijk groen: De gemeente zoekt binnen de kernen naar ruimte voor natuurwaarden, ziet hier voornamelijk kansen aan de randen van de kernen en in de grotere gebruiksgroenvoorzieningen. Daar waar mogelijk maken we natuurlijke overgangen naar het buitengebied of trekken dat de wijk in, daar waar mogelijk wordt het maaibeheer aangepast en gazons en bermen omgevormd naar kruidenrijk gras om de biodiversiteit te vergroten.

Groenbeheer

Groenbeheer gaat over het heel, netjes en veilig houden van het groen in de openbare ruimte, ofwel het in stand houden van de kwaliteit van het groen binnen de bebouwde kom.

Omdat er veel waarde wordt gehecht aan het groen is het beheer gericht op een verzorgde uitstraling en goede (technische) kwaliteit. De dorpsgroenstructuur, de wijkgroenstructuur en bijzondere gebieden zoals centra en begraafplaatsen worden op een hoger niveau (A) beheerd dan de verblijfsgebieden (B). Het beheer wordt integraal uitgevoerd voor meer samenhang tussen de verschillende disciplines (groen, water, wegen) waardoor het beheer zo efficiënt mogelijk kan worden uitgevoerd.

Boombeleid

Het bomenbestand wordt duurzaam in stand gehouden. Randvoorwaarde van een duurzaam bomenbestand is een hoge vitaliteit en lange levensduur. Daarom wordt niet gestreefd naar een zo groot mogelijk aantal bomen, maar naar een zo gezond mogelijk bomenbestand met veel bladmassa.

Bij nieuwe aanplant worden klimaatbestendige soorten toegepast, binnen een boomstructuur worden meerdere soorten toegepast om de kwetsbaarheid te beperken en de biodiversiteit te vergroten, we streven naar minder overlast door voldoende boven- en ondergrondse groeiruimte voor bomen.

Boombeheer

Het bomenbestand wordt beheerd aan de hand van een efficiënt beheersysteem. Er wordt planmatig beheerd, om ervoor te zorgen dat het bomenbestand zich optimaal kan ontwikkelen en waarmee problemen worden voorkomen of snel opgelost. Iedere 4 jaar wordt een boomveiligheidscontrole uitgevoerd om de vitaliteit en de onderhoudstoestand te controleren. Aan de hand van de resultaten wordt het beheer indien nodig aangepast of extra (onderhoud)maatregelen uitgevoerd.

Betrokkenheid inwoners

Bewonersinitiatieven, zowel aanleg als onderhoud van groen, worden onder voorwaarden actief opgepakt en ondersteund.

De gemeente Waalre beheert het volgende groenareaal:

Areaal			
Objecten openbare Ruimte	Onderdeel	Aantal 2025	Eenheid
f. groen	Bomen	13.975	stuks
	Beplanting	236.740	m2
	Gras	187.863	m2
	Bermen	374.663	m2
	Ecologische Verbindings Zones (EVZ)	1	stuks
	Bos- en natuurterreinen	415	ha

In de Begroting 2025 -2028 is investeringsruimte voor zowel groenvervanging als voor structureel beheer en onderhoud opgenomen.

Voor het onderhoud is onderstaand budget in de begroting opgenomen:

	2024	2025	2026	2027	2028
Regulier beheer en onderhoud	1.031.000	1.077.000	1.077.000	1.077.000	1.077.000
Investing 2023 t/m 2025; 600.000 (lasten vanaf 2025)		40.000	40.000	40.000	40.000
Investing 2025 t/m 2028; 600.000 (lasten vanaf 2028)					40.000
Totaal	1.031.000	1.117.000	1.117.000	1.117.000	1.157.000

4. Openbare verlichting

Openbare Verlichting

De Openbare Verlichting (OVL) bestaat uit ruim 4600 lichtmasten. Om ervoor te zorgen dat de verlichting goed blijft functioneren, moet er regelmatig onderhoud worden uitgevoerd en materialen worden vervangen. In de begroting is budget beschikbaar voor het verhelpen van storingen, schades en preventief onderhoud zoals lampvervanging en schilderwerk. Daarnaast is er budget voor het vervangen van materiaal dat het einde van haar levensduur heeft bereikt. Voor lichtmasten is dat standaard na 40 jaar en voor armaturen is dat 20 jaar.

Gemeente Waalre heeft inmiddels ruim 47% van haar OVL-areaal verduurzaamd door armaturen met conventionele lichtbronnen te vervangen door LED armaturen. Deze operatie gaat de komende jaren door waarbij het uitgangspunt is dat we zoveel mogelijk werk met werk willen maken. Hierom combineren we de verduurzaming voornamelijk met grote infrastructurele projecten en de integrale wijkaanpak. Hiermee wordt een verdere besparing op de energie- en exploitatielasten gerealiseerd en wordt er tevens een verbetering van de sociale veiligheid tot stand gebracht.

De gemeente Waalre beheert het volgende OVL areaal:

Araal			
Objecten openbare Ruimte	Onderdeel	Aantal 2025	Eenheid
b. Openbare Verlichting	Masten	4.602	stuks
	Armaturen	4726	stuks
	Lampen	4726	stuks

Beschikbare budget regulier onderhoud openbare verlichting: € 70.000

Beschikbare budget periodieke vervanging armaturen en lichtmasten: € 63.000

5. Gemeentelijke gebouwen

Gemeentelijke gebouwen

De gemeente Waalre heeft een aantal panden in eigendom. Om een goed beeld voor het (bouwkundig) meerjarenonderhoud te krijgen en houden worden deze panden elk jaar geïnspecteerd. De hoeveelheid panden varieert door de verkoop en aankoop van panden.

Het betreft de volgende panden:

- Huis van Waalre
- Gemeentewerf
- Sporthallen
- Wijkgebouw de Pracht
- Brandweerkazerne (+ stalling Waalre-dorp)
- Kleedgebouwen buitensportaccommodaties

Gedurende de jaren worden in het MJOP de verschillende duurzaamheidsmaatregelen uitgevoerd. Variërend van LED-verlichting en het isoleren van spouwmuren tot het aanbrengen van duurzame warmteopwekkingssystemen.

Bij de verschillende panden worden de werkzaamheden volgens de meerjarenplanning uitgevoerd. In de begroting 2025-2028 zijn de stortingen in de voorziening onderhoud gemeentegebouwen opgenomen. Deze voorziening voorziet in de uitgaven voor groot onderhoud van genoemde gebouwen voor de jaren 2025 - 2034. De jaarlijkse uitgaven voor onderhoud zijn opgenomen in de exploitatie.

Meer specifiek staat op het meerjarenprogramma om de verwarmings- en warmwaterinstallatie bij sporthal Hoeveland te vervangen. Deze installatie zou conform de planning door een conventionele gasinstallatie worden vervangen. De ambitie in Waalre is om zoveel mogelijk panden aardgasloos te krijgen. Gezien de netcongestie is het niet mogelijk om sporthal Hoeveland gasloos te maken. De benodigde energieaansluiting is niet voorhanden en komt pas medio 2029-2030 beschikbaar. Vooralsnog is besloten om een HR ketel te plaatsen voor de warmteopwekking.

Paragraaf D Financiering

De paragraaf financiering gaat in op het beheer en beleid van financiële middelen (geleende en uitgezette gelden) en de aan deze posities verbonden kosten en risico's voor de gemeente Waalre (treasuryfunctie). De treasuryfunctie ondersteunt, door middel van beschikbaarheid van financiële middelen, de uitvoering van de thema's. Het regelt de financiering van beleid en het uitzetten van gelden die niet direct nodig zijn.

Landelijke wet- en regelgeving

Wet Financiering Decentrale Overheden (Wet Fido)

Het Rijk heeft regels gesteld aan hoe gemeenten en provincies hun geld en kapitaal moeten beheeren. Die regels staan in de Wet Fido. Het renterisico brengen we volgens de wet Fido in beeld met behulp van de kasgeldlimiet en de rente risiconorm.

Renterisico op kortlopende schuld: kasgeldlimiet

De kredietlimiet voor de gemeente is bepaald op € 2,5 miljoen voor een periode van maximaal 1 jaar. De gemeente kan € 2,5 miljoen per dag als financiering inzetten van de schatkist. De kredietlimiet kan tussentijds gewijzigd worden. Ten opzichte van voorafgaande jaren is het renterisico weer aanwezig, omdat kasgeldleningen nu een positieve rente hebben. De rente is opgelopen naar bijna 4% sinds medio 2024. De verwachting is dat rente in 2024/2025 geleidelijk gaat dalen. Dit betekent ook dat geldleningen goedkoper worden.

Renterisico op vaste schuld: renterisiconorm

De renterisiconorm heeft als doel om het renterisico van lange termijnfinanciering te beheersen. De renterisiconorm houdt in, dat de jaarlijkse verplichte aflossingen en de renteherzieningen (kapitaallasten) niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal bij aanvang van het jaar. Bij een gelijkmatige opbouw van de leningenportefeuille wordt het renterisico op de vaste schuld gespreid over meerdere jaren.

In onderstaande tabel is de verwachte ontwikkeling van de renterisiconorm voor de komende jaren weergegeven:

De bedragen aan langlopende leningen waarover gemeente Waalre de komende jaren een renterisico loopt, blijven ruimschoots binnen de wettelijke norm (wet FIDO).

De Wet Fido schrijft ook regels voor over het gebruik van het risicovolle beleggingsinstrument derivaten. Waalre maakt geen gebruik van derivaten.

Renterisiconorm bedragen * €
1.000

Nr.	Omschrijving	2025	2026	2027	2028
1	Begrotingstotaal	48.659	48.566	48.653	48.759
2	Wettelijk percentage	20%	20%	20%	20%
3	Renterisiconorm (1 * 2)	9.732	9.713	9.731	9.752
4	Renteherzieningen	-	-	-	-
5	Aflossingen	257	261	264	268
6	Bedrag waarover renterisico gelopen wordt (4+5)	257	261	264	268
7	Ruimte onder renterisiconorm (3-6)	9.475	9.452	9.467	9.484

Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Wet HOF)

Deze wet beoogt dat EU-lidstaten een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Aan dit maximale tekort van 3% hebben, naast de Rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel. De EMU-systematiek werkt op een andere manier dan het baten- en lastenstelsel dat gemeenten hanteren. Investeringen tellen bijvoorbeeld niet mee in het stelsel van baten en lasten, daarbij wordt uitgegaan van de kapitaallasten van de investeringen. Investeringen in een jaar tellen echter wel volledig mee in het EMU-saldo. Bij een sluitende begroting kan een gemeente daardoor toch een negatief EMU-saldo hebben.

Het EMU-saldo van de gemeente Waalre voor 2025 is negatief € 10.242.000 wat betekent dat in EMU-termen de uitgaven groter zijn dan de inkomsten.

Omschrijving	2024	2025	2026	2027	2028
	x € 1000,-	x € 1000,-	x € 1000,-	x € 1000,-	x € 1000,-
	Volgens realisatie tot en met sept. 2024, aangevuld met raming resterende periode	Volgens begroting 2025	Volgens meerjaren raming in begroting 2026	Volgens meerjaren raming in begroting 2027	Volgens meerjaren raming in begroting 2028
1. Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-502	-364	-737	-266	589
2. Mutatie (im)materiële vaste activa	10.566	6.724	4.202	6.646	15.192
3. Mutatie voorzieningen	632	-393	-839	-861	-843
4. Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-194	0	0	0	0
5. Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	0	0	0	0	0
Berekend EMU-saldo	-10.242	-7.481	-5.778	-7.773	-15.446

Schatkistbankieren

Sinds de invoering van het schatkistbankieren moeten gemeenten hun overtollige middelen bij het ministerie van Financiën onderbrengen. Op het moment dat het girale saldo per bank, boven het drempelbedrag uitkomt, zal het meerdere overgeboekt worden naar de Schatkist van het Rijk (Schatkistbankieren). Het huidige rentepercentage dat het Rijk biedt is ongeveer 2 tot 2,5% per jaar. De omvang van de ontvangen rente is afhankelijk van de omvang van de schatkistrekening.

In 2024 is het drempelbedrag ingesteld op € 350.000. Dit voorkomt administratieve handelingen.

Een paar jaar geleden is er een wijziging geweest voor de berekening van het drempelbedrag. Het drempelbedrag wordt bepaald op 2% van de begroting. Dit betekent bij een begroting van € 45 miljoen, dat het grensbedrag voor de gemeente Waalre € 900.000 is. De gemeente Waalre hanteert een drempelbedrag van € 350.000 om het aantal administratieve boekingen te beperken.

Lokale regelgeving

Financiële verordening

Gemeenten zijn volgens de gemeentewet verplicht een financiële verordening op te stellen. De financiële spelregels waaraan de ambtenaren en het Bestuur zich moet houden, oftewel de uitgangspunten voor het financiële beheer en de inrichting van de financiële organisatie zijn geregeld in de verordening ex artikel 212 Gemeentewet. In de verordening zijn onder andere de algemene doelstellingen voor de financiering (in- en uitgaande geldstroom) en de richtlijnen en limieten van de financieringsfunctie en het risicobeheer opgenomen. De raad heeft op 24 oktober 2023 een geactualiseerde financiële verordening 2023 voor de financiële organisatie vastgesteld.

Treasurystatuut

Het Treasurystatuut regelt de sturing, de beheersing, de verantwoording en het toezicht op de contante en girale geldstromen en de hieraan verbonden risico's.

In het Treasurystatuut zijn de volgende onderdelen voor gemeente Waalre geregeld:

- treasurybeleid;
- uitvoering treasuryactiviteiten;
- planning- en control cyclus;
- interne en externe controle.

Het Treasurystatuut Waalre is door de Raad vastgesteld.

Uitgangspunten treasuryactiviteiten

Voor de meerjarenramingen 2025-2028 hanteert de gemeente Waalre de volgende uitgangspunten voor treasuryactiviteiten:

- Waalre gaat behoedzaam om met haar financiële middelen. In overeenstemming met de Wet Fido en het Treasurystatuut vindt het uitzetten van geldmiddelen en het aangaan en verstrekken van leningen en garanties alleen plaats voor de uitoefening van de publieke taak. De financiële risico's voor Waalre zijn daarbij minimaal.
- Op basis van de liquiditeitsbegroting wordt de financieringsbehoefte bepaald. De uitvoering van de financieringsbehoefte dient plaats te vinden binnen de geldende wet- en regelgeving.

Financieringsbehoefte

De afgelopen jaren zijn er verschillende langlopende leningen afgesloten om in de financieringsbehoefte te voorzien.

- In 2017 en 2018 zijn 2 langlopende geldleningen afgesloten voor de aankoop van de Brede School Aalst.
- In april 2018 is een langlopende geldlening afgesloten bij de provincie voor het financieren van een zonnepanelen project.
- In december 2022 is een 10 jarige lening afgesloten van € 10 miljoen aflossingsvrij met een rentepercentage van 0,298%. De lening is afgesloten om de komende jaren aan onze financiële verplichtingen te voldoen.
- In december 2023 is een 10 jarige lening afgesloten van € 5 miljoen aflossingsvrij met een rentepercentage van 3,402%. De rente wordt voor het eerst betaald op

30 november 2024. De lening is afgesloten om de komende jaren aan onze financiële verplichtingen te voldoen.

Bij een financieringstekort geldt op dit moment een rentepercentage voor kortlopende leningen (< 1 jaar) van ca. 3,8% (maandelijkse kasgeldlening) en voor langlopende leningen (> 1 jaar) van ca. 4%. Deze percentages zullen fluctueren als gevolg van het rentebeleid van de ECB en FED. De verwachting is dat de rente de komende jaren geleidelijk zal dalen.

Financieringsbehoefte (bedragen x € 1.000)						
per datum	1-1-2024	1-1-2025	1-1-2026	1-1-2027	1-1-2028	1-1-2029
financieringssaldo	0	10.294	16.514	20.743	17.217	28.991
	tekort	tekort	tekort	tekort	tekort	tekort
mutatie tekort		10.294	6.219	4.229	-3.525	11.773

Renteoverzicht

In overeenstemming met het BBV wordt sinds de begroting 2017 binnen Waalre alleen nog gerekend met werkelijke rentelasten. In onderstaand rekenschema staat de prognose voor 2025 voor Waalre opgenomen.

Rente schema			
a.	De externe rente over de korte en lange financiering		
	- leningen tbv aankoop Brede School Ekenrooi	88.588	
	- lening tbv zonnepanelenproject	8.638	
	- lening O/G nr 40.115285 10.000.000	29.800	
	- lening O/G nr 40.116861 5.000.000	170.100	
	- nieuwe lening nog aan te trekken	380.255	
b.	De externe rente baten	-/- 10.760	
	Totaal door te rekenen externe rente		666.621
c.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorgerekend	-/- -	
	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/- 88.588	
	Saldo door te rekenen externe rente	-/- 88.588	578.033
d1.	rente over eigen vermogen	0	
d2.	rente over voorzieningen* (gewaardeerd op contante waarde)	96.673	
	De aan taakvelden toe te rekenen rente		+/- 96.673
			674.706
	toegerekend rente voorzieningen		-97.210
e.	De werkelijke aan taakvelden toegerekende rente		-/- 562.699
f.	Renteresultaat op treasury		14.797

Rente toerekening (toelichting schema)

De rente die in het bovenstaande rekenschema is opgenomen, is toe te rekenen aan de brede school Ekenrooi (€ 88.588), het zonnepanelenproject (€ 8.638) en de rente van bestaande en nog aan te trekken leningen van circa 10.000.000 (€ 380.255).

De rente (€ 96.673) over de voorzieningen heeft betrekking op de voorziening personele voorzieningen, waarbij het rentepercentage is voorgeschreven door het Rijk.

Voor toekomstige personele verplichtingen moet (indien van toepassing) een voorziening worden opgezet. De stand van de voorziening wordt bepaald op basis van de contante waarde van de personele verplichtingen.

In de begroting 2025 wordt rente toegerekend aan investeringen. De werkelijke rente ligt iets lager dan de toegerekende rente van 1%. Hierdoor is het renteresultaat voor 2025 begroot op € 14.797 (positief).

Paragraaf E Bedrijfsvoering

Waar gaat de paragraaf over?

De bedrijfsvoering omvat zaken als personeel en organisatie, informatie(voorziening), financiën, communicatie, juridische zaken en dienstverlening. Waalre streeft naar een efficiënte, doelmatige en kwalitatief hoogwaardige bedrijfsvoering.

Volgens de vastgestelde verordeningen legt het college verantwoording af over de bedrijfsvoering aan de raad. Op basis van wettelijke voorschriften geeft de paragraaf Bedrijfsvoering inzicht in de stand van zaken en de beleidsvoornemens. Het is van belang voor de rol van de raad en voor het uitoefenen van de controlerende taak, dat er betrouwbare en transparante informatie beschikbaar is.

Organisatie algemeen

Wat willen we bereiken?

We zijn een zelfstandige gemeente met een daadkrachtige ambtelijke organisatie die direct in contact staat met de samenleving

Onze missie is het organiseren van excellente dienstverlening en lokale democratie. We willen onze inwoners betrekken bij het lokale bestuur.

We ontwikkelen ons verder naar een zelfbewuste lokale en regionale partner. We zijn een betrouwbare samenwerkingspartner in de regio. We zetten in op kwalitatieve en actieve participatie in regio overleggen.

Om goede ambtelijke ondersteuning voor het college en de raad in te richten, investeren we in onze eigen organisatie. Zo kan de raad zijn kaderstellende en controlerende rol beter uitvoeren. En kan het college zijn uitvoeringsrol op kwalitatieve wijze invullen. Het is een grote uitdaging om voortdurend soepel te schakelen tussen de verschillende rollen die we als overheid hebben (rechtmatige, presterende, netwerkend, responsieve en participerende overheid).

De systeemwereld wordt ingericht om de organisatie maximaal te kunnen ondersteunen en te faciliteren bij het optimaal bedienen van de leefwereld. We hebben er door onze werkwijze vertrouwen in dat we de goede dingen goed doen en waarbij de doelmatigheid en rechtmatigheid geborgd zijn. Vanuit een helder gezamenlijk perspectief en eigenaarschap worden programmering en prioritering bepaald. In nauwe afstemming wordt bekeken wat haalbaar is qua planning en capaciteit. We hebben onze visie De Kracht van Waalre, een raadsprogramma, een Uitvoeringsprogramma en onze eigen (in ontwikkeling zijnde) P&C cyclus. De vertaling naar dagelijkse prioriteiten dient nader uitgewerkt te worden. Onze werkwijze wordt tenslotte ondersteund door hybride werken, zaakgericht werken en projectmatig werken.

Wat gaan we daarvoor doen?

Wij zijn een zelfstandige gemeente.

Uitgangspunt voor de bestuursperiode van 2022 tot 2026.

De inwoner staat centraal. In Waalre is werken vanuit de bedoeling het uitgangspunt in de dienstverlening.

De raadsleden met regionale samenwerking als aandachtsgebied adviseren we vanuit de organisatie en de griffie.

De visie De Kracht van Waalre herijken we in een participatietraject en stellen we opnieuw vast in de gemeenteraad.

Onze organisatie voert de Omgevingswet uit. Monitoring, evaluaties en verbetering van processen en beleidsregels blijven onderdeel van onze bedrijfsvoering.

Monitoring, evaluaties en verbetering van processen en beleidsregels blijven onderdeel van onze bedrijfsvoering.

De nieuwe manier van vergaderen (BOB) loopt. We plannen evaluaties om het functioneren van de gemeenteraad te monitoren en waar nodig aanpassingen in de vergaderstructuur te doen.

Het strategisch personeelsplan is opgesteld en er is gestart met de uitvoering.

We blijven aandacht besteden aan leiderschap en eigenaarschap bij het management en de medewerkers.

Bewustwording en aandacht hiervoor houden zijn vaste onderdelen in de personeelsgesprekken.

De verandering op het gebied van dienstverlening onder de Omgevingswet voeren we door ook in relatie tot de Omgevingsvisie en het Omgevingsplan.

Voor inwoners, ontwikkelende partijen en bestuurders zijn de veranderingen groot. We blijven energie steken in het vertrouwd raken met de nieuwe instrumenten onder de Omgevingswet.

We herijken ons organisatieplan in lijn met de herijking van de Kracht van Waalre.

We investeren in verbetering van informatiemanagement en moderne ICT

We treffen voorbereidingen voor de overgang naar de moderne werkplek (in de cloud) zodat we plaats- en tijdonafhankelijk werken nog beter faciliteren. Denk aan werken met Sharepoint en Onedrive en versaaing van applicaties (voorbeeld is de applicatie waarmee burgerzaken werkt).

We kunnen de huidige grote opgaven waarvoor we staan op gebied van klimaat, energie en schaa sprong niet alleen oplossen

Daarom zetten we in op een verdere ontwikkeling van inwonersparticipatie en regionale samenwerking. Daarvoor werken we samen met onze inwoners, het gemeentebestuur en de regio.

We blijven energie steken in het opleiden van nieuwe en vaste medewerkers en onze dienstverleningsvisie bespreken we in gesprekken over de persoonlijke ontwikkeling van medewerkers.

Personeel

Wat willen we bereiken?

De gemeente Waalre wil een goede werkgever zijn die investeert op duurzame inzetbaarheid, vitaliteit en persoonlijke ontwikkeling

De organisatie heeft oog voor de wensen en behoeften van de medewerkers en biedt arbeidsvoorwaarden die passen bij de veranderende maatschappij en arbeidsmarkt. Er is continue aandacht voor de ontwikkeling van de deskundige en bekwame medewerkers, zodat zij in staat zijn om uitvoering te geven aan de opgaven die voortkomen uit "De kracht van Waalre".

Wat gaan we daarvoor doen?

Goed werkgeverschap

We positioneren de gemeente Waalre als aantrekkelijke werkgever binnen de regio, waar ruimte is voor ontwikkeling, zodat medewerkers graag bij ons blijven werken of voor ons willen komen werken. Ondanks de krapte op de arbeidsmarkt, blijven we in staat om de juiste mensen aan ons te binden en deze te blijven boeien.

We besteden een (nieuw) personeelssysteem aan. Een systeem dat aansluit bij de interne behoeftes en externe ontwikkelingen.

We implementeren een gesprekscyclus die aansluit bij de behoeften van medewerkers en (team)managers. De gesprekscyclus levert een bijdrage aan strategische personeelsplanning.

We evalueren de Waalre Academy en ontwikkelen deze verder.

We stellen meer HR informatie beschikbaar. Er is inzicht in interne ontwikkelingen.

Leiderschapsontwikkeling

We zorgen ervoor dat onze managers in staat zijn en blijven om sturing te geven aan het team en de individuele medewerkers. Daarmee sluiten we aan op het eerder gelopen traject voor teammanagers.

Performancemanagement

De gesprekscyclus draagt bij aan een open, resultaatgerichte werkcultuur waarin medewerkers zich optimaal kunnen ontwikkelen.

Werken de teams communicatie en HR structureel samen aan de werving en selectie van nieuwe collega's.

In samenwerking is er een heldere visie op arbeidsmarktcommunicatie geformuleerd en is er een passend wervingsplan per vacature.

We implementeren de ontwikkelpunten uit de evaluatie hybride werken, zodat iedere medewerker zo optimaal mogelijk hybride kan werken.

Financiën & Control

Wat willen we bereiken?

Een financieel sluitende meerjarenbegroting is minder dwingend en met realiteitszin toegepast vanaf 2025

Informatieverstrekking aan college en raad is steeds adequaat. We blijven financieel doen wat mogelijk is om gezond te blijven en schuiven geen tekorten naar de toekomst. We zijn en blijven in control en we verschaffen inzicht in (toekomstige) verplichtingen en risico's.

Keuzes en slimme besparingen maken we in samenspraak met onze inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers. Het verhogen van de lokale lasten zetten we terughoudend in. Voor een gezond financieel beleid bouwen we voldoende weerstandvermogen op zodat we eventuele calamiteiten financieel op kunnen vangen.

Wat gaan we daarvoor doen?

De begroting is meerjarig sluitend

Het uitgangspunt om elk jaar een meerjarig sluitende begroting aan te leveren staat onder druk door de forse prijsstijgingen en de achterblijvende compensatie vanuit het rijk. Bij de behandeling van de Kadernota 2025 heeft uw raad gevraagd het uitgangspunt meerjarig sluitende begroting minder dwingend toe te passen en te kijken wat haalbaar is voor Waalre.

De budgethoudersregeling is onder de loep genomen en herijkt

In 2024 is een start gemaakt met het herijken van de budgethoudersregeling zodat deze weer in lijn is met de wetgeving en financiële verordening van de gemeente. In 2025 zal de budgethoudersregeling aangeboden worden aan uw raad ter vaststelling.

De hoogte van de vrije reserve bedraagt meer dan 110% van de totale risico's en daarbij is een ondergrens van € 5.000.000 aangehouden conform de vastgestelde nota reserves en voorzieningen 2023

Een geleidelijke jaarlijkse verhoging, bovenop de indexering van de jaarlijkse OZB, is doorgevoerd omdat we op het moment van schrijven dit als noodzakelijk zien. Vooral nog jaarlijkse verhoging tussen 5 en 10%

Voor de jaren 2025 en 2026 is, naast de indexering, een verhoging van 7,5% toegepast. Voor de jaren 2027 en 2028 is enkel een indexering doorgevoerd.

Een meerjarig investeringsprogramma is opgesteld voor een juiste balans en prioritering in financiële middelen en nieuw beleid

Het kengetal 'Solvabiliteitsratio' is verantwoord en gemonitord in de bestaande P&C-cyclus, waarbij het streven is dat de waarde van het kengetal solvabiliteitsratio minimaal 20% bedraagt

In deze programmabegroting is de gewenste solvabiliteitsratio van 20% niet haalbaar voor Waalre. Daarvoor is de structurele vergoeding vanuit het Rijk op dit moment niet voldoende groot. De gemeente is verplicht om uitgaven binnen haar wettelijke taken te blijven doen, waardoor op dit moment de streefwaarde van 20% niet gehaald wordt.

Het kengetal 'Structurele exploitatieruimte' is verantwoord en gemonitord in de bestaande P&C-cyclus, waarbij de waarde van het kengetal structurele exploitatieruimte minimaal 0% bedraagt

Het verhogen van de lokale lasten is terughoudend ingezet

Inkomsten en uitgaven zijn reëel ingeschat

Risico's zijn geïnventariseerd en passende (beheer)maatregelen zijn genomen

Structurele uitgaven zijn niet gedekt met incidentele middelen

We werken aan het verder door ontwikkelen van het instrumentarium en werkwijze van de planning en control cyclus.

Hiervoor maken we o.a. gebruik van de mogelijkheden en functionaliteiten van het programma Pepperflow.

Communicatie

Wat willen we bereiken?

Verbinding en ontmoeting

Inwoners weten wat er speelt en wie hierbij betrokken zijn. Een communicatieve organisatie en een communicatief bestuur zorgen voor verbinding en een voortdurende dialoog met wederzijds respect en begrip voor elkaars standpunten.

Wat gaan we daarvoor doen?

De gemeentelijke website www.waalre.nl vormt de basis van alle communicatie

Hier staat alle informatie en deze informatie wordt deels ook gedeeld via alle online en offline middelen om iedereen te bereiken. Het vertellen van verhalen draagt bij aan het betrekken van doelgroepen. De dialoog voeren we telefonisch, digitaal, in Het Huis van Waalre en daarbuiten. Data geven ons mede inzicht of campagnes het gewenste effect geven en of informatie goed vindbaar is.

Inwoners moeten weten wat er speelt en wie hierbij betrokken zijn. Ook is het goed dat inwoners weten wat ze zelf bij kunnen dragen aan het verbeteren van hun leefomgeving. Ook groepen die weinig tijd hebben om een bijdrage te leveren willen we via alle kanalen bereiken om betrokkenheid en vertrouwen te bieden in processen en bij de uitvoering van projecten.

We werken voortdurend aan alle digitale toegankelijkheidseisen voor onze gemeentelijke website en voldoen aan de relevante wetgeving.

De interne organisatie heeft geïnvesteerd in een werkwijze voor het aanleveren van digitaal toegankelijke stukken en deze manier van werken heeft bijgedragen aan verhoging van de toegankelijkheid zoals door de VNG is omschreven.

Met de vaststelling van de herijkte notitie Participatie is verder gewerkt aan inwonersparticipatie. We maken bij majeure projecten gebruik van een startnotitie.

Met de notitie als basis blijven we intern en extern samenwerken om participatie in onze gemeente verder vorm te geven. Op Waalre.nl komt een totaaloverzicht met participatie voorbeelden zodat inwoners en partners zien wat we allemaal doen en weten hoe ze participatie samen met ons als gemeente en met partners kunnen inzetten.

De datagerichte aanpak is als onderdeel van de contentstrategie intern en daarmee ook extern toegepast. Deze aanpak heeft bijgedragen aan een doelgroep gerichtere informatievoorziening

Op basis van data analyses hebben we goed zicht op uit te voeren communicatieacties en wat deze kunnen bijdragen aan een bepaalde campagne.

De komende jaren blijven we aan de slag om met data analyses en de mogelijkheden van artificial intelligence communicatieacties en bijbehorende campagnes te verbeteren.

In samenwerking met HR hebben we onze arbeidsmarktcommunicatie op een passende manier bij de tijd gebracht om te laten zien wat we te bieden hebben als werkgever en om juiste werknemers aan te trekken

Bestuur en medewerkers zijn ambassadeurs en blijven bijgedragen aan de uitstraling van de gemeente Waalre als werkgever.

We hebben verder gebouwd aan arbeidsmarktcommunicatie: onder andere hebben we laten zien wie we zijn als gemeente Waalre en hoe we hebben samengewerkt mét en vóór onze inwoners

ICT en Informatievoorziening

Wat willen we bereiken?

Een betrouwbare, flexibele en toekomstbestendige ICT infrastructuur en informatievoorziening

We werken continue aan onze professionele beheerorganisatie en optimalisering van sturingsprocessen voor betere regie op samenwerking met ICT-partners. Dit faciliteert onder meer het van buiten naar binnen werken en burgerparticipatie.

Wat gaan we daarvoor doen?

De kwaliteit van basisgegevens wordt verbeterd door het structureel controleren op levering en gebruik van gegevens

Dit is een voortdurend punt van aandacht en doordat er steeds meer data wordt gekoppeld dient de basis goed te zijn.

Doorontwikkeling I-organisatie door optimalisatie gegevenskwaliteit (datagedreven werken en werken onder architectuur)

Datagedreven werken: de in 2024 gerealiseerde monitor voor het Sociaal domein wordt in 2025 verder ontwikkeld. Doel is dat in 2025 alle monitoring en het verkrijgen van rapportages voor het Sociaal domein met behulp van één applicatie plaatsvindt

(PowerBI). Daarnaast willen we in 2025 ook andere afdelingen meenemen in monitoring met behulp van PowerBI.

Werken onder architectuur: het applicatielandschap is in 2024 inzichtelijk gemaakt (met het programma BlueDolphin) en in 2025 wordt het proces om dit actueel te houden verder ontwikkeld. Daarnaast zijn we overgestapt naar het programma BlueDolphin voor het uitwerken van processen.

Er wordt ten behoeve van informatieveiligheid gebruik gemaakt van een SIEM-SOC dienstverlening.

Met een SIEM-SOC dienst wordt de ICT omgeving van de gemeente Waalre voortdurend gecontroleerd op mogelijke veiligheidsrisico's en indien nodig wordt actie ondernomen.

Implementeren van een nieuwe betrouwbare ICT-infrastructuur.

Continu is er aandacht voor het betrouwbaar houden van onze ICT infrastructuur. Voor het wifi netwerk zal in 2025 een start worden gemaakt.

Indien mogelijk en gewenst krijgt het beleidsplan en het uitvoeringsplan Informatisering & Automatisering een update. Los van de update, wordt aangesloten bij nieuwe ontwikkelingen en bij de raads- en collegeprogramma's.

Realiseren van een toekomstbestendig applicatielandschap waarbij applicaties doelmatig en efficiënt ingezet kunnen worden

Daar waar noodzakelijk zal het applicatielandschap worden gemigreerd naar Software As A Service (SAAS) dienstverlening.

Wet openbaarheid overheid (Woo)

Voor de Woo gaan we verder met gefaseerd actief openbaar maken van informatiecategorieën. De initiële planning is hierbij steeds leidend. Daarnaast gaan we verder met het optimaliseren en duurzaam toegankelijk maken van onze digitale informatie huishouding.

Zaakgericht en digitaal werken.

Het zaakgericht werken wordt in 2025 verder doorontwikkeld. Dit doen we door processen verder te digitaliseren en standaardiseren volgens een activiteitenoverzicht. Hierin is prioriteit vastgesteld per onderwerp. Bij deze prioritering spelen zaken als wetswijzigingen, lees Omgevingswet, Woo en Wmebv, maar ook Interne Controle en/of Dpia's en het uitvoeringsprogramma van de visie op dienstverlening een belangrijke rol.

Informatiebeveiliging

Wat willen we bereiken?

Een veilige digitale en analoge dienstverlening staat centraal. Hiervoor volgen we een informatiebeveiligingsbeleid dat voldoet aan het wettelijk normenkader, de landelijke BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid)

We zijn ons bewust van de risico's die spelen op het gebied van informatiebeveiliging. Deze risico's moeten zoveel mogelijk worden verkleind. De organisatie investeert in digitale veiligheid door onze systemen up-to-date te houden. We trainen op digitale aanvallen. Cybersecurity en beveiligingschecks maken deel uit van ons dagelijks werk. We zorgen ervoor dat onze medewerkers getraind en voorbereid zijn.

Wat gaan we daarvoor doen?

Cybersecurity en beveiligingschecks maken deel uit van ons dagelijks werk

De concrete maatregelen van het beleid zijn uitgewerkt in het Jaarplan Informatiebeveiliging en Privacy

De informatiebeveiliging wordt jaarlijks getoetst met de ENSIA (Eenduidige Normatiek Single Informatieaudit)

De kritische processen van de BIO-maatregelen zijn uitgezet en uitgevoerd

De organisatie is zich bewust van veiligheidsrisico's en weet deze te beheersen. Dit door het nemen van maatregelen

De wettelijke normenkaders op het gebied van informatiebeveiliging worden gevolgd en waar nodig geïmplementeerd

Er is een cyberoefening uitgevoerd

Het bewustwordingsniveau is verhoogd binnen de gehele organisatie. De medewerkers zijn zich bewust van de risico's die het werken met gemeentelijke informatie met zich meebrengt

Er is een businesscontinuïteitsplan opgesteld waarin is opgenomen hoe een crisisorganisatie eruit ziet en wie waarvoor verantwoordelijk is

Privacy

Wat willen we bereiken?

De Europese Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) is ons belangrijkste toetsingskader op het gebied van privacy

Transparantie voor burgers en medewerkers over welke gegevens we voor welke doeleinden verwerken staat hierin centraal. Wij dienen daarbij de rechten van burgers en medewerkers te borgen. Hierbij is het van groot belang dat de organisatie bewust omgaat met de veelheid aan privacygevoelige informatie van burgers en medewerkers.

Wat gaan we daarvoor doen?

Er gaan verwerkersovereenkomsten gesloten worden met nieuwe verwerkers

Met nieuwe partijen die in opdracht van ons persoonsgegevens gaan verwerken, maken we heldere afspraken over de omgang met persoonsgegevens. Deze afspraken leggen we vast in een verwerkersovereenkomst. Het afsluiten van een verwerkersovereenkomst met verwerkers is een wettelijke verplichting vanuit de AVG en heeft als doel om vast te leggen wie welke verplichtingen heeft bij een bepaalde verwerking. Zo wordt vastgelegd wat de verwerker wel en niet mag doen met de persoonsgegevens die de verwerkingsverantwoordelijke aanlevert en wordt voorkomen dat verwerkers de gegevens met een ander doel kunnen verwerken.

We gaan binnen de organisatie blijvend werken volgens het privacy by design en default principe

Privacy by design wil zeggen dat we in een zo vroeg mogelijk stadium zowel technisch als organisatorisch een zorgvuldige omgang met persoonsgegevens afdwingen. Privacy by default is hier een onderdeel van en wil zeggen dat standaardinstellingen altijd zo privacy-vriendelijk mogelijk zijn. Het gaat er hier om dat de standaardinstellingen van een programma, app, website, dienst of apparaat zodanig ingericht zijn dat maximale privacy wordt betracht. Zo moet ervoor gezorgd worden dat persoonsgegevens nooit standaard openbaar zichtbaar zijn.

We gaan de rollen, taken en verantwoordelijkheden in het kader van privacy helder beleggen bij privacybeheerders

De gesprekken over de verdeling van rollen, taken en verantwoordelijkheden van privacybeheerders zijn in 2024 opgepakt. In 2025 moet duidelijk zijn wat deze rol precies inhoudt en welke medewerkers deze op zich gaan nemen.

We gaan de procedure voor AVG verzoeken - die achter DigiD is geplaatst - actief naleven

Inwoners kunnen volgens de AVG een aantal rechten uitoefenen, waaronder het doen van een AVG-verzoek. Hiervoor hebben wij een procedure ontwikkeld; deze is achter een DigiD koppeling op de website geplaatst.

We gaan DPIA's (Data Protection Impact Assessments) uitvoeren en de uitkomsten ervan gaan we verwerken in concrete verbeterplannen

De DPIA-procedure is in 2024 geactualiseerd en er is een plan gemaakt met betrekking tot welke DPIA's wanneer uitgevoerd gaan worden. Dit plan is besproken met en

goedgekeurd door het SMT. De DPIA's die voor 2025 in dit plan opgenomen staan, worden uitgevoerd.

We gaan het bestaande verwerkingsregister actief bijhouden

In 2024 is een start gemaakt met nieuwe software voor het verwerkingsregister, waardoor het bijhouden ervan makkelijker wordt. In 2025 kunnen we deze software gaan gebruiken.

We gaan het bewustwordingsniveau binnen de organisatie laten stijgen door blijvende aandacht op het onderwerp privacy te vestigen

We hebben een bewustwordingsplan opgesteld voor onder andere bewustwording rondom privacy. We nemen de gehele organisatie - ook college en management - doorlopend mee in dit onderwerp, waardoor het bewustwordingsniveau steeds stijgt.

We gaan het jaarplan Informatiebeveiliging- en Privacy uitvoeren

We voeren dit jaar het jaarplan Informatiebeveiliging- en Privacy 2025 uit.

We gaan privacy meenemen bij ontwikkelingen binnen de organisatie die te maken hebben met wetwijzigingen of nieuwe regelingen

Dit geldt bijvoorbeeld voor ontwikkelingen rond de vernieuwde Wet Politiegegevens (Wpg), de Wet open overheid (Woo), de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv) en de Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten (TONK). Wanneer er wijzigingen nodig zijn in het kader van een wetwijziging of nieuwe regeling, houden we hierbij altijd rekening met privacy.

We gaan voorkomende datalekken oplossen

Datalekken worden gesignaleerd en opgelost. Indien nodig wordt een datalek tijdig gemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens (AP). Om dit proces zo goed mogelijk te laten verlopen, is in 2024 de meldprocedure volledig geactualiseerd.

Wat willen we bereiken?

Wij houden ons aan de voor ons relevante bepalingen uit de Wet politiegegevens (Wpg)

Als gemeente hebben wij boa's in dienst. Op verwerkingen van persoonsgegevens die deze boa's doen in het kader van hun opsporingstaak is de Wet politiegegevens (Wpg) van toepassing. Ook met deze gegevens dient zorgvuldig te worden omgegaan. De collega's van team Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH) dienen zich hiervan bewust te zijn. Daarnaast voeren wij de verplichte controles – zowel interne als externe audits – uit.

Wat gaan we daarvoor doen?

Wij voeren jaarlijks de verplichte interne Wpg-audit uit.

Elk jaar zijn wij verplicht een interne controle (audit) uit te voeren met betrekking tot de Wpg. Deze controles voeren we uit en aan de hand van de bevindingen stellen we verbetermaatregelen op.

Wij voeren een keer in de vier jaar de verplichte externe Wpg-audit uit.

Een keer in de vier jaar moeten wij ons door een externe auditor laten controleren op de naleving van de Wpg. Deze audit laten we uitvoeren en aan de hand van het auditrapport stellen we verbetermaatregelen op.

Juridische kwaliteitszorg

Wat willen we bereiken?

Het behouden en waar nodig verbeteren van de juridische kwaliteit en leesbaarheid van voorstellen en besluiten

Het is van belang dat de juridische kwaliteit binnen de gemeente op orde is. Juridische zaken speelt hierbij een belangrijke signalerende en faciliterende rol.

Denk daarbij ook aan bijvoorbeeld een selectie van interne processen tegen het licht houden en waar nodig adviseren tot verbeteringen.

Ook het faciliteren van kennis binnen de gemeente hoort daarbij. Juridische zaken is sparringpartner voor de medewerkers. Het kan daarbij gaan om het meedenken over beleidsmatige keuzes, het zoeken naar oplossingen bij lastige zaken of nieuwe wetgeving of jurisprudentie

Wat gaan we daarvoor doen?

Gaan we investeren in verbreding van kennis binnen de gemeente Waalre

Voor een goede kwaliteit en dienstverlening is het noodzakelijk dat medewerkers bewust zijn van de juridische kant van hun werk. Wij gaan het bewustzijn over (juridische) risico's en juridische kennis bij medewerkers van de gemeente Waalre verhogen.

Wij ontwikkelen de juridische kwaliteitszorg verder

Wij zorgen voor het behouden of verbeteren van de juridische kwaliteit en de vertaling naar leesbare documenten.

Wij gaan bijvoorbeeld een aantal standaardbrieven van diverse teams in het kader van juridisch correcte, maar vooral ook leesbare brieven in het kader van duidelijke taal herschrijven.

We gaan hulpmiddelen verder ontwikkelen. Dit doen we in de vorm van onder andere standaarddocumenten en handreikingen. Een aantal juridische procedures zoals bezwaren spelen binnen de hele organisatie. Het zorgen voor hulpmiddelen verbetert de (juridische) kwaliteit, zorgt voor uniformiteit en levert tijdsbesparing op binnen een procedure.

Wij adviseren meteen bij de start van bredere trajecten over de juridische aspecten

Bij strategische, gevoelige en gecompliceerde projecten is het wenselijk dat er met een juridische helicopterview naar het project gekeken wordt.

Wij voldoen aan nieuwe wet- en regelgeving, ook starten wij met de voorbereiding van nieuwe wetgeving waar nodig.

De wetten in Nederland worden regelmatig gewijzigd. Juridische zaken signaleert of er wetgeving komt waarbij er gevolgen zullen zijn voor de gemeente. De regelgeving en uitvoering van de gemeente moet altijd passen bij deze hogere regelgeving. Denk bijvoorbeeld aan: de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer en het Wetsvoorstel Versterking waarborgfunctie Awb.

Wij werven nieuwe leden voor de commissie bezwaarschriften

Om de twee jaar loopt de benoemingstermijn van een of meerdere leden van de commissie bezwaarschriften af. Juridische zaken zorgt voor de werving en voordracht van nieuwe commissieleden

We adviseren om daar waar nodig kennis in te huren via onze huisadvocaat

Wij kijken kritisch naar juridische vraagstukken. Op basis van risico's (aanwezige deskundigheid, bevoegdheid, financiële en politieke risico's) adviseren wij indien noodzakelijk het vraagstuk bij de huisadvocaat neer te leggen.

Dienstverlening

Wat willen we bereiken?

Publieke dienstverlening is aan de voorkant van de gemeentelijke organisatie

Het omvat het verstrekken van diverse producten en diensten aan inwoners, bedrijven en instellingen zoals reisdocumenten, rijbewijzen en vergunningen. Aan de voorkant van de gemeentelijke organisatie kunnen inwoners ook terecht met een melding over het openbaar gebied. Onze dienstverlening richt zich op het meedenken met de wensen van onze inwoners, voor zover dit kan. We communiceren daar open over, ook als zaken niet kunnen. Voor de inwoners die niet mee kunnen met de digitalisering is het van belang dat we elkaar persoonlijk blijven ontmoeten.

Wat gaan we daarvoor doen?

Het verhogen van de kwaliteit van de dienstverlening en advisering voor inwoners, bedrijven en instellingen. We zijn een betrokken dienstverlener, met oog voor de wensen van onze inwoners

Inwoners kunnen zelf bepalen via welk kanaal ze communiceren en wanneer ze dienstverlening afnemen van de gemeente

De openingstijden blijven ruim en op werkdagen zijn we goed bereikbaar voor vragen van onze inwoners

We communiceren zowel digitaal als analoog. We streven ernaar al onze inwoners te bereiken

De privacy garanderen we zo goed mogelijk; (zorg-gerelateerde) persoonsgegevens zijn veilig bij de gemeente.

De organisatie werkt volgens de uitgangspunten en beloften uit de nieuwe visie op dienstverlening.

Zoveel mogelijk taken handelen we aan de voorkant van de organisatie af, waarbij de inwoner in één handeling bediend wordt.

We werken vanuit de bedoeling. De vraag van de inwoner wordt leidend bij de uitvoering van onze taken. Daar waar wet- en regelgeving beperkend is, gaan we op zoek naar de mogelijkheden om de vraag van de inwoner te realiseren.

Rechtmatigheidsverantwoording

Vanaf de jaarrekening 2023 is het college verantwoordelijk voor het opstellen van de financiële rechtmatigheids- verantwoording en het verantwoordingsgesprek met de raad. Het college legt daarmee verantwoording af over de naleving van wet- en regelgeving die relevant is voor het financiële reilen en zeilen van de gemeente. De raad bepaalt, binnen de wettelijke mogelijkheden, de normen voor de verantwoording.

Vanaf 2023 controleert de accountant de jaarrekening, inclusief de financiële rechtmatigheidsverantwoording, alleen nog op getrouwheid en niet meer op rechtmatigheid. De wetwijziging benadrukt de kaderstellende en controlerende rol van de raad en de politieke aanspreekbaarheid van het college. De wetwijziging kan een positieve bijdrage leveren aan het debat over de verbetermaatregelen en de kwaliteit van de financiële bedrijfsvoering.

De rechtmatigheidsverantwoording is onderdeel van de jaarrekening. Een uitgebreide toelichting nemen we op in de paragraaf Bedrijfsvoering van de jaarrekening.

Frauderisico analyse

Het college van burgemeester en wethouders van gemeente Waalre is zich bewust van inherente risico's van fraude die, zowel intern als extern, worden gelopen bij het uitvoeren van de gemeentelijke taken. Er is een frauderisicoanalyse en deze maakt deel uit van de verbijzonderde interne controle (VIC). Hiermee is een belangrijke stap gezet in het opzetten en uitvoeren van de frauderisicoanalyse. Vanuit de bedrijfsvoering is er verhoogde aandacht voor de inrichting van onze administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB) ten aanzien van de geïdentificeerde risicogebieden en tevens worden de relevante geldstromen/processen betrokken in de interne controles die gedurende het jaar worden uitgevoerd.

Stakeholders van de gemeente moeten er op kunnen vertrouwen dat wij op een betrouwbare, eerlijke en zorgvuldige manier zaken doen. De gemeente beschikt over een uitgebreid scala aan zogenaamde soft controls. Iedere medewerker van de gemeente Waalre legt bij indiensttreding een ambtseed of ambtsbelofte af en overlegt een verklaring omtrent gedrag. Daarnaast beschikt gemeente Waalre over een vastgestelde regeling en gedragscodes, onder andere op het gebied van nevenwerkzaamheden en financiële belangen, welke openbaar beschikbaar zijn. De gemeente Waalre beschikt daarnaast over een regeling melden vermoeden misstanden en in de organisatie is een vertrouwenspersoon en meldpunt ingesteld waarbij eventuele misstanden vertrouwelijk kunnen worden gemeld.

Onze (financiële) processen en systemen kenmerken zich door de aanwezigheid van functiescheidingen, zogenaamd hard controls. Hiermee voorkomen we dat slechts één persoon ongecontroleerd transacties of verplichtingen kan aangaan, autoriseren, verwerken en afwickelen en/of zelfstandig toegang heeft tot activa.

Ondanks alle beheersingsmaatregelen resteert het risico dat management of directie maatregelen doorbreekt en het risico van spanning tussen medewerkers. Transparante besluitvorming, de governance structuur, een open cultuur waarbij we elkaar durven aan te spreken, de aanwezigheid van een vertrouwenspersoon om niet-integer handelen (anoniem) te melden, periodieke interne en externe audits op de naleving van beheersingsmaatregelen dragen er toe bij dat onregelmatigheden worden gesignaleerd.

De afgelopen jaren zijn er regelmatig berichten in de media over cyberaanvallen, gevallen van ransomware en datalekken. Informatiebeveiliging vanuit de perspectieven continuïteit, fraude en privacy heeft een hoge prioriteit.

Tijdens de dagelijkse bedrijfsvoering vinden controles plaats om vast te stellen of gewerkt wordt volgens de daarover gemaakte afspraken, waaronder de diverse protocollen voor informatiebeveiliging. Daarnaast beoordelen de security en privacy officer de kwaliteit en naleving van de getroffen beheersingsmaatregelen. Periodiek wordt de beheersing van informatiebeveiliging getoetst, zowel intern, maar ook extern vanuit de sector. Eventuele verbeterpunten vormen de input voor verdere aanscherping en/of naleving van het informatiebeveiligingsproces.

Paragraaf F Verbonden partijen

Inleiding

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de bestuurlijke, beleidsmatige en financiële belangen en risico's van de gemeente als gevolg van banden met verbonden partijen, waarin de gemeente zowel financieel deelneemt als zeggenschap heeft.

Verbonden partijen zijn rechtspersonen waarmee de gemeente een bestuurlijke én financiële band heeft. Van een bestuurlijke band is sprake indien de gemeente rechtstreeks invloed heeft op de besluitvorming binnen de verbonden partij. Een financieel belang is aan de orde als de gemeente financieel kan worden aangesproken wegens het functioneren van de verbonden partij of wanneer de gemeente geld kan kwijtraken bij een faillissement van een verbonden partij. Op basis van het BBV moet jaarlijks inzicht worden geboden in:

- het doel (het openbaar belang);
- het bestuurlijk en het financieel belang en
- de ontwikkelingen (beëindiging, wijzigingen of problemen bij bestaande verbonden partijen)

Er wordt onderscheid gemaakt in de volgende typen verbonden partijen:

- gemeenschappelijke regelingen;
- vennootschappen en coöperaties;
- stichtingen en verenigingen;
- overige verbonden partijen.

Visie op verbonden partijen

In de toekomstvisie De Kracht van Waalre heeft het gemeentebestuur van Waalre uitgesproken zich via twee sporen verder te ontwikkelen: Via het spoor van burgerparticipatie en via het spoor van regionale samenwerking. We gaan de toekomstvisie opnieuw bekrachtigen in 2025.

Waalre heeft een positieve grondhouding ten opzichte van samenwerking: regionaal of nog breder. Als de gelegenheid zich voordoet om door een samenwerkingsverband of andere verbondenheid, op een meer doelmatige en doeltreffende wijze doelstellingen te realiseren, dan worden de deelname mogelijkheden altijd onderzocht. Samenwerking kan de kwaliteit en continuïteit beter waarborgen. Er zijn drie redenen waarom gemeenten met elkaar samenwerken in de vorm van een verbonden partij:

- Vanwege het grensoverschrijdend karakter van de problematiek.
- Om efficiëncy voordelen te behalen.
- Vanwege een wettelijke plicht tot samenwerking.

Kaderstellende en controlerende rol raad

De verbonden partijen ontwikkelen beleid of voeren beleid uit voor de gemeente. Beleidsmatig blijft de gemeente uiteraard verantwoordelijk voor het realiseren van de beoogde doelstellingen van de programma's. De verbonden partijen zijn onderverdeeld in publiekrechtelijke en privaatrechtelijke partijen. Monitoren en toezicht houden doen we enerzijds door bestuurlijke vertegenwoordiging in diverse overlegstructuren, anderzijds door de raad jaarstukken aan te bieden waarop zij haar zienswijze kan baseren. Partijen met een publiekrechtelijk karakter hebben hun eigen P&C cyclus. Bij de behandeling van de begrotingen en jaarrekeningen van de verbonden partijen neemt de gemeenteraad haar kaderstellende en controlerende taak.

In onze regio (21 gemeenten) hebben we voor de gemeenschappelijke regelingen dezelfde kaders afgesproken ten aanzien van financiële onderwerpen, zodat colleges en gemeenteraden hier eenduidiger regie op kunnen voeren. De vier grote gemeenschappelijke regelingen (MRE, ODZOB, GGD en VRBZO) hebben hier afspraken over gemaakt. Het betreft indexerings-uitgangspunten en bestuurlijke planning.

Metropoolregio Eindhoven (MRE)

Gevestigd in Eindhoven

Relatie met taakveld(en)

Bestuur, volkshuisvesting, Verkeer en Vervoer, Duurzaamheid, Economie en recreatie.

Openbaar belang

De regio moet voorzien in de behoefte aan werken, wonen, recreëren, maatschappelijke participatie en een veilige leefomgeving zonder dat daarmee kansen voor toekomstige generaties verloren gaan. De MRE wil een organisatie zijn die op een flexibele wijze kan inspelen op de behoeften van de gemeenten en op doelmatige wijze mede inhoud geven aan de regionale vraagstukken en de groei van onze regio.

Bestuurlijk belang

De gemeente is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur, de portefeuille-overleggen en de Raadstafel²¹. In het kader van de kadernota, begroting en jaarstukken is de raad drie maal aan zet om te sturen op de GR. Eén keer per vier jaar stellen we in de raad de samenwerkingsafspraken en ambities in deze regionale samenwerking vast. Incidenteel bij het aangaan van nieuwe financiële verplichtingen of het herzien van regelingen in de GR heeft de raad beslisbevoegdheid.

Financieel belang	31-12-2022	31-12-2023
Eigen Vermogen	14.294.416	13.902.613
Vreemd Vermogen	20.545.740	21.146.523
Resultaat	469.458	833.753

Ontwikkelingen

De ambitie van de MRE is: een sterke regio met behoud van het kenmerkende innovatieve Brainportprofiel en een stabiele sociale basis en vitale leefomgeving voor al onze inwoners. De grote achterliggende opgave is het verbinden van de duurzame verstedelijking en de opgave voor een vitaal landelijk gebied in onze regio. Op basis van de ambities uit het samenwerkingsakkoord en de regiodeals wordt de organisatie verder uitgebreid om alle taken te kunnen uitvoeren.

Risico's

De belangrijkste risico's die op dit moment op concernniveau worden onderkend zijn:

- Doelvermogen eeuwigdurende nazorg Gulbergen is ontoereikend;
- Voldoende gekwalificeerd personeel om taken en programma's in kader van Samenwerkingsakkoord 2023-2026 uit te voeren op basis van extra financiering vanuit Rijk;
- Bezuinigingen bij gemeenten met als gevolg lagere gemeentelijke bijdragen en cofinanciering.

Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (ODZOB)

Gevestigd in Eindhoven

Relatie taakveld(en)

Bestuur, volksgezondheid en milieu, ruimtelijke ordening, veiligheid.

Openbaar belang

De ODZOB draagt zorg voor een veilige, gezonde en duurzame (fysieke) leefomgeving. Dit doen ze door taken uit te voeren op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving. Ook activiteiten die verwant zijn aan deze VTH-taken voert de ODZOB uit indien Waalre daarom verzoekt.

Bestuurlijk belang

We werken samen met gemeenten Asten, Bergeijk, Best, Bladel, Cranendonck, Deurne, Eersel, Eindhoven, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Heeze-Leende, Helmond, Laarbeek, Nuenen c.a., Oirschot, Reusel-De Mierden, Someren, Son en Breugel, Valkenswaard, Veldhoven en de provincie Noord-Brabant. De gemeente is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur door een lid van ons college (portefeuillehouder).

Financieel belang	31-12-2022	31-12-2023
Eigen Vermogen	1.012.315	2.526.722
Vreemd Vermogen	6.636.669	7.759.906
Resultaat	0	577.924

Ontwikkelingen

In juli 2022 is het Interbestuurlijk Programma Versterking VTH-stelsel (IBP VTH) gestart om het VTH-stelsel in Nederland te versterken. Het doel van het programma is het merkbaar verbeteren van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving en het verminderen van schade aan het milieu die vermeden had kunnen worden. Om de verbeteringen door te voeren zijn er zes pijlers binnen het programma. Alle Nederlandse omgevingsdiensten moeten voldoen aan deze pijlers voor een robuuste organisatie. De ODZOB onderneemt diverse acties om in april 2026 robuust te zijn.

Risico's

De geactualiseerde risico-inventarisatie van de ODZOB toont dat de risico's met de grootste potentiële impact een verwachtingswaarde kennen van ruim € 1,1 miljoen. In 2022 heeft de ODZOB besloten de implementatie van een nieuw VTH-systeem en de incidentele kosten voor de invoering van de omgevingswet te dekken uit de algemene reserve. Ook door de indexeringen en extra maatregelen voor het beteugelen van ziekteverzuim zijn de kosten gestegen. Mede hierdoor is de algemene reserve van de ODZOB gedaald en moet dit gedurende enkele jaren aangevuld worden. De streefwaarde van de algemene reserve vanuit de 4 grote GR-en is tussen de € 1,2 en 1,5 miljoen, afhankelijk van het begrotingstotaal. In 2023 heeft de ODZOB een dusdanig positief resultaat over 2023 gegenereerd dat een éénmalige deelnemersbijdrage voor het versterken van de algemene reserve tot een bedrag van € 1,2 miljoen overbodig is.

Gemeenschappelijke Regeling GGD Brabant-Zuidoost

Gevestigd in Eindhoven

Relatie taakveld(en)

Volksgezondheid (Gezondheid en Preventie), Jeugdgezondheidszorg.

Openbaar belang

De GGD heeft tot doel een bijdrage te leveren aan de publieke gezondheidszorg (PG) en de ambulancezorg (AZ).

Bestuurlijk belang

De gemeente Waalre is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur van de GGD, door een lid van het college van B&W (de portefeuillehouder). Het Algemeen Bestuur stelt de hoofdlijnen vast van het GGD beleid, evenals de begroting en de jaarrekening. Het Dagelijks bestuur ziet toe op de dagelijkse gang van zaken, bereidt samen met de directeur van de GGD de AB-vergaderingen voor en draagt zorg voor het uitvoeren van de besluiten van het Algemeen Bestuur. Zowel het AB als het DB vergadert zes keer per jaar.

Financieel belang

Deelnemende gemeenten aan de gemeenschappelijke regeling van de GGD, betalen jaarlijks een bijdrage aan de GGD. Deze bijdrage is gebaseerd op het inwonersaantal van de gemeente voor collectieve taken.

Financieel belang	31-12-2022	31-12-2023
Eigen Vermogen	5.465.592	6.956.535
Vreemd Vermogen	29.777.832	34.465.860
Resultaat	412.439	1.263.307

Ontwikkelingen

De Gemeenschappelijke regeling van de GGD Brabant-Zuidoost is per 1 juni 2024 gewijzigd. De gewijzigde regeling is van te voren voor akkoord voorgelegd aan college en aan gemeenteraad. De gewijzigde gemeenschappelijke regeling is inmiddels in werking getreden.

Risico's

De GGD is als het ware een verlengstuk van de gemeente. Dat betekent dat als de GGD in financiële problemen komt, dit direct consequenties heeft voor de financiële positie van de deelnemende gemeenten. Vandaar dat het van groot belang is dat de gemeente goed op de hoogte is van de financiële situatie van haar GGD.

Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost (VRBZO)

Gevestigd in Eindhoven

Relatie taakveld(en)

Bestuur, Veiligheid, Openbare ruimte, Verkeer en Vervoer

Openbaar belang

Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost (VRBZO) is een organisatie waarin de brandweer, de geneeskundige hulpverleningsorganisatie in de regio (GHOR) en de regionale ambulancevoorziening (RAV) samenwerken om incidenten en rampen en crises te voorkomen, te beperken en te bestrijden. Naast de primaire processen (incidentbestrijding en ramp en crisisbeheersing) wordt de VRBZO ook ingezet op actuele en urgente veiligheidsvraagstukken, zoals de (nood) opvang van asielzoekers en vluchtelingen. VRBZO is een samenwerkingsverband tussen 21 gemeenten in de regio Zuidoost-Brabant.

Bestuurlijk belang

Het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio bestaat uit de burgemeesters van de 21 gemeenten binnen de Veiligheidsregio. De burgemeester vertegenwoordigt zijn gemeente in de veiligheidsregio en legt verantwoording af aan zijn eigen gemeenteraad. Daarnaast is de burgemeester vertegenwoordigd in het portefeuilleoverleg commissie Crisisbeheersing.

Financieel belang	31-12-2022	31-12-2023
Eigen Vermogen	2.251.205	3.261.747
Vreemd Vermogen	37.894.467	29.828.652
Resultaat	474.023	1.010.542

Ontwikkelingen

In een wereld die voortdurend verandert waarin nieuwe crisis en uitdagingen zich aandienen, vraagt een continu doorontwikkeling van de VRBZO. Hierbij ligt de focus op de versterking van de brandweertzorg, crisisbeheersing en ondersteunde processen.

Risico's

De belangrijkste risico's die op dit moment worden onderkend zijn:

1. Ondanks dat de VRBZO voor 2025 geen extra middelen vraagt kan er onder voorbehoud van besluitvorming in het Algemeen Bestuur sprake zijn van aanvullende begrotingsvoorstellen voor het begrotingsjaar 2025.
2. De benodigde weerstandscapaciteit van de VRBZO ligt boven het weerstandsvermogen. Het is niet reëel dat alle beschreven risico's zich gelijktijdig voordoen. In het uiterste geval, indien risico's zich daadwerkelijk voordoen en het beschikbare vermogen wordt overschreden, zal VRBZO terugvallen op de gemeenten in de gemeenschappelijke regeling om de kosten te dekken.

Gemeenschappelijke regeling Regionaal samenwerkingsverband openbaar basisonderwijs De Kempen

Openbaar belang

Samen met dertien andere gemeenten draagt Waalre in deze gemeenschappelijke regeling zorg voor de uitoefening van de taken en bevoegdheden die volgens artikel 17 van de Wet op het Primair onderwijs aan de gemeenteraden zijn opgedragen.

Bestuurlijk belang

De gemeente Waalre is vertegenwoordigd in het regionaal samenwerkingsverband openbaar basisonderwijs De Kempen door een lid van het college van burgemeester en wethouders (portefeuillehouder).

Risico's

Verbonden partij in bestuurlijke zin. Er bestaat geen financiële verbondenheid. Waalre loopt geen financieel risico.

Gemeenschappelijke regeling Werkvoorzieningschap Regio Eindhoven (ERGON)

Gevestigd in Eindhoven

Relatie taakveld(en)

Sociaal Domein.

Openbaar belang

Ergon is het uitvoeringsorgaan van de Gemeenschappelijke Regeling Werkvoorzieningschap Regio Eindhoven (GRWRE). Voor deze gemeenten voert Ergon een deel van de Participatiewet uit, inclusief de voormalige Wet Sociale Werkvoorziening (Wsw). Ruim 2.300 medewerkers met een beperking werken bij Ergon of via Ergon bij een reguliere werkgever. Daarnaast worden zo'n 2.000 werkzoekenden vanuit de Participatiewet naar werk geholpen door Ergon. Ergon ziet het als haar missie werkzoekenden aan betaald werk te helpen. Ergon stimuleert mensen om het uiterste uit zichzelf te halen, door inzicht te geven in de eigen mogelijkheden, door te groeien in werk- en vakvaardigheden en door te helpen passend werk te vinden. En als mensen aan het werk zijn, begeleidt Ergon ze op inhoudelijk en sociaal vlak. Samen met haar partners helpt Ergon mensen naar, aan en in werk.

Bestuurlijk belang

Het college is met de wethouders Sociale Ontwikkeling en Duurzame ontwikkeling vertegenwoordigd in het algemeen en dagelijks bestuur van Ergon. De wethouder Sociale Ontwikkeling maakt tevens deel uit van het dagelijks bestuur.

Financieel belang

De middelen die de gemeente Waalre van het rijk ontvangt voor de uitvoering van WSW-taken worden doorbetaald naar Ergon. Hiernaast wordt een jaarlijkse vergoeding betaald voor de begeleiding van inwoners die werken met een loonkostensubsidie. Ook draagt de Waalre bij aan de kosten van het Participatiebedrijf

Financieel belang	31-12-2022	31-12-2023
Eigen Vermogen	12.530.000	12.022.000
Vreemd Vermogen	10.683.000	19.465.000
Resultaat	761.000	1.536.000

Ontwikkelingen

Ook Ergon merkt de effecten van de toegenomen schaarste op de arbeidsmarkt, zowel in het aanbod van doelgroepmedewerkers als bij kaderpersoneel. Ergon ziet het als haar missie om 80% van de werkzoekenden die bij Ergon starten, binnen zes maanden aan betaald werk te helpen en werkt vanuit de visie dat iedereen waardevol werk kan doen en vinden. Ook met een belemmering. Vanuit die missie en visie reageert Ergon voortdurend op ontwikkelingen. Ook zijn er plannen in werking gezet voor nieuwe huisvesting.

Risico's

Wanneer Ergon verlies maakt, moeten deelnemende gemeenten dit opvangen. In 2021 is een strategische koers ontwikkeld voor de komende jaren voor de vijf deelnemende gemeenten. De organisatie spant zich voorts in om de implementatie van deze strategische koers te bewaken.

Gemeenschappelijke regeling PlusTeam

Gevestigd in Geldrop

Relatie taakveld(en)

Bestuur, Sociaal Domein

Openbaar belang

Het PlusTeam heeft als opdracht om voor de gemeenten Waalre en Geldrop-Mierlo de ondersteuning te verzorgen van huishoudens met multiproblematiek op basis van de Wmo en Jeugdwet. In het PlusTeam werken gespecialiseerde professionals samen om (preventief) het netwerk rondom een cliënt te activeren en te versterken. Daarnaast organiseert het PlusTeam de professionele zorg rondom de cliënt.

Bestuurlijk belang

De gemeente is vertegenwoordigd in het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur.

Financieel belang	31-12-2022	31-12-2023
Eigen Vermogen	204.000	30.000
Vreemd Vermogen	173.000	342.000
Resultaat	204.000	-72.219

Ontwikkelingen

De bijdrage per gemeente voor de lasten zijn gebaseerd op een verdeelsleutel van 25%

(gemeente Waalre) en 75% (gemeente Geldrop-Mierlo). Volgens de Herijkte Opdracht 2022 wordt de verdeelsleutel tweejaarlijks herzien op basis van de vier voorgaande jaren. De gemeenteraad van Waalre heeft bij de behandeling van de meerjarenbegroting aan het PlusTeam de opdracht meegegeven tot aanpassing van de verdeelsleutel op basis van de verdeling van de afgelopen jaren.

Risico's

Omdat het PlusTeam geen weerstandscapaciteit heeft, worden risicobedragen behorend bij de risico-inventarisatie van het PlusTeam in de jaarrekening en begroting van de gemeente opgenomen. Voor de gemeente Waalre is het risico PlusTeam ingeschat op € 43.900.

Deelneming Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

Gevestigd in Den Haag

Relatie taakveld(en)

Bestuur, Financiën

Openbaar belang

De BNG verzorgt de financiering voor de publieke organen zoals de gemeente Waalre. De financieringsmiddelen worden opgehaald door de BNG via de geld- en kapitaalmarkt. De gemeenten en de provincies bezitten de aandelen waardoor zij zeggenschap hebben over de BNG.

Bestuurlijk belang

De Burgemeester vertegenwoordigt de gemeente in de Algemene Aandeelhoudersvergaderingen. Verder heeft de gemeente zeggenschap in de BNG via het stemrecht op de aandelen (1 stem per aandeel).

Financieel beheer	31-12-2022	31-12-2023
Eigen Vermogen (x € 1.000)	4.615.000	4.721.000
Vreemd Vermogen (x € 1.000)	107.459.000	110.819.000
Resultaat 2023 (x € 1.000)		563.000
Netto dividend Waalre	15.795	11.600

Ontwikkelingen

De BNG zorgt voor een effectieve en efficiënt financieringsvoorzieningen. Ook nieuwe ontwikkelingen zoals energietransitie en duurzaamheid worden de door BNG ondersteund. Voor meer informatie, zie het jaarverslag 2023 van de BNG.

Risico's

De financiële positie van de BNG is uitstekend en de BNG krijgt ook de hoogste kredietwaardering. Dit betekent dat de aandelen bijna risicolos zijn en een dividend genereren. De aandelen worden ook niet verkocht. Het dividend is opgenomen in de meerjarenbegroting en dient als dekking voor de reguliere kosten. De omvang van het dividend varieert per jaar, en dit geldt als een laag risico. De verschillen tussen de dividenden per jaar, zijn marginaal.

Samenwerkingsovereenkomst Werk en Inkomen Veldhoven

Gevestigd in Veldhoven

Relatie taakveld(en)

De taken op het terrein van Werk en Inkomen ondergebracht bij de gemeente Veldhoven. Veldhoven streeft er naar te werken 'volgens de bedoeling' wat goed aansluit bij de visie van Waalre. Hiermee wordt een betrokken samenwerking beoogd welke leidt tot een goede en op maat geleverde dienstverlening aan onze inwoners. Zo kan de visie van "Persoonlijk en Dichtbij" door de samenwerking met Veldhoven in de dagelijkse praktijk vormgegeven worden. Om dit in goede banen te leiden is er doorlopend sprake van afstemming op diverse niveaus.

Openbaar belang

Veldhoven voert de Participatiewet, BBZ, IOAW en IOAZ voor de gemeente Veldhoven uit vanuit deze samenwerkingsovereenkomst. Dit zijn regelingen op basis waarvan inkomensondersteuning wordt geboden en het sociaal minimum wordt gegarandeerd. Daarnaast voert Veldhoven de schuldregelingsfase van de schuldhulpverlening uit voor Waalre.

Bestuurlijk belang

De gemeente Waalre is opdrachtgever met betrekking tot de bovenstaande taken.

Financieel belang

Aan de gemeente Veldhoven wordt een vergoeding betaald voor de uitvoering van de bovengenoemde taken.

Ontwikkelingen

De financieringssystematiek en dienstverleningsovereenkomst worden op dit moment onderzocht om tot passende afspraken te komen.

Risico's

De uitvoering van bovenstaande regelingen betreft open einde regelingen. De hoogte van de uitkering vanuit het rijk voor de Participatiewet (zogenaamde BUIG-gelden) wordt gebaseerd op het aantal uitkeringen dat de gemeente twee jaar voor het begrotingsjaar moest uitkeren. Indien minder uitkeringen door de gemeente hoeven te worden uitgekeerd in het begrotingsjaar, betekent dit een voordeel voor de gemeente. Indien meer uitkeringen door de gemeente worden uitgekeerd, betekent dit een nadeel voor de gemeente. Waalre loopt hierdoor financieel risico. De vangnetuitkering biedt gemeenten financiële compensatie voor grote tekorten op het budget van de Participatiewet. Ze kunnen de compensatie aanvragen als het tekort groter is dan 7,5%. Daarbij geldt een getrapte opbouw: is het tekort tussen 7,5% en 12,5%, dan is de compensatie de helft. Boven de 12,5% wordt alles volledig gecompenseerd.

Samenwerkingsovereenkomst Veldhoven

Gevestigd in Veldhoven

Relatie taakveld(en)

Bestuur, veiligheid, wonen en bouwen

Openbaar belang

De afgelopen periode is op diverse terreinen de samenwerking met de gemeente Veldhoven gezocht en gevonden. Het betreft onder andere toezicht en handhaving, rampenbestrijding en de website. Deze samenwerking zorgt voor een versterking van

onze dienstverlening.

Bestuurlijk belang

De samenwerking draagt bij aan het behoud van onze zelfstandigheid. Het beoogt onder andere een meerwaarde te creëren op het vlak van efficiëntie, minder méérkosten en het benutten van elkaars talenten.

Financieel belang

Indien de samenwerking tot gevolg heeft dat er onderling of naar derden verplichtingen worden aangegaan, dan worden hierover nadere afspraken gemaakt waartoe in beide colleges wordt besloten. Afhankelijk van de mate van samenwerking en daarmee samenhangende kosten/risico's wordt hierbij een (juridische) vorm gekozen, bijvoorbeeld een samenwerkingsovereenkomst. De kosten en risico's worden daarmee per samenwerkingsthema vastgesteld.

Stichting regionale inkoop samenwerking Zuidoost-Brabant (BIZOB)

Gestigd in Oirschot

Relatie taakveld(en)

Inkoop heeft een relatie met alle taakvelden waarvoor werken, diensten of leveringen worden ingekocht.

Openbaar belang

Inkoopuitgaven maken een zeer groot deel uit van de jaarlijkse begroting. Door samenwerking kunnen gemeenten hun inkoop professionaliseren. Daarnaast vertaalt de kwaliteit van inkoop zich direct in de kwaliteit van producten, diensten en werken. Integer, rechtmatig en efficiënt inkopen heeft een positieve uitstraling naar burgers, het bedrijfsleven en de eigen medewerkers. Goed ingerichte inkoopprocessen vergroten het vertrouwen van de samenleving in de manier waarop gemeenschapsgeld wordt besteed.

Bestuurlijk belang

Overheden zijn verplicht om leveringen, diensten en werken conform de aanbestedingswet in te kopen. Het niet voldoen aan de wetgeving kan leiden tot onrechtmatig handelen.

Financieel belang

De jaarlijks kosten door aansluiting bij BIZOB zijn aanzienlijk maar daar staat tegenover dat er minder interne inkoopexpertise aanwezig hoeft te zijn en er geput kan worden uit een pool van inkopers en juristen die ondersteunen bij inkoop- en mogelijke bezwaarprocedures.

Financieel belang	31-12-2022	31-12-2023
Eigen Vermogen	362.830	358.695
Vreemd Vermogen	0	0
Resultaat	613.915	943.506

Ontwikkelingen

In 2023 is door BIZOB een nieuw format voor het inkoopbeleid opgesteld. Dit format is in 2024 "op maat gesneden" voor de gemeente Waalre en vastgesteld door het college van B&W.

Risico's

Door deel te nemen aan BIZOB wordt het risico op juridische procedures door onjuiste inkoop- en aanbestedingstrajecten verkleind.

Convenant Stedelijk Gebied Eindhoven

Gevestigd in Eindhoven

Relatie taakveld(en)

Bestuur, Ruimtelijke ontwikkeling, Volkshuisvesting, Economie en recreatie, Cultuur en Sport

Openbaar belang

Het SGE heeft als belangrijkste opdracht om de ambities van Brainport en de doorontwikkeling daarvan te faciliteren, middels hoogwaardige werkgebieden, een gevarieerd wervend woonmilieu en een aansprekend pakket aan voorzieningen op terreinen als kunst, cultuur, sport en recreatie.

Bestuurlijk belang

We werken samen met de gemeenten Best, Eindhoven, Geldrop-Mierlo, Helmond, Nuenen, Oirschot, Son en Breugel en Veldhoven aan de thema's Ruimte, Economie, Wonen en Voorzieningen & Evenementen.

De burgemeester is afgevaardigd naar het Bestuurlijk Platform, de wethouders naar de portefeuille-overleggen van de thema's uit hun portefeuille.

Financieel belang

Er is sprake van een beperkte formatie (2,3 fte) ter ondersteuning/secretariaat van de gemeenten. Alle gemeenten dragen daaraan bij op basis van het aantal inwoners. Ook is er sprake van een beperkt jaarlijks werkbudget wat gemeenten jaarlijks aanvullen op basis van inwoneraantal tot € 100.000.

Jaarlijkse kosten	
Secretariaat	25.000
Werkbudget en andere bijdragen	25.000

Ontwikkelingen

De doorontwikkeling van de Metropoolregio Eindhoven en de focus daarop vanuit Eindhoven en Helmond vragen om een heroriëntatie/herijking van de samenwerking in het SGE.

Risico's

Er is geen sprake van langlopende verplichtingen, eigen of vreemd vermogen. Het financiële risico voor Waalre is zeer beperkt.

Inkoop samenwerking Jeugdhulp en Wet Maatschappelijke Ondersteuning

Samenwerking Jeugdhulp Een 10 voor de Jeugd

Gevestigd in Helmond

Relatie taakveld(en)
Sociaal Domein

Openbaar belang

Bij de inkoop- en netwerksamenwerking Een 10 voor de Jeugd zijn de volgende gemeenten aangesloten: Helmond, Peelgemeenten (Deurne, Someren, Laarbeek, Gemert-Bakel en Asten), Veldhoven, Geldrop-Mierlo, Nuenen, Son en Breugel en Waalre. Een 10 voor de Jeugd heeft als opdracht zorg te dragen voor een regionaal aanbod van passende, tijdige, kwalitatieve en betaalbare specialistische jeugdhulp, met uitzondering van Jeugdbescherming, Jeugdreclassering, Veilig Thuis en Jeugdzorg+. Deze segmenten vallen onder de dienstverleningsovereenkomst met de inkoopstrategie Eindhoven.

Bestuurlijk belang

De gemeente is vertegenwoordigd in het Bestuurlijk Platform.

Financieel belang

Deelnemende gemeenten aan de inkoop samenwerking betalen jaarlijks een bijdrage. Voor Waalre is deze bijdrage in 2025 geraamd op € 34.600.

Ontwikkelingen

De landelijke Hervormingsagenda Jeugd is een van de belangrijkste punten van aandacht voor Een 10 voor de Jeugd. Deze Hervormingsagenda bevat een groot pakket aan afspraken om de jeugdzorg te verbeteren en financieel gezond te houden. Daarnaast bevat het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming grote opgaven voor gemeentelijke toegangen en veiligheidsnetwerken in de regio.

Risico's

Het belangrijkste risico dat op dit moment gezien wordt is schaarste in zowel middelen als personeel. Schaarste van middelen wordt zichtbaar in de gemeentelijke begrotingen en schaarste in personeel betreft zowel schaarste bij gemeenten als jeugdhulpaanbieders.

Dienstverleningsovereenkomst Beschermd Wonen

Gevestigd in Eindhoven

Relatie taakveld(en)
Sociaal Domein

Openbaar belang

Er zijn Beschermd Wonen plaatsen beschikbaar voor inwoners die hier afhankelijk van zijn.

Bestuurlijk belang

De gemeente is vertegenwoordigd in het bestuurlijk overleg.

Financieel belang

De gemeente heeft niet direct een financieel belang waar het gaat om Beschermd Wonen; de financiële middelen gaan vooralsnog direct naar centrumgemeente Eindhoven. Er staat wel een decentralisatie op stapel, waarbij de middelen direct voor Waalre beschikbaar worden. Deze decentralisatie is echter al een aantal keren uitgesteld.

Ontwikkelingen

De decentralisatie van het Beschermd wonen naar de individuele gemeenten is uitgesteld naar op zijn vroegst 01-01-2026.

Risico's

Geen.

Inkoopsamenwerking Wmo Dommelvallei+ /BOV/Kempen

Gevestigd in - (gemeenten afzonderlijk)

Relatie taakvelden

Sociaal domein

Openbaar belang

De inkoop van de diverse producten binnen de Wmo is in verschillende samenwerkingsverbanden verdeeld;

Vervoersvoorzieningen, woonvoorzieningen en hulpmiddelen: A2-Gemeenten, Peelgemeenten, BOV, Kempengemeenten, Dommelvallei+

Huishoudelijke hulp: Dommelvallei+

Sociaal medische advisering: BOV-Kempengemeenten, Dommelvallei+, Peelgemeenten en Maashorst

Begeleiding: Dommelvallei+ en BOV-Kempengemeenten

Bestuurlijk belang

Er is geen overkoepelend bestuur; de diverse gemeenten nemen afzonderlijk deel in de inkoopsamenwerking, in samenwerking met Bizob. Besluitvorming over inkoop wordt in de afzonderlijke colleges voorgelegd.

Financieel belang

Door gezamenlijk de producten binnen de Wmo in te kopen, kunnen betere afspraken met zorgaanbieders gemaakt worden en kan een dekkend zorglandschap gecreëerd worden.

Ontwikkelingen

Per 2025 zal het product begeleiding ook regionaal ingekocht worden.

Risico's
Geen.

Regionaal Informatie- en Expertise Centrum (RIEC)

Gevestigd in Veldhoven

Relatie taakveld(en)
Bestuur, Veiligheid

Openbaar belang

De Taskforce-RIEC Brabant-Zeeland werkt onder aansturing van een zelfstandige regionale stuurgroep. De RIEC's vormen voor onder andere gemeenten, maar ook andere partners een informatieknooppunt voor casuïstiek. Het RIEC ondersteunt bij de aanpak van georganiseerde criminaliteit en ontwikkeld producten op verschillende ondermijningsthema's. Met het hoofdoel om de overheid en de samenleving weerbaarder te maken tegen ondermijning. Het stelt hiervoor onder andere integrale handavingsadviezen op en stemt projectmatig bestuursrechtelijke, strafrechtelijke en fiscale interventies af met betrokken partners.

Bestuurlijk belang

Bestuurlijk is er een periodiek afstemmingsoverleg dat 5 keer per jaar plaatsvindt, genaamd het Bestuurlijk Overleg Ondermijning (BOO). Alle burgemeesters van de gemeenten behorende tot basisteam de Kempen sluiten in het BOO aan, waarbij er onder andere afgestemd wordt met de Taskforce-RIEC, belastingdienst, politie en het openbaar ministerie over de ondermijningsaanpak in de aangesloten gemeenten. De kosten hiervan worden gedragen door de provincie en de gemeenten. Deze bedragen zijn gebaseerd op het inwoneraantal.

Financieel belang
n.v.t.

Ontwikkelingen

Doordat de wereld van ondermijnende criminaliteit voortdurend verandert waarin nieuwe uitdagingen zich aandienen, vraagt dit om een continu doorontwikkeling van het RIEC. Dit vraagt om een focus die gericht is op awareness en (bestuurlijke) weerbaarheid van gemeenten. Om hierop te kunnen reageren ontwikkeld het RIEC producten en diensten die gemeenten ondersteunen in de gezamenlijke aanpak van ondermijnende criminaliteit.

Risico's
Er is geen sprake van financieel risico.

Zorg- en Veiligheidshuis Brabant Zuidoost

Gevestigd in Helmond

Relatie taakveld(en)
Bestuur, Veiligheid, Sociaal domein, Centrum Maatschappelijke Deelname

Openbaar belang

Het Zorg- en Veiligheidshuis Brabant Zuidoost (voorheen Veiligheidshuis) richt zich op ketensamenwerking binnen thema's relationeel geweld, jeugd, nazorg ex-gedetineerden en veelplegers. Het is er voor complexe probleemsituaties waar dwang, vaak

gecombineerd met zorg, gewenst is. Het Zorg- en Veiligheidshuis adviseert, regisseert en coördineert regionaal om tot een doorbraak te komen bij complexe problemen. Onder andere gemeenten, politie, Openbaar Ministerie, GGD, GGZE, Raad voor de kindbescherming, Reclassering, Dienst Justitiële inlichtingen en welzijnsorganisaties zijn aangesloten bij het Zorg- en Veiligheidshuis.

Bestuurlijk belang

De gemeente (burgemeester) is vertegenwoordigt in het Algemeen Bestuur en de Regiegroep van het Zorg- en Veiligheidshuis Brabant Zuidoost. Daarnaast heeft de gemeente het samenwerkingsconvenant Zorg- en Veiligheidshuis Brabant Zuidoost ondertekend.

Financieel belang

n.v.t.

Ontwikkelingen

De focus van het Zorg- en Veiligheidshuis Brabant Zuidoost voor 2025 ligt op het verbeteren en borgen van de kwaliteit van de kerntaken en het professionaliseren van de organisatie. Hierbij wordt ingezet op het bestaande dienstverleningsaanbod. Verder wil het ZVHBZO onderzoeken hoe zij zich verder kan ontwikkelen als knooppunt in de regionale (bestuurlijke) samenwerking op het gebied van zorg en veiligheid.

Risico's

Er is geen sprake van financieel risico.

Vereniging van kleine gemeenten K80

Gevestigd in Beesel

Relatie taakveld(en)

Bestuur, financiën, ruimtelijke ordening, sociaal domein, wonen en volkshuisvesting

Openbaar belang

Brengt kleine gemeenten onder de 25.000 inwoners bij elkaar en ondersteunt haar leden bij specifieke problemen en uitdagingen in kleine gemeenten. Is belangenbehartiger bij de VNG en het Rijk en wijst hen op de specifieke zaken waar kleien gemeenten tegen aan lopen bij de uitvoering van rijksbeleid.

Bestuurlijk belang

Door de vereniging komen we aan tafel bij het Rijk en de VNG. Als kleine gemeente alleen, lukt ons dat niet. Onze specifieke belangen en noden komen daarmee op tafel in onderhandelingen en gesprekken.

Financieel belang

Het lidmaatschap bedraagt € 2.200 per jaar.

Ontwikkelingen

Er is eind 2024 een vacature in het bestuur wegens het vertrek van de voorzitter.

Risico's

Er is geen sprake van langlopende verplichtingen, eigen of vreemd vermogen. Het financiële risico voor Waalre is zeer beperkt.

Coöperatie Bosgroep Zuid Nederland U.A.

Gevestigd in Heeze

Relatie taakveld(en)
Sport, Cultuur en Recreatie

Openbaar belang

De Bosgroep ondersteunt haar leden op diverse manieren bij de doelmatige ontwikkeling, inrichting en beheer van hun bos- en natuurterreinen.

Bestuurlijk belang

De gemeente is vertegenwoordigt in de algemene ledenvergadering.

De coöperatie hebben een collectief doel met een zakelijke basis. De leden, bijvoorbeeld ondernemers, consumenten en overheden, bundelen hun krachten in de coöperatie om hun individuele doelen te bereiken. Het uiteindelijke doel van een coöperatie is waardecreatie voor de leden. Een coöperatie is geen gewoon bedrijf. Het is een vereniging mét een bedrijf. De activiteiten van dat bedrijf voorzien in 'bepaalde stoffelijke behoeften' van de leden. Welke dat zijn, dat is vastgelegd in de statuten van de coöperatie.

Samenwerkingsovereenkomst gladheidsbestrijding Eindhoven

Gevestigd in Eindhoven

Relatie taakveld(en)
Wegbeheer, veiligheid, mobiliteit

Openbaar belang

De gemeente is verantwoordelijk voor een veilige openbare omgeving en veiligheid bij het gebruik van de openbare ruimte.

Bestuurlijk belang

De gemeente is verantwoordelijk voor een veilige openbare omgeving en veiligheid bij het gebruik van de openbare ruimte.

Financieel belang

Gemeente Waalre is verantwoordelijk voor het materieel. Onderhoudskosten worden doorberekend aan gemeente Waalre.

Ontwikkelingen

Geen bijzonderheden

Risico's

Gladheid en dan met name de frequentie hiervan is niet te voorspellen. Dit maakt dat het uiteindelijke resultaat sterk kan afwijken van de raming. Als het vriest en er ontstaan gevaarlijke situatie wordt er gestrooid, ongeacht het beschikbare budget. Hierdoor kunnen we met forse budgetoverschrijdingen te maken krijgen.

Samenwerkingsovereenkomst beheer sportparken Eindhoven

Gevestigd in Eindhoven

Relatie taakveld(en)

Sport, Cultuur en Recreatie.

Openbaar belang

De gemeente faciliteert de basissporten voetbal, hockey en tennis.

Bestuurlijk belang

Door de samenwerking met de gemeente Eindhoven wordt schaalvergroting worden gerealiseerd, waardoor het sporttechnisch onderhoud efficiënter, effectiever en tegen lagere maatschappelijke kosten kan worden uitgevoerd.

Financieel belang

De jaarlijkse kosten voor het onderhoud van de buitensportaccommodaties zijn opgenomen in de begroting.

Ontwikkelingen

De gemeente Eindhoven kijkt in verband met het verder uitbesteden van taken van de sporttechnische buitendienst naar alternatieven voor het huidige onderhoudscontract. De gemeente Waalre zal daar waar nodig in participeren.

Risico's

Als de samenwerking wordt beëindigd vervalt het voordeel van de schaalvergroting en nemen de jaarlijkse kosten voor het onderhoud van de buitensportaccommodaties toe.

Overzicht bijdragen verbonden partijen in Euro's

Verbonden partijen gemeente Waalre:		2023	Raming 2024	Raming 2025
A.	Metropool regio Eindhoven (MRE)	€ 434.134	€ 280.000	€ 311.792
B.	Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (ODZOB)	€ 190.125	€ 212.000	€ 265.000
C.	GGD Brabant-Zuidoost te Eindhoven	€ 750.895	€ 775.236	€ 828.279
D.	Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost (VRBZO)	€ 813.553	€ 999.363	€ 1.048.948
E.	Regionaal samenwerkingsverband openbaar basisonderwijs de Kempen	€ -	€ -	€ -
F.	Gemeenschappelijke Regeling Werkvoorzieningsschap Regio Eindhoven (ERGON)	€ 1.479.480	€ 1.456.194	€ 1.586.683
G.	Plus Team	€ 699.252	€ 761.462	€ 630.390
I.	Samenwerkingsovereenkomst Werk en Inkomen Veldhoven	€ 429.604	€ 430.000	€ 760.000
II.	Convenant Veldhoven	Projectafhankelijk	Projectafhankelijk	Projectafhankelijk
III.	Stichting regionale inkoop samenwerking Zuidoost Brabant (BIZOB)	€ 212.660	€ 245.000	€ 258.850
IV.	Convenant Stedelijk Gebied te Eindhoven	Projectafhankelijk	Projectafhankelijk	Projectafhankelijk
V.	Inkoop samenwerking Jeugdhulp en WMO	Dienstaffankelijk	Dienstaffankelijk	Dienstaffankelijk
VI.	Regionaal Informatie- en Expertise Centrum te Eindhoven	€ 14.533	€ 14.100	€ 15.500
VII.	Zorg- en Veiligheidshuis Brabant Zuidoost te Helmond	€ 5.758	€ 5.800	€ 6.000
VIII.	Vereniging van kleine gemeenten K80	€ 1.100	€ 2.200	€ 2.200
Totaal		€ 5.031.094	€ 5.181.355	€ 5.713.642

Paragraaf G Grondbeleid

Waar gaat de paragraaf over

Grondbeleid is een instrument om ruimtelijke doelstellingen te bereiken. Die doelstellingen liggen op het terrein van de volkshuisvesting, ruimtelijke ordening, economische ontwikkeling, openbare ruimte, infrastructuur, natuur en recreatie. De gemeente geeft in deze paragraaf een overzicht van de lopende en toekomstige projecten, de controle en beheersing, alsmede de kaders van het grondbeleid.

Visie en beleid

Grondbeleid

Op 16 april 2019 is de Nota Grondbeleid door de raad vastgesteld, met als uitgangspunt het concept 'sturend grondbeleid', waarbij de gemeente per project bekijkt welke grondpolitiek wordt toegepast. De gemeente heeft vooral een faciliterende rol, maar waar meer directe invloed van de gemeente nodig is, voert zij een actief grondbeleid. Bij elke gebiedsontwikkeling is sprake van onderhandeling en een overeenkomst tussen de gemeente en een of meerdere marktpartij(en). In de Nota Grondbeleid is uitgesproken dat de gemeentelijke voorkeur uitgaat naar het overeenkomen van een anterieure overeenkomst met de marktpartijen. Dit in tegenstelling tot het opstellen van een exploitatieplan. De gemeente hanteert met betrekking tot gronduitgifte marktconforme grondprijzen en bepaalt per plan de meest geschikte grondprijsmethode.

Bij behandeling van de Kadernota 2025 op 2 juli 2024 heeft de raad besloten om voorlopig af te zien van actualisering van de nota Grondbeleid. Hiermee blijft de huidige nota Grondbeleid voorlopig van kracht.

Nota Grondbeleid: Nota waarin het gemeentelijk grondbeleid is verwoord. Deze wordt periodiek herzien en heeft onder andere betrekking op verwervingen, uitgifteprijsvorming, samenwerking, weerstandsvermogen en kostenverhaal.

Grondpolitiek: Synoniem voor grondbeleid. Beleid dat de handelswijze van de gemeente beschrijft met betrekking tot het verwerven en verkopen van grondposities.

Passieve grondpolitiek: Een door gemeente te voeren grondbeleid dat zich beperkt tot het faciliteren, toetsen en verhalen van kosten van ruimtelijke ontwikkelingen van derden/private partijen.

Actieve grondpolitiek: Het actief verwerven van gronden (hier: door de gemeente), om invulling te geven aan het ruimtelijk beleid. De gemeente is grondeigenaar en ondernemer; de gemeente draagt alle kosten en risico's, en incasseert de opbrengsten.

Anterieure overeenkomst: Overeenkomst met marktpartijen voorafgaand aan een gebiedsontwikkeling, waarin afspraken worden gemaakt over onder meer woningbouwprogramma en kostenverhaal. Dit gebeurt privaatrechtelijk, via een overeenkomst.

Exploitatieplan: wettelijke mogelijkheid om kosten te verhalen op de particuliere initiatiefnemer. Dit is de publiekrechtelijke weg.

Kostenverhaal

In november 2014 heeft de raad de volgende beleidsnota's vastgesteld:

- Nota Kostenverhaal,
- Beleidsnota Rood-met-groen en
- Beleidsnotitie Uitwerking Rood-met-groeninstrumentarium.

In de Nota Reserves en Voorzieningen zijn daarbij de volgende bestemmingsreserves ingericht:

- Fonds Sociale Woningbouw
- Regio fonds (fonds Ruimtelijke Ontwikkelingen)
- Lokaal fonds (fonds Bovenwijkse Voorzieningen)
- Fonds Landschappelijke kwaliteit (ihkv kwaliteitstoelage natuur)

De actuele stand van deze reserves kunt u raadplegen achteraan in dit boekwerk bij het overzicht van de reserves & voorzieningen.

Per 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. De Omgevingswet kent onder meer een kostenverhaalsregeling en een regeling over financiële bijdragen. In 2024 wordt het programma Kostenverhaal en financiële bijdragen geactualiseerd en aangepast aan de nieuwe wetgeving. In dit programma worden de tarieven opnieuw bepaald, de effecten van nieuwe regelgeving zijn verwerkt en er wordt inzage gegeven in voorzienbare ontwikkelingen en programmering. Eveneens wordt hier de wijze van kostenverhaal vastgelegd en wordt er ingegaan op nieuw te vormen bestemmingsreserves die direct in relatie staan tot dit programma.

In voorgenoemde beleidsnota's zijn tarieven opgenomen die worden gevraagd bij zowel particuliere als gemeentelijke bouwplannen. Het kostenverhaal bij particuliere plannen vindt bij voorkeur plaats via privaatrechtelijke / anterieure overeenkomsten. Met de vaststelling van het Programma Kostenverhaal en financiële bijdragen beschikt gemeente Waalre over transparante en eenduidige beleidskaders rondom kostenverhaal en financiële bijdragen.

Nota Kostenverhaal: Nota waarin het gemeentelijk beleid is verwoord met betrekking tot bovenwijkse investeringen, investeringen die voor meerdere ontwikkelingslocaties profijtelijk zijn. Hierin geeft de gemeente toepassing aan de wettelijke mogelijkheden voor kostenverhaal van bovenwijkse investeringen en wordt een actueel overzicht gegeven om welke investeringen het gaat en welke ontwikkelingslocaties een bijdrage in de kosten moeten leveren.

Fonds Sociale Woningbouw: Dit is een vereveningsfonds. In de gemeentelijke woonvisie is vastgelegd dat in iedere woningbouwontwikkeling tenminste 30% sociale huur- en koopwoningen gerealiseerd moet worden. Wanneer dat niet mogelijk is kan verevening plaatsvinden door een bijdrage of onttrekking te doen aan het fonds sociale woningbouw.

Regio fonds (fonds Ruimtelijke Ontwikkelingen): Dit is een bijdrage ruimtelijke ontwikkeling voor gemeente overstijgende voorzieningen, waarvoor vanuit de regio een bijdrage wordt gevraagd. Het betreft bijvoorbeeld sociaal culturele of recreatieve voorzieningen waarvan inwoners en ondernemers in de gehele regio profijt hebben.

Lokaal fonds (fonds Bovenwijkse Voorzieningen): Dit is een bijdrage ruimtelijke ontwikkeling voor investeringsprojecten op lokaal niveau, die bijdragen aan de kwaliteit van wonen, werken, leven en recreëren in Waalre en waarvan inwoners en

ondernemers in de hele gemeente profijt hebben.

Fonds Landschappelijke kwaliteit: Dit is een bijdrage ruimtelijke ontwikkeling die voortkomt uit de landschapsinvesteringsregeling vanuit de provinciale regeling. Alle ontwikkelingen gelegen in het buitengebied moeten op een goede manier ruimtelijk worden ingepast. Wanneer dat niet fysiek door de initiatiefnemer kan op de ontwikkellocatie, is een bijdrage aan dit fonds aan de orde.

Pachtbeleid

De gemeente Waalre hanteert pachtbeleid dat in september 2017 door de raad is vastgesteld en vanaf 1-1-2018 is geïmplementeerd. Het areaal pachtgronden is nog maar heel beperkt. U heeft bij de behandeling van de kadernota 2025 op 2 juli 2024 besloten om voorlopig af te zien van actualisering van het huidige pachtbeleid.

Woningbouwprogramma en woningmarkt

Het woningbouwprogramma is gebaseerd op de door de raad vastgestelde programmering in de Actualisatie Woonnotitie (2023). Onderlegger hiervan zijn de afspraken in het Stedelijk Gebied Eindhoven en de Regionale Woondeal Zuidoost-Brabant (MRE). Het gewenste woningbouwprogramma is ook gebaseerd op de prognose van bevolking en woningbehoefte, zoals die door de provincie Noord-Brabant periodiek wordt opgesteld. Gezien de druk op de woningmarkt en de regionale schaa sprong wordt gewerkt aan versnelling van het programma.

De gemaakte afspraken over woningbouw in de regio geeft ook een grote woningbouwtaakstelling voor Waalre. Doelstelling is om deze groei in principe te realiseren op de beschikbare inbreidingslocaties (o.a., Brabantia-terrein, winkelcentrum De Voldijn, diverse ontwikkelingen aan de Eindhovenseweg, , verbouw 't Laar, Malvalaan etc.). De woningbouwplannen op de uitbreidingslocaties Waalre-noord en Ekenrooi-zuid zullen ook moeten gaan voldoen aan de regio-afspraken. Mede in het kader van versnelling is fase 3 van Waalre-noord in ontwikkeling genomen. In 2025 wordt ook gestart met de ontwikkeling van Ekenrooi-zuid.

Het woningbouwprogramma wordt voor een deel gerealiseerd op locaties, die de gemeente zelf in exploitatie heeft. Een groot deel wordt gerealiseerd via particuliere ontwikkelingen. Het programma voor de periode 2024-2033 is opgenomen in de tabel.

Bouwprogramma 2024-2033

Voor de korte en middellange termijn (tot 2032) zijn concrete locaties in ontwikkeling, zowel op grond van de gemeente als particuliere ontwikkelingen. Voor de langere termijn moeten nog extra locaties in ontwikkeling worden genomen. Hiervoor zijn meerdere mogelijkheden in beeld, vooral op inbreidingslocaties. Keuzes hierin worden pas later genomen om flexibel te zijn, zodat goed kan worden gereageerd op mogelijk nieuwe ontwikkelingen op de woningmarkt. Op dit moment is vooral de vraag naar betaalbare woningen groot. Het vraagt extra aandacht om in dit segment woningen toe te voegen.

Bouwprogramma 2024-2033

Jaar van oplevering	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	Totaal
Gemeente	28	11	71	48	50	330	50	75	150	0	813
Particuliere projecten (groot)	76	82	100	170	165	55	150	15	0	0	813
Particuliere projecten (klein)	4	9	7	10	3	0	0	0	0	0	33
Projecten nog niet in ontwikkeling	0	0	0	0	0	10	10	10	10	100	140
TOTAAL	108	102	178	228	218	395	210	100	160	100	1799
Procentueel	6%	6%	10%	13%	12%	22%	12%	6%	9%	6%	100%

Bouwgronden in exploitatie (BIE)

De gemeente is nog in de initiatief- en haalbaarheidsfase voor de herontwikkelingen in centrum Aalst. Wanneer zich in 2024/2025 concrete initiatieven aandienen in het centrum zal dan ook nader onderzocht worden of, en zo ja, voor welk projectgebied van centrum Aalst een grondexploitatie moet worden geopend.

Grondexploitatie: De productie en verkoop van bouwrijpe grond en het inrichten van het openbare gebied.

Bouwgrond in exploitatie (BIE): Officiële benaming in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), om gronden waarvoor een ontwikkelingsplan is opgesteld en een grondexploitatie is vastgesteld door de raad, te duiden. In financiële zin kunnen kosten en opbrengsten worden geboekt (geactiveerd). Voorheen werd de term 'In Exploitatie Genomen Gronden' gebruikt.

Rente- en inflatieparameters in grondexploitatie

Bij het doorrekenen van de grondexploitaties hanteren we de volgende parameters. Naast de standaard parameters zoals in de tabel hieronder aangegeven, kunnen bij projecten project specifieke afwijkingen op basis van contracten voorkomen.

Parameters grondexploitaties	Begroting 2024	Begroting 2025			
	2024	2025	2026	2027	2028
Kosteninflatie (GWW)	4,0%	2,5%	2,5%	2,5%	2,0%
Overige kosteninflatie	2,5%	2,5%	2,5%	2,5%	2,5%
Opbrengsteninflatie uitgifte	0,0%	0,0%	0,0%	1,0%	1,0%
Opbrengsteninflatie overig	0,0%	0,0%	0,0%	1,0%	1,0%
Disconteringsvoet (conform BBV)	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%
Rekenrente	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%

De gemeente moet op basis van nieuwe BBV-regelgeving de werkelijk betaalde rente voor grondexploitatieprojecten toerekenen. De benodigde investeringen die in de huidige grondexploitatie geraamd zijn, financiert de gemeente in combinatie van eigen en externe middelen. De te hanteren rekenrente is hierdoor 1%. Inflatieparameters zijn trendcijfers die kijken naar de toekomst en zijn in 2024 (vooruitlopend op 2025 e.v.) nog ongewijzigd. Deze zijn behoudend, volgens het voorzichtigheidsprincipe, bepaald. De rekenparameters hebben betrekking op de ramingen gedurende de resterende looptijd. Voor het merendeel van de lopende grondexploitaties zijn al uitgifteprijs met de kopende partij overeengekomen, tegen een marktconforme prijs op moment van verkoop. Rekening houden met een opbrengststijging is in die situatie niet opportuun. Daarnaast geldt dat met de jaarrekening de kosten en opbrengsten waar nog geen

overeenkomsten voor zijn gesloten, worden geactualiseerd aan de hand van het nieuwe prijspeil (in overleg met vakdisciplines zoals civiel techniek) dat aansluit bij het lopende jaar.

BBV: Afkorting voor Besluit Begroting en Verantwoording. In dit besluit zijn eisen en regels opgenomen met betrekking tot de jaarverslaggeving van de gemeente. Ook de wijze waarop verslag gedaan moet worden over de gemeentelijke grondexploitaties zijn hierin opgenomen.

Tussentijdse (verwachte) winstneming grondexploitaties in 2024

In maart 2018 heeft het BBV de berekeningsmethode voor de tussentijdse winst nader omschreven. Hiermee is niet langer ruimte voor verschil in interpretatie. Deze methode wordt opgelegd, mede om de resultaten van gemeenten onderling vergelijkbaar te maken. De methode staat bekend als de 'percentage of completion' (POC)-methode. De tussentijdse winst wordt berekend door: gerealiseerde kosten/totale kosten te vermenigvuldigen met gerealiseerde opbrengsten/totale opbrengsten en deze fractie (%) te vermenigvuldigen met de geprognoseerde eindwaarde (resultaat), voor zover sprake is van een winstgevend project. Volgens de BBV voldoet ook deze methode aan het 'voorzichtigheidsprincipe'.

Eindwaarde: Het saldo (resultaat van opbrengsten minus kosten) van een grondexploitatie aan het eind van de geprognoseerde looptijd, bij afsluiten.

Tussentijdse winstneming: een (vereenvoudigd) getallenvoorbeeld

Stel het voorziene resultaat van de grondexploitatie (zijnde de som van alle opbrengsten minus de som van alle kosten gedurende de gehele looptijd) is €100.000.

én

na het jaar is 60% van de geraamde kosten gerealiseerd en is 10% van de opbrengsten gerealiseerd dan wordt de tussentijdse winst berekend volgens $60\% * 10\% * €100.000 = €6.000$

Door toepassing van bovengeschetste methode is de verwachting dat circa € 40.000 tussentijdse winst kan worden genomen in 2024 uit één actieve grondexploitatie(s).

Actieve grondexploitatie in 2024	Verwachte winstprognose bij opening 2024	Verwachte (Tussentijdse) winstneming in 2024	Correctie winstneming	Mutatie actualiseren Grex	Verwachte winstprognose nieuw jaarrekening 2024
	A	B	C	D	E (= A - B - C + D)
Waalre Noord Fase 1 & 2	865.499	41.764	-	-196.471	627.264
De Bleeck	-156.203	-	-	-6.401	-162.604
Trolliuslaan e.o.	-188.037	-	-	-1.633	-189.670
Hoeland	-40.630	-	-	-326	-40.956
Totaal	480.629	41.764	-	-204.831	234.034

Mutaties actieve grondexploitaties in 2024

Bovenstaande tabel geeft de financiële effecten weer van de actualisatieslag van de actieve grondexploitaties medio 2024. De nieuwe resultaten (eindwaarde, kolom E) zijn gecorrigeerd met tussentijdse winstnemingen (kolom B/C) en het actualiseren van de grondexploitatie (m.b.t. gehanteerde uitgangspunten en houdbaarheid ramingen, kolom D).

Eindwaarde: Het saldo (resultaat van opbrengsten minus kosten) van een grondexploitatie aan het eind van de geprognostiseerde looptijd, bij afsluiten.

Voor de grondexploitatie Waalre Noord is sprake van een verslechtering van het resultaat doordat het stedenbouwkundigplan in de afgelopen periode is gewijzigd (onder meer toevoegen sociale huurwoningen). Hierdoor worden de kosten voor het bouw- en woonrijp maken op basis van de huidige raming hoger ingeschat. Eveneens wordt de grondexploitatie met +1 jaar verlengd. Dit resulteert in extra apparaatskosten van het gemeentelijk apparaat, extra kostenstijging doordat de fasering van de grondexploitatie is gewijzigd en algeheel extra toerekenbare rentelasten, conform richtlijnen van de BBV.

Onderstaande tabel toont de geraamde nog te maken kosten en nog te realiseren opbrengsten in de resterende exploitatieperiode (de periode vanaf 1 januari 2024).

In de volgende alinea's worden per project de mutaties van het eindresultaat toegelicht. In de raming van de nog te maken kosten wordt eveneens rekening gehouden met de verwachte inflatie (kostenstijging) en rentelasten/renteopbrengsten. In de nog te maken kosten wordt rekening gehouden met circa € 0,39 mln. aan te verwachte kostenstijging en circa € 0,16 mln. aan rentelasten. In de nog te realiseren opbrengsten wordt eveneens rekening gehouden met circa € 0,05 mln. aan nog te realiseren renteopbrengsten.

Actieve grondexploitatie in 2024	Nog te maken kosten na 1-1-2024	Nog te realis. opbrengsten na 1-1-2024
Waalre Noord Fase 1 & 2	7.579.022	13.520.441
Eikenlaan/Berkenlaan	-	-
De Bleeck	129.863	-
Trolliuslaan e.o.	133.797	223.202
Hoeveland	2.116	-
Totaal	7.844.798	13.743.643

Waalre Noord fase 1 & 2 (complex 54)

Na oplevering van het appartementengebouw De Meeris is in 2019 de vuilstort heringericht als park. De definitieve inrichting en afronding van het park vindt pas plaats, nadat het horecapunt is gerealiseerd. Het gerepareerde bestemmingsplan voor het horecapunt is onherroepelijk geworden. Het beroep tegen het vaststellingsbesluit is onherroepelijk verklaard. De omgevingsvergunning is verleend en onherroepelijk geworden.

De omgevingsvergunning voor het bijzondere woontorentje Waderlo met 5 appartementen op locatie Heistraat-noord fase 2 is verleend. Start bouw wordt verwacht in 2025. De oplevering wordt in 2026 verwacht.

Voor fase 2 van de locatie Heistraat zuid is door de raad het stedenbouwkundig plan Heijde Park vastgesteld. Op basis van het stedenbouwkundig plan is de grondexploitatie geactualiseerd. In 2024 zijn het Beeldkwaliteitsplan (BKP) en het Bestemmingsplan en onherroepelijk geworden en zijn tevens de afspraken met ontwikkelaars vastgelegd. Bouwrijp maken van het plangebied is voorzien voor de eerste helft van 2025.

De Bleek 1 (complex 70)

Op deze locatie worden 6 patiowoningen voor senioren gebouwd in CPO verband. In 2023 is het bestemmingsplan vastgesteld en onherroepelijk geworden en is de omgevingsvergunning verleend en onherroepelijk geworden. In 2024 is de bouw gestart, oplevering naar verwachting begin 2025.

Trolliuslaan (complex 71)

De (her)inrichting van het bestaande en toekomstige openbaar gebied rond 't Hazzo is in 2023 afgerond. De ontwikkeling op de, deels particuliere, gronden aan de zuidzijde van 't Hazzo is gestart. Het bestemmingsplan en de omgevingsvergunningen zijn in 2023 onherroepelijk geworden. De bouw van 1 particuliere woning aan de Klaprooslaan is afgerond. De bouw van de 18 appartementen is in 2024 gestart en in het najaar van 2024 voltooid. In 2025 zullen de laatste werkzaamheden in de openbare ruimte worden afgerond.

Gezondheidscentrum Hoeveland (complex 72)

Begin 2019 heeft de gemeenteraad de locatie naast sporthal Hoeveland aan de Mr. Slootsweg aangewezen voor een nieuwe Gezondheidscentrum met huisartsen, apotheek en fysiotherapeut. In 2022 is het gezondheidscentrum opgeleverd en in gebruik genomen. Na oplevering is gestart met de aanleg van de openbare ruimte en is de nieuwe speelvoorziening geplaatst. Aanleg van het openbaar groen is in 2024 afgerond, de grondexploitatie wordt gesloten in 2024.

Boekwaardeverloop

Onderstaande tabel presenteert de prognose van de ontwikkeling van de verwachte boekwaarde voor het lopende boekjaar 2024 (de periode van 1-1-2024 tot en met 31-12-2024) voor de actieve grondexploitaties. De verwachting is dat in 2024 voor zo'n € 1,05 mln aan kosten worden gemaakt en circa € 0,75 mln. aan (grond)opbrengsten en exploitatiebijdragen worden gerealiseerd. De gemeente heeft per 31-12-2024 dan nog een saldo van € 5,9 mln. aan netto-investeringen terug te verdienen.

Projectnaam	Boekwaarde opening 2024	(Verwachte) Mutaties kosten '24	(Verwachte) Mutaties opbrengsten '24	(Verwachte) Boekwaarde jaarrek. 2024 (31-12-2024)
	A	B	C	D (=A+B-C)
Waalre Noord Fase 1 & 2	5.272.694	910.720	520.875	5.662.537
Eikenlaan/Berkenlaan	-	-	-	-
De Bleeck	32.742	72.374	-	105.116
Trolliuslaan e.o.	279.589	78.799	223.202	135.186
Hoeveland	38.839	2.246	-	41.085
Totaal	5.623.864	1.064.139	744.077	5.943.924

Boekwaarde: Het saldo van geboekte (gerealiseerde) kosten en opbrengsten op een, in dit geval, grondcomplex.

Grondcomplex: Een boekhoudkundige eenheid van kosten en opbrengsten die verband houdt met werken en werkzaamheden binnen een ruimtelijk en/of functioneel samenhangend gebied.

Plankosten: Verzamelterm voor werkzaamheden die betrekking hebben op gemeentelijke apparaatskosten, ontwikkelingskosten, waaronder onderzoeken en VTA (Voorbereiding, Toezicht en Administratie).

Winstprognose

Van de per 1-1-2024 actief zijnde grondexploitaties zijn de volgende verwachte eindresultaten (zie kolom C in onderstaande tabel) berekend:

Projectnaam	Resultaat	Tussentijdse winstneming t/m 2023	NCW 1-1-2024				
				2024	2025	2026	2027
	A (=B+C)	B	C				
Waalre Noord Fase 1 & 2	1.320.554	702.476	618.078				669.028
De Bleeck	-156.290	-	-156.290		-162.604		
Trolliuslaan e.o.	-182.305	-	-182.305		-189.670		
Hoeveland	-40.279	-	-40.279	-41.085			
Totaal	941.680	702.476	239.204	-41.085	-352.274	-	669.028

Als alle nog lopende grondexploitaties gerealiseerd zijn, dan verwacht de gemeente € 0,95 mln winst gerealiseerd te hebben (kolom A), waarvan tot en met 31-12-2023 reeds € 0,7 mln winst is genomen. De nog te realiseren winst na 1-1-2024 bedraagt € 0,24 mln (kolom D). Op de negatieve cijfers in de kolom 'NCW' bij De Bleeck, Trolliuslaan en Hoeveland wordt nader ingegaan verderop in deze paragraaf bij het onderdeel verliesvoorziening.

NB: Om geprognostiseerde eindwaarden van de diverse grondexploitaties, met verschillende looptijden, te kunnen vergelijken worden deze teruggerekend naar het huidige prijspeil 1-1-2024. Dit wordt de netto contante waarde genoemd. Het BBV schrijft voor om het meerjarige streefpercentage voor de inflatie in de eurozone hiervoor toe te passen: 2% (disconteringsvoet).

Verschil tussen boekwaarde, netto contante waarde en eindwaarde

Als voorbeeld rekenen we met grondexploitatie de Bleeck:

Boekwaarde

De boekwaarde is het saldo van alle gerealiseerde uitgaven en ontvangsten op een bepaald moment. Per 1-1-2024 is de boekwaarde van project de Bleeck € 32.742. In 2024 worden in totaal voor de Bleeck € 72.374 aan uitgaven verwacht en voor € 0 ontvangsten. Daarmee wordt de (verwachte) boekwaarde per 31-12-2024 € 32.742 + € 72.374 (verwachte uitgaven 2024) = € 105.116 -/- € 0 (verwachte ontvangsten 2024) = € 105.116.

Een positieve boekwaarde betekent dat er meer uitgaven dan ontvangsten zijn gerealiseerd.

Eindwaarde

Voor project de Bleeck verwachten we nog € 57.488 aan uitgaven te gaan realiseren na 31-12-2024. Daarnaast verwachten we nog € 0 aan inkomsten te gaan realiseren. De eindwaarde van project de Bleeck kunnen we hiermee berekenen:

€ 0 (verwachte inkomsten na 31-12-2024) -/- € 105.116 (verwachte boekwaarde) -/- € 57.488 (verwachte uitgaven na 31-12-2024) = € -/- 162.604

Netto contante waarde (NCW)

De NCW is de eindwaarde van een project welke is teruggerekend naar het huidige prijspeil 1-1-2024. Voor de Bleeck is de (verwachte) eindwaarde van het project berekend op -/- € 162.604 per 31-12-2025. Om de eindwaarde terug te kunnen rekenen naar het huidige prijspeil per 1-1-2024 heeft de commissie BBV voorgeschreven dat daarvoor met een disconteringsvoet van 2% moet worden gerekend:

NCW = Eindwaarde / (1 + percentage disconteringsvoet)^t (aantal jaren wat terug gerekend moet worden naar prijspeil)

-/- € 162.604 / (1+0.02)² = -/- € 156.290

Effecten Vennootschapsbelasting (Vpb)

De gemeente is per 1 januari 2016 voor haar ondernemersactiviteiten Vpb-plichtig. Een van die activiteiten (met de grootste financiële impact) is "het voeren van grondexploitaties". De afgelopen jaren zijn door gemeente Waalre onderstaande bedragen betaald / terugontvangen inzake Vpb:

Aangiftejaar	Bedrag	Betalen/ontvangen	Voorlopig / definitief
2016	30.223	Te betalen	Definitief
2017	-		Definitief
2018	117.782	Te betalen	Definitief
2019	-		Definitief
2020	-		Definitief
2021	-		Voorlopig
2022	49.500	Te betalen	Voorlopig
2023	71.540	Te betalen	Voorlopig
2024	71.772	Te betalen	Voorlopig

De voorlopige aanslag 2024 is door de Belastingdienst opgelegd op basis van een inschatting uit het verleden. Na afloop van boekjaar 2024 wordt door de gemeente een

voorlopige aangifte berekend voor 2024 en de uitkomst daarvan wordt uiteindelijk in de jaarstukken 2024 opgenomen.

Nieuwe grondexploitaties

Er worden in boekjaar 2024 geen nieuwe grondexploitaties geopend. Naar verwachting zal in 2025 / 2026 de grondexploitatie voor complex Waalre Noord fase 3 worden geopend. In 2023 heeft de raad ingestemd met een voorbereidingskrediet, zie tevens hieronder het stuk m.b.t. Waalre Noord fase 3.

Overige grondstoffen

De gemeente heeft een aantal percelen in bezit die in aanmerking komen voor woningbouwontwikkeling. Dit zijn echter eigendommen die pas op de (middel)lange termijn zullen worden opgepakt en waarvoor nog geen grondexploitatie is opengesteld. Dit betreft de locaties Waalre Noord fase 3, percelen in Ekenrooi Zuid en Boerenbondterrein. Momenteel worden deze eigendommen tijdelijk beheerd zoals in de vorm van verpachte landbouwgrond, paardenweide of tijdelijk evenemententerrein.

Waalre Noord fase 3

De gemeente heeft in het verleden enkele grondposities in dit toekomstig ontwikkelgebied strategisch aangekocht voor de realisatie van een woonwijk Waalre Noord fase 3 (conform Gebiedsvisie Waalre Noord). Opzet is om eerst Waalre Noord fase 1 en 2 te realiseren en vervolgens de overstap te maken naar fase 3. Uit oogpunt van versnelling en een continue bouwstroom is voor deze locatie gestart met planontwikkeling met inzet van een projectleider uit de subsidiegelden vanuit de provincie (flexpool). De inzet hiervan loopt eind 2024 af. In 2023-2024 is een Omgevingsdialoog met alle belanghebbenden gevoerd. Het resultaat, de stedenbouwkundige opzet voor de locatie, heeft uw raad in april 2024 vastgesteld. In 2025 is het stedenbouwkundig plan met verkaveling gereed en worden de benodigde RO-procedures doorlopen.

Ekenrooi Zuid

In de Omgevingsvisie is dit gebied aangewezen als mogelijke ontwikkelingslocatie voor woningbouw. In het Afsprakenkader en Woondeal is ook aangegeven dat dit gebied (versneld) kan worden ontwikkeld. Ekenrooi Zuid zal na fase 3 van Waalre-Noord in ontwikkeling worden genomen. In 2025 wordt gestart met verkenningen.

Boerenbondterrein

Het schakelpunt tussen de bosvillagebieden in Waalre-dorp en Aalst is het 'Groene hart' van de gemeente. In dit gebied tussen de beide kernen ligt een voormalig transportbedrijf, voormalig Boerenbondterrein en het Stationskoffiehuus. Op de locatie van het voormalig transportbedrijf is een woningbouwontwikkeling voorzien. Een verkenning voor een andere permanente invulling van het voormalige Boerenbondterrein is gaande.

Waardering grondposities

De gemeente moet elk jaar bijhouden of de grondposities in deze strategische grondvoorraad een lagere boekwaarde hebben dan de marktwaarde van de grondpositie bij de huidige bestemming. Op dit moment heeft de gemeente voor € 1,3 mln aan

grondposities geïnvesteerd die voor gebiedsontwikkelingen in aanmerking komen. Uit de strategische grondvoorraad zijn geen directe financiële effecten voor de begroting 2025.

Grond-voorraad	Kern	Sectie-nummer	Opp. m2	Boekwaarde per 31-12-2023	Boekwaarde per m2	Verwachte marktwaarde per 1-1-2024	Marktwaarde per m2	Onderbouwing	
Waalre Noord fase 3	Waalre	A1754	4.090	504.158	123,27	646.000	80,25	WOZ taxatie	
	Waalre	A1755	2.330	103.982	44,63				
	Waalre	A4894	1.630	35.860	22,00				
	Waalre	A4018	4.220	28.585	6,77	31.443	7,45		referentie transacties
	Waalre	A4308	3.520	23.843	6,77	26.227	7,45		referentie transacties
	Waalre	A4485	2.250	89.663	39,85	89.663	39,85		aangekocht in 2020
Ekenrooi Zuid	Aalst	A3364	4.227	28.632	6,77	31.495	7,45	referentie transacties	
	Aalst	A2905	19.585	132.662	6,77	145.925	7,45	referentie transacties	
	Aalst	A3611	1.942	13.154	6,77	14.470	7,45	referentie transacties	
	Aalst	A3704	18.380	124.500	6,77	136.947	7,45	referentie transacties	
Boerenbondterrein	Waalre	A4705	9.825	218.068	22,20	982.500	100,00	taxatiewaarde	
Totaal			71.999	1.303.107		2.104.670			

Pachtgronden

De gemeente heeft een beperkt areaal aan landbouwgronden in bezit. Dit is het gevolg van strategische grondaankopen uit het verleden, met als doel deze in te kunnen zetten bij grondruil, woningbouwontwikkelingen en natuurcompensatie. Totdat deze gronden kunnen worden ingezet, wordt een deel daarvan verpacht. Gemeente Waalre hanteert eenjarige contracten om volledige beschikking te houden over haar gronden. Gemeente Waalre heeft 9 percelen in pacht uit te geven, in totaal ruim 15 ha.

De regionale pachtnorm voor 2025 is € 1031/ ha. Ter vergelijking, de pachtnorm in 2024 was in Waalre € 750 / ha. In totaal wordt er ca € 15.000 aan pachtinkomsten verwacht in 2025.

Verhuur gronden

Een deel van de verspreid liggende gronden wordt verhuurd voor verschillende doeleinden. Een deel hiervan zijn gronden die wachten op een mogelijke ontwikkeling. Deze gronden worden verhuurd voor verschillende doeleinden zoals paardenwei, bijenkasten of volkstuin.

Daarnaast worden de zogenaamde reststroken verhuurd. Deze gronden worden verhuurd aan de bewoners van naastgelegen percelen en gebruikt als tuingrond.

De huuropbrengsten gronden in 2025 zijn geraamd op circa € 16.000.

Verkoop restgronden

Voor restgronden wordt een passief grondbeleid gevoerd. Er is geen actieve verkoopstrategie. In de regel is de gemeente terughoudend bij de verkoop van gronden omdat de gemeente de gronden als strategisch bezit in eigendom wil behouden voor klimaatadaptieve maatregelen. Er worden niet veel opbrengsten uit gegenereerd. De gemeente verkoopt reststroken op basis van incidentele verzoeken, indien voldaan wordt aan beleidsregels. Dit levert dan ook incidenteel grondopbrengsten op. Jaarlijks wordt, op grond van ervaringen uit het verleden, een gemiddelde opbrengst van € 10.000 begroot voor 2025.

Particuliere initiatieven

Inleiding

De gemeente faciliteert een toekomstig woningbouwprogramma (vanuit volkshuisvestelijke en economische beleidsdoelstellingen) niet alleen via haar eigen bouwprojecten, maar ook via particuliere initiatieven. Hieronder volgt een korte toelichting over de grotere particuliere projecten, die de gemeente op dit moment faciliteert.

Zelfrealisatie: Grondexploitatie die door private partijen zelf wordt uitgevoerd. De rol van de gemeente is beperkt tot het faciliteren (planologisch besluit), toetsen en het (verplicht) kostenverhaal. Gemeente mag niet meer kosten verhalen dan de werkelijke kosten. Deze worden voorafgaand aan het project ingeschat.

Brabantierrein

De eerste en tweede fase van de ontwikkeling op het voormalig Brabantierrein zijn reeds langer geleden gerealiseerd. De plannen op het plandeel langs de Tongelreep (de derde en laatste fase) zijn meermaals gewijzigd. Hiervoor is een nieuw plan ontwikkeld: het Brabantiapark. Het plan bestaat uit 116 woningen (waarvan 34 sociale huur). Op 16 november 2023 is de anterieure overeenkomst getekend en in 2024 is de procedure voor het bestemmingsplan 'Brabantiapark' afgerond. Plan is onherroepelijk en dus kan tot uitvoering worden overgegaan.

Molenstraat/Dreefstraat

Het gebied is volledig bouwrijp en een groot deel zijn woningen opgeleverd en bewoond. De bouw van 6 goedkopere koopwoningen is nog niet gestart.

Winkelcentrum De Voldijn

De eigenaar van het winkelcentrum Voldijn wil circa 50 appartementen boven het winkelcentrum realiseren. Hiertoe is eerst de openbare ruimte rondom het winkelcentrum aangepakt. De bodemsanering heeft plaatsgevonden. De door de raad vastgestelde uitgangspunten zijn uitgewerkt in een inrichtingsplan en bouwplan. Medio 2024 is gestart met de omgevingsdialog en de milieutechnische onderzoeken. Een BOPA kan dan naar verwachting eind 2024 in procedure worden gebracht.

Gestelsestraat 45

Op de locatie Gestelsestraat 45 was een pand voor een tandheelkundige praktijk gevestigd. Voor het plan om dit pand te transformeren naar een complex met 7 appartementen is in 2023 een omgevingsvergunning verleend. De bouw is begin 2024 gestart. Oplevering is voorzien in het najaar van 2024.

Frederik Hendrikstraat/Gebiedsvisie de Pracht en omgeving.

Op het zuidelijk deel van de locatie gaat woningstichting 'Thuis 26 sociale huurappartementen (WoonST) realiseren. De bestemmingsplanprocedure voor de

realisatie van 26 appartementen is afgerond en de vergunning wordt nog in 2024 aangevraagd. In 2025 start de realisatie.

Zorgcentrum Eeckenrhode

De exploitatiemaatschappij Eeckenrhode wenst 36 appartementen toe te voegen aan de serviceflat Eeckenrhode. Het college heeft aangegeven in principe akkoord te kunnen gaan met de uitbreiding. Een bestemmingsplan is eind 2023 in procedure gebracht en tevens is overeenstemming over een anterieure overeenkomst. Het bestemmingsplan is door de raad goedgekeurd in juni 2024. Start bouw is voorzien voor eind 2026.

Molenstraat 9-11

Het bestemmingsplan is vastgesteld en de omgevingsvergunning is verleend en de realisatie is gestart. Beoogde oplevering is eind 2025.

Eindhovenseweg 29

Voor het perceel van het voormalig restaurant De Meiboom aan de Eindhovenseweg 29 is een plan ontwikkeld voor de realisatie van een complex van 14 appartementen. Het bestemmingsplan is in 2022 vastgesteld en de omgevingsvergunning is in 2023 verleend. In het najaar van 2023 is de bouw gestart. Realisatie is eind 2024 voorzien.

Eindhovenseweg 54-56

Op de locatie Eindhovenseweg 54-56 stonden twee panden met op de begane grond commerciële ruimte en op de verdiepingen 2 woningen. In 2018 is het pand Eindhovenseweg 54 afgebrand. In 2023 is de omgevingsvergunning verleend voor de realisatie van een pand met 6 appartementen. In het najaar van 2023 zijn de panden gesloopt. Medio eerste kwartaal 2025 is de oplevering voorzien.

Brederode 1

De commerciële ruimte op de begane grond van appartementencomplex Brederode staat al sinds de realisatie (grotendeels) leeg. Daarom is deze commerciële ruimte getransformeerd in 10 appartementen in de middeldure huur. De omgevingsvergunning is eind 2022 hiervoor verleend en 8 woningen zijn in 2023 opgeleverd. De overige woningen worden gerealiseerd na vertrek van een huidig exploitant.

Raadhuisstraat 28

Op het achterterrein van de Aalstermolen is de bouw van 16 kleine woningen (ca 50m²) voorzien. De omgevingsvergunning is verleend en verwacht wordt dat de bouw nog in 2024 wordt afgerond. Aan de voorzijde van de Raadhuisstraat komen 2 grondgebonden woningen op de plek van het inmiddels gesloopte winkelpand. Realisatie hiervan is voorzien in 2025.

Willibrorduslaan 133-137B

Op de locatie Willibrorduslaan 133-137b is het terrein van het voormalige transportbedrijf Verhoeven gelegen, het Stationskoffiehuis en een tweekapper. Voor deze locatie is een plan om alle panden en opstallen, exclusief het Stationskoffiehuis, te slopen

en er 17 grondgebonden woningen te realiseren. Het Stationskoffiehuis blijft behouden. Het bestemmingsplan wordt in september 2024 behandeld in de gemeenteraad.

De Keizer

In 2023 is, na de oplevering van de woningen, de openbare ruimte van het plan De Keizer ingericht en overgedragen naar de gemeente. In 2025 zal nog een kleine (her)inrichting van de openbare ruimte tussen de plannen De Keizer en Locatie Ligtvoet plaatsvinden.

Locatie Ligtvoet Waalre

In 2023 is een gedeelte van de woningen in het plan Locatie Ligtvoet opgeleverd. Het betreft de appartementen aan de Gestelsestraat en de grondgebonden huurwoningen in het plan. Oplevering van de andere grondgebonden koopwoningen is in het eerste kwartaal van 2024 geweest.

Risico's van grondeigendom

De risicobuffer voor actieve grondexploitaties

Bij de actualisatie van de grondexploitaties wordt rekening gehouden met de voorzienbare risico's en deze worden verwerkt in de grondexploitatie. Naast de voorzienbare risico's kan er ook sprake zijn van niet-voorzienbare (onbenoemde en onbekende) risico's. Bij het bepalen van een saldo van een grondexploitatie is hiermee nog geen rekening gehouden. Om de onvoorziene risico's af te dekken maakt de gemeente gebruik van haar algemene reserves (zie ook paragraaf B Weerstandsvermogen).

Weerstandsvermogen: Het vermogen om financiële tegenvallers op te vangen zonder dat dit effect heeft op (andere delen van) de bedrijfsvoering. Bij het bepalen van het beschikbare weerstandsvermogen wordt gekeken naar de aanwezigheid van vrij besteedbare middelen.

Recent is de hoogte van het benodigde weerstandsvermogen voor het afdekken van de onvoorziene risico's die gemoeid zijn met de grondportefeuille via de IFLO-methode geactualiseerd en vastgesteld op € 1.378.872 Dit bedrag is dan ook opgenomen in het benodigd weerstandsvermogen.

IFLO-methode: de IFLO-norm is een snelle en eenvoudige manier om het minimaal noodzakelijke weerstandsvermogen te bepalen. Bij deze methode wordt 10% van de boekwaarde, met 10% van de nog te realiseren kosten samengenomen om het benodigde weerstandsvermogen te bepalen.

Verliesvoorzieningen

Verliesvoorziening: Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) schrijft voor dat voor het verwachte verlies van een grondexploitatie direct een verliesvoorziening moet worden getroffen. De getroffen verliesvoorziening moet toereikend zijn om het verwachte tekort van de grondexploitatie af te dekken.

De stand van de voorziening verliezen bouwgrondexploitatie was per 1 januari 2024 € 370.705. De verliesvoorziening wordt eenmaal per jaar gemuteerd bij de jaarrekening op basis van de geactualiseerde grondexploitaties per 31 december van dat betreffende jaar. Dit betekent dat de geraamde verliezen voor Trolliuslaan, de Bleeck en Hoeveland per 31 december 2024 worden gemuteerd in de voorziening.

De grondexploitatie Hoeveland is geactualiseerd naar een geraamd (verwacht) negatief berekend resultaat van € 40.279 op eindwaarde (31-12-2024). De verliesvoorziening voor dit project bedraagt per 1-1-2024 € 39.833 en wordt bij de jaarrekening 2024 dus naar verwachting licht verhoogd.

De grondexploitatie Trolliuslaan is geactualiseerd naar een geraamd (verwacht) negatief berekend resultaat van € 182.305 op eindwaarde (31-12-2024). De verliesvoorziening voor dit project bedraagt per 1-1-2024 € 180.735 en wordt bij de jaarrekening 2024 dus naar verwachting licht verhoogd.

De grondexploitatie De Bleeck is geactualiseerd naar een geraamd negatief berekend resultaat van € 156.290 op eindwaarde (31-12-2024). De verliesvoorziening voor dit project bedraagt per 1-1-2023 € 150.137 en wordt bij de jaarrekening 2024 dus naar verwachting verhoogd.

Paragraaf H. Horizontale verantwoording

Waar gaat de paragraaf over?

Met de komst van de Wet revitalisering generiek toezicht (Wrgt, 2016) werd deze paragraaf aan de begroting en jaarrekening toegevoegd. Uitgangspunt van de wet is dat de horizontale verantwoording tussen college en gemeenteraad verstevigd wordt. Hierdoor kan de raad steeds beter zijn controlerende en sturende rol vervullen. In de praktijk betekent dit dat het college eerst verantwoording aflegt aan de raad. De toezichthouders - Rijk en provincie - zien hierop toe. We informeren u in deze paragraaf voor de belangrijkste thema's over de inhoud van de horizontale verantwoording. En op welke manier het college deze verantwoording aan de raad aflegt.

Verantwoording uitvoering wettelijke taken namens de provincie Noord-Brabant

De provincie Noord-Brabant houdt toezicht op de uitvoering van de wettelijke taken die de gemeente Waalre namens de provincie uitvoert. Inwoners en bedrijven moeten erop kunnen vertrouwen dat die uitvoering goed gebeurt. Voor dit interbestuurlijk toezicht (IBT) maakt de provincie gebruik van een digitaal dashboard. De provincie geeft per toezichtgebied een oordeel: voldoet, voldoet gedeeltelijk en voldoet niet. De toezichtgebieden van de provincie zijn:

1. Financieel toezicht: Beoordelen van de begroting en jaarrekening. De provincie beoordeelt of de terugkerende inkomsten van de gemeente voldoende zijn om de terugkerende kosten te kunnen betalen.
2. Omgevingsrecht: Beoordelen van het beleidsplan Vergunningverlening, Toezicht en handhaving (VTH), het jaarlijks uitvoeringsprogramma VHT en het jaarlijks evaluatieverslag. Daarnaast voert de provincie themaonderzoeken en steekproeven uit.
3. Informatie- en archiefbeheer: Beoordelen van het verslag dat het college ieder jaar uitbrengt aan de raad. Het ene jaar is dit een jaarverslag met verbeterplan, het andere jaar een rapportage over de voortgang van de verbeteringen.
4. Monumentenzorg: Beoordelen van de jaarlijkse informatie aan de provincie, o.a. de rapporten en adviezen die de Monumentencommissie heeft uitgebracht.
5. Huisvesting vergunninghouders: Beoordelen van de huisvesting van vergunninghouder met gegevens van het Centraal orgaan opvang Asielzoekers (COA) ten aanzien van de halfjaarlijkse opdracht/taakstelling van de rijksoverheid en de Huisvestingswet.

De horizontale verantwoording van het college aan de raad bestaat uit het delen van de resultaten van het interbestuurlijk toezicht. Dat zijn de uitkomsten van het terugkerende (systematisch) toezicht, waarmee de provincie controleert of de gemeente aan de wettelijke eisen voldoet. En de uitkomsten van themaonderzoeken en reality checks, waarmee de provincie vaststelt of de informatie die we geven overeenkomt met de praktijk. Bij de jaarrekening worden het dashboard - met het oordeel per toezichtgebied - en het archiefverslag van de gemeente als bijlagen opgenomen. Gedurende het jaar worden de individuele toezichtresultaten met de raad gedeeld.

Verantwoording Sociaal domein

Vanuit de Wet revitalisering generiek toezicht (Wrgt) wordt voor de horizontale verantwoording kinderopvang, informatie samengebracht op de website waarstaatjegemeente.nl. Jaarlijks wordt voor 1 juli het jaarverslag kinderopvang door

het college vastgesteld. En ter verantwoording naar de raad gestuurd. Ook over de leerplicht legt het college ieder jaar voor 1 oktober in een jaarverslag verantwoording af over het afgesloten schooljaar.

Op basis van de Wmo en de Jeugdwet is de gemeente verplicht jaarlijks een cliëntervaringsonderzoek te houden. Vanaf 2018 wordt de cliëntervaring ieder kwartaal gemeten en jaarlijks - gebundeld in een rapport - aan de raad aangeboden. Hoewel vanuit de Participatiewet een jaarlijks cliëntervaringsonderzoek niet verplicht is, maakt het ook onderdeel uit van het rapport.

Het Rijk ziet toe op de uitvoering van de wettelijke taken in het sociaal domein.

Verantwoording informatieveiligheid (ENSIA, Eenduidige Normatiek Single Information Audit)

De ENSIA heeft tot doel het verantwoordingsproces over informatiebeveiliging verder te professionaliseren. Dit gebeurt door het toezicht te bundelen en aan te sluiten bij de gemeentelijke Planning & Control-cyclus. Het college krijgt hiermee meer overzicht in de stand van zaken van informatiebeveiliging en kan er beter op worden gestuurd.

De horizontale verantwoording bestaat uit:

- een zelfevaluatie aan de hand van vragenlijsten (op basis van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid voor diverse basisregistraties, DigiD en Suwinet);
- een externe audit (DigiD-aansluitingen en Suwinet);
- een verklaring van het college en een toelichting over de informatiebeveiliging in de paragraaf bedrijfsvoering van de jaarrekening;
- de Raad ontvangt jaarlijks een raadsinformatiebrief Informatiebeveiliging;
- publicatie op de website waarstaatjegemeente.nl.

Tevens vindt er over de ENSIA een verticale verantwoording plaats aan de verschillende toezichthouders van het Rijk.

Verantwoording Wet politiegegevens

Als werkgever van boa's met opsporingstaken is de gemeente volgens de Wet politiegegevens (Wpg) verplicht om iedere vier jaar een externe audit uit te laten voeren. De volgende externe audit vindt in 2025 plaats en de resultaten hiervan delen we met de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) in een Wpg-auditrapport. Daarnaast vindt verplicht ieder jaar een interne audit plaats.

De resultaten van de externe en interne audit nemen we op in het jaarverslag informatieveiligheid en privacy dat het college jaarlijks aan de raad aanbiedt.

Verantwoording toezichtindicatoren BBV

Vanaf 2016 is het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) gewijzigd. Gemeenten zijn vanaf die datum verplicht om in de begroting en jaarrekening de beoogde of gerealiseerde maatschappelijke effecten toe te lichten aan de hand van een set verplichte en facultatieve beleidsindicatoren. Dit stelt de raad in staat op maatschappelijke effecten te kunnen sturen.

Periodiek leveren landelijke bronhouders van deze indicatoren de meest recente informatie aan via waarstaatjegemeente.nl. In deze begroting 2025 zijn de cijfers van

voorjaar 2024 gebruikt. We merken op dat veel bronhouders de indicatoren niet jaarlijks aanpassen waardoor veel indicatoren verouderd of zelfs niet ingevuld zijn. Indicatoren zijn vaak pas interessant wanneer je de ontwikkeling over meerdere jaren bekijkt. Daarom zijn - als ze beschikbaar waren - ook de gegevens uit voorgaande jaren opgenomen. De beleidsindicatoren worden ook opgenomen in het jaarverslag.

Verantwoording rechtmatigheid

Met ingang van de jaarrekening 2023 (in 2024 vastgesteld door de raad) is het college verantwoordelijk voor het opstellen van de financiële rechtmatigheidsverantwoording en het verantwoordingsgesprek met de raad. Het college legt daarmee verantwoording af over de naleving van wet- en regelgeving die relevant is voor het financiële reilen en zeilen van de gemeente. De raad bepaalt - binnen de wettelijke mogelijkheden - de normen voor de verantwoording.

Vanaf 2023 controleert de accountant de jaarrekening - inclusief de financiële rechtmatigheidsverantwoording - alleen nog op getrouwheid en niet meer op rechtmatigheid. De wetswijziging benadrukt de kaderstellende en controlerende rol van de raad en de politieke aanspreekbaarheid van het college. De wetswijziging kan een positieve bijdrage leveren aan het debat over de verbetermaatregelen en de kwaliteit van de financiële bedrijfsvoering.

De rechtmatigheidsverantwoording is onderdeel van de jaarrekening. Een uitgebreide toelichting nemen we op in de paragraaf Bedrijfsvoering van de jaarrekening.

Digitale toegankelijkheid

Gemeenten zijn volgens de wet 'Besluit digitale toegankelijkheid overheid' verplicht hun digitale kanalen te laten voldoen aan de digitale toegankelijkheid eisen. Iedereen moet informatie en diensten van de overheid kunnen bereiken en gebruiken. Digitale toegankelijkheid wordt getoetst aan de hand van de WCAG 2.2 richtlijnen. Deze richtlijnen gaan over techniek en content. Onze gemeente is verantwoordelijk voor de digitale toegankelijkheid van al onze digitale kanalen en moet de status van de toegankelijkheid aantonen met een toegankelijkheidsverklaring.

Wat vraagt de wet:

1. Een toegankelijkheidsverklaring opstellen en publiceren per digitaal kanaal.
2. De verklaring onderbouwen met een onderzoeksrapport (audit) over de toegankelijkheid van de website of applicatie.
3. In de verklaring aangeven welke maatregelen de organisatie neemt om de toegankelijkheid te verbeteren.

Op basis van deze verklaring, onderbouwing en benoemde maatregelen krijgt het digitale communicatiekanaal een status (A: Voldoet volledig, B: Voldoet gedeeltelijk, C: Eerste maatregelen getroffen, D: Voldoet niet, of E: Geen verklaring).

In het nieuwe Dashboard DigiToegankelijk worden alle websites, cloudapplicaties en apps van de gemeente beoordeeld op digitale toegankelijkheid. Het is de bedoeling dat ze na verloop van tijd allemaal de status A (voldoet volledig) krijgen. De gemeente werkt hier iedere dag aan, dit is een continu proces. We streven ernaar om voor al onze websites en apps zo snel mogelijk de status 'voldoet volledig' te krijgen.

In het dashboard is in één oogopslag te zien hoe digitaal toegankelijk de gemeente Waalre is. Het dashboard is een hulpmiddel voor de gemeente om meer inzicht te krijgen hoe het er met de digitale communicatie voor staat, maar het dashboard kan ook door toezichthouders (gemeenteraad en provincie) en inwoners gebruikt worden.

Paragraaf I. Specificatie baten en lasten gemeenteraad en griffie

Waar gaat de paragraaf over?

In deze paragraaf wordt een overzicht gegeven van de geraamde en werkelijke uitgaven en inkomsten van uw gemeenteraad en de raadsgriffie.

Specificatie gemeenteraad en griffie	Realisatie 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028
Lasten gemeenteraad						
Salarissen en sociale lasten	313.281	318.818	352.370	352.370	352.370	352.370
Vergoeding ziektekosten	2.141	2.000	2.200	2.200	2.200	2.200
Opleidingskosten	13.347	12.000	17.500	17.500	17.500	17.500
Reis- en verblijfkosten	2.624	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000
Presentiegelden fractievertegenwoordigers	7.336	12.000	12.000	12.000	12.000	12.000
Tegemoetkoming in kosten fracties	21.750	24.250	24.250	24.250	24.250	24.250
Kosten BIS	32.853	30.000	35.000	35.000	35.000	35.000
Diverse kosten gemeenteraad	9.889	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
Advertentiekosten	5.520	8.000	8.000	8.000	8.000	8.000
Kosten collegevorming	-	-	-	10.000	-	-
Totaal lasten gemeenteraad	408.741	421.068	465.320	475.320	465.320	465.320
Lasten griffie						
Salarissen en sociale lasten	267.778	317.895	317.866	317.866	317.866	317.866
Reis- en verblijfkosten	2.107	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000
Diverse kosten griffie	672	-	1.000	1.000	1.000	1.000
Opleidingskosten	1.629	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500
Totaal lasten griffie	272.186	322.395	323.366	323.366	323.366	323.366
Lasten jaarverslag						
Periodieke controle accountant	55.059	40.000	40.000	40.000	40.000	40.000
Totaal lasten jaarverslag	55.059	40.000	40.000	40.000	40.000	40.000
Lasten rekenkamerfunctie						
Lasten lokale rekenkamer	27.271	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000
Totaal lasten rekenkamerfunctie	27.271	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000
Totaal lasten	763.257	813.463	858.686	868.686	858.686	858.686
Baten gemeenteraad						
Terugbetaling vergoeding fractieondersteuning	11.136	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
Totaal baten	11.136	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
Saldo (baten - lasten)	-752.121	-803.463	-848.686	-858.686	-848.686	-848.686

Paragraaf J Wet Open Overheid (WOO)

Waar gaat de paragraaf over?

De WOO regelt het recht op informatie over alles wat de overheid doet. Het is de opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). De WOO betreft passieve en actieve openbaarmaking van informatie door de overheid en is op 1 mei 2022 van kracht geworden voor het passieve gedeelte (lees WOO-verzoeken).

In 2024 is de verplichte actieve openbaarmaking op grond van de WOO in werking getreden. Sinds 2023 maken we al documenten uit meerdere informatiecategorieën openbaar en vanaf 2024 maken we gebruik van verwijzing op een landelijk platform voor centrale vindbaarheid van deze informatie, de zg. verwijsindex. De WOO gaat grote impact hebben op onze werkprocessen en werkwijzen en daarom hebben overheden meerdere jaren de tijd om de wet te implementeren. Voor de implementatie heeft Waalre een duidelijke planning voor ogen.

Voor het jaar 2025 hebben we ten aanzien van de WOO de volgende doelen:

- Actieve openbaarmaking. We bereiden ons voor op verdergaande inwerkingtreding van de actieve openbaarmaking. We inventariseren de impact die de wet op de verschillende onderdelen van onze organisatie heeft en welke aanpassingen er nodig zijn in processen, werkwijzen en systemen. We leggen daarbij steeds de relatie met andere wetgeving (o.a. de Wet elektronische publicaties (WEP) en de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv)).
- Passieve openbaarmaking. De organisatie is uitgebreid met een WOO-contactfunctionaris. Hiermee verbeteren we de regie, het overzicht en doorlooptijden van WOO-verzoeken en daarmee onze dienstverlening. Met de opgedane ervaringen gaan we het proces van passieve openbaarmaking verder optimaliseren.
- Verbetering van de informatiehuishouding. De WOO zegt dat we de digitale informatiehuishouding verder moeten optimaliseren. De centrale opslag van informatie in ons digitale zaakstelsel is hiervoor van groot belang, waardoor de vindbaarheid van informatie geoptimaliseerd wordt. De komende jaren zullen gericht zijn op het aanpassen van de werkwijzen hierop en het gebruik van andere opslagmedia verder terugdringen. Daarnaast willen we een automatiseringsslag maken vanuit deze informatiehuishouding, via anonimiseren naar publiceren.

Bij de jaarrekening van 2025 zullen we verantwoording afleggen over de doelen van 2025.

Financiële begroting

1. Overzicht van baten en lasten per taakveld

Totaaloverzicht van Baten en lasten per taakveld

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Uitgaven bestuur & ondersteuning	2.902	3.232	3.315	3.356	3.281
Uitgaven veiligheid	1.651	1.579	1.577	1.568	1.568
Uitgaven verkeer, vervoer en waterstaat	2.482	2.795	2.864	3.036	3.102
Uitgaven economie	232	204	203	203	202
Uitgaven onderwijs	1.447	1.390	1.411	1.409	1.394
Uitgaven sport, cultuur en recreatie	4.744	4.665	4.686	4.678	4.703
Uitgaven sociaal domein	16.719	18.486	18.145	18.011	18.036
Uitgaven volksgezondheid en milieu	5.331	5.196	5.252	5.355	5.455
Uitgaven ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	5.933	2.975	2.975	2.824	2.673
Totaal uitgaven exclusief mutaties reserves	41.441	40.522	40.428	40.440	40.414
Inkomsten bestuur & ondersteuning	407	448	489	534	473
Inkomsten veiligheid	77	77	77	77	77
Inkomsten verkeer, vervoer en waterstaat	50	42	42	42	42
Inkomsten economie	267	268	268	268	268
Inkomsten onderwijs	401	370	370	370	370
Inkomsten sport, cultuur en recreatie	1.361	1.164	1.164	1.164	1.164
Inkomsten sociaal domein	3.367	3.845	4.010	4.010	4.010
Inkomsten volksgezondheid en milieu	4.791	4.615	4.690	4.800	4.920
Inkomsten ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	4.194	1.655	1.655	1.504	1.353
Totaal inkomsten exclusief mutaties reserves	14.915	12.484	12.765	12.769	12.677
Totaal geraamd resultaat voor bestemming	-26.526	-28.038	-27.663	-27.671	-27.737
Totaal toevoegingen aan reserves	230	264	289	314	331
Totaal onttrekkingen uit reserves	730	246	225	229	229
Totaal resultaat na bestemming	-26.026	-28.056	-27.727	-27.756	-27.839
Algemene dekking lasten	401	463	480	511	510
Algemene dekking baten	33.752	35.646	34.945	35.509	36.198
Overhead lasten	7.430	7.459	7.343	7.287	7.320
Overhead baten	104	165	119	109	109
Onvoorzien lasten	-1	215	315	415	515
Totaal resultaat na Algemene dekking	-	-382	-801	-351	123
		tekort	tekort	tekort	overschot

Mutaties Sociaal domein in 2025 t.o.v. 2024

De programmabegroting 2025-2028 heeft geen sluitend resultaat voor alle jaren. Vooral de hoger geraamde structurele uitgaven in het sociaal domein (o.a. jeugdzorg ruim €1.000.000 extra per jaar) veroorzaken een tekort. Het College stelt voor géén meerjarig sluitende begroting aan te bieden. Het College houdt daarmee vast aan het kader dat de gemeenteraad heeft meegegeven in de Kadernota 2025. Door de voorgestelde bezuinigingen (zie bijlage 1 van de begroting), voorkomen we dat de gemeente onder verscherpt toezicht komt te staan bij de provincie Noord-Brabant.

	Begroting 2024	Begroting 2025	Mutatie 2025 t.o.v. 2024
Totaal resultaat			
Totale uitgaven excl. sociaal domein	32.782	30.437	-2.345
Totaal inkomsten excl. sociaal domein	46.134	44.696	-1.438
Totaal resultaat excl. sociaal domein	13.352	14.259	907
Totale uitgaven sociaal domein	16.719	18.486	1.767
Totaal inkomsten sociaal domein	3.367	3.845	478
Totaal resultaat sociaal domein	-13.352	-14.641	-1.289
Totaal resultaat	-	-382	-382
		tekort	tekort

1a. Algemene dekking

0.5 Treasury

Op dit taakveld worden alle lasten en baten van rente verwerkt.

- De werkelijk betaalde rente van aangegane geldleningen
- De ontvangen rente van uitgeleende gelden
- De doorberekende rente aan andere taakvelden (onderdeel van de kapitaallasten)

0.61, 0.62 en 0.64 gemeentelijke belastingen

Op dit taakveld staan bij de inkomsten de opbrengsten van de onroerende zaakbelasting en de precariorechten. De stijging van de inkomsten is het gevolg van areaaluitbreiding en de verhoging van de tarieven. Aan de uitgavenkant staan de kosten die nodig zijn voor de aanslagoplegging en de inning van deze belastingen.

0.7 Algemene uitkering

Jaarlijks verschijnen meestal drie circulaire. Mei geeft de vertaling van de Voorjaarsnota van de rijksoverheid, september van de vertaling van de Miljoenennota, december is op basis van de Najaarsnota en rondt het uitkeringsjaar zoveel mogelijk af. De meicirculaire bevat informatie over de nieuwe financieringsystematiek vanaf 2024, een incidentele compensatie vanaf 2024 tot en met 2029 en het schrappen van de oloploop van de opschalingskorting vanaf 2026.

In de raadsinformatiebrief over de meicirculaire gemeentefonds die u in juni 2024 heeft ontvangen bent u eerder geïnformeerd hierover.

Indien meer bekend is over de uitkomsten van de septembercirculaire gemeentefonds ontvangt u hierover een raadsinformatiebrief, voorafgaand aan de oordeelsvormende raadsvergadering van deze begroting.

Algemene uitkering	2025	2026	2027	2028
meicirculaire gemeentefonds 2024	29.970	28.650	29.006	29.482
Totaal	29.970	28.650	29.006	29.482

0.8 overige baten en lasten

Wat niet op andere taakvelden thuis hoort wordt op dit taakveld verwerkt. Dit zijn hoofdzakelijk administratieve boekingen.

Algemene dekking

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2023	Begroting 2024 t/m 2e turap	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten						
0.5 Treasury	96	-64	0	42	73	72
0.61 OZB woningen	77	0	0	0	0	0
0.62 OZB niet-woningen	0	0	0	0	0	0
0.64 Belastingen overig	510	465	463	438	438	438
0.8 Overige baten en lasten	413	0	0	0	0	0
Totaal Lasten	1.096	401	463	480	511	510
Baten						
0.5 Treasury	157	29	25	25	25	25
0.61 OZB woningen	3.662	4.124	4.633	5.151	5.331	5.516
0.62 OZB niet-woningen	831	896	1.015	1.116	1.144	1.173
0.64 Belastingen overig	3	3	3	3	3	3
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	28.034	28.700	29.970	28.651	29.006	29.482
0.8 Overige baten en lasten	63	0	0	0	0	0
Totaal Baten	32.750	33.752	35.646	34.945	35.509	36.198
Gerealiseerd resultaat	-31.654	-33.351	-35.183	-34.465	-34.998	-35.688

1b. Overhead

Overhead

Vergelijking van de bijgestelde begroting 2024 met 2025 (baten en lasten gesaldeerd) en meerjarig levert de volgende verschillen op:

- kosten salarisadministratie stijgt met € 15.000 als gevolg van meer uren en indexeringen
- reis- en verblijfkosten stijgen tov 2024 met € 15.000
- het flexbudget voor inhuur stijgt met 11.000
- studiekosten stijgt mee met het personeelsbudget van de salariskosten
- onderhoud en energielasten Huis van Waalre stijgen samen met € 12.000
- in 2025 wordt er eenmalig € 10.000 extra uitgegeven voor het aanpassen van het meubilair
- onderhoudscontract systeembeheer en software stijgt door indexeringen met € 50.000
- er wordt in 2025 € 55.000 meer overhead toegerekend aan riolering, afvalstoffenheffing en de grondexploitatie
- Door een meer directere toerekening van salariskosten overhead aan taakvelden daalt de totale overhead salariskosten met € 110.000

Toelichting meerjarenramingen:

- vanaf 2026 wordt jaarlijks € 15.000 opgenomen in de begroting voor vervanging van keukenapparatuur
- in 2025 is er nog een eenmalige ophoging van het flexbudget voor de inhuur
- de kapitaallasten van automatisering dalen door afschrijvingen

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2023	Begroting 2024 t/m 2e turap	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten						
0.4 Overhead	7.480	7.430	7.459	7.343	7.287	7.320
Baten						
0.4 Overhead	291	104	165	119	109	109
Gerealiseerd resultaat	7.190	7.326	7.294	7.225	7.178	7.211

1c. Vennootschapsbelasting

Vennootschapsbelasting

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2023	Begroting 2024 t/m 2e turap	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten						
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	72	0	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	72	0	0	0	0	0

1d. Onvoorzien

Onvoorzien

In de begroting wordt jaarlijks een bedrag voor onvoorzien opgenomen. € 100.000 structureel onvoorzien en € 115.000 eenmalig onvoorzien.

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2023	Begroting 2024 t/m 2e turap	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten						
0.8 Overige baten en lasten	0	-2	215	315	415	515
Gerealiseerd resultaat	0	-2	215	315	415	515

2. Uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting

2.1 Totstandkoming begroting 2025

Deze begroting is tot stand gekomen door (zoveel mogelijk) gebruik te maken van de uitgangspunten die zijn opgesteld door de gemeenteraad van Waalre tijdens de behandeling van de Kadernota 2025. Voor verdere uitwerking van deze uitgangspunten zie 2.2, onderdeel g "Samenvatting uitgangspunten begroting 2025".

2.2 Resultaat van de begroting 2025 e.v.

De begroting 2028 (saldo na bestemming) sluit in evenwicht. Hiernaast is er een post voor onvoorziene uitgaven van € 215.000, waarvan ca. € 115.000 voor eenmalige onvoorziene lasten en € 100.000 voor structurele onvoorziene lasten. Het financiële beeld begroting 2025-2028 laat de volgende saldi zien:

	Voor resultaat bestemming	Resultaat bestemming	Na resultaat bestemming
2025	€ 364.000 (nadeel)	€ 18.000 (nadeel)	€ 382.000 (nadeel)
2026	€ 737.000 (nadeel)	€ 64.000 (nadeel)	€ 801.000 (nadeel)
2027	€ 266.000 (nadeel)	€ 85.000 (nadeel)	€ 351.000 (nadeel)
2028	€ 224.000 (voordeel)	€ 105.000 (nadeel)	€ 122.000 (voordeel)

a. Financiële gevolgen nieuw en bestaand beleid 2025

De in de begroting opgenomen baten en lasten van het bestaande beleid zijn geactualiseerd op basis van de laatst bekende ontwikkelingen. Het risico is echter aanwezig dat in de loop van het jaar sommige baten en lasten mogelijk zullen moeten worden bijgesteld omdat de ramingen te krap/te ruim blijken te zijn. Voor het opvangen van eventuele financiële tegenvallers is in eerste instantie de post onvoorzien van € 115.000 voor eenmalige lasten en € 100.000 voor structurele lasten beschikbaar.

b. Financiële gevolgen voor de inwoners

Bij het vaststellen van de tarieven voor afvalstoffenheffing in 2025 in deze meerjarenbegroting 2025 - 2028 is een doorkijk gemaakt naar de ontwikkeling van de kosten en de tarieven tot en met 2028. Vanaf 2025 betaalt elk huishouden van een laagbouwwooning naast vastrecht een tarief per lediging dat verschillend is per volumemaat (140 of 240 liter) van de restafvalcontainer (diftar). Elk huishouden betaalt per liter hetzelfde. Huishoudens in hoogbouwwoonings betalen enkel vastrecht. Er gelden afzonderlijke vastrechtstarieven voor eenpersoons- en meerpersoonshuishoudens. De gemiddelde tarieven stijgen in 2025 met 1% ten opzichte van 2024`.

De tarieven voor ozb stijgen in 2025 met 11,0%. In de begroting 2026 is uitgegaan van in totaal 10% stijging (conform begroting 2023-2026) en 2,5% stijging in 2027 en 2028.

Het tarief voor rioolheffing is in deze begroting voor het jaar 2025 opgenomen op € 208, zoals vastgelegd in het Kostendekkingsplan water, riolering en klimaat.

De gemiddelde gemeentelijke belastingdruk per woonruimte stijgt door genoemde maatregelen met 7,0%.

Totale gemiddelde belastingdruk per huishouden	Jaarrekening 2023*	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
OZB	520	587	652	717	735	753
Afvalstoffenheffing	220	241	244	249	256	262
Rioolheffing	200	203	208	213	218	223
Totaal bedrag per huishouden	940	1.031	1.103	1.179	1.208	1.238
<i>Stijging in % t.o.v. voorgaande jaar</i>		9,7%	7,0%	6,9%	2,5%	2,4%

* in 2023 wordt nog uitgegaan van een gemiddelde WOZ waarde van € 559.884, per 2024 stijgt deze naar € 584.5972 (bron: Coelo)

c. Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Volgens het BBV mogen voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume geen balansposten worden gevormd. In de begroting is wel een voorziening personele verplichtingen gevormd, voor:

1. uitkeringen en pensioenen (nieuwe gevallen) aan gewezen wethouders;

Een voorziening voor de verplichtingen sub a is verplicht, omdat er periodiek uitkeringen bijkomen c.q. vervallen en de uitkeringspercentages wijzigen.

Geraamde toekomstige verplichtingen worden jaarlijks geactualiseerd bij het opmaken van de jaarrekening. Er vindt, indien nodig, een herberekening plaats van het te storten bedrag om de voorziening op voldoende peil te houden.

d. Investeringen in materiële vaste activa

De boekwaarde van de bestaande materiële vaste activa in de begroting 2025 bedraagt volgens de staat van investeringen per 1-1-2025 € 56.274.000.

De boekwaarde van de investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut (wegen, bruggen etc.) gaat de komende jaren toenemen. Deze categorie investeringen mocht in het verleden volgens het BBV ineens ten laste van de reserves worden bekostigd. Vanaf 2017 is het echter verplicht om de investeringen met maatschappelijk nut te activeren en jaarlijks af te schrijven. De investeringen met maatschappelijk nut zijn vanaf 2017 daarom niet meer ineens, maar in jaarlijkse afschrijvingstermijnen (plus eventuele rentelasten) ten laste van een (daarvoor te vormen) bestemmingsreserve of vanuit de exploitatie bekostigd.

In de investeringsplannen 2025 – 2028 zijn de volgende investeringen opgenomen:

jaar	Materiële vaste activa	Waarvan met economisch nut	Waarvan met maatschappelijk nut
2025	€ 1.250.000	€ 180.000	€ 1.070.000
2026	€ 1.370.000	€ 832.600	€ 537.400
2027	€ 2.000.679	€ 185.000	€ 1.815.679
2028	€ 12.105.191	€ 6.414.000	€ 5.691.191

e. Vrij besteedbare reserve

Van de reserve vrij besteedbaar is het volgende bedrag vrij besteedbaar per 1 januari 2025 volgens overzicht reserves en voorzieningen: € 1.412.000. Bij de raming van deze stand is geen rekening gehouden met mogelijke winstnemingen uit de bouwgrondexploitatie of overschotten/tekorten bij de jaarrekening 2024. Naast de vrij besteedbare reserve beschikt de gemeente ook over een algemene bufferreserve. Het geraamde saldo van deze reserve per 1 januari 2025 is € 5.000.000.

f. Inzet reserves voor structurele dekking exploitatielasten

Het is volgens het BBV niet toegestaan om reserves rechtstreeks in te zetten voor de dekking van investeringen en structurele exploitatielasten. Wel is het mogelijk om voor dit doel specifieke reserves (investerings- en egaliseringsreserves) te vormen en hieruit een jaarlijkse beschikking ten gunste van de exploitatie te doen. Dit is bijvoorbeeld van toepassing bij grote investeringswerken, waarbij de jaarlijkse afschrijvingslasten ten laste van de betreffende reserve komen. In Waalre betreft dit specifiek gevormde reserves voor de dekking van structurele kapitaallasten van bepaalde investeringen in de volgende tabel.

In 2025 wordt een nieuw te vormen kapitaaldeckingsreserve bruggen ingesteld ter dekking van de afschrijvingslasten voor het krediet onderhoud bruggen 2025.

Onttrekking uit investeringsreserves	Bedrag 2025	Laatste jaar
reserve huisvesting gemeentewerf (vanaf 1999)	12.640	2038
reserve renovatie sporthallen (vanaf 2007)	68.837	2031
reserve renovatie brandweerkazerne (vanaf 2007)	24.234	2047
reserve buitensport Waalre (vanaf 2008)	50.220	2032/2057
reserve 't Hazzo (vanaf 2022)	9.593	2061
Totaal	165.524	

Geraamde onttrekking 2024/2025/2026/2027 : € 165.524

De onttrekkingen zijn gelijk aan de afschrijvingsbedragen.

Behalve de hiervoor genoemde structurele inzet van de reserves, worden soms reserves ingezet voor *eenmalige zaken*.

g. Samenvatting voornaamste uitgangspunten begroting 2025 en de meerjarenramingen 2026 - 2028

De gemeenteraad van Waalre heeft vanuit haar verantwoordelijkheid voor het budgetrecht tijdens de behandeling van de Kaderbief 2025 richting gegeven voor het opstellen van de begroting 2025 en de meerjarenraming 2026 -2028. Naar aanleiding van deze behandeling zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd voor het opstellen van de begroting 2025 en de meerjarenraming 2026 - 2028 :

1. De begroting 2025 is opgesteld op basis van lopende (geïndexeerde) prijzen. De meerjarenraming 2026 - 2028 in constante prijzen. Dat houdt in dat alleen voor het eerst komende jaar (2025) de uitgaven en inkomsten zijn geïndexeerd voor prijsontwikkeling. Vervolgens zijn de volgende jaren (2026 - 2028) (bij voorkeur) op het zelfde prijsniveau geraamd. Omdat de meerjarenbegroting in constante prijzen is geraamd, wordt de meerjarige loon- en prijsstijging bij de raming van de algemene uitkering buiten beschouwing gelaten.
2. Bij indexering van een post in de begroting is altijd eerst nagegaan of verhoging mogelijk is binnen de bestaande budgetten van de begroting.
3. Het uitgangspunt in het raadsprogramma is een sluitende begroting 2025 en meerjarenraming 2026 - 2028. In het raadsbesluit bij de kadernota 2025 is aangegeven dat zonodig de jaarschijf 2025 niet sluitend hoeft te zijn.
4. Het kengetal 'Solvabiliteitsratio' wordt gemonitord en verantwoord in deze begroting en er wordt gestreefd naar minimaal 20%. Zie voor de verdere toelichting op dit kengetal 'paragraaf B Weerstandsvermogen en risicobeheersing'.
5. Het kengetal 'Structurele exploitatieruimte' wordt gemonitord en verantwoord in deze begroting en bedraagt indien mogelijk minimaal 0%. Zie voor de verdere toelichting op dit kengetal 'paragraaf B Weerstandsvermogen en risicobeheersing'.
6. De hoogte van de vrije reserves wordt gemonitord en verantwoord in deze begroting, waarbij de bufferreserve minimaal € 5.000.000 bedraagt. Zie voor de verdere toelichting op dit uitgangspunt 'Overzicht en toelichting reserves'.
7. Een negatief saldo in de begroting 2025 en de meerjarenraming 2026 - 2028 wordt naast de doorgevoerde bezuinigingen o.a. aangevuld door een verhoging van de OZB met, naast de jaarlijkse indexering een jaarlijkse verhoging tussen de 5% en 10%. Het is noodzakelijk om voor 2025 naast de indexering van 3,5% een verhoging van de OZB door te voeren van 7,5%.
8. In het najaar van 2022 is het nieuwe programma "Water, Klimaat en Riolering" vastgesteld en daarmee wordt ook duidelijk wat het tarief voor de jaren 2025 tot en met 2028 zal zijn. In de begroting 2025 wordt uitgegaan van een tarief van € 208. In de meerjarenbegroting wordt dit tarief jaarlijks opgehoogd met € 5,-.
9. Verhogen van tarieven voor afvalstoffenheffing zodat kostendekkende tarieven in rekening worden gebracht. Zie 'paragraaf A Lokale heffingen'.
10. Andere tarieven voor dienstverlening zoveel mogelijk kostendekkend maken. Zie 'paragraaf A Lokale heffingen'.
11. Het rentepercentage voor zowel de berekening van de kapitaallasten als de berekening van de rente over de reserves en voorzieningen wordt vanaf 2017 gelijkgesteld aan de werkelijke rentelast. Deze was t/m de begroting 2023 0%. Vanaf de begroting 2024 wordt vanwege het aantrekken van verschillende geldleningen rekening gehouden met een rentelast van gemiddeld 1% op al onze investeringen. Zie 'paragraaf D Financiering'.
12. Bij de ramingen voor salariskosten in de begroting 2025 is rekening gehouden met de CAO Rijk (voor Burgemeester, wethouders, Raadsleden en Gepensioneerden), een nieuwe CAO gemeente (eerst 1,25% per 1 oktober 2024 volgens Cao afspraak en later 5% o.b.v schatting per1-4-2025).

h. Meerjarenramingen/meerjarenperspectief 2025-2028

Uitkomsten meerjarenramingen

De begrotingen 2025, 2026 en 2027 sluiten met een nadelig saldo (zie hieronder). De meerjarenramingen 2028 sluit met een voordelig saldo van 122.000.

Resultaatbestemming nadeel = er wordt meer gestort in de reserves t.l.v. de exploitatie dan er aan de reserves wordt onttrokken.

	Voor resultaat bestemming	Resultaat bestemming	Na resultaat bestemming
2025	€ 364.000 (nadeel)	€ 18.000 (nadeel)	€ 382.000 (nadeel)
2026	€ 737.000 (nadeel)	€ 64.000 (nadeel)	€ 801.000 (nadeel)
2027	€ 266.000 (nadeel)	€ 85.000 (nadeel)	€ 351.000 (nadeel)
2028	€ 224.000 (voordeel)	€ 105.000 (nadeel)	€ 122.000 (voordeel)

Uitgangspunten meerjarenramingen

De meerjarenramingen zijn samengesteld op basis van de voorstellen zoals benoemd onder punt g.

i. Investeringslasten meerjarenramingen 2025 – 2028 waarop wordt afgeschreven

Voor het investeringsplan wordt verwezen naar het overzicht investeringsplannen

j. Structureel begrotingssaldo 2025

De gemeenteraad heeft de taak (op grond van artikel 189, lid 2 van de Gemeentewet) om erop toe te zien dat de gemeentebegroting structureel en reëel in evenwicht is. Indien structurele lasten gedekt worden door structurele baten is er sprake van structureel evenwicht. Onderstaand overzicht geeft inzicht in het structureel begrotingssaldo wat verplicht moet worden aangeleverd aan de toezichthouder. Dit saldo kan bepaald worden door het begrotingssaldo te zuiveren van incidentele baten en lasten.

Het positief structureel begrotingssaldo van € 210.0000 laat zien dat gemeente Waalre structureel hogere baten heeft dan lasten. Uit bovenstaand overzicht blijkt dat de begroting van gemeente Waalre structureel en reëel in evenwicht is.

Presentatie van het structureel begrotingssaldo (x € 1.000)			
	Lasten	Baten	Saldo
Bestuur en ondersteuning	3.232	448	-2.784
Veiligheid	1.579	77	-1.502
Verkeer, vervoer en waterstaat	2.795	42	-2.753
Economie	204	268	64
Onderwijs	1.390	370	-1.020
Sport, cultuur en educatie	4.665	1.164	-3.501
Sociaal domein	18.486	3.845	-14.641
Volksgezondheid en milieu	5.196	4.615	-581
Ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	2.975	1.655	-1.320
Totaal van de taakvelden	40.522	12.483	-28.039
Overzicht algemene dekkingsmiddelen	463	35.646	35.183
Overzicht overhead	7.459	165	-7.294
Bedrag heffing vennootschapsbelasting	0	0	0
Bedrag voor onvoorzien	215	0	-215
Subtotaal taakvelden (incl. algemene dekkingsmiddelen, overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien)	48.659	48.294	-365
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	264	246	-18
Geraamd resultaat	48.923	48.540	-383
Incidentele baten en lasten	193	400	593
Structureel begrotingssaldo (positief saldo)			210

Overzicht incidentele baten en lasten per programma

Omschrijving	2025		2026		2027		2028	
	Taakveld	Reserve	Taakveld	Reserve	Taakveld	Reserve	Taakveld	Reserve
Totaal bestuur en ondersteuning	-	-	-	-	-	-	-	-
audit WPG	-		-8.000					
Totaal Veiligheid	-	-	-8.000	-	-	-	-	-
samenwerking bereikbaarheidsagenda ZOB	-53.500	-53.500	-53.500	-53.500	-53.500	-53.500	-53.500	-53.500
Totaal verkeer, vervoer en waterstaat	-53.500	-53.500	-53.500	-53.500	-53.500	-53.500	-53.500	-53.500
regionaal programma Storm	-		-19.420		-19.420			
Totaal Onderwijs	-	-	-19.420	-	-19.420	-	-	-
programma sport- en beweegakkoord	-30.000							
Totaal sport, cultuur en recreatie	-30.000	-	-	-	-	-	-	-
opvang statushouders Buitenjan	-14.000		-10.000					
Totaal sociaal domein	-14.000	-	-10.000	-	-	-	-	-
Totaal volksgezondheid en milieu	-	-	-	-	-	-	-	-
dekking voor wegvallen fictief toegerekende rente BGE		-15.817						
vrijvallen reserve aandelen bouwfonds		-11.604						
Totaal RO en stedelijke vernieuwing	-	-27.421	-	-	-	-	-	-
algemene uitkering mei-circulaire 2024	-481.000							
afhandelen beroepen WOZ 2024	-25.000							
Totaal algemene dekking	-506.000	-	-	-	-	-	-	-
Personeel derden i.v.m. ziekte en extra werk	-67.000							
Totaal overhead	-67.000	-	-	-	-	-	-	-
Totaal alle programma's	-670.500	-80.921	-90.920	-53.500	-72.920	- 53.500	-53.500	-53.500

Toelichting overzicht incidentele baten en lasten per programma

- Audit WPG
In 2026 moet er eenmalig een audit worden gedaan in het kader van de WPG
- Samenwerking bereikbaarheidsagenda ZOB
Tot en met 2028 zijn we verplicht een bijdrage te betalen voor administratieve lasten en projecten. Voor het totaal van deze kosten is de reserve bereikbaarheidsagenda ZOB gevormd. De jaarlijkse kosten worden gedekt uit deze reserve
- Regionaal programma Storm
In 2026 en 2027 wordt eenmalig budget beschikbaar gesteld voor het project Storm. In de regio Oost-Brabant is een samenwerking ontwikkeld waarbij scholen, GGD, jeugd- hulpverlening, GGZ en gemeenten signalen van somberheid bij jongeren snel op kunnen pikken en aanpakken. De STORM-aanpak is een gezamenlijk (preventie)programma dat de ontwikkeling van een positief zelfbeeld, weerbaarheid en veerkracht onder jongeren stimuleert.
- Programma sport- en beweegakkoord
In uitvoeringsprogramma is aangegeven dat er een programma voor sport- en

beweegakkoord dient te komen. voor het opstellen hiervan is in 2025 eenmalig een budget nodig

- Opvang statushouders Buitenjan
- In 2025 en 2026 doet Waalre een eenmalig bijdrage voor de opvang van statushouders in de Buitenjan in Veldhoven
- Dekking voor wegvallen fictief toegerekende rente BGE
In 2015 is € 750.000 in de reserve wettelijke bepalingen gestort. Uit deze reserve wordt jaarlijks een afnemende onttrekking t.g.v. de exploitatie geboekt ter dekking van de wegvallende fictieve toegerekende rentekosten aan de grondexploitatie
- Vrijvallen reserve aandelen bouwfonds
In 2014 heeft Waalre € 822.646 voor de verkoop van de aandelen bouwfonds ontvangen. Dit is in de reserve bouwfonds gestort waar jaarlijks een afnemende onttrekking t.g.v. de exploitatie wordt geboekt ter dekking van het weggefallen dividend
- Algemene uitkering mei-circulaire gemeentefonds 2024
In het BOFv van 10 april 2024 hebben het Rijk en de koepels (VNG, IPO) afgesproken om met de financieel toezichthouders, en in afstemming met gedeputeerden verantwoordelijk voor financiële toezicht, een afspraak te maken. Het doel van deze afspraak is dat de eenmalige daling gemeentefonds in 2025 door toezichthouders in de meerjarenbegroting 2025-2028 voor de jaarschijf 2025 als incidenteel wordt gezien. Gemeenten kunnen de eenmalige daling van het gemeentefonds van € 675 miljoen in 2025 aanmerken als negatieve incidentele baat.
- Afhandelen beroepen WOZ
In 2025 vindt de afhandeling plaats van het grote aantal bezwaren dat in 2024 is ontvangen. Hiervoor is nog eenmalig 25.000 nodig
- Personeel derden i.v.m. ziekte en extra werk
In verband met de krapte op de arbeidsmarkt wordt er eenmalig budget toegevoegd voor de inhuur op moeilijk in te vullen vacatures

Overzicht begrotingssaldo vóór en na verrekening incidentele baten en lasten

Een positief saldo is een overschot op de begroting

	2025	2026	2027	2028
Begrotingssaldo	-382	-801	-352	122
Eenmalige lasten t.l.v. reserves	54	54	54	54
storting in de reserves	-	-	-	-
Eenmalige baten (onttrekking reserves)	-81	-54	-54	-54
Eenmalige lasten t.l.v. exploitatie	138	37	19	-
Eenmalige baten t.g.v. exploitatie	481	-	-	-
Saldo zonder incidentele baten en lasten	210	-764	-333	122

Overzicht structurele onttrekkingen

In 2024 zijn structurele onttrekkingen begroot ter dekking van de afschrijving op activa aan de volgende reserves:

Omschrijving	2025		2026		2027		2028	
	taakveld	Reserve	taakveld	Reserve	taakveld	Reserve	taakveld	Reserve
huisvesting gemeentewerf	overhead	-12.640	overhead	-12.640	overhead	-12.640	overhead	-12.640
renovatie sporthallen	5	-68.837	5	-68.837	5	-68.837	5	-68.837
renovatie brandweerkazerne	1	-24.234	1	-24.234	1	-24.234	1	-24.234
buitensportaccommodatie sportpark Waalre	5	-50.220	5	-50.220	5	-50.220	5	-50.220
t Hazzo	5	-9.593	5	-9.593	5	-9.593	5	-9.593
bruggen	2	-	2	-5.657	2	-9.490	2	-9.500
Totaal structurele onttrekkingen ter dekking van afschrijvingen		-165.524		-171.181		-175.014		-175.024

Overzicht structurele stortingen aan reserves

In 2024 zijn structurele stortingen begroot ter dekking van de afschrijving van toekomstige investeringen aan de volgende reserves:

Omschrijving	2025		2026		2027		2028	
	Taakveld	Reserve	Taakveld	Reserve	Taakveld	Reserve	Taakveld	Reserve
storting in reserve bruggen	2	27.500	2	27.500	2	27.500	2	27.500
storting in reserve bruggen	2	122.500	2	122.500	2	122.500	2	122.500
storting in reserve bruggen	2	30.000	2	30.000	2	30.000	2	30.000
storting in reserve bereikbaarheidsagenda	0	25.000	0	50.000	0	75.000	0	92.000
storting in reserve buitenonderhoud scholen	4	59.000	4	59.000	4	59.000	4	59.000
Totaal structurele stortingen		264.000		289.000		314.000		331.000

2a. Geprognosticeerde balans

De (verplichte) geprognosticeerde balans geeft inzicht in de meerjarige ontwikkeling van de bezittingen en de schulden van de gemeente.

ACTIVA	1-1-2024	1-1-2025	1-1-2026	1-1-2027	1-1-2028	1-1-2029
Vaste activa						
Immateriële vaste activa	6.100	-	-	-	-	-
Materiële vaste activa	45.987.891	55.928.408	61.594.583	64.796.436	65.390.141	75.394.534
kredieten doorschuiven naar volgend jaar	-	-625.000	-1.057.687	-1.000.340	-6.052.596	-5.187.796
Financiële vaste activa	941.284	849.016	756.747	669.479	582.209	499.941
<i>Totaal vaste activa</i>	<i>46.935.275</i>	<i>56.152.424</i>	<i>61.293.643</i>	<i>64.465.576</i>	<i>59.919.755</i>	<i>70.706.680</i>
Vlottende activa						
Onderhanden werk	5.253.156	5.253.156	5.253.156	5.253.156	5.253.156	5.253.156
Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar	11.476.001	11.476.001	11.476.001	11.476.001	11.476.001	11.476.001
Liquide middelen	102.389	102.389	102.389	102.389	102.389	102.389
Overlopende activa	747.888	747.888	747.888	747.888	747.888	747.888
<i>Totaal vlottende activa</i>	<i>17.579.434</i>	<i>17.579.434</i>	<i>17.579.434</i>	<i>17.579.434</i>	<i>17.579.434</i>	<i>17.579.434</i>
TOTAAL GENERAAL ACTIVA	64.514.710	73.731.859	78.873.078	82.045.011	77.499.190	88.286.115
PASSIVA	1-1-2024	1-1-2025	1-1-2026	1-1-2027	1-1-2028	1-1-2029
Vaste passiva						
Eigen vermogen (reserves)	12.103.731	11.603.723	11.621.278	11.685.597	11.771.083	11.873.559
onttrekking reserves doorschuiven naar volgend jaar	-	-	-	-	-	-
Voorzieningen	19.430.895	19.037.555	18.198.138	17.336.565	16.494.049	15.672.461
Vaste schulden > 1 jaar	22.022.066	21.838.097	21.581.805	21.321.981	21.058.575	20.791.533
<i>Totaal vaste passiva</i>	<i>53.556.692</i>	<i>52.479.375</i>	<i>51.401.221</i>	<i>50.344.143</i>	<i>49.323.707</i>	<i>48.337.553</i>
Vlottende passiva						
kasgeldlening	-	-	-	-	-	-
Netto vlottende schulden < 1 jaar	6.406.765	6.406.765	6.406.765	6.406.765	6.406.765	6.406.765
Overlopende passiva	4.551.253	4.551.253	4.551.253	4.551.253	4.551.253	4.551.253
<i>Totaal vlottende passiva</i>	<i>10.958.019</i>	<i>10.958.019</i>	<i>10.958.019</i>	<i>10.958.019</i>	<i>10.958.019</i>	<i>10.958.019</i>
TOTAAL GENERAAL PASSIVA	64.514.710	63.437.393	62.359.239	61.302.161	60.281.725	59.295.571
raming financieringsbehoefte	0	10.294.466	16.513.839	20.742.849	17.217.464	28.990.543
TOTAAL GENERAAL PASSIVA	64.514.710	73.731.859	78.873.078	82.045.011	77.499.190	88.286.115

2b. Berekening EMU-saldo

De begroting van de Gemeente Waalre is opgesteld conform een (gemodificeerd) stelsel van baten en lasten.

Het EMU saldo gaat niet uit van baten en lasten, maar gaat uit van ontvangsten en uitgaven van de gemeente, berekend op transactiebasis en overeenkomstig de voorschriften van het Europese systeem van nationale en regionale rekeningen in de Europese Unie. Als gevolg van Europese regelgeving mogen EU-lidstaten een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Aan dit maximale tekort van 3% hebben, naast de Rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel.

Zoals eerder aangegeven werkt de EMU-systematiek op een andere manier dan het (gemodificeerde) baten- en lastenstelsel dat de gemeenten hanteren. Investerings tellen bijvoorbeeld niet mee in het stelsel van baten en lasten, er wordt uitgegaan van de kapitaallasten van de investeringen. Voor het EMU-saldo tellen de investeringen in een jaar echter wel mee. Bij een sluitende begroting kan een gemeente daardoor toch een negatief EMU-saldo hebben.

Het jaarlijkse aandeel in het EMU-saldo van de decentrale overheden gesteld op -0,4% van het BBP. Het aandeel van de gemeenten is gesteld op -0.27% van het BBP. Het aandeel in het EMU-tekort betreft een inspanningsverplichting, er staat momenteel geen sanctie op een eventuele overschrijding van het toegestane EMU-tekort.

Omschrijving	2024	2025	2026	2027	2028
	x € 1000,-	x € 1000,-	x € 1000,-	x € 1000,-	x € 1000,-
	Volgens realisatie tot en met sept. 2024, aangevuld met raming resterende periode	Volgens begroting 2025	Volgens meerjaren raming in begroting 2026	Volgens meerjaren raming in begroting 2027	Volgens meerjaren raming in begroting 2028
1. Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-502	-364	-737	-266	589
2. Mutatie (im)materiële vaste activa	10.566	6.724	4.202	6.646	15.192
3. Mutatie voorzieningen	632	-393	-839	-861	-843
4. Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-194	0	0	0	0
5. Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	0	0	0	0	0
Berekend EMU-saldo	-10.242	-7.481	-5.778	-7.773	-15.446

2c. Investeringsplannen 2025 -2028

					omslagrente: 1%			
J.	Pr.	Omschrijving	Investering	V*	Afschrijving			
					Termijn	vanaf	rente	bedrag
2025	0	camera's raadzaal en dommelzaal	30.000	V	5 jr	2026	300	6.000
	0	applicaties software 2025	150.000	V	5 jr	2026	1.500	30.000
	2	wegenbeheersplan 2025	2.250.000	V	30 jr	2026	22.500	75.000
	2	bezuiniging wegenbeheersplan 2025	-150.000	V	30 jr	2026	-1.500	-5.000
	2	toegekend voor Heikantstraat en Traverse	-1.500.000	V				
	2	onderhoud bruggen 2025	170.000	V	30 jr	2026	1.700	5.667
	5	vervangingsprogramma groen en bomen	300.000	V	15 jr	2028	3.000	10.000
2026	0	applicaties software 2026	150.000	V	5 jr	2027	1.500	30.000
	2	wegenbeheersplan 2026	2.250.000	V	30 jr	2027	22.500	75.000
	2	bezuiniging wegenbeheersplan 2026	-150.000	V	30 jr	2027	-1.500	-5.000
	2	toegekend voor Heikantstraat en Traverse	-1.572.226	V	30 jr			
	2	onderhoud bruggen 2026 en 2027	455.000	V	30 jr	2028	4.550	15.167
	4	voorbereiding nieuwbouw de Meent	682.600	V	40 jr	2030	6.826	22.753
2027	5	vervangingsprogramma groen en bomen	300.000	V	15 jr	2028	3.000	10.000
	0	applicaties software 2027	150.000	V	5 jr	2028	1.500	30.000
	0	zit-sta bureau's 2027	35.000	V	10 jr	2028	350	3.500
	2	wegenbeheersplan 2027	1.500.000	V	30 jr	2028	15.000	50.000
	2	bezuiniging wegenbeheersplan 2027	-300.000	V	30 jr	2028	-3.000	-10.000
7	GRP 2027 ***	615.679	V	50 jr	2028	6.157	12.314	
2028	0	applicaties software 2028	150.000	V	5 jr	2029	1.500	30.000
	0	koffieautomaten 1e verdieping	30.000	V	10 jr	2029	300	3.000
	0	zit-sta bureau's 2028	35.000	V	10 jr	2029	350	3.500
	2	wegenbeheersplan 2028	1.500.000	V	30 jr	2029	15.000	50.000
	2	bezuiniging wegenbeheersplan 2028	-300.000	V	30 jr	2029	-3.000	-10.000
	2	onderhoud bruggen 2028 t/m 2030	455.000	V	30 jr	2031	4.550	15.167
	4	IHP nieuwbouw school Waalre-Noord	6.199.000	V	40 jr	2029	61.990	154.975
	7	GRP 2028 ***	4.036.191	V	50 jr	2029	40.362	80.724

*Vervangingsinvestering = V

** de afschrijvingslasten van de voorbereiding nieuwbouw scholen wordt meegenomen in het uitvoeringskrediet

*** kredieten vinden plaats in jaar T en T+1. Daarom 1e jaar geen afschrijvingen.

2d. Overzicht reserves en voorzieningen

Reserves

Omschrijving reserves	Stand per 1-1-2025	T.l.v. exploitatie	T.g.v. exploitatie	T.g.v. expl. Afschrijving	Stand per 31-12-2025
Algemene reserves					
Bufferreserve	5.000.000	-	-	-	5.000.000
Vrij besteedbaar	1.386.155	-	-	-	1.386.155
Grondexploitatie	-	-	-	-	-
Sociaal domein	56.867	-	-	-	56.867
Algemene reserves	6.443.022	-	-	-	6.443.022
Bestemmingsreserves					
Openbare ruimte en bruggen	544.905	10.000	-	-	554.905
Wettelijke bepalingen	15.817	-	15.817	-	-
Regionaal fonds	489.495	-	-	-	489.495
Lokaal fonds	384.806	-	-	-	384.806
Sociale woningbouw	44.900	-	-	-	44.900
Landschappelijke kwaliteiten	124.081	-	-	-	124.081
Kapitaaldeckingsreserve huisvesting gemeentewerf	176.960	-	-	12.640	164.320
Kapitaaldeckingsreserve renovatie sporthallen	481.859	-	-	68.837	413.022
Kapitaaldeckingsreserve renovatie brandweerkazerne	557.382	-	-	24.234	533.148
Kapitaaldeckingsreserve buitensportacc.sportpark Waalre	884.560	-	-	50.220	834.340
Kapitaaldeckingsreserve 't Hazzo	354.948	-	-	9.593	345.355
Buitenonderhoud schoolgebouwen	519.337	59.000	-	-	578.337
Aandelen bouwfonds	11.604	-	11.604	-	-
Reserve bereikbaarheidsagenda	374.410	25.000	53.500	-	345.910
Reserve riolering	163.684	-	-	-	163.684
Reserve overlopende posten	31.953	-	-	-	31.953
Kapitaaldeckingsreserve bruggen	-	170.000	-	-	170.000
Bestemmingsreserves	5.160.701	264.000	80.921	165.524	5.178.256
Totaal reserves	11.603.723	264.000	80.921	165.524	11.621.278

Voorzieningen

Omschrijving voorzieningen	Stand per 01-01-2025	voorziening obv CW	Toevoegingen		uitgaven	Stand per 31-12-2025
			rente	exploitatie en derden		
Voorzieningen verplichtingen en verliezen						
Voorziening personele verplichtingen (cw)	3.975.238	2,598%	103.277	40.000	298.809	3.819.706
Voorziening verlofsparen	433.047	0%	-	-	-	433.047
Voorziening Attero	-	0%	-	-	-	-
Verliesvoorziening GREX (in balans +/- op voorraden)	370.705	0%	-	-	-	370.705
subtotaal	4.778.990		103.277	40.000	298.809	4.623.458
Voorzieningen gelijkmatige verdeling kosten						
Voorziening onderhoud gem. gebouwen	453.005	0%	-	236.762	327.459	362.308
Voorziening rationeel wegbeheer	-	0%	-	-	-	-
subtotaal	453.005		-	236.762	327.459	362.308
Voorzieningen middelen derden						
Voorziening vervanging riolering (cw)	13.805.560	0%	-	-	593.188	13.212.372
Voorziening afvalstoffenheffing (cw)	-	0%	-	-	-	-
subtotaal	13.805.560		-	-	593.188	13.212.372
Totaal voorzieningen	19.037.555		103.277	276.762	1.219.456	18.198.138
Totaal reserves en voorzieningen	30.731.035		103.277	552.687	2.053.877	29.167.598

2e. Toelichting mutaties reserves en voorzieningen

Toelichting mutaties reserves en voorzieningen 2025-2028

Reserves:

Algemene bufferreserve

De reserve dient als buffer voor financiële tegenvallers. Er bestaan geen provinciale of landelijke normen voor de minimale hoogte van de algemene reserve.

Stand 31 december 2023		3.296.184
Storting 2023 raadsbesluit jaarrekening 2023	1.703.816	
Stand 1 januari 2024		5.000.000
onttrekkingen 2024		
overbrengen krediet inhuur integrale veiligheid	-29.000	
overbrengen krediet bedrijventerrein de Voldijn	-17.133	
		-46.133
stortingen 2024	46.133	
		46.133
Stand 31 december 2024		5.000.000
onttrekkingen 2025 t/m 2028		-
Stand 31 december 2028		5.000.000

Algemene reserve vrij besteedbaar

Deze reserve dient voor de dekking van diverse voorkomende uitgaven, waarvoor geen specifieke afzonderlijke reserves zijn gevormd. Een aanwending vindt onder meer plaats voor exploitatie-uitgaven met een eenmalig karakter.

Stand 31 december 2023		2.778.000
Storting 2023 resultaat 2023	410.251	
Onttrekking 2023 raadsbesluit jaarrekening 2023	-1.703.816	
		-1.293.565
Stand 1 januari 2024		1.484.435
Storting 2024		
uitvoeringskosten klimaatakkoord	96.000	
verlagen krediet implementatie omgevingswet	128.012	
		224.012
onttrekkingen 2024		
overbrengen naar algemene buffer reserve	-26.133	
overbrengen krediet uitvoeringskosten klimaatakkoord	-103.147	
krediet implementatie omgevingswet	-193.012	
		-322.292
Stand 31 december 2024		1.386.155
onttrekkingen 2025		-
krediet omgevingswet		-
Stand 31 december 2025		1.386.155
onttrekkingen 2026 t/m 2028		-
Stand 31 december 2028		1.386.155

Algemene reserve grondexploitatie

De algemene reserve voor grondexploitatie heeft als functie het vormen van een buffer voor financiële tegenvallers in relatie tot de grondexploitatiegebieden.

Stand 1 januari 2024	-
onttrekkingen 2024 t/m 2028	-
Stand 31 december 2028	-

Algemene reserve sociaal domein

Het afdekken van kosten voortvloeiende uit redelijkerwijs niet in te schatten risico's op het brede terrein van het sociaal domein

Stand 1 januari 2024	56.867
stortingen 2024	-
onttrekkingen 2024	-
Stand 31 december 2024	56.867
Storting 2025	-
Stand 31 december 2025	56.867
Storting 2026	-
Stand 31 december 2026	56.867
Storting 2027	-
Stand 31 december 2027	56.867

Reserve openbare ruimte en bruggen

Om de kosten van het beheer openbare ruimte en bruggen te dekken

Stand 1 januari 2024		394.905
stortingen 2024		
openbare ruimte	150.000	
bruggen	0	
		150.000
onttrekkingen 2024		
Verschuiving extra formatie openbare ruimte	0	
		-
Stand 31 december 2024		544.905
onttrekkingen 2025 (dekkingsres. kap.lasten bruggen)	170.000	
		374.905
stortingen 2025		
openbare ruimte	0	
bruggen	180.000	
		180.000
Stand 31 december 2025		554.905
stortingen 2026		
openbare ruimte		
bruggen	180.000	
		180.000
Stand 31 december 2026		734.905
stortingen 2027		
bruggen	180.000	
		180.000
Stand 31 december 2027		914.905
stortingen 2028		
bruggen	180.000	
		180.000
Stand 31 december 2028		1.094.905

Kapitaaldeckingsreserve bruggen

Om de afschrijvingskosten van bruggen te dekken

Stand 1 januari 2024		-
stortingen 2024		
Stand 31 december 2024		-
stortingen 2025	170.000	
Afschrijving bruggen	0	
Stand 31 december 2025		170.000

onttrekkingen 2026	
Afschrijving bruggen	-5.657
Stand 31 december 2026	164.343
onttrekkingen 2027	
Afschrijving bruggen	-9.490
Stand 31 december 2027	154.853
onttrekkingen 2028	
Afschrijving bruggen	-9.500
Stand 31 december 2028	145.353

Reserve wettelijke bepalingen

Om de kosten als gevolg van rijksbeleid te financieren.

Stand 1 januari 2024	45.817
onttrekkingen 2024	
t.g.v. vrije reserve	-30.000
Stand 31 december 2024	15.817
onttrekkingen 2025	
t.g.v. vrije reserve	-15.817
Stand 31 december 2025	-

Reserve regionaal fonds

Kwalitatieve investeringen: regiofonds

Stand 1 januari 2024	535.991
onttrekkingen 2024	
van Gogh nationaal park	-9.000
Krediet Dommeldal de Hogt	0
Krediet ontwikkelfonds werklocaties	-37.496
	-46.496
Stand 31 december 2024	489.495
onttrekkingen 2025 t/m 2027	
van Gogh nationaal park	-
Stand 31 december 2025	489.495
onttrekkingen 2026 t/m 2028	-
Stand 31 december 2028	489.495

Reserve lokaal fonds

Kwalitatieve investeringen: Lokaal fonds

Stand 1 januari 2024	384.806
onttrekkingen 2024	
Krediet dorpshart Aalst	-
Stand 31 december 2024	384.806
onttrekkingen 2025-2028	-
Stand 31 december 2028	384.806

Reserve sociale woningbouw

fonds sociale woningbouw

Stand 1 januari 2024	44.900
onttrekkingen 2024 - 2028	-
Stand 31 december 2028	44.900

Reserve landschappelijke kwaliteiten

Stand 1 januari 2024	354.081
onttrekkingen 2023	
Krediet fietspaden recreatief	-230.000
Krediet kunstrouten netwerk	0
	-230.000

Stand 31 december 2024	124.081
onttrekkingen 2025 t/m 2028	-
Stand 31 december 2028	124.081

Reserve huisvesting gemeentewerf

Deze reserve dient ter dekking van de afschrijvingslasten van de in 1997 gerealiseerde gemeentewerf. Oorspronkelijk niveau van de reserve is gebaseerd op het totaal van de afschrijvingslasten van de investering over de afschrijvingsperiode van 40 jaren (t/m 2038).

Stand 1 januari 2024	189.600
onttrekkingen 2024	
Afschrijving gemeentewerf	-12.640
Stand 31 december 2024	176.960
onttrekkingen 2025	
Afschrijving gemeentewerf	-12.640
Stand 31 december 2025	164.320
onttrekkingen 2026	
Afschrijving gemeentewerf	-12.640
Stand 31 december 2026	151.680
onttrekkingen 2027	
Afschrijving gemeentewerf	-12.640
Stand 31 december 2027	139.040
onttrekkingen 2028	
Afschrijving gemeentewerf	-12.640
Stand 31 december 2028	126.400

Reserve renovatie sporthallen

Doel van de reserve is om de kosten voor de renovatie van de sporthallen te financieren.

Stand 1 januari 2024	550.696
onttrekkingen 2024	
Afschrijvingsbedrag	-68.837
Stand 31 december 2024	481.859
onttrekkingen 2025	
Afschrijvingsbedrag	-68.837
Stand 31 december 2025	413.022
onttrekkingen 2026	
Afschrijvingsbedrag	-68.837
Stand 31 december 2026	344.185
onttrekkingen 2027	
Afschrijvingsbedrag	-68.837
Stand 31 december 2027	275.348
onttrekkingen 2028	
Afschrijvingsbedrag	-68.837
Stand 31 december 2028	206.511

Reserve renovatie brandweerkazerne

Doel is het financieren van de kapitaallasten voor de renovatie van de brandweerkazerne.

Stand 1 januari 2024	581.616
onttrekkingen 2024	
Afschrijvingsbedrag	-24.234
Stand 31 december 2024	557.382
onttrekkingen 2025	
Afschrijvingsbedrag	-24.234
Stand 31 december 2025	533.148
onttrekkingen 2026	
Afschrijvingsbedrag	-24.234
Stand 31 december 2026	508.914

onttrekkingen 2027	
Afschrijvingsbedrag	-24.234
Stand 31 december 2027	484.680
onttrekkingen 2028	
Afschrijvingsbedrag	-24.234
Stand 31 december 2028	460.446

Reserve buitensportaccomodatie sportpark Waalre

Doel van de reserve is om de kosten van de buitensportaccommodatie te financieren.

Stand 1 januari 2024	934.780
onttrekkingen 2024	
Afschrijvingsbedrag	-50.220
Stand 31 december 2024	884.560
onttrekkingen 2025	
Afschrijvingsbedrag	-50.220
Stand 31 december 2025	834.340
onttrekkingen 2026	
Afschrijvingsbedrag	-50.220
Stand 31 december 2026	784.120
onttrekkingen 2027	
Afschrijvingsbedrag	-50.220
Stand 31 december 2027	733.900
onttrekkingen 2028	
Afschrijvingsbedrag	-50.220
Stand 31 december 2028	683.680

Reserve verduurzaming 't Hazzo

Doel van de reserve is om de kosten van de verduurzaming 't Hazzo te financieren.

Stand 1 januari 2024	364.541
onttrekkingen 2024	
Afschrijvingsbedrag	-9.593
Stand 31 december 2024	354.948
onttrekkingen 2025	
Afschrijvingsbedrag	-9.593
Stand 31 december 2025	345.355
onttrekkingen 2026	
Afschrijvingsbedrag	-9.593
Stand 31 december 2026	335.762
onttrekkingen 2027	
Afschrijvingsbedrag	-9.593
Stand 31 december 2027	326.169
onttrekkingen 2028	
Afschrijvingsbedrag	-9.593
Stand 31 december 2028	316.576

Reserve buitenonderhoud schoolgebouwen

Reserve dient ter dekking kosten buitenonderhoud. Betreft overheveling van voorziening naar reserve omdat het onderhoudsplan niet is geactualiseerd i.v.m. huurconstructie nieuwbouw Brede School Ekenrooi en doordecentralisatie onderhoud overige scholen.

Stand 1 januari 2024	460.337
storting 2024	59.000
Stand 31 december 2024	519.337
storting 2025	59.000
Stand 31 december 2025	578.337
storting 2026	59.000
Stand 31 december 2026	637.337

storting 2027	59.000
Stand 31 december 2027	696.337
storting 2028	59.000
Stand 31 december 2028	755.337

Reserve aandelen bouwfonds

De vordering op de BNG van jaarlijks € 117.521 tot en met 2020 is in 2013 geheel ten gunste van de exploitatie geboekt. Bij de jaarstukken 2013 heeft Waalre dit totaalbedrag 822.646 in de reserve Bouwfonds gestort. De jaarlijkse onttrekking neemt af.

Stand 1 januari 2024	35.604
onttrekkingen 2024	
beschikking t.g.v. de exploitatie	-24.000
Stand 31 december 2024	11.604
onttrekkingen 2025	
beschikking t.g.v. de exploitatie	-11.604
Stand 31 december 2025	-

Reserve Bereikbaarheidsagenda

De reserve is gevormd t.b.v. de samenwerkingsovereenkomst Bereikbaarheidsagenda Zuidoost Brabant 2017-2030.

Stand 1 januari 2024	423.910
onttrekkingen 2024	
Dekking programmteam bereikbaarheidsagenda	-50.500
Storting 2024	1.000
Stand 31 december 2024	374.410
onttrekkingen 2025	
Dekking programmteam bereikbaarheidsagenda	-53.500
Storting 2025	25.000
Stand 31 december 2025	345.910
onttrekkingen 2026	
Dekking programmteam bereikbaarheidsagenda	-53.500
Storting 2026	50.000
Stand 31 december 2026	342.410
onttrekkingen 2027	
Dekking programmteam bereikbaarheidsagenda	-53.500
Storting 2027	75.000
Stand 31 december 2027	363.910
onttrekkingen 2028	
Dekking programmteam bereikbaarheidsagenda	-53.500
Storting 2028	92.000
Stand 31 december 2028	402.410

Reserve riolering

De reserve is gevormd door overschotten in de betreffende dienstjaren t.o.v. het vastgestelde Programma Water, Klimaat en Riolering

Stand 1 januari 2024	163.684
Toevoegingen 2024 t/m 2028	
Stand 31 december 2028	163.684

Reserve overlopende posten

De reserve is gevormd om overschotten in het dienstjaar waar verplichtingen tegenover te staan over te boeken naar het volgende dienstjaar

Stand 1 januari 2024	97.161
onttrekkingen 2024	
Overbrengen krediet cultuurloper	19.792
Herijken woonnotitie (4e turap)	-20.000

Gemeenschapshuizen (4e turap)	-50.000	
Overboeken geraamde kosten intranet (4e turap)	-15.000	
overboeken budgetten naar exploitatie		-65.208
Stand 31 december 2024		31.953
Toevoegingen 2025 - 2028		
Stand 31 december 2028		31.953

VOORZIENINGEN

Voorziening personele verplichtingen

De voorziening is gevormd t.b.v. het verrichten van de jaarlijkse uitkeringen aan voormalig personeel i.v.m. wachtgeldverplichtingen en uitkeringen/pensioenen aan gewezen wethouders. Het niveau van de voorziening is gerelateerd aan thans voorkomende aanspraken en is vanaf de jaarrekening 2015 berekend volgens de contante waarde. De bespaarde rente wordt aan de voorziening toegevoegd.

Stand 1 januari 2024	4.118.597
Rentetoevoeging 2024	130.148
toevoegingen 2024	40.000
onttrekkingen 2024	-313.507
Stand 31 december 2024	3.975.238
Rentetoevoeging 2025	103.277
toevoegingen 2025	40.000
onttrekkingen 2025	-298.809
Stand 31 december 2025	3.819.706
Rentetoevoeging 2026	99.236
toevoegingen 2026	40.000
onttrekkingen 2026	-240.965
Stand 31 december 2026	3.717.977
Rentetoevoeging 2027	96.593
toevoegingen 2027	40.000
onttrekkingen 2027	-228.637
Stand 31 december 2027	3.625.933
Rentetoevoeging 2028	94.202
toevoegingen 2028	40.000
onttrekkingen 2028	-225.185
Stand 31 december 2028	3.534.950

Voorziening verlof sparen

Voorziening dekt spaarverlof medewerkers

Stand 1 januari 2024	433.047
Toevoegingen/onttrekkingen 2024-2028	-
Stand 31 december 2028	433.047

Voorziening Attero

Voorziening dekt geraamde bijdrage Attero kwestie

Stand 1 januari 2024	-
Stand 31 december 2028	-

Voorziening verliezen Bouwgrondexploitatie (BGE)

Voorziening dekt geraamd verlies van complex 't Hazzo Troliuslaan, Hoeveland en de Bleeck

Stand 1 januari 2024	370.705
Toevoegingen/onttrekkingen 2024-2028	-
Stand 31 december 2028	370.705

Voorziening onderhoud gemeentebouwen

Voorziening is gevormd t.b.v. het planmatig onderhoud aan de gemeentebouwen (muv gemeentehuis). O.b.v. het onderhoudsplan worden te verwachten jaarlijkse uitgaven voor groot onderhoud voor de komende 10 jaren begroot. De jaarlijkse storting in de voorziening is berekend op een gemiddeld jaarlijks benodigd

bedrag . Het beheersplan voor onderhoud omvat zowel buiten- als binnenonderhoud. Niveau van de voorziening is berekend o.b.v. contante waarde, daarom wordt bespaarde rente aan voorziening toegevoegd.

Stand 1 januari 2024	555.948
uitgaven groot onderhoud 2024	334.860-
storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	231.917
Stand 31 december 2024	453.005
uitgaven groot onderhoud 2025	327.459-
storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	236.762
Stand 31 december 2025	362.308
uitgaven groot onderhoud 2026	233.652-
storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	236.762
Stand 31 december 2026	365.418
uitgaven groot onderhoud 2027	173.877-
storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	236.762
Stand 31 december 2027	428.303
uitgaven groot onderhoud 2028	211.874-
storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	236.762
Stand 31 december 2028	453.191

Voorziening vervanging riolering

14.323.303

De voorziening dient om jaarlijkse fluctuaties op het tarief rioolrechten tegen te gaan. Het gemeentelijk rioleringsplan (GRP) omvat een 5-jaarlijkse periode en is gebaseerd op een gesloten financiering. Het verschil tussen de baten en lasten van de rioleringsactiviteiten komt tot uitdrukking in deze voorziening. Door deze systematiek kunnen de rioolrechten gedurende de planperiode van het vGRP constant gehouden worden. Deze voorziening is m.i.v. 2014 gevuld ivm verandering (reclassificatie vanuit reserve) in de BBV voorschriften.

Stand januari 2024	14.323.303
uitgaven	-
storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	602.743-
Toevoegingen:	85.000
Stand 31 december 2024	13.805.560
uitgaven	593.188-
Toevoegingen:	-
storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	-
Stand 31 december 2025	13.212.372
uitgaven	762.954-
storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	-
Stand 31 december 2026	12.449.418
uitgaven	813.357-
storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	-
Stand 31 december 2027	11.636.061
uitgaven	755.493-
storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	-
Stand 31 december 2028	10.880.568

Egalisatievoorziening afvalstoffenheffing

Deze voorziening dient ter egalisatie van financiële ontwikkelingen m.b.t. de afvalstoffentaak. De afvalstoffenheffing is gebaseerd op kostendekkende tarieven. Evt. voor- en nadelige gevolgen zullen o.b.v. realisatie worden verrekend via het tarief afvalstoffenheffing.

Stand 1 januari 2024	-
Stand 31 december 2028	-

Bijlagen

1. Bezuinigingsopties begroting 2025

Om het jaar 2028 sluitend te krijgen zijn opties voorgelegd aan het college. Op 3 september heeft het college hierover besloten, onderstaande is verwerkt in de begroting.

1. *Uitstellen investeringen Wegenbeheersplan (WBP) tot na 2028*

Investeringen in het Wegenbeheersplan die nog niet zijn toegewezen aan concrete projecten, kunnen formeel nog worden uitgesteld en/of gefaseerd tot na 2028. Dit betekent dat we voor nu onderstaande middelen schrappen en tot nader order niet opnemen in de begroting. Bijkomend effect is dat de komende jaren de rente- en afschrijvingslasten lager zijn.

2024 WBP -/- € 300.000 betekent een voordeel voor 2024 van € 0

2025 WBP -/- € 300.000 betekent een voordeel voor 2025 van € 22.000

2026 WBP -/- € 300.000 betekent een voordeel voor 2026 van € 44.000

2027 WBP -/- € 600.000 betekent een voordeel voor 2027 van € 66.000

2028 WBP -/- € 600.000 betekent een voordeel voor 2028 van € 110.000

Besluit college: 50% van de bezuiniging doorvoeren

Risico's en kanttekeningen

In het uitvoeringsprogramma "Met elkaar op weg naar de toekomst" is opgenomen dat we vanaf 2027 aan de slag gaan met de uitvoering van de grootschalige wijkherinrichtingen ofwel de wijkplannen. Met de oriëntatie hierop zouden we in 2025 starten

Met een wijkplan brengen we grotere strategische opgaven in een gebied (wijk) samen in en tactisch plan. Denk hierbij aan de wensen uit het mobiliteitsplan (hiervoor zijn geen aparte middelen geraamd omdat het uitgangspunt werk met werk maken is geweest), het programma water klimaat en riool, de energietransitie, klimaatadaptatie en het bereikbaar en toegankelijk houden van wijken in het kader van de zelfredzaamheid van onze inwoners (vergrijzing) etc.. Dit combineren we dit met de meer traditionele integrale beheerprojecten zoals onderhoud wegen, rioolvervanging etc. Dit wijkplan betreft dus nadrukkelijk niet de technisch voorbereiding van projecten zoals we van oudsher gewend zijn om te doen (VO, DO bestek, tekeningen etc.). Deze technische voorbereiding wordt later in het traject in de voorbereidingsfase van de verschillende projecten opgestart.

Bezuinigen op het wegenbeheersplan en het terugdraaien van de dotatie in een reserve openbare ruimte hebben tot gevolg dat er voorlopig geen geld is om aan de slag te gaan met de wijkaanpak. Concreet betekent dit dat we de komende jaren onderhoud uitvoeren dat erop is gericht om onze gemeente schoon, heel en veilig te houden. Dit kan zowel plaatselijk zijn maar kan ook een integraal beheerproject betreffen. Dit is noodzakelijk

om achterstallig onderhoud te voorkomen en niet onder toezicht van de Provincie te komen.

Hierbij moeten we de kanttekening maken dat het niet zeker is of het inderdaad lukt om achterstallig onderhoud te voorkomen. Elke twee jaar laten we een inspectie van onze verhardingen (wegen, stoepen, fietspaden etc.) uitvoeren die wordt vertaald naar een onderhoudsprogramma voor de verhardingen. Geconstateerd is dat de gemiddelde kwaliteit van asfaltverharding nu in principe voldoet maar dat de gemiddelde kwaliteit van elementenverhardingen nog niet op het niveau van basiskwaliteit is. Op dit moment is het meerjarig budget in evenwicht met het voorziene onderhoud. Bezuiniging betekent in principe dus een tekort. Hierom zullen we de komende jaren goed moeten monitoren hoe achteruitgang zich ontwikkelt zodat er geen sprake is van gevaarlijke situaties en of kapitaalvernietiging.

Zoals het ernaar uitziet kunnen we in 2028 starten met de oriëntatie op de wijkaanpak. Grootschalige participatietrajecten, startnotities, en wensen uit het mobiliteitsplan worden tot die tijd niet opgepakt. Zoals vermeld richten we ons op het voorkomen van achterstallig onderhoud. Uiteraard stemmen we onze activiteiten nog steeds af met de omgeving als daar aanleiding voor is (informatiebijeenkomsten, websites, brieven etc.).

2. Leges omgevingsvergunningen bouw verder verhogen vanaf 2026

In de begroting 2025 is een stijging verwerkt voor de leges omgevingsvergunningen bouw met 2,5% (indexering). Deze verhoging is nodig om de tarieven meer kostendekkend te maken. Om kostendekkendheid te bereiken is een maximale stijging in 2025 mogelijk van 10% (dus naast de indexering van 2,5 een extra 7,5% stijging).

Ten opzichte van de huidige begroting geeft dit een stijging van € 60.000 structureel vanaf 2025.

Besluit college: akkoord.

Risico's en kanttekeningen

Door de leges meer kostendekkend te maken gaan de kosten voor een aanvrager van een omgevingsvergunningen omhoog.

Enkele voorbeelden (percentage 2024 is 3,74% en percentage 2025 is 4,11%):

- Dakkapel aan de voorzijde, bouwkosten €7.500 excl. BTW

2024: €460

2025: €506

- Aanbouw woonhuis, minder dan vijf meter, bouwkosten €35.000 excl. BTW

2024: €1309

2025: €1438,50

- Aanbouw woonhuis, meer dan vijf meter, bouwkosten €75.000 excl. BTW

2024: €3267,50

2025: €3592,25

- Grote verbouwing woonhuis, bouwkosten €250.000 excl. BTW

2024: €10.767,50

2025: €11.839,75

- Nieuwbouw woonhuis, bouwkosten €400.000 excl. BTW

2024: €14.960

2025: €16.440

3. Ramen van inkomsten (exploitatiebijdragen) en uitgaven (inhuur/extern advies) voor faciliterende projecten.

In de voorgaande begroting zijn nooit opbrengsten begroot voor faciliterende projecten woningbouw. Elk jaar wordt bij de 4e turap geraamd hoeveel opbrengsten binnen gaan komen in dat jaar. De bijbehorende post 'inhuur/extern advies' was deels geraamd in voorgaande begrotingen, maar elk jaar werd deze post opgehoogd in de laatste turap.

Voorstel is om zowel de inkomsten uit exploitatiebijdragen als de uitgaven aan inhuur/extern advies reëel te ramen. Op basis van voorgaande jaren lijkt een opbrengst van € 110.000 structureel haalbaar en voor de uitgaven is een extra budget van € 50.000 nodig. Per saldo geeft dit een structureel voordeel van € 60.000.

Besluit college: akkoord

4. Verhogen toeristenbelasting

Het tarief bedraagt in 2024 € 3,95 per persoon per nacht. Ambtelijk advies is om het huidige tarief niet verder te verhogen om niet te veel uit de pas te lopen t.o.v. de rest van de regio.

Besluit college: Toeristenbelasting niet verhogen

5. *Verhogen leges lijkbezorging*

De leges voor lijkbezorging en grafrechten zijn in 2024 verre van kostendekkend. De reden hiervoor is dat de gemeente al sinds jaren het onderhoud verzorgt voor de parochiale begraafplaats in kerkdorp Aalst (die direct grenst aan de algemene begraafplaats van de gemeente). Daarnaast is het aantal personen wat wordt begraven de afgelopen jaren flink gedaald. In de conceptbegroting 2025 is al gerekend met een verhoging van 20% (opbrengst stijgt van € 60.000 naar € 70.000, de kosten voor de begraafplaats 2025 bedragen €122.000). Om de tarieven meer kostendekkend te maken is te overwegen de tarieven voor de jaren 2026 tot en met 2028 € 5.000 per jaar extra te verhogen.

Besluit college: akkoord.

Risico's en kanttekeningen

De kosten stijgen voor (nabestaanden) van overledenen die begraven willen worden op de gemeentelijke begraafplaats.

6. *Verder verhogen van de OZB*

In de jaarschijf 2025 van de begroting 2024-2027 is al gerekend met een verhoging van de OZB-opbrengst met 10% voor 2025, daarnaast 10% voor 2026 en 2,5% voor 2027. In de begroting 2025-2028 is voor 2028 alleen 2,5% indexering toegepast.

Verdere verhoging van de OZB levert de volgende extra opbrengsten op per procent:

2025 € 52.000

2026 € 56.000

2027 € 58.000

2028 € 61.000

De indexering voor 2025 staat op 2,5%. Dit is niet conform de CPI alle bestedingen augustus 2024 van het CBS, die staat namelijk op 3,6%. Voorstel aan het college is om de indexering voor 2025 met 1% te verhogen zodat deze in lijn is met de door het CBS gepubliceerde inflatiecijfer.

Besluit college: 2025: inflatie + 1%. (3,5% + 7,5%)

7. *Onvoorzien in de begroting structureel omlaag brengen*

In de begroting is sinds jaren een post 'onvoorzien' opgenomen van € 100.000 structureel en € 115.000 incidenteel. Het is mogelijk om deze post incidenteel of structureel te verlagen om het tekort terug te brengen. Kanttekening is dat de afgelopen jaren is gebleken dat de post onvoorzien niet voldoende groot is om de tekorten in de turaps op te vangen. Ambtelijk advies is daarom om deze post intact te laten.

Besluit college: akkoord. Bedragen laten staan.

8. *Uitgaven Hulp bij huishouden structureel verlagen als gevolg van Taskforce*

Structurele bezuiniging als gevolg van taskforce (verlagen beschikkingen HBH) bedraagt vanaf 2025 € 200.000.

Besluit college: akkoord.

Risico's en kanttekeningen

Uw raad heeft kennisgenomen van het programmaplan 'Taskforce Sociaal Domein'. In dit programmaplan staan een groot aantal projecten en maatregelen met als doel de uitgaven aan jeugdhulp en Wmo zoveel mogelijk te beperken, binnen de wettelijke kaders en de mogelijkheden die de gemeente heeft. Dit is noodzakelijk om de druk die de uitgaven sociaal domein geven op de gehele begroting van de gemeente Waalre hanteerbaar te houden. Eén van de maatregelen is dat alle indicaties voor hulp bij het huishouden waarbij inwoners meer dan 125 minuten huishoudelijke hulp per week krijgen, zo veel als mogelijk naar beneden worden bijgesteld naar maximaal 125 minuten per week. Voor gelijkvloerse woningen is dit maximaal 95 minuten per week. De impact hiervan verschilt per inwoner. Op individueel niveau kan deze groot zijn, omdat mensen afhankelijk zijn van deze hulp vanwege lichamelijke beperkingen en met deze maatregelen krijgen zij mogelijk minder ondersteuning.

9. *Areaaluitbreiding groenonderhoud niet toevoegen aan budget*

Structurele besparing van € 45.000 is mogelijk door meer te doen met hetzelfde budget. De areaaluitbreiding moet onderhouden worden, dus dat betekent dat op andere plaatsen een lager onderhoudsniveau van toepassing is.

Besluit college: akkoord

Risico's en kanttelingen

Gemeente Waalre bezit een omvangrijk groenareaal. Het onderhoud hiervan is in een integraal contract (IBOR) vervat en gegund aan een partij op basis van kwaliteitsuitgangspunten per areaalonderdeel. Omdat in 2018 is geconstateerd dat het kwaliteitsniveau terugliep is er geld beschikbaar gesteld om groen en bomen te vervangen. In 2022 is begonnen met de voorbereiding en in 2023 met de uitvoering.

Wanneer projecten worden gerealiseerd kunnen arealen uit die projecten worden toegevoegd aan het lopende contract voor onderhoud, mits de inschrijfsom evenredig wordt verhoogd. Dit kost uiteraard geld, zoals alles dat wordt opgeleverd of gekocht en onderhoud behoeft. Gemeente Waalre realiseert een relatief groot aantal woningbouwlocaties en infrastructurele projecten. Voor 2025 is een relatief klein bedrag voor areaaluitbreiding voorzien, in de toekomst neemt dat verder toe. De arealen van de Eindhovenseweg, Den Hof, Traverse Noord en diverse woningbouwlocaties moeten nog worden toegevoegd. Hierbij merken we op dat in al deze projecten rekening wordt gehouden met klimaatadaptatie, het voorkomen van hittestress en het voorkomen van verstening zodat het stedelijk gebied leefbaar blijft. Een dergelijke inrichting kost meer in onderhoud dan een klassieke inrichting met voornamelijk verharding.

Het niet aan de begroting toevoegen van de hiervoor benodigde middelen betekent dus concreet dat het nieuwe areaal niet kan worden onderhouden of dat bestaande arealen niet of op een lager niveau worden onderhouden. Dit laatste heeft consequenties voor het beeldniveau van Waalre, maar ook voor het contract dat is gesloten voor het integraal beheer. Omdat we of minder geld betalen per eenheid of een ander beeld wensen dan oorspronkelijk is aanbesteed. We kunnen niet eenzijdig beslissen dat we het contract aanpassen. In principe betekent het niet toekennen van de benodigde middelen voor areaaluitbreiding dat de nieuwe arealen niet worden onderhouden of dat onderhoud langer vanuit de verschillende kredieten moet worden betaald. Omdat er wordt afgeschreven over 30 jaar zijn de jaarlijkse kosten voorlopig echter lager.

10. Afsluiten bruggen voor zwaar vervoer; vooruitschuiven investeringen

Volgens de meerjaren onderhoudsplanning bruggen zijn de kosten voor de komende 10 jaar gestegen van 1,5 miljoen naar 1,8 miljoen. De jaarlijkse storting in de reserve bruggen (op basis van het tienjarig gemiddelde) wordt daarom met € 30.000 per jaar verhoogd naar € 180.000. In deze begroting is dit bedrag structureel opgenomen. De mogelijkheid bestaat om bruggen af te sluiten voor zwaar verkeer, waarmee investeringen wellicht kunnen worden uitgesteld.

Besluit college: verhoging van € 30.000 laten staan.

Risico's en kanttelingen

Het afsluiten van bruggen voor zwaar verkeer heeft grote impact op de bereikbaarheid van de gemeente. De bruggen vormen cruciale verbindingen voor het dagelijkse verkeer van en naar de gemeente, zowel voor woon-werkverkeer als voor logistieke doeleinden. Het afsluiten van deze bruggen leidt naast aanzienlijke verkeershinder ook tot een toename van files en omrijroutes, wat indirect hogere kosten en milieuschade met zich meebrengt door extra brandstofverbruik en CO₂-uitstoot. Daarnaast kunnen afgesloten

bruggen de bereikbaarheid van hulpdiensten zoals ambulances, brandweer en politie ernstig vertragen, wat een risico vormt voor de veiligheid van onze inwoners. Ook voor bedrijven die afhankelijk zijn van de toegankelijkheid van hun locaties kan het afsluiten van belangrijke invalswegen schadelijke economische gevolgen hebben, zoals verlies van inkomsten en hogere transportkosten.

11. Bijdrage Plusteam verlagen van 25% naar 18% conform werkelijke verdeling dossiers

Gemeente Waalre heeft de laatste jaren substantieel minder lopende dossiers bij het Plusteam dan de 25% die aan bijdrage wordt betaald. De werkelijke verhouding ligt op 18% van het totaal aantal dossiers en dus 18% van het totaal van de kosten voor Plusteam. Conform de statuten van de gemeenschappelijke regeling wordt de kostenverdeling elke twee jaar herijkt. Voor Waalre zou dit een structurele bezuiniging betekenen van € 189.000 per jaar.

Besluit college: akkoord

Risico's en kanttekeningen

Inwoners van de gemeente Waalre die kampen met meervoudig, complexe problematiek kunnen nog steeds terecht bij het PlusTeam. Ondertussen denken we na hoe we deze zorg toekomstbestendig kunnen organiseren, zodat deze meest kwetsbare groep inwoners passende ondersteuning blijft krijgen. Het ontwikkelen van toekomstscenario's is van belang vanwege financiële druk, de hervormingsagenda jeugd en de maatschappelijke veranderingen die zich in rap tempo voltrekken in onze Brainportregio.

We hebben daarom samen met gemeente Geldrop-Mierlo ingestemd met een strategische opdracht om tot een gedragen besluit te komen over de toekomstige dienstverlening voor gezinnen met meervoudig, complexe problematiek (de plustaken). De huidige planning hiervan is dat in het derde kwartaal 2025 drie toekomstscenario's zijn uitgewerkt en hierover besluitvorming kan plaatsvinden.

12. Verlagen uitgaven jeugdhulp richting 2028 als gevolg van Taskforce

De structurele verhoging voor jeugdhulp in de begroting van Waalre is € 1.240.000. Het structurele totaalbudget voor jeugdhulp stijgt daarmee naar € 3.790.000 voor 2026 en verder. Daarnaast is in 2025 een extra eenmalige stijging opgenomen van € 260.000 die wordt geneutraliseerd door een stijging van de algemene uitkering als gevolg van het uitstellen door het Rijk van de hervormingsagenda jeugd voor 2025. Als gevolg van de Taskforce op jeugdhulp zijn in de huidige meerjarenbegroting nog geen bezuinigingen opgenomen. Voorstel is om de volgende bezuiniging als gevolg van de Taskforce door te voeren in de begroting:

2025 € 50.000

2026 € 100.000

2027 € 150.000

2028 € 200.000

Besluit college:

2025 € 100.000

2026 € 150.000

2027 € 150.000

2028 € 150.000

Risico's en kanttekeningen

Uw raad heeft kennisgenomen van het programmaplan 'Taskforce Sociaal Domein'. In dit programmaplan staan een groot aantal projecten en maatregelen met als doel de uitgaven aan jeugdhulp en Wmo zoveel mogelijk te beperken, binnen de wettelijke kaders en de mogelijkheden die de gemeente heeft. Dit is noodzakelijk om de druk die de uitgaven sociaal domein geven op de gehele begroting van de gemeente Waalre hanteerbaar te houden. We investeren in een goede monitoring en sturing om grip te krijgen op de uitgaven. We versterken onze regierol als het gaat om de inzet van zorg. En we sturen op nog meer gebruik van het 'voorzorg veld' en voorliggende voorzieningen. Dat wil zeggen dat we niet direct ondersteuning of zorg inzetten, maar met ouders en jeugdigen kijken wat er binnen het 'normale leven' kan worden opgelost of dat er andere wetgeving passend is voor het oplossen van de hulpvraag.

Voor gezinnen in Waalre die jeugdhulp nodig hebben kan dit verschillende dingen betekenen. Voorbeelden:

- ouders willen graag een weerbaarheidstraining voor hun kind (kosten gemeente), maar in overleg gaat het kind eerst op judo om te werken aan zijn zelfvertrouwen (kosten ouders);
- ouders willen graag een bepaalde behandeling voor hun kind (kosten gemeente), maar worden door het CMD of de huisarts eerst verwezen naar een opvoedcursus die zij zelf moeten betalen (kosten ouders);
- een jeugdige die een behandeling heeft in een GGZ instelling (bijvoorbeeld Herlaarhof), moet deze afmaken bij een eerstelijnspsycholoog in Waalre (waarvan de kosten lager zijn voor de gemeente);
- een jeugdige woont in een instelling en de instelling geeft aan dat er 8 uur individuele zorg per dag nodig is. In overleg met het PlusTeam wordt dit afgeschaald naar 4 uur per dag.

Er zijn zo nog diverse voorbeelden te noemen. Belangrijk is dat dit altijd zorgvuldig gebeurt door gekwalificeerde professionals. Zij zetten ondersteuning in volgens het principe "zo zwaar als moet, zo licht als kan".

13. Budget voor geldzorgenbeleid verlagen

Tijdens de behandeling van de Kadernota 2025 heeft de raad gekozen om het budget voor geldzorgenbeleid in de begroting 2025 te verlagen van € 90.000 structureel naar € 48.000. Een deel van dit budget is al bestemd, maar er is nog ruimte binnen dit budget omdat er nog andere middelen zijn om inwoners te helpen. Het is dan ook een optie om dit budget verder te verlagen met bijvoorbeeld € 25.000.

Besluit college: niet akkoord, bezuiniging niet doorvoeren

Risico's en kanttekeningen

Investeren in geldzorgen heeft een preventieve werking, zo heeft ruim 80% van de gezinnen met jeugdhulp, ook te kampen met financiële problemen. De aanpak van geldzorgen voorkomt zichtbaar zorgvragen op andere terreinen.

14. Extra stembureau en verkiezingsborden terugdraaien

Het is mogelijk te bezuinigen op de post 'verkiezingen' door het openen van een extra stembureau terug te draaien en geen nieuwe verkiezingsborden te laten maken. Dit geeft een bezuiniging van € 10.000 per verkiezing. In 2025 geldt dit niet omdat er dan geen geplande verkiezingen zijn. Voor 2026 geldt sowieso een verkiezing, voor 2027 twee verkiezingen en 2028 een verkiezing.

Besluit college: niet akkoord, bezuiniging niet doorvoeren.

Risico's en kanttekeningen

Het extra stembureau is ingesteld ook naar aanleiding van signalen van inwoners. Hiermee zorgen we dat we de komende verkiezingen zorgvuldig kunnen laten verlopen, conform onze wettelijke verantwoordelijkheden.

15. Terugdraaien storting in reserve Sociaal domein (€ 500.000) en reserve Openbare ruimte (€ 1.000.000) in 2025

In de begroting 2023 zijn voor de jaarschijf 2025 een tweetal geraamde stortingen in de reserves Sociaal domein en Openbare ruimte opgenomen. Deze voorgenomen stortingen zijn opgenomen in de voorliggende begroting 2025. Het risico binnen het Sociaal domein is opgenomen in de risicotabel en wordt afgedekt door het aanhouden van voldoende eigen vermogen (zie paragraaf B), daardoor is een extra storting in de reserve Sociaal domein niet noodzakelijk.

De voorgenomen storting in de reserve Openbare ruimte is bedoeld om te sparen voor de wijkaanpak die de komende jaren op de planning staat. Op dit moment is het saldo van de begroting niet toereikend om de storting te kunnen doen.

Gezien het saldo wordt ambtelijk geadviseerd om deze stortingen achterwege te laten.

Besluit college: akkoord

Risico's en kanttekeningen

Zie toelichting bij 1

2. Kerngegevens

A. Sociale structuur	Realisatie eind 2020	Realisatie eind 2021	Realisatie eind 2022	Realisatie eind 2023	Raming eind 2024
Aantal inwoners:	17.543	17.630	17.982	17.977	18.088
van 0-17 jaar	3.545	3.564	3.600	3.591	3.613
van 18-64 jaar	9.788	9.778	10.026	9.961	10.023
van 65 jaar en ouder	4.210	4.288	4.355	4.425	4.452
Aantal bijstandsgerechtigden Participatiewet	206	190	167	160	163
B. Fysieke structuur					
Aantal woonfuncties	7.832	7.982	8.059	8.088	8.162
Oppervlakte gemeente in ha	2.241	2.242	2.040	2.240	2.240
Oppervlakte binnenwater in ha	25	25	25		25
Oppervlakte bossen en natuurterreinen in ha	385	385	385	415	415
Oppervlakte openbaar plantsoen in ha	46	46	46	46	47
Oppervlakte bermen in ha	39	39	39	39	40
Lengte van verharde wegen in km	135	135	135	136	136
Lengte van fiets-, ruiter-, en wandelpaden in km	130	130	130	130	130
C. Financiële structuur					
(bedragen x € 1 mln)					
Niveau reserves en voorzieningen	29,6	29,6	29,9	31,1	30,6
Opbrengst onroerende zaakbelastingen	3,8	3,86	3,94	4,49	5,02
Opbrengst rioolheffing	1,6	1,61	1,63	1,67	1,70
Opbrengst afvalstoffenheffing	1,43	1,49	1,52	1,79	1,87
Algemene uitkering gemeentefonds					
Reguliere uitkering	21,02	22,77	27,04	26,95	28,70

Bron: CBS, BZK en eigen administratie